ilke

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

* Türkiye'de "Sol" Sapma
* Ezilen cins: Kadın
* Paris Komünü
* Yasser Arafat'la Konuşma
* Portekiz'de Devrimci Mücadelenin Tarihi

cilt 3 /sayı 16
1975 nisan

ilke Sayı : 16
Nisan / 1975

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ

İÇİNDEKİLER

Sahibi : Oya Baydar / Yazıişleri Müdürü : Aydın Engin / Yazışma ve havale adresi : P.K. 71, İstanbul / Yönetim ve Dağıtım adresi : Çemberlitaş, Piyerloti cad. 37/c İstanbul / Abone şartları Yıllık 100, altı aylık 50 lira. Dış ülkeler için iki katıdır / Dizgi-Baskı : Murat Matbaacılık Kollektif Şirketi / İlân : Tam sayfa 500 lira. Diğer ilânlar santimi 25 lira / Basıldığı tarih : 8 nisan 1975

25 Şubat 1975'den 1 Nisan 1975'e

25 Şubat 1975

● Ortak Pazar (AET) ülkelerindeki işsiz sayısı 4 milyon 200 bine yükseldi. 1974'de işsizlik oranının en fazla arttığı ülke, Danimarka (yüzde 160). Çalışan nüfusa göre işsizlik oranı bakımından Danimarka gene ilk sırada yer aldı : yüzde 11,8. Bu oran diğer AET ülkelerinde ise şöyle: Fransa'da yüzde 8,1; Belçika'da yüzde 5,7; Almanya'da yüzde 5,1; İtalya'da yüzde 5,3; Hollanda'da yüzde 5,2; Kuzey İrlanda'da yüzde 7,7; İngiltere'de 3,2.

● Yunanistan'da ordu içindeki faşist unsurlar bir darbe teşebbüsüne giriştiler. Ancak Deniz Kuvvetlerinin çabası ile darbe önlendi. Resmî rakamlara göre 40, bazı ajans haberlerine göre ise 300 faşist subay tutuklandı. Darbeciler arasında 1967 darbesinin önemli isimlerinden Albay Atanosios Perkidis ve Binbaşı Konstantin Bolaris'in bulunduğu da bildirildi.

● Başbakan Sadi Irmak, Almanya'nın sağ eğilimli Die Welt gazetesine özel bir demeç verdi. Irmak demecinde, bir süre önce kesilen ABD askerî yardımından söz etti ve Türkiye'nin «ne pahasına olursa olsun» NATO'dan çıkmayacağını söyledi. Irmak aynı özel demeçte bir soruyu cevaplarken «Amerikan aleyhtarı olan halk değildir» dedi.

bir belge

1967'den 1972'ye Anti Emperyalist Uyanış

İLKE

İkinci Dünya Savaşından sonra en güçlü emperyalist mihrak haline gelen ABD emperyalizmi ile yerli egemen sınıfların ortaklığının pekişmesi 1964 sonralarına rastlar ve ünlü Marshall yardımı ile 1948'lerde somutlanır. DP iktidarından sonra bu ortaklığın işbirliğinin adım adım geliştiği görülür. O yıllarda «Amerika olmasa yaşayamayız» veya «velinimetimiz Amerika» propagandası kitleler arasında yaygınlaştırılmaktadır. ABD emperyalizmine karşı yükselen sesler son derece cılızdır. Kore'ye, oradaki bağımsızlık ve kurtuluş mücadelesini bastırmaya, ABD'nin talebi üzerine ve ABD emperyalizmine «sadakat» i ispatlamak üzere asker gönderilmesine sadece Barışseverler Derneği karşı çıkar ve üyeleri tutuklanır.

1960 sonrasında, bir yandan emekçi kitlelerde ve demokratik güçlerde görülen uyanış, bir yandan nisbî demokrasi ortamının gelişmesi, öte yandan yerli egemen sınıfların emperyalizmle ortaklıklarının her yönüyle, her olayda ortaya çıkması 1965'de, o sırada ABD emperyalizminin kilit adamı sayılan Demirel'in iktidara gelmesi ve başbakan olması, anti - emperyalist uyanışı gündeme getirir.

O sıralarda emperyalizm büyük ölçüdeABD emperyalizmi ile özdeş görülmektedir.

Aşağıdaki belgede, anti - emperyalist, anti - Amerikan hareketlerin ve bilinçlenmenin yoğunlaştığı 1967 yılı başından, 12 Mart faşizmi dönemine kadar ki bazı olaylar, tarihler, dönemeçler, eylemler kronolojik sıra içinde ele alınmış ve anti - emperyalist mücadelenin yeni boyutlarla süreceği bir döneme ışık tutmak üzere, küçük bir hatırlatma yapılmak istenmiştir.

1967/Ocak — Dışişleri Bakanlığı sözcüsü, ikili anlaşmalarla ilgili çalışmalara yakında başlanacağını açıkladı.

1967/Ocak — Başbakan Demirel «Türkiye NATO dışında emniyette sayılamaz» dedi.

1967/Ocak — Demirel, Amerikan Üsleri konusunda tenkitte bulunanları «Türkiye'yi NATO'dan ayırmakla» itham etti.

1967/Ocak — Türkiye ile Amerika arasındaki ikili anlaşmaların değiştirilmesi ve bir temel anlaşma haline getirilmesi için Dışişlerince görüşmelere başlandı.

1967/Ocak — Aybar, «İktidara gelirsek, yurdumuzu sömürmek isteyen ister Amerika ister Rusya olsun hepsini dışarıya kovacağız» dedi.

1967/Şubat — Boran Mecliste, Amerikan Üsleri konusunda TCK'nun

125. maddesini okuyarak, «Türkiye topraklarının tamamını veya bir kısmını yabancı hakimiyetine vermekten sorumlu olanlar ölüm cezasına çarptırılırlar» dedi.

1967/Şubat — Karikatürist Ali Ulvi hakkında Amerikan CIA teşkilâtını eleştiren bir karikatür çizdiği için 6 yıl ağır hapis istendi.

1967/Mart — Amerika ile Türkiye arasında 65 milyon dolarlık yeni bir ikraz andlaşması imzalandı.

1967/Nisan — Halkın Sesi gecesinde aşıklar, Amerika'nın Vietnam politikasını protesto ettiler.

1967/Nisan — Türkiye'ye yapılan askerî yardımın % 44'ünün Amerika'ya kâr kaldığı açıklandı.

1967/Mayıs — CIA'nın bozguncu faaliyetlerini açıklamak üzere TMGT tarafından bastırılan afişlere matbaada el kondu.

1967/Mayıs — İzmir'in çeşitli semtlerinde «İstiklâl Savaşını Amerikan mandası olmak için yapmadık» yazılı beyannameler dağıtıldı ve afişler asıldı.

1967/Haziran — Adana'da Amerikan aleyhtarı nümayişlerle ilgili olarak haklarında dava açılan 43 kişiden 23'ü beraat etti.

1967/Haziran — TMTF ile T.Ü. ve T. Okullar öğrenci birliklerinin düzenlediği «Amerika'yı Protesto Mitingi» nde binlerce genç «Türkiye tam istiklâline kavuşuncaya kadar emperyalizme karşı savaşmak için» and içtiler. Miting sırasında Amerikan uçak gemisinin mürettebatı karaya çıkamadı.

1967/Haziran — TMGT ve TMTF mitingte gençlerin hırpalanmasını protesto ederek, «Türkiye'deki Amerikan üslerini söküp atacağız» dediler.

1967/Temmuz — Aybar, Amerika'nın her zaman için Türkiye'yi bir olup bitti şeklinde savaşa sürükleyebileceğini belirtti.

1967/Temmuz — TMGT ve TMTF başta olmak üzere bütün devrimci gençlik kuruluşları Ankara'da bir toplantı yaptılar. Toplantı sonunda dağıtılan bildiride, Amerikan emperyalizminin Türkiye halkı üzerinde sonu faşizme gidecek bir oyun tezgâhladığı açıklandı ve bütün halk emperyalizme ve faşizme karşı savaşa çağrıldı.

1967/Ağustos — FKF (Fikir Kulüpleri Federasyonu), Amerika'nın Hiroşima'ya attığı atom bombasının 22. yıldönümü münasebetiyle yayınladığı bildiride, Amerikan emperyalizmi bugün de tehditleriyle milyarları sömürmeye çalışmaktadır demiştir.

1967/Ağustos — TİP'in Silvan'daki mitinginde, «Tarihte ilk defa millî kurtuluş savaşını vermiş bir millet olduğumuz halde bugün yine emperyalizmin kucağına düşmüş, yarıbağımlı bir ülke durumundayız» dendi.

1967/Eylül — 50 milyon metre karelik Türk toprağının Amerika'ya satılmış olduğu açıklandı. Üs ve tesisler genellikle Adana, Ankara, İzmir, Manisa, Diyarbakır, Erzurum, Konya, İskenderun, Karamürsel, Samsun ve Trabzon'da bulunmaktadır.

1967/Eylül — TÖS Genel Başkanı, öğretmenlerin emperyalizme karşı direneceklerini açıkladı.

1967/Eylül — FKF tarafından «Emperyalizmin Çıkmazı» konulu bir açık oturum düzenlendi.

1967/Eylül — Türkiye'deki Amerikan askerî işyerlerinde çalışan 8000 işçi greve gitmeğe karar verdi.

1967/Eylül — Singer grevi dolayısıyle TMGT tarafından yayınlanan bildiride, Türkiye'nin bir Amerikan sömürgesi olmadığı, Türk işçisinin alınterinin sömürülmesine göz yumulmayacağı açıklandı.

1967/Eylül — Diyarbakır üssüne Türk subay ve erleri sokulmuyor.

1967/Eylül — Türk Harp - İş Federasyonu Adana İncirlik Hava Üssünde grev uygulamasına başladı.

1967/Ekim — Amerikalılar Türkiye'yi dünya pamuk piyasasından silmek için, Türk köylüsünü buğday ekmeğe teşvik ederken, tohumluk olarak bitli Sonora - 64 buğdayını veriyorlar.

1967/Ekim — Amerikan üslerindeki grev, NATO tatbikatının aksamaması için «millî güvenlik» endişesiyle (!) ertelendi.

1967/Ekim — Amerika Savunma Bakanı Mc Namara'nın Türkiye'ye gelişi gençlik kuruluşları ve devrimci sendikalar tarafından protesto edildi.

1967/Ekim — İzmir'li öğrenciler, 6. filo erlerinin karaya çıktığı yere üzerinde «Gideceksiniz» yazılı bir çelenk bıraktılar.

1967/Ekim — TİP Genel Sekreteri Rıza Kuas, Emperyalist Amerika'nın Akdeniz korsanı 6. filosunu boğaziçinde görmek istemiyoruz dedi.

1967/Ekim — Öğrenciler Dolmabahçe'de Amerikan askerlerinin karaya çıkmasını engellediler.

1967/Ekim — O.D.T.Ü. Öğrenci Birliği başkanı, Amerika ile mücadele edeceğiz dedi.

1967/Ekim — İstanbul'da öğrenciler, 6. filoyu protesto için açlık grevine başladılar.

1967/Ekim — 6. filoyu protesto eden gençler Amerikan bayrağını yaktılar.

1967/Ekim — İzmir'de 6. filoyu protesto amacıyla miting düzenleyen gençler polis tarafından coplandı.

1967/Ekim — Singer grevcileri, mücadelelerinin Amerikan sermayesinin sömürüsüne karşı olduğunu açıkladılar.

1967/kasım — Kıbrıs mitinginde Amerikan bayrağı yakıldı.

1967/Aralık — Ankara'da gençler NATO aleyhtarı bir miting düzenlediler.

1967/Aralık — Gençler, NATO'ya hayır kampanyası açtılar.

1967/Aralık — TMGT tarafından düzenlenen açık oturumda, Türkiye NATO'ya ve Amerika'ya bağlı olduğu için savaş çıkarsa 2 dakikada 7,5 milyon Türk'ün öleceği açıklandı.

1967/Aralık — Amerikan denizcilerine Go Home dedikleri için mahkemeye verilen 6 kişi beraat etti.

1968/Ocak — DİSK'e bağlı Basın - İş Genel Kurulunda, NATO'dan çıkılması için mücadele kararı alındı.

1968/Şubat — Amerikan üslerinde, TRT kanununun koyduğu yasağa rağmen radyo yayını yapıldığı açıklandı.

1968/Şubat — FATSA'nın 25 köy muhtarı «Amerikan gavuruna birinci ihtarımız» başlığıyla bir bildiri yayınladı.

1968/Mart — Amerikan 6. filosunun gelişi sırasında açlık grevi yapan FKF'liler yargılandılar.

1968/Mart — TİP NATO'ya hayır kampanyası açtı.

1968/Mart — Açıklanan «Çok Gizli» belgelere göre, bir savaş anında Amerika, Türkiye'de biyolojik ve kimyasal silâhlar kullanabilecek.

1968/Mart — Samsun'da Amerikan aleyhtarı bildiri dağıtan 10 TİP'li gözaltına alındı.

1968/Nisan — 308 bilim adamı Türkiye'nin NATO'dan çıkmasını istedi.

1968/Nisan — NATO'nun kuruluşunun 20. yılı dolayısiyle öğrenciler, sokaklara «NATO'ya hayır» yazıları yazdılar.

1968/Nisan — Devrimci kuruluşlar «NATO'ya hayır» kampanyası açtılar.

1968/Nisan — Yapı - İş Sendikası Amerika'lı işveren Foster WHEELER'in işyerinde grev ilân etti.

1968/Nisan — Konya'da «NATO'ya hayır» bildirisi dağıtan TİP üyeleri ile temas eden liseli öğrenciler karakolda dövüldü.

1968/Nisan — Samsun'lu köylüler «Amerika'lı seni istemiyoruz» başlıklı bir bildiri yayınladılar.

1968/Mayıs — Anadoluhisar'ı FK'ne saldıranlar «NATO'ya hayır, her şey bağımsız Türkiye için» yazılı dövizleri yırttılar.

1968/Mayıs — Aybar, 28 - 29 Nisan 1960 hareketi, Türk gençliğinin Amerikan emperyalizmine ilk karşı çıkışıdır dedi.

1968/Mayıs — Ankara'da 28 Nisan'ı anmak için düzenlenen toplantıda, «Yaşasın Bağımsız Türkiye» diye bağıran gençlerin üzerine sağcılar saldırdı.

1968/Mayıs — Halk Ozanları Derneği NATO'ya hayır kampanyasında gençlerin coplanmasını bir bildiri ile kınadı.

1968/Mayıs — Devrimci gençler Taksim'de NATO amblemini yaktılar.

1968/Mayıs — 17 örgüt 14 - 19 Mayıs'ı «NATO'ya hayır» haftası olarak ilân etti. Sokaklara gençler «NATO'ya hayır» «Kahrolsun Amerika» yazıyorlar ve afişler asıyorlar.

1968/Mayıs — Dolmabahçe'de çadır kurarak Amerikan 6. filosunu protesto eden gençler 6'şar ay hapis ve 500'er lira para cezasına mahkûm edildiler.

1968/Haziran — Sandalına «NATO'ya hayır» yazan balıkçı karakolda sorguya çekildi.

1968/Haziran — Amerikan Büyükelçisi Parker HART, Çankırı'da motorize birlikler tarafından karşılandı.

1968/Haziran — «Amerika bütçesindeki açık nedeni ile birçok ülke gibi, Türkiye'ye de yaptığı yardımı kısacaktır» haberi verildi.

1968/Haziran — Gazi Eğitim Enstitüsü Öğrenci Derneğince yayınlanan bildiride, emperyalizme, NATO'ya «hayır» denildi ve yurdumuzdan kovulması istenildi.

1968/Temmuz — Karabük Demir Çelik Fabrikalarında çalışan 12 bin işçi Amerika'dan ithal edilen fasulyenin yemek olarak verilmesini protesto etti.

1968/Temmuz — Öğrenciler 6. filoyu protesto ettikleri için, polis Gümüşsuyu öğrenci yurdunu bastı. Birçok öğrenci ağır yaralandı. Bir öğrenci komada.

1968/Temmuz — Ankara'da Amerikan Haberler Merkezi, Pan Amerikan Hava Yolları, Amerikan Kütüphanesine taş ve molotof kokteyl atıldı. Tuslog Komutanlığı ve AID binası da taşlandı.

1968/Temmuz — İzmir'de 6. filoya mensup erlerle gençler arasında çatışmalar oldu.

1968/Temmuz — Polis tarafından komaya sokulan öğrenci Vedat Demircioğlu öldü.

1968/Temmuz — Trabzon'da öğrenciler Amerikan radar üssüne kadar bir protesto yürüyüşü yaptılar.

1968/Temmuz — İstanbul'daki mitingde Amerikan emperyalizmi ve onun Türkiye'deki uşakları ile mücadele etmek için ant içildi.

1968/Temmuz — Polisin öğrencilere karşı sürdürdüğü vahşet nedeni ile FKF tarafından yayınlanan bildiride, Amerikan emperyalizminin köpeği 6. filoya karşı direnenlere karşı yapılan hunharca saldırı protesto edildi.

1968/Temmuz — DİSK tarafından yayınlanan bildiride, Teknik Üniversite talebe yurdunun polis tarafından basılışı protesto edildi ve işçilerin emperyalizme karşı mücadeleye katılmaları istendi.

1968/Temmuz — Çeşitli öğrenci kuruluşları polisin baskınını ve Amerikan emperyalizmini kınayan bildiriler yayınladılar.

1968/Temmuz — Polis baskınında öldürülen öğrenci Vedat Demircioğlu için yapılan mitingde, polis öğrencilere saldırdı.

1968/Ağustos — Demirel hükümeti ABD ile yeni bir ikili anlaşma imzaladı.

1968/Ağustos — Seyyar Satıcılar'ın mitinginde Amerikan emperyalizmi protesto edildi.

1968/Ağustos — Bakır kompleksinin Amerika'ya peşkeş çekilmesini öngören teklifi Türkiye Maden İşçileri Federasyonu protesto etti.

1968/Eylül — Sinop'ta caddelere «NATO'ya hayır», «Bağımsız Türkiye», «Kahrolsun Amerika» diye yazan gençler polis tarafından dövüldü.

1968/Eylül — Gençler Amerikan 6. filosunun İzmir'e gelişini miting yaparak protesto ettiler.

1968/Eylül — Demirel, 6. filonun NATO ülkeleri arasında imzalanmış bir anlaşma gereğince her an Türkiye'ye gelebileceğini söyledi.

1968/Eylül — Silifke'de 6. filoyu protesto eden FKF'li gençler yargılanıyor.

1968/Eylül — Eskişehir TİP İl Başkanlığının 6. filoyu ve Amerikan emperyalizmini protesto etmek amacı ile yayınladığı bildirilerden dolayı dava açıldı.

1968/Ekim — İzmir'deki Amerikan Foster Wheeler şirketinde çalışan işçiler, şirketin çalışma güvenliği sağlamamasını protesto etmek için miting yaptılar.

1968/Ekim — Türkiye'deki CIA Ajanları açıklandı.

1968/Ekim — O.D.T.Ü.'li gençler Amerikancı eğitim istemedikleri için boykota başladılar.

1968/Ekim — Eğitime Amerikan sistemini getiren bakanın istifası istendi.

1968/Kasım — Samsun'da «Tam Bağımsız Türkiye» yürüyüşüne çıkan gençler polis tarafından tutuklandı.

1968/Kasım — Gençler Amerikan Elçisi Komer'in Türkiye'ye gelişini protesto ettiler. Gözaltına alınanlar oldu.

1968/Aralık — Montrö antlaşmasını çiğneyen Amerika, savaş gemilerini Karadeniz'e çıkarttı.

1968/Aralık — Tabiî Senatör Ahmet Yılmaz, NATO Türkiye'nin güvenliğine yardımcı olamaz diyerek ikili anlaşmaların feshini istedi.

1969/Ocak — Türkiye ile Amerika arasındaki ikili anlaşmalarla ilgili olarak yapılan görüşmelerde, Türk Genel Kurmayının üs ve tesisleri kontrol altına almak için yaptığı teklife Amerika cevap vermiyor.

1969/Ocak — Gençler, montaj sanayii ve emperyalizmi protesto etmek için İzmit - İstanbul arasında 3 gün süren bir yürüyüş yaptılar.

1969/Ocak — O.D.T.Ü.'de Amerikan Büyük Elçisi Komer'in arabası yakıldı.

1969/Ocak — İ.T.Ü.'de Komer'in resmi ve Amerikan bayrağı yakıldı.

1969/Ocak — İstanbul Üniversitesi bahçesinde öğrenciler «İtler ve Komer giremez» yazdılar.

1969/Ocak — İstanbul'da Komer aleyhinde yazı yazan gençlere polis ateş açtı.

1969/Şubat — 22 öğrenci örgütü, halkı, Amerikan 6. filosunun İstanbul'a gelişini protestoya çağırdı. Yayınlanan bildiride, 6. filo 54 tane ikili anlaşmanın ve 101 tane Amerikan üssünün bekçisidir dendi.

1969/Şubat — 25 bin öğretmen, öğretmen kıyımını ve Amerikancı eğitim sistemini protesto ederek yürüdü.

1969/Şubat — Devrimci Türk kadınları «Ya İstiklâl Ya Ölüm» yazılı bir bayrakla yürüyerek, 6. filonun İstanbul'a gelişini protesto ettiler.

1969/Şubat — 6. filoyu protesto eden gençlere Taksim'de saldıran polis, yakaladıklarını döverek Emniyet'e götürmüştür.

1969/Şubat — Üstünde anti - emperyalist mücadelenin şehidi Vedat DEMİRCİOĞLU'nun resmi olan bir bayrağı, gençler Beyazıt Kule'sine çektiler.

1969/Şubat — 6. filoyu protesto eden gençler, «Bağımsız Türkiye», «Millî Ordu», «Altıncı Filo Defol» sloganları ile yürüdüler.

1969/Şubat — 6. filoya karşı gösteri yapanlara Taksim'de gericiler ve polis saldırdı. İki kişi öldü. Çok sayıda yaralanan oldu.

1969/Şubat — Anti - emperyalist yürüyüşe katılan 76 gençlik örgütünce yayınlanan bildiride, «Emperyalist Amerika'nın ve işbirlikçilerin bu oyunları tarihin akışını geriye çeviremez» denildi.

1969/Şubat — TÖS, kanlı pazarı yaratan, teşvik edenlerden hesap sorulmasını istedi.

1969/Mart — New - York ve Stocholm'daki devrimci Türk dernekleri yayınladıkları bildirilerde Amerikan emperyalizmini takbih ederek, Türkiye'deki bütün devrimci hareketleri desteklediklerini bildirdiler.

1969/Mart — Kanlı Pazar'ın katilleri yakalanmazken, yürüyüşe katılan gençler yargılanmaya başlandılar.

1969/Mart — Malatya'da 10 bin köylü, işçi ve öğrencinin katılmasıyla «İşsizlik, Açlık ve Emperyalizm» i protesto mitingi yapıldı.

1969/Mart — Gaziantep'te yapılan mitingte Amerika ve işbirlikçilerine karşı halk mücadelesi açılmıştır.

1969/Mart — Ağrı'da Amerikan emperyalizmini yeren bildiriler dağıtan FKF'li gençleri polis topladı.

1969/Mart — Kastamonu'da anti - Amerikan bildiriler dağıtıldı ve sokaklara yazılar yazıldı.

1969/Mart — Bursa'da anti - emperyalist bildiri dağıtan gençleri polis gözaltına aldı.

1969/Mart — Amerikalı Profesörün İktisat Fakültesindeki konferansını protesto eden öğrenciler, «Go Home» diye bağırdılar.

1969/Mart — 42 gençlik örgütü temsilcisi, yabancı üslere ve yabancı şirketlere karşı sürekli eylem yapma kararında olduklarını açıkladılar.

1969/Mart — Amerikan «Potash and Chemical Corporation» firmasına Bor tuzlarının işletmesi için imtiyaz verildi.

1969/Nisan — Atlantis - II adlı Amerikan gemisi Karadeniz'e açıldı.

1969/Nisan — CIA uzmanı Büyük Elçi Komer Amerika tarafından elçilikten alındı.

1969/Nisan — Türk Harp İş Federasyonu 4 bin Türk işçisinin çalıştığı Amerikan askerî işyerlerinde grev kararı aldı.

1969/Nisan — O.D.T.Ü. işgal edildi. Öğrenciler, «bugün bir Amerikan eğitim üssü işgal edilmiştir» dediler.

1969/Nisan — İstanbul Üniversitesinde boykot başladı. Öğrenci temsilcileri boykot süresince, gruplar halinde emperyalizmin ekonomik ve kültürel üslerinde çalışmalar yapacaklarını açıklamışlardır.

1969/Nisan — Söke'de «Toprak Reformu ve Emperyalizmle Savaş» mitingi yapıldı.

1969/Nisan — NATO - İŞ Sendikasının İzmir'deki Amerikan işyerlerinde başlattığı grev sürüyor.

1969/Mayıs — İzmir'de işçiler Executer isimli Amerikan gemisini işgal ederek Amerikan mallarının indirilmesini engellediler.

1969/Mayıs — İşçiler yabancı sermayeli çeşitli işyerlerinde direnişe geçtiler.

1969/Mayıs — İlâç sömürüsüne ve yabancı sermayeli ilâç işyerlerine karşı direnişe geçen öğrenciler bir yürüyüş yaptılar.

1969/Haziran — Amerikan işyerlerinde grev yapan işçiler, yöneticilerin tutumlarını protesto ederek Valiliğe gittiler ve Türkiye Amerika'nın sömürgesi olamaz dediler.

1969/Haziran — İstanbul'da polisin öğrencilere saldırısını protesto eden Ankara'lı öğrenciler, TUSLOG karargâhı önünde üç Amerikan arabasını tahrip ettiler ve «Kâtil Polis», «Bağımsız Türkiye» diyerek yürüdüler.

1969/Temmuz — Arabası yakılan Komer'e Türk hükümeti 150.000 liralık bir Cadillac hediye etti.

1969/Temmuz — Amerika ile Türkiye arasında yapılan görüşmelerden sonra 54 ikili anlaşma yeniden düzenlendi. Türkiye'nin lehine değişen hiçbir şey yok.

1969/Temmuz — AİTİA Öğrenci Derneği Başkanı, «kavgamız Ame-

rika ve onun yerli işbirlikcilerine karşıdır ve kavga Amerika'nın Türkiye'den kovulmasına dek devam edecektir» dedi.

1969/Temmuz — Amerikan 6. filo komutanı verdiği demeçte, 6. filo Akdeniz'de NATO için değil, Amerika'nın millî menfaatlerini korumak için bulunuyor dedi.

1969/Temmuz — Amerikan emperyalizmini protesto ederken toplum polisleri tarafından şehit edilen Vedat DEMİRCİOĞLU, ölümünün 1. yıldönümünde anıldı. DEMİRCİOĞLU'nun katilleri bulunamadı.

1969/Ağustos — «Bağımsız Türkiye» diye bağıran Deniz Harp Okulu öğrencileri hapse mahkûm oldu.

1969/Ağustos — Üniversite'de düzenlenen forumda, CIA ajanları, burjuva uşakları üniversite yönetiminde kaldıkça üniversite düzelmez dendi.

1969/Eylül — 30 Ağustos töreninde, gençlik adına yapılan konuşmada, Türkiye'nin Amerikan işgali altında olduğu ve gençliğin ikinci millî kurtuluş savaşı saflarında olduğu söylendi.

1969/Eylül — Üniversitede düzenlenen forumda gençler «Bağımsız Türkiye için Demokratik Üniversite»yi kurma yolundaki mücadelelerine devam edeceklerini söylediler.

1969/Eylül — Amerika Türk pamukçuluğunu baltalamaya devam ediyor. ABD Tarım Ataşesi, Adana'da pamuk ekicisine artık bütün dünyada pamuğun yerini sentetik elyafın aldığını söylemiştir.

1969/Eylül — Mehmet CANTEKİN adlı bir devrimci öğrenci vuruldu.

1969/Eylül — Taylan ÖZGÜR adlı bir devrimci öğrenci polis tarafından vuruldu.

1969/Ekim — Öğrenciler, emperyalizme karşı savaşırken ölen, Vedat DEMİRCİOĞLU, Atalay SAVAŞ, Mehmet CANTEKİN ve Taylan ÖZGÜR'ün adlarının üniversitedeki anfilere verilmesini istediler.

1969/Ekim — Samsun'daki Amerikan radar üssünde bulunan Türk Bayrağının yırtılması protestolara sebep oldu.

1969/Ekim — S.B.F. ile O.D.T.Ü. öğrenci dernekleri, Amerikan emperyalizmi ve NATO aleyhinde yayınladıkları bildirilerle siyaset yaptıkları gerekçesi ile kapatıldı.

1969/Ekim — Samsun'da Türk Bayrağını yakan Amerikalılar tevkif edildiler.

1969/Ekim — Barış Gönüllülerinin Türkiye'yi intibakında görev alan işbirlikçi Türklerin adları açıklandı.

1969/Kasım — İ.T.Ü.'de ABD bayrağı yakıldı.

1969/Kasım — Deniz GEZMİŞ'in duruşmasında öğrenciler «Kahrolsun Amerika» diyerek tezahürat yapmışlardır.

1969/Kasım — Genel Kurmay Başkanlığı da Barış Gönüllülerine karşı çıktı.

1969/Aralık — Mehmet Büyüksevinç adlı bir devrimci vuruldu.

1969/Aralık — İzmir'e gelen 6. filo gençlerin protestosu ile karşılaştı. 20 Amerikan aracını tahrip eden gençler, 50 kadar Amerikalı subay ve eri de dövdüler.

1969/Aralık — Battal Mehedoğlu adlı bir devrimci öldürüldü.

1969/Aralık — 69 deniz subayı bir bildiri yayınlayarak, cinayeti işle-

yenleri protesto ettiler ve subayların da devrimcilerin yanında olduklarını açıkladılar.

1969/Aralık — Battal Mehetoğlu'nun cenaze törenine onbinler katıldı.

1970/Ocak — TUSLOG'daki patlamada Amerikalılara ait bir araç hasar gördü.

1970/Ocak — Amerika haşhaş üretiminin yasaklanması için hükümete baskı yapıyor.

1970/Ocak — Mürted Amerikan üssünde bir Türk assubayına Amerikan erleri tarafından silâh çekildi.

1970/Şubat — Mersin'e gelen 6. filoya mensup erler karaya çıkınca halkın protesto gösterileri ile karşılaşmışlardır. Bu arada Amerika aleyhtarı bildiri dağıtan öğrenciler polis tarafından dövülmüşlerdir.

1970/Şubat — O.D.T.Ü.'de öğrenciler Amerikancı Mütevelli Heyet'i istemiyor.

1970/Şubat — A.T.T.F. «NATO Kampanyası» açarak, bütün halkı Nato'ya ve Amerikan emperyalizmine karşı mücadeleye çağırdı.

1970/Şubat — Filistin'de çarpıştıkları iddiası ile sınırda tutuklanan gençler, «Emperyalizme karşı nerede olursa olsun dövüşmek, vatan için dövüşmek kadar mukaddestir» dediler.

1970/Şubat — Sivas'da düzenlenen «Bağımsızlık Haftası» nda Barış Gönüllüleri protesto edildi.

1970/Şubat — Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü öğrencileri Amerikan bayrağını yaktılar ve Barış Gönüllülerinin okuldaki görevlerine son verilmesini istediler.

1970/Mart — Amerikan Haberler Merkezi duvarlarına «Amerika'nın işbirlikçilerine karşı birleşelim» yazılı afişler asan gençlere polis saldırdı.

1970/Mart — Ticaret Bakanlığınca Zonguldak'ta açılan Türk - Vietnam Dostluk Derneğini ve sergiyi protesto edenler polisçe yakalandı.

1970/Mart — TDGF'nin düzenlediği «Bağımsızlık Haftası» nda forumlar düzenlendi. Ankara'daki gösterilerde iki devrimci genç sağcılar tarafından vuruldu. Gençler ilk B.M.M. binası önünde bağımsızlık andı içtiler. İ.D.D.K.O. yayınladığı bildiride Amerikan emperyalizmini lânetleyerek, «Yaşasın Türkiye'de, Ortadoğu'da ve de tüm dünyada emperyalizme karşı bağımsızlık için savaşan mazlum halkların zaferi» demiştir.

1970/Mart — İ. Devrimci Yüksek Öğretmenliler bir bildiri yayınlayarak emperyalizmin boğazlanmasına kadar işçi - köylü yığınlarının teşkilâtlanması için çalışacaklarını söylediler.

1970/Nisan — D.G.S.A.'da «Emperyalizme Karşı Dünya Halkları» adlı sergi açıldı ve bir kültür şenliği başlatıldı.

1970/Nisan — NATO antlaşmasının 21. yıldönümünde NATO flâması yakıldı ve Amerikan emperyalizmi de protesto edildi.

1970/Mayıs — Amerika, Türkiye'nin fındık üretimini yasaklamasını istedi.

1970/Haziran — Erzurum'da bir öğrenci, «Yaşasın Bağımsız Türkiye» diyerek kendini yaktı.

1970/Temmuz — Afyon ekiminin Amerika'nın isteği üzerine sınırlandırılması tepki yarattı.

1970/Temmuz — Tarım Bakanı, afyon ekiminin tahdidi konusunda Amerika'yı savundu.

1971/Şubat — NATO Genel Sekreteri, Türkiye'nin güvenliği Amerikan yardımına bağlıdır dedi.

1971/Mart — Ankara'da 4 Amerikalı asker kaçırıldı. T.H.K.O. adlı örgüt bir bildiri yayınlayarak Amerikalı erleri kendilerinin kaçırdığını ve 400 bin dolar fidye istediklerini açıkladı.

1971/Mart — Adalet Bakanı, «4 Amerkalıyı Deniz Gezmiş ve arkadaşları kaçırdı» dedi.

1971/Mart — 4 Amerikalı serbest bırakıldı.

1971/Mart — Komutanlar, 12 Mart Muhtırasını verdiler.

1971/Nisan — Enerji ve Tabiî Kaynaklar Bakanı İhsan Topaloğlu, «Millî petrol politikası izlenecek, madenlerimiz yabancı ellerden kurtarılacak» dedi.

1971/Nisan — ABD eski Ankara Büyükelçisi Parker Hart, «En iyi yatırım Türkiye'ye yardımdır. Yeni hükümet yabancı sermaye yatırımını desteklemeli» dedi.

1971/Nisan — İhsan Topaloğlu, «Yabancı şirketlerden bir şey beklemeyiniz» dedi.

1971/Nisan — 14 ilde sıkıyönetim ilân edildi. Yurtseverlere, devrimcilere, sosyalistlere baskı ve «insan avı» başladı.

1971/Temmuz — Erim, «Yılanın kafası henüz ezilmedi» dedi.

1972/Mart — Erim, «ABD ile bağlar daha kuvvetli olacak» dedi.

1972/Mart — Amerika'da Erim aleyhine gösteriler yapıldığı açıklandı.

1972/Mart — Erim, Amerikan işadamlarına, «Sıkıyönetimin uzatılabileceğini» söyledi.

1972/Mart — Erim, Amerika'ya gitti. ABD'de «Sıkıyönetim bölgelerini azaltmayı düşünmüyoruz» dedi.

26 Şubat 1975

● Milletvekillerinin maaşlarına yeniden zam geldi. Yargıç maaşlarında yapılan bir ayarlamadan yararlanan milletvekilleri, 54 bin liralık bir yan ödeme almaya hak kazandılar.

● Anayasa Mahkemesi, Af Kanununun kapsamı dışında kalan 146/3. maddeyi de af kapsamına aldı. Böylece Türk Ceza Kanununun 146/3. maddesinden hüküm giyenler 12 yıllık indirimden yararlanacaklar.

● Tekstil İşverenleri Sendikası, Başbakan Irmak'ın arabuluculuğu sonunda işkolu düzeyindeki genel lokavtı «şimdilik» erteledi.

27 Şubat 1975

● Korutürk'ün hükümeti kurma görevini yeniden Sadi Irmak'a vermesi bekleniyor.

● 1975 Yılı Bütçesi CHP'lilerin verdiği 136 red oyuna karşılık AP, DP, CGP, MSP, CGP ve MHP'lilerin 230 oyu ile kabul edildi. Bütçe oylamasında DP'lilerin Milliyetçi Cephe paralelinde oy kullanması dikkati çekti.

● Almanya'nın ana muhalefet partisi Hristiyan Demokrat'ların Berlin bölgesi lideri Peter Lorenz, Almanya'nın ünlü Anarşist - terörist çetesi Baader - Meinhoff tarafından kaçırıldı. Baader - Meinhoff, Batı Berlin Belediye Başkanlığına adaylığını koyan Peter Lorenzl'e karşılık tutuklu bulunan 13 üyesinin serbest bırakılmasını istiyor.

● İran ve OPEC ülkelerinin başta Mısır ve Suriye olmak üzere geri kalmış ülkelere yaptıkları yardımların toplamının, Amerika, Avrupa ve Japonya'nın yaptıkları toplam yardımdan daha fazla olduğu açıklandı. İran ve OPEC ülkelerinin geri kalmış ülkelere yaptıkları yardımın toplamı 9 milyar 280 milyon dolar. ABD, AET ve Japonya'nın toplam yardımları ise 9 milyar 250 milyon dolar.

28 Şubat 1975

● Kıbrıs sorununu görüşmekte olan Güvenlik Konseyinde çok sert tartışmalar oluyor. Türkiye, konseyin Kıbrıs'a ilişkin karar tasarılarında «kınama» sözcüğüne kesinlikle karşı çıkıyor. Görüşmelerin çıkmaza girmek üzere olduğu bildiriliyor.

● Kıbrıs Federe Türk Devleti Başkanı Rauf Denktaş, «Birleşmiş Milletler bize zorla bir çözüm kabul ettirmek isterse, derhal bağımsızlığımızı ilân ederiz» dedi.

● Celâl Bayar bir mesaj yayınladı ve DP - AP arasındaki yakınlaşmayı sağlayamadığını açıkladı. Bayar eski Demokrat Partililerin siyasî tercihlerini tesbit etmekte «bağımsız» davranabileceklerini de mesajına ekledi. Bayar'ın beklenmeyen açıklamasına, eski Demokrat Partilileri, Demokratik Partiye girmeye ikna edememesinin yol açtığı söyleniyor.

● Malatya'da Töb - Der toplantısına düzenlenen faşist saldırılarla ilgili olarak AP eski milletvekillerinden Hamit Fendoğlu (Hamido) tutuklandı.

● Başbakan Sadi Irmak Federal Almanya'nın Ankara Büyükelçisi ile görüştü ve «Sizlere, Türkiye'nin ordusunun ihtiyacı olan silâhı bundan sonra Almanya'dan satın alacağını açıklayabilirim» dedi.

1 Mart 1975

● Cumhurbaşkanı Korutürk bir radyo - TV konuşması yaptı ve partileri bir millî koalisyon kurmaya çağırdı. Aynı konuşmada hükümeti kurma görevini yeniden kontenjan senatörü Sadi Irmak'a verdiğini açıklayan Korutürk'ün mesajı başlıca üç noktada «müdahaleci» bir tavır taşıyordu : Erken seçimin zorunluğu, millî koalisyon şartı ve seçim kanunun, parlamentonun bugünkü kompozisyonunu vermeyecek şekilde değiştirilmesi. Korutürk'ün mesajını yayınlanmadan haber alan AP, mesajın yayınından iki saat sonra Korutürk'e karşı çıktı ve «Cumhurbaşkanının koyduğu hükümet modelinin gerekçesi ile mutabık değiliz» dedi. CHP ise eski tutumunu izledi ve «erken seçimi öngören teklifi olumlu bulduk» dedi. Diğer partiler ilk günü yuvarlak cevap ve tepkilerle geçiştirdiler.

● Kıbrıs'ta EOKA - B örgütü alârm durumuna geçti. Kıbrıs Emekçi Halkın İlerici Partisi (AKEL) bir sağ darbe ihtimalinin kuvvet kazandığını bildirdi ve «bu darbe artık Makarios'u değil Kıbrıs Rum Solu'nu ezmeyi amaçlıyor» dedi.

● Anayasa Mahkemesince, Af Kanunu kapsamının dışında tutulan 146/3. maddesinin kanun kapsamına alınması üzerine bu maddeden

hüküm giyen siyasî mahkûmlar serbest bırakıldı. Ancak serbest bırakılanlardan altısı askere alınıyor.
● DİSK'e bağlı Sosyal İş Sendikası, 19 Mayıs Mağazaları Şişli Şubesinde grev uygulamasına başladı.
● ABD'de Massachusetts Üniversitesinden 20 yaşında bir fizik öğrencisi atom bombası yaptı. Nükleer fizik eğitimi gören bir amatörün bile atom bombası yapabileceğini kanıtlamak isteyen bir TV yapımcısının organize ettiği girişim «nükleer tehlike» konusundaki tartışmalara yeni bir boyut kazandırdı.

2 Mart 1975

● CHP Genel Başkanı Ecevit, partisinin Antalya'da düzenlediği ve «iç barış mitingi» adını taktığı açık hava toplantısında çok kalabalık bir kitleye hitap etti. Ecevit konuşmasında Töb - Der gibi kuruluşların, saldırı ihtimali olursa düzenledikleri toplantılardan vazgeçmeleri gerektiğini, oysa siyasî partilerin bunu yapamayacaklarını, bu tür toplantıların, partilerin «asli» faaliyeti olduğunu iddia etti.
● Korutürk'ün millî koalisyon önerisine AP başta olmak üzere Milliyetçi Cephe partileri karşı çıktılar. Gazetelerin «kamuoyunu oluşturan kuruluşlar» olarak nitelediği bazı örgütlerin sözcüleri ise millî koalisyonu, genellikle «erken seçim önşartıyla» destekliyorlar. Öneriyi destekleyenler arasında Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu başkanı ve genel sekreteri, Türkiye Ziraat Odaları Birliği Başkanı, Türkiye Barolar Birliği Genel Başkanı, İstanbul Sanayi Odası, İstanbul Ticaret Odası Başkanları, Türk Tabipler Birliği 2. Başkanı, DİSK Genel Sekreteri, Türk İş Genel Başkanı dikkati çektiler. TSİP, millî koalisyonun sınıf mücadelesini yumuşatmaya yönelik bir formül olduğunu bildirdi ve karşı çıktı.

● Kıbrıs'ta İngilizlerin denetimindeki Agratur üssünde Amerikan U - 2 Casus uçaklarının bulunduğu ortaya çıktı. Sovyetler Birliği Büyük Elçisi, olayı doğrulayan Makarios'tan sert bir dille bilgi istedi. Sovyetler Birliği Makarios'u «ikiyüzlülük» le suçluyor.

● Baader-Menhoff çetesi tarafından kaçırılan Hristiyan Demokrat Parti liderlerinden Peter Lorenz, Batı Berlin Belediye Başkanlığına seçildi. Lorenz halâ terörist-anarşist çetenin elinde bulunuyor ve pazarlık sürüyor.

● Feyyaz Berker başkanlığında bir süredir İran tekelci sermayesi ile temaslarda bulunan Türk işadamları heyeti döndü. Berker, İran ile çok yönlü ekonomik ilişkiler kurulabileceğini belirtti.

3 Mart 1975

● Merkez Bankasının haftalık bilânçosuna göre döviz rezervlerimizdeki azalma devam etti ve bir haftada 95 milyon dolarlık bir azalma kaydeden rezervler 126 milyon dolara indi. Aynı hafta içinde özel sektöre 850 milyon liralık kredi açıldı.
● İzmir'de Pamuk Mensucat Fabrikasında 1.500 işçiyi kapsayan lokavt uygulaması başladı. Ege'nin en önemli tekstil fabrikalarından biri olan Pamuk Mensucat ünlü Giraud ailesine ait ve Güney Afrika ve İngiltere'deki büyük tekstil kombinaları ile bağları var.

● Türk Hava Kuvvetlerine savaş uçağı alma kararı ile ilgili olarak başkentte bir çok çokuluslu uçak

yapımcı şirket temsilcileri ile pazarlıklar yapılıyor. The Observer Gazetesinin verdiği bilgiye göre BAC (Jaguar uçaklarını öneriyor), Hawker Siddeley (Harriers uçaklarını öneriyor), Lockhead (Lancer uçağını teklif ediyor), Nortrhop (F 5 E ya da F 17 uçaklarını teklif ediyor) şirketleri arasında yoğun bir rekabet sürüyor.

● Karadeniz Ekici Tütün Piyasası açıldı. Baş fiyat 44 lira olarak ilân edildi. Fiyat genellikle normal bulundu.

4 Mart 1975

● Hükümeti kurmakla görevlendirilen Sadı Irmak ilk tur temaslarını tamamladı. Bu arada siyasî partiler de tutumlarını açıkladılar. Buna göre CHP ve DP, Korutürk'ün önerisine «evet» derken milliyetçi cephe partileri «hayır» cevabını verdiler.

● Ünlü işadamı Vehbi Koç bir demeç verdi ve «partilerin iç çekişmeleri bir yana bırakmalarını, parlamentoya dayalı güçlü bir hükümet kurulmasını» istedi.

● Nikson döneminde ABD Uyuşturucu Maddeler Programı Müdürlüğü yapan Walter Minnick, Amerikan Senatosunda yaptığı bir konuşmada «Haşhaş konusunda Amerikan halkını yüzkızartıcı bir biçimde aldattık» dedi. Minnick konuşmasında «Sorumluluğu Türkiye'ye yüklemeyi daha kolay bulmuştuk» dedi ve «neden Türkiye de, bir başka ülke değil?» sorusuna «Türkiye'nin Amerika ile ilişkilerini gözönüne alarak daha kolay baskı yapabileceğimizi düşündük ve yaptık da» şeklinde konuştu.

● Yıldız Porselen Fabrikasında 23 Eylül 1974 günü başlayan grev anlaşmayla sona erdi.

● Türk İş Genel Başkanı, tekstil işverenlerinin lokavt tehditleriyle ilgili olarak sert bir demeç verdi ve «lokavta başlayanlar dinamitin fitilini ateşleyenlerdir» dedi.

● Etyopya'da yönetimi elinde tutan askerî konsey, toprak reformunun ilkelerini açıkladı. Buna göre 100 dönümden fazla toprak sahibi olmak yasaklandı. Kilisenin elindeki büyük çiftlikler devletleştirilecek, feodallerin ellerindeki topraklar ise kamulaştırılıp köylülere dağıtılacak. Devletleştirme ve kamulaştırmalarda tazminat verilmiyor.

● Sıkıyönetim 4 ilde bir ay daha uzatıldı. Karar partilerin oy birliği ile alındı.

● Eski TİP Genel Başkanı Behice Boran, bir ajansa verdiği demeçte Nisan ayı içerisinde Türkiye İşçileri Partisi adlı bir sosyalist parti kurulacağını açıkladı.

5 Mart 1975

● NATO Başkomutanı Amerikalı general Haig, Brüksel'de «NATO, Türkiye'den vazgeçmez» dedi. Haig, ABD Kongresinin yardımı kesme kararını da eleştirdi ve «kararın muhakkak düzeltileceğini» söyledi.

● Amerika ile İran arasında malî portesi 15 milyar doları bulan ve «tarihin en büyük ekonomik anlaşması» şeklinde nitelenen bir ekonomik işbirliği anlaşması imzalandı. ABD, İran'da 13 milyar dolarlık yatırım yapacak.

● Baader - Meinhoff çetesi tarafından kaçırılan ve serbest kalmadan Batı Berlin Belediye Başkanlığına seçilen Peter Lorenz bırakıldı. Alman Sosyal Demokrat Partisi yıllardan beri ilk defa Berlin bölgesinde seçim kaybetti.

● Yunanistan'da ordu içindeki tasfiyeler devam ediyor. 20 General daha emekliye sevkedildi. Buna karşılık faşist cuntanın 1967 darbesinden sonra ordudan çıkardığı 17 general ve amiral yeniden orduya alındı ve kilit noktalara getirildi.

● Sovyetler Birliğinin önerisi ve Cezayir Devlet Başkanı Bumedyen'in arabuluculuğu sonunda Irak Başkan Yardımcısı ile İran Şahı Cezayir'de bir görüşme yaptılar. Irak - İran arasındaki sınır anlaşmazlığının ve diğer anlaşmazlık konularının çözümlenmesi halinde Barzani hareketinin ağır bir darbe yiyeceği bildiriliyor.

● ABD, Türkiye'den 18 ton haşhaş aldı. ABD'ye satılan haşhaşın, haşhaş ekim yasağının kaldırılmasından sonraki rekolteden sağlandığı bildiriliyor.

● Türkiye finans kapitalinin önde gelen isimlerinden Kemal Has, ortağı tarafından, bir iş uyuşmazlığı yüzünden çıkan kavga sırasında öldürüldü.

FİNANS KAPİTAL ŞİMDİ DE İRAN'A AÇILMAK İSTİYOR

Türkiye Finans Kapitali son günlerde İran ile pek ilgili. İki ay öncesinden bu kesimin öncülerince başlatılan «ilişkileri geliştirme» önerileri, dilekleri daha sonra ünlü iş adamlarının katıldığı bir gezi ile somutlandı. TUSİAD (Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği) Başkanı Feyyaz Berker yönetiminde bir grup 23 Şubat-2 Mart günleri arasında İran'da. «İranlı iş çevreleri ile temaslarda» bulundular. Dönüşlerinde de hazırladıkları bir raporu, o günlerin başbakanı Sadi Irmak'a verdiler. Geziye katılan finans kapital temsilcileri şunlardı: Feyyaz Berker (Tekfen Holding), Necati Akçağlılar (Tekfen Holding), Nezihi Berkkam (Eczacıbaşı), Osman Boyner (Altınyıldız), Bahri Ersöz (Rabak), Mehmet Huntürk (İntes), Jak Kahmi (AEG-Profilo), Rahmi Koç (Koç Holding), Asım Kocabıyık (Borusan), Selman Yaşar (Yaşar Holding), Turhan Tümay (Yapı ve Kredi Bankası), Doğan Yalım (Sınai Yatırım ve Kredi Bankası), Oktay Türegün (İhracatçı), T. Güngör Uras (TUSİAD Genel Sekreteri).

Görülüyor İran'a gidenler yerli finans kapitalin önde gelen temsilcileri. Üstelik dönüşlerinde verdikleri raporda bunu kanıtlıyor. Uzun ve parlak lâflar altına gizlenmek istenmesine rağmen önerilen işbirliği konuları aslında iki üç noktadan öteye geçmiyordu.

Tekelciler, İran ile Gıda Maddeleri, Şeker ve Çimento sanayiinde yatırımlar yapmayı düşünmektedirler. Özellikle Çimento sanayiine ilişkin yatırımlar öngörülmektedir. Ayrıca Enerji ve Ulaşım konusunda da işbirliği tasarlanmaktadır.

Bu ilişkiler ne şekilde gelişir bilinemez. Ancak Ortadoğu'da emperyalizmin jandarması olmaya hazırlanan ve ülkesinde tüm devrimciler ve yurtseverler üzerinde yoğun bir baskı ve zulüm uygulayan şah rejimi ile kurulacak ilişkiler, özünde ekonomik değil siyasaldır ve Ortadoğu halklarının üstünde emperyalizmin tahakkümünü pekiştirmeye yönelik çabaların ve plânların bir uzantısıdır.

söyleniyor.
- Pancar taban fiyatları 50 kuruş olarak tesbit edildi. Ayrıca her 300 kilo pancar için üreticiye 1 kilo şeker verilecek.

- Türk İş'in «İşçi Kurultayı» adı verilen toplantısı başladı. Halil Tunç toplantıyı açış konuşmasında «Lokavt yapan fabrikalara el koyarız ve biz işletiriz» dedi.

● 8 MART ULUSLARARASI EMEKÇİ KADINLAR GÜNÜDÜR.

1975 yılı, UNESCO tarafından ve iki yıl önce MB Genel Kurulunun özel bir kararıyla ULUSLARARASI KADINLAR YILI ilân edildi. Bu karara en büyük ilgiyi sosyalist ülkeler ve Partiler gösterdiler. Çünkü kadın hakları ve kadınların eşitliği meselesini gerçek yani sınıfsal boyutlarıyla ilk defa ortaya atanlar Marx - Engels'le başlayarak ve Sovyet Devrimi'nden bu yana, sosyalistler olmuşlardı. Ve ancak sosyalizm, geçici, göz boyayıcı ve burjuva yutturmacası çözümler yerine, «kadın» ve «kadınların eşitliği» sorununun gerçek çözümünü getirebilirdi. Bugün dünyada, burjuva ideolojisi ve kapitalist toplum çerçevesindeki «feminist» (kadınlardan yana) hareketlerin sadece bir moda ve cici hanımların vakit geçirme aracı, ya da en fazlasından, kapitalizmin girdapları içinde yolunu bulamamış bunalanların bir çıkış arayışlarından ibaret olduğu apaçık ortadadır. Kadın sorununun çözümü, kadınların sömürülmesinin, ezilmesinin çözümü, işçi sınıfının mücadelesinden, işçi sınıfının öncülüğündeki tüm sömürü ve baskıyı kaldırma mücadelesinden ayrı görülemez. «Eşitlik», ama biçimsel ve kanun kitaplarında kalan eşitlik değil de «gerçek eşitlik», sadece sömürünün ortadan kalktığı bir toplumda gerçekleşebilecektir. Onun ötesinde, sömürenlerle sömürülenlerin eşitliği bir aldatmacadan, bir burjuva demagojisinden başka birşey değildir.

Bugün, kapitalist toplumlarda ve sömürünün sürdüğü bütün toplumlarda, kadın genel olarak «ezilen cins» tir. Hele emekçi kadın, işçi kadın, «eşit işe eşit ücret» ilkesinin bile çiğnendiği bir baskı ve sömürü altındadır. Kadının köleleşmesi, ezilen cins haline gelmesi, sınıflı topluma giden yolda, özel mülkiyetin ortaya çıkmasıyla birlikte olmuştur. Kadını köleleştiren, özel mülkiyettir. Gerçek anlamda özgürleşmesi de toplumsal mülkiyete geçişle, sömürünün ve onun temelinde olan üretim araçlarının özel mülkiyetinin sona ermesiyle birlikte olacaktır.

8 Mart, kadınların gerçek eşitliğinin sağlanması için, yani sosyalist toplumdaki eşitlik için, emekçi kadınların işçi sınıfının mücadelesine daha büyük oranda katılmaları ve hızla bilinçlenmeleri için emekçi kadınların korunması için mücadelede, sembolik bir tarihtir.

Ezilen cins: kadın

«Aldırmıyorsun ama bu anlatılan senin hikâyendir.»

Horas

«Kadın ve erkek ilişkileri, toplumsal gelişmenin vardığı seviyeyi gösterir.»

K. Marx

Mehmet Savca

Birleşmiş Milletler, 1975 yılını, Dünya Kadın Yılı olarak ilân etti... 8 Mart ise, Uluslararası Kadınlar Günü... Mayıs ayında da, Anneler Günü kutlanacak.

Böyle günlerde burjuva basını, kadınlar için çok parlak yazılar döşenir; duygusal, ahlı oflu, vıcık vıcık yazılar... Nutuklar döktürülür; soluk kesici utanmasız, yüzsüzce... Burjuvazinin sözcüleri rastgele bile olsa; gerçeğin yanından yöresinden geçmemeye özel bir çaba gösterirler... Eteklerine düşkün «feminist» taslakları «dilli düdük» kesilip; boyalı cilalı dernekçi kadınlarla, karşılıklı fingirdeşerek, kadeh vuruşturarak, göz süzerek; «dimi ama efem...» li kırıtmalarla; «kadın sorunlarını çözdük» diyerek, paketleyip rafa kaldırmak isterler... Kaldırabilirler mi?.. HAYIR. «Ağaran baş, ağlayan göz gizlenmez...» Ve de «Kaynayan kazan kapak tutmaz»... Ama ama, bazı kafaları çorbaya da mı döndüremezler?. Yahut hangi iş adamının, bilmem hangi dul hatununu yılın annesi ilân edip; düzlüğe çıkacağız derken, yerli batağa da mı saplanamazlar?..

Çok eski bir burjuva sahtekârlığı ve yüzsüzlüğü!

Bu yazı toplumun yarısı olan kadınların sorunlarına bilimden ayrılmadan aydınlık getirmeye, dolayısıyle de «toplumsal gelişmenin vardığı seviyeyi» göstermeye çalışacak. Sözü kısa kesebilmek için, çok uzun olan konunun bazı can alıcı noktalarına değinilip geçilecek... Analarımız, bacılarımız, arkadaşlarımız olan kadınlar bağışlaya...

BEKÂRLIK

Kapitalizm, beraberinde getirdiği yoksulluklarla, işsizliklerle ve bu ekonomik temel üzerinde yükselen yasalarla gelenek ve göreneklerle, ekonomik olanaksızlıklarla, evlilikleri zorlaştırıyor. Yaşama şartlarının ağırlaşması sonucu, toplumda evlilikler geciktiriliyor; bekârlıksa gün be gün artıyor... Her cins için, sıradan, su içmek kadar doğal bir hak olan evlilik, bir lüks, elde edilmesi zor bir şey oluyor... Cinsler evlenebilmek için çok çetin, yalanlı dolanlı adlatmacalı serüvenlere girişiyor; onurlar, kişilikler, sorumluluklar, bütün insanî şeyler ayaklar altına seriliyor. Başaranlar da, bir meydan savaşı vermiş gibi kutlanıyor... Çok insanın ilgisini, bakışlarını üzerine çekiyor... Ki yapılan evlilik dengesiz bile olsa...

Kapitalist düzen yaşama şartlarını zorlaştırıp, evlilikleri özellikle yoksul emekçiler için olanaksızlaştırırken; doğanın insanlara verdiği, kadının erkeğe, erkeğin kadına olan —o ezelî— ihtiyacına gem vurdurmaya çalışıyor. Her gün biraz daha ağırlaştırdığı ekonomik şartlarla ve bunun üstünde yükselen sosyal baskılarla kişiyi zorluyor.

Sonuç; toplumumuzda gördüğümüz yüzbinlerce insanın durumudur: Her sokakta rastlanan deliler, sinirliler, cinsel sapıklar, hayvanlarla cinsel ilişki kuranlar, aldatılan kızlar, evden kaçan kızlar, çocuk düşürmeler, intiharlar, cinayetler, etlerini satan kadınlar, erken ölümler, dağılan aileler.. vs.. vs...

Bu belâlı, zorlu son, en çok kadını yakalar... Çünkü erkek cinsel ihtiyacını, kapitalist toplumu uğursuz bir cehennem soluğu gibi yalayan, fuhuşla, yozlaşmış, çirkinleşmiş cinsiyetle karşılayabilir, giderebilir... Fuhuş, erkek için çevrede hafifçe paylanan, ama özde «kıvanç» verici, hatta gıpta edilen bir durumdur; ama fuhşu ortaklaşa yaptığı kadın «kötü» olandır, «damgalı» olandır, «lânetli» olandır...

Konu, burjuva basınınca bile her gün çarşaf çarşaf yazılarla, boy boy resimlerle somutlanır durur... İstatistikler de cabası...

EVLİLİK — «KUTSAL AİLE»

«Hemen her evlilik, bir bakıma metres tutmaktır; bu evlilikler gerçek evliliklerden çok uzaktırlar.» Marks

Evlilik için gerçek ölçütler nelerdir? Sağlıklı olma, karşılıklı sevgi, aşk, düşünce, dünya görüşü yakınlığı, kişilik uyumu, karşılıklı saygı, sorumluluk...

Kapitalist toplumlardaki evliliklerde, bu ölçütler hiç dikkate alınmaz, çok zaman çiğnenir geçilir... Kapitalist toplumda, aile, mülkiyet ve kazanca dayanır... Kapitalizm insan yaşayışında, iyilik, güzellik, insancıllık adına ne varsa siler süpürür; fırlatıp atar... Bütün insanî ilişkileri parasal ilişkiler haline dönüştürmeye zorlar... Bunu çoğunlukla başarır da... Onun için cinsler, evlenirken, bu parasal ilişkilerin acımasız baskısını, soluğunu enselerinde duyarlar... Egemen ölçü, çoğunlukla maddî kazanç ve çıkar elde etmek, olur... Şimdi birbirinin zıddı olan; ama kadının ezilmesi, al-

çaltılması, horlanması konusunda az çok bir birine benzeyen iki tip evliliği görelim : Burjuva evliliği, proleter evliliği...

BURJUVA EVLİLİĞİ :

Burjuva erkeği için kadın; satın alınan, çocuklar doğuran bir araç, —benzetmedeki yanılgı payı hesaba katılsın— bir üretim aracıdır... Burjuva erkeği kadını böyle görür. Kadın çocukların bakımıyla uğraşacak, onların büyümelerini sağlayacak, ilerde büyüyen çocuklar, babanın mülkiyetine sahip olacak, onu yöneteceklerdir. Ayrıca kadın, bir zevk aracı olduktan başka; ev işlerinin yürütücüsü, evin rahat ve huzurunun temin edicisidir de... Burjuva ailesinde hükmeden erkekdir; kadın ise hükmedilen kişi, ikinci kişi, boyun eğen, emir alan kişidir. Şekildeki burjuva nezaketi ne olursa olsun, erkeğin azarladığı, horladığı, ayıplı ve suçlu saydığıdır...

Burjuva kadını için ise erkek; ekonomik bir garantidir... O, erkeği; kendisini besleyecek, giydirecek, geçimini sağlayacak, koruyacak bir ihtiyaç giderici olarak görür... Burjuva kadını evleneceği erkekten bunları bekler, evlilikten bunu anlar... Burjuva kadını, Engels'in de belirttiği gibi, «Vücudunu bir ücretli gibi, parça başına kiralamayıp, bir köle gibi, bir defada tamamen satar...» Bu alım satım işinde kadının malının mülkünün çokluğu, satış fiatını etkiler, artırır. Aynı zamanda seksüel köledir de... Yeri mutfakla yatak odasının arasıdır...

Burjuva kadını, bunun ötesinde günlerini seksüel dergiler, kitaplaı okumak, açık saçık filmler seyretmek, içkili toplantılara katılmak, modayı tapınırcasına izlemek, dedikodu yapmak, gibi «eğlenceler» le geçirir.. Şık giyim kuşam, süslenmede kullanılan kimyevi maddeler, içki, gece hayatı ve iç bunalımlar sağlığını yıpratır, bozar... O, güzelliği bozulur inancıyla fazla çocuk doğurmak istemez; devamlı kullanılan doğum kontrol hapları, sağlığını bozan diğer etkenlerdendir... Az sayıdaki çocukların bakımı da, süt annelere, dadılara bırakılır... Çünkü çocuk emzirmek de ona göre güzelliği azaltır...

Evliliğin gerçek ölçütünün yerini; mülkiyet, maddî kazanç elde etme, ticarî hesaplar alınca; eşler birbirinde bulamadıklarını, dışarda, başkalarında arayacaklardır... Kadının dışarda aşıkları olacak, böylelikle kocasını bol bol aldatacaktır... Burjuva erkeği ise karısında bulamadıklarını; metresleriyle gidermekle de yetinmeyip; proleterlerin karılarına kızlarına musallat olduktan başka, arkadaşlarının karılarını kızlarını da baştan çıkarmayı, yetenek sayacaktır...

Görülüyor ki burjuva evliliğinin öteki yüzü fuhuştur... Burjuva ailesi zamanla bozulur, dağılır...

Görünüşte kadın, koca, çocuklar yerli yerindedir... Bu işin cilasıdır... Fakat gerçekte kadın çok kocalı, erkek ise çok karılıdır... Çocuklarla ise pek ilgilenilmez... Onlar süt anneler, dadılar elinde yahut da bilmem hangi yatılı kolejdedir. Yahut da özel tutulmuş öğretmenler gözetimindedir... Burjuva evliliği amaçlarından biri olan çocuk yetiştirmeyi bile tam olarak yerine getiremez. Çocuk yetiştirme işini başka ellere bırakır.. Ama burjuvalar, bu sahte aile görüntüsünü —çevreye karşı— kutsal özel mül-

kiyetlerinin güçlenmesi, gönenmesi, geleceği adına muhafaza etmeye özel bir çaba gösterirler... Şekilde varmış gibi görünen, ama aslında olmayan aile! Yahut da, antlaşmalı, sözleşmeli bir şirket...

Ama, ama bay burjuvamızın mülkiyet durumu, ticarî hesapları, bu adı var kendi yok, ailenin dağılmasını gerektirirse; burjuvamız bu görüntüden ibaret aileyi allak bullak etmekten, dağıtmaktan kaçınmaz.. Çıkarları için bunu yapmakta, bir an bile ikircikliğe kapılmaz. Nasıl, bir şirket ticarî hesaplar, maddî kazançlar için dağıtılıp yenisi kurulursa. Burjuvalar, bu konuda da pek taş yüreklidirler.

Burjuva ailesinin böylesine dağılmasının, bozulmasının acılarını, zararlarını seks kölesi derecesindeki kadın, sağlığıyla, onuruyla, horlanmasıyla öder. Ama bu acılar, zararlar; proleter ailesinin dağılması parçalanması sonunda duyduğu acı, zarar yanında azdır. Çünkü burjuva kadınının genelevine düştüğüne, özel durumlar hariç, pek rastlanmaz. Bu kötü ve acıklı son, yoksul kadınlar içindir...

KAPİTALİST TOPLUMDA PROLETER EVLİLİĞİ :

Proleter evlilikleri çoğunlukla karşılıklı aşka dayanır. İşçi kadın ve erkek birbirlerini sevdiklerinden evlenirler. İşçi kadın için, alım satım söz konusu değildir. Çünkü işçinin mülkiyeti ve satın alacak parası yoktur (1).

Fakat işçi evliliklerini de tehdit eden pek çok belâ sağnakları vardır... Bunların en belli başlıları şunlardır :

A—) **İşsizlik :** Kapitalizmde ekonomik buhranlar kaçınılmazdır. Böyle dönemlerde binlerce işçi, işsiz kalır. Hele hele çarpık ve bağımlı bir kapitalizmin var olduğu ülkemizde, işsizlik tam bir belâdır. Pahalılık, yoksulluk, açlık, işçi ailesini allak bullak eder, bunaltır, yıpratır, tehlikeye düşürür.. Ve gene ülkemiz gibi, işçilerin sosyal güvenliğinin sık sık gasbedildiği ülkelerde, işsizlik ve işsiz kalma korkusu, işçi ailesini her an tedirgin eder; ailede rahat huzur bırakmaz. Bir de ülkemizde geri bir teknolojik güç ile çalışılması sonucu meydana gelen iş kazaları, sakatlanmalar, ölümler işçi ailelerini her gün biraz daha yıkıma, bozulmaya ve dağılmaya götürür.

B—) **Savaşlar :** Kapitalist toplumlarda savaşlar da kaçınılmazdır. Savaşların ceremesini çok yönlü olarak işçi aileleri çekerler. Savaşta ölenler onlar olduktan başka; savaş sonucu alt üst olan ekonominin, işsizliğin, hayat pahalılığının, hastalıkların, açlıkların acımasız, sağır silindiri sağ kalan işçileri, işçi ailelerini ezip geçer... Sonuçta savaşlar da işçi ailelerinin bozulmasında, dağılmasında etken olur.

C—) **Konut sorunu :** Ev kiralarının pahalılığı kalabalık işçi ailelerini çoğu zaman tek, yahut iki odada, üst üste oturmaya zorlar. Işıktan, ısıdan yoksun olan bu evler, işçi ailesinin sağlığını bozduktan başka; onu ahlâk yönünden de yıkıma götürür. Anne baba, kız ve erkek çocukların çoğu zaman aynı odada yatmak zorunda kalışları onları cinsel yönden çeşitli bunalımlara sürükler. Bunun sonuçları aileyi her an tehdit eder.

D—) **Gebelik ve doğum :** Kanunlar gebelik öncesi ve sonrası dinlenmeyi zaten çok az bir süre olarak saptamışlardır. Fakat çoğu

işyerinde işçi kadının bu izni bile arsızca gasbedilir. Kadın işçi «işten çıkarılırım» korkusuyla gebelik öncesi ve doğum sonrası da işinde çalışır. Bu ise kendi sağlığını ve çocuğunun sağlığını bozar.. İşçi kadın canından, kendinden, yaşamaktan usanır... Evde asık suratlı ve sinirli olur. Zaten bütün gün yorgun ve sıkıntılıdır. Evde erkek; erkek olma ayrıcalığından yararlanıp, kadını sık sık azarlar... Ve hatta döğebilir. Bu da gerginlikleri çoğaltır, aileyi huzursuz, çekilmez, dayanılmaz duruma getirir... Geçimsizlikler başlar...

E—) **Ev işi :** İşçi kadın, işten eve gelince, bir de ev işlerine sıvanır, gece yarılarına kadar çalışır. Çocukların bakımı, ailedeki büyük çocuklara terkedilir. Yahut da —evde kimse yoksa— kendi başlarına bırakılır. Evde yorgun bitkin bir kadın ve sinirli azarlayan bir koca. Eğer bilinçsizlerse, dışarda çektiklerinin acısını birbirinden almaya hazır iki insan.. Ev huzursuz olunca erkek kahvehanelere, meyhanelere, sefahata kapılabilir.. Aile parçalanma ve dağılma tehlikesiyle karşı karşıya kalır.

İşçi ailesinin bozulması dağılması sonucu, cinsler çoğunlukla fuhşa ve çeşitli suçlara yönelirler.. Genelevlerine düşen, geçimini fuhuşla sağlayan kadınların, suç işleyen hapisler dolusu erkek ve kadınların hemen hemen hepsi de yoksul emekçilerdir.

Tekrar vurgulamak ve toparlamak gerekirse, kapitalist toplumda hangi tip evlilikte olursa olsun; erkek egemen olandır, kadınsa hükmedilen, boyun eğdirilen ikincil kişi durumundadır. Kadının sağlığı, cinsiyeti, onuru, insanî hakları hep ayaklar altındadır. O, acılarla, yalanlarla baskılarla örtülü bir çemberin içinde kıvranır durur.. Ev içi kölesidir. Hep ezilir. Hemen hemen çoğunluğu bu durumunu kabullenmiş gibidir. Başkaldırması, birkaç ağıttan, birkaç damla gözyaşından öteye geçmez.

Ama, ama en çok ezilen, kat be kat sömürülen acının kızgın lavları altında soluk alıp veren, işçi kadındır, emekçi kadındır...

Bir de şu eklenebilir: Kadın ile işçinin ezilmesi, sömürülmesi, onların ortak yanlarıdır. Ama kadın, hele emekçi kadın daha çok ezilmekte, sömürülmektedir.

Özetle kapitalizm, kişilere aile yaşayışını olanaksız kılıyor, Kapitalist toplumda aile, her an parçalanma bozulma ve dağılmayla yüzyüzedir. «Kutsal aile» efsanesinin altında, kapitalizmin çirkin yüzü yatar.

FUHUŞ

«Günümüzde fuhuş dev boyutlara ulaştı.» A. Kollontai

Kapitalist toplumda ailenin öteki yüzü dağılma ve fuhuştur.

Fuhuş en çok emekçi sınıfların kadınlarını kızlarını, acıya, işkenceye boğar, çürütür.

Yaşama şartlarının ağırlaşması evlilikleri zorlaştırırken; fuhşu da yaygınlaştırır, çoğaltır. Evlenemeyen gençler fuhşa itelenmiş olur. Yaşama şartlarının zorluğu yüzünden bozulan dağılan ailelerin erkekleri cinsel ihtiyaçlarını gidermek, kadınların çoğu, daha çok geçimini temin etmek için, fuhşa yönelirler... Boşanmaların zorluğu da ailenin bireylerini fuhşa zorlar.

Burjuvazi «kutsal ailenin» ayakta tutucusu sayar fuhşu. Bu yüzden devlet fuhşu görünüşte hafifçe kınarken yasaklarken; el altından da gizliden gizliye destekler, gönendirir, teşvik eder. Genelevlerinin çalışmasını düzenlemek, pavyonlarda ve bir çok eğlence yerlerinde kadın bulundurulmasını düzenlemek, randevu evlerine göz yummak, fuhşu açıkça tanımak, gönendirmek, desteklemek değil midir?.. Burjuva borazancıları köpük içinde, en yüksek sesleriyle şöyle haykıracaklardır: «fuhşun genelevlerde toplanması sağlık denetimi içindir, toplumun sağlığını koruyoruz!» Ne görkemli tedbir ve de sağlık koruma! Genelevlerine üşüşen binlerce erkeğin sağlığını korumak nasıl mümkün olabiliyor? Bu «sağlık koruma yaygarası» aslında reklâm yerine geçiyor; oraya erkekler daha emin gidip, sağlıklarını tehlikeye atıyorlar, fuhuş daha da çoğalıyor... Sonra, genelevlerindeki kadınların sağlığı ne olacak? Ya peki, kontrol edilemeyen gizli fuhuş?... İşin bu yönünü burjuva borazancılarımız; sağır, katı, boğuk, gürültülerle geçiştirirler.

Binlerce kadının meslek edindiği, etini satarak geçimini sağladığı fuhşu savunmaya kalkışmak, bunu erdemli - yaldızlı kılıflar geçirerek savunmak, yalnız burjuvalarımıza düşer. Böylesine ikiyüzlülüğü, yüzsüzlüğü başkaca kimseler kıvıramaz.

Fuhuş kadınla erkeğin ortaklaşa yer aldıkları bir olaydır. Böyledir ama bu işte erkeğin hiç bir sorumluluğu olmaz. Erkek ihtiyacını gidermiş olur, o kadar. Kanunların yasağı erkeği hafifçe tekdir edip bırakır; toplum ise azarlayıcı bir gülümseyişle karşılar, aslında bu durum erkek için, öğünçtüm.. O üstün olma hakkını kullanmıştır. Ama kadın fuhşun bütün ağırlığı, yükü altında ezilir; orta kadınıdır, fahişedir, lânetlidir, damgalıdır. İşaret parmaklarla gösterilen, suçlanandır... Çocuk edinme, çocuk düşürme, hor görülme, polise kaydolma, genelevine veya benzeri bir yere kapatılma, kadın için söz konusudur. Erkek tarafından da aşağılanır.. Hele hele, bilinçsiz kadınlar, burjuva ve küçük burjuva kadınlar, böyle hemcinslerine karşı çok acımasızdırlar.

Görülüyor ki fuhuş açıkça, önce burjuva toplumu, sonra bu toplumda erkeklerin yararına; kadınların ise aleyhine ayakta tutuluyor. Böylece fuhuş, kapitalist toplumun önüne geçilmez bir salgını olarak dalga dalga yayılır, pis kokularıyla toplumu istilâ eder, insan cinsinin bir yarısı olan kadınlara korkulu düşler gördürür, tehdit eder.. Binlerce kadını beden ve vicdan işkencesi; sağlıksızlık altında inletir, durur..

KADINLAR VE KANUNLAR

«Aile içinde erkek burjuvadır. Ve kadın proleterya rolünü oynar.» Engels

Kanunlar, ailede erkeğin kadın üzerindeki egemenliğini açıktan açığa onaylar. Erkek ailenin reisidir... Kadın iş tutmak, çalışmak konusunda dahi erkeğin iznine kararına bağlıdır.

Buna rağmen kanunlar, kadınlara bazı haklar da tanımışlardır. Bu haklar da çoğunlukla egemen cins olan erkek tarafından —pratikte—

gasbedilir, yok edilir. Kapitalist toplumda eşitlik ve haklar sadece biçimsel, resmî'dir. Gerçekte, her alanda olduğu gibi kadın hakları alanında da en büyük bir eşitsizlik hüküm sürer. Kadın cinsi böylece sindirilir, kıpırtısız duruma getirilir. Bu konuyu bazı örneklerle somutlayalım :

A—) **Mülkiyet** : Kanun kapitalist toplumlarda, bu arada Türkiye'de, mirasın, kadın ve erkeklerce eşitçe paylaşılmasını öngörür. Fakat pratikte iş değişir. Baba ölmeden malını bağış yoluyla erkek çocuklara bırakır. Kız çocuklara ise az bir mal bırakılır, yahut da hiç bırakılmaz.. Bu kırsal kesimde çoğunlukla uygulanan bir yöntemdir.

B—) **Evlilik** : Kanunen çok kadınla evlilik yasak olduğu halde; bu kurum pratikte sürer gider.

Kanunen kadın satımı yasaktır. Fakat toplumumuzda —en çok ta kırsal kesimde— kızlar başlık parasına satılırlar. Başlık parasını baba alır; bu kızın satış bedelidir, düğünde kullanılmaz...

Kanunlar, evlilikte iki cinsin serbest kararını öngörür. Fakat uygulamada, anne babanın çocuklarına uygun gördüğüyle evlenme; kanunun bu hükmüne çoğunlukla ağır basar...

C—) **Boşanmalar** : Boşanma sorunu, en çok kadını sıkan bunaltan bir cenderedir. Burjuva kanunları hep özel mülkiyet kaygısıyla boşanmayı zorlaştırır. Kanunlar, düşünce uyuşmazlığı, sevgisizlik gibi nedenleri pek önemli boşanma nedeni saymazlar. Anlaşamama, geçimsizlik, sevgisizlik, cinsel uyuşmazlık boşanma nedeni olarak, gösterilirse de pratikte yokumsanır... «Evlenmeden önce düşüneydiniz» demeye getirilir.. Boşanma nedeni için büyük bir suç —örneğin fuhuş gibi bir suç— aranır. Bu da boşanmak isteyen cinsi fuhşa teşvik etmekten başka bir şey değildir. Ayrıca fuhuş, pratikte yalnız kadın yaparsa boşanma nedeni olur; erkek yaparsa pek ciddiye alınmaz. Bu ayrıcalık, uygulamada, erkeğe açıkça tanınır. Karısını sevmeyen koca dışardan bir kadınla ilişki kurabilir; bunu kanunlar uygulamada hoş görür. Kadın sevmediği biriyle aynı çatı altında yaşamaya zorunlu kılınır. Buna kanun zorladıktan başka, ekonomik ve sosyal şartlar da zorlar. Kadının mesleği yoksa durum daha da kötüye sarar... «Ayrılırsam nasıl geçinirim, bana kim bakacak, ya çocuklar ne olacak, toplumdaki yerim ne olacak» korkusu, kadına boyun eğdirir. Bir de toplumumuzda boşanmış kadına iyi gözle bakılmaması gibi nedenler, onu sevmediği kendisini sevmeyen bir erkekle bir arada yaşamaya zorlar...

Bütün bunlara rağmen yaşama şartlarının ağırlığı, burjuva toplumunun çürük ailesi, evlilikleri azaltıp; boşanmaları çoğaltıyor; mahkemeler boşanma dilekçeleriyle dolup taşıyor.

D—) **Öğrenim** : Kanunen erkek ve kadınlar eşit öğrenim hakkına sahiptirler. Fakat iş pratikte bambaşka bir renk alır. Toplumumuzda kadınların erkeklere oranla çok daha büyük çoğunluğunun okuma yazma bile bilmediğini istatistikler yüzümüze bir tokat gibi çarpar...

Annelik sanatını, en basit sağlık kurallarını bilmek şöyle dursun; okuma yazma bile bilmeyen kadınlar! Bu durum, toplumun yarısı olan erkeklerin yaşayışını olumsuz yönde büyük ölçüde etkiler. Onların yaşayışını da bulandırır, sığlaştırır, çirkinleştirir. Kadınlara vurulan bu cehalet keti, er-

keklere de ayak bağı olur. Hele hele çocuklar... Ailede çocuklara ilk terbiyeyi annelerinin verdiğini göz önüne alırsak; çocukların nasıl yetiştiğini, nasıl büyüdüğünü bir bir saymaya gerek var mı?.. Kadının bilimden, bilgiden yoksun bırakılışı toplumun büyük bir bölümü üzerinde, mermere vurmuş bulanık, kirli, çiğ bir ışık demeti gibi yansır; toplum yaşayışını çirkinleştirir, körleştirir, karartır..

Okuyanlar - okumuşlar nasıldır, nicedir? Onların çoğu okullarda kız erkek diye ayırımlıdırlar, erkekten ayrı eğitilirler. Erkekler onlara göre satın alıcıdırlar, umacıdırlar.. Bu kısır eğitim onlara toplumu bir türlü tanıtmaz...

Söylenecekler uzar gider...

ÇALIŞMA HAYATINDA KADIN

Dün saat altı sularında
Yolum Senna'ya uğradı
Bir kadın kırbaçlanıyordu orda
Genç bir köylü kadını

Göğsünden hık bile çıkmıyor sadece
Şaklıyordu kırbaç kıvrılarak..

(N. A. Nekrasov - 1848)

A—) Köyde : Kapitalizm ilerledikçe, kırsal kesimleri de etki alanı içine alır; Kapitalizm öncesi (prekapitalizm) kalıntılarını kırar, kemirir, onu kendine uydurur; yok olmaya zorlar...

Sanayinin ilerlemesi, hammadde olan tarım ürünlerine ayağında pazar sağlar. Kapitalistler ağzının suyunu akıtarak, gözlerini kırsal kesimlere çevirir... Kapitalistler küçük ve orta çiftçilerin topraklarını elinden almak için binbir çeşit dolaplar döndürür. Küçük ve orta çiftçiler, toprağı en modern alet ve gereçlerle işleyen, toprak kapitalistinin karşısında dayanamazlar.. Çünkü ürünleri kalitesizdir, iyi para etmez, ürünlerini iyi para edeceği zamana kadar bekletemezler. Üstelik tefeciye, bankaya borçludurlar.. vs. vs... Bir an gelir, borç gırtlağa dayanır; köylü toprağını satar... İyice yoksullaşır... Irgat olur. Toprak ise git gide daha çok belirli ellerde toplanır.

Tarım kapitalistlerinin üretimi modern alet ve makinelerle yapması fazla işçi ve ırgatın çalışmasını gerektirmez.. Böylece işsizler ordusu gün be gün çoğalır. Köylerden kentlere akınlar başlar, Alamanya kapılarına kadar dayanılır..

Köyde çalışan tarım işçileri, ırgatlar nasıldır? Onların ne iş saatleri bellidir, ne sosyal güvenlikleri vardır, ne de diğer hakları.. Tam bir köle davranışıyla karşı karşıyadırlar.. Hayatları bir zindan, bir cehennemdir.

Romanımız, hikâyemiz bazı bilimsel yanlışlara rağmen konuyu dipten doruğa işler durur.. Köylü kadını ki, gün ışımadan kalkar, akşamın alaca karanlığına gece yarılarına kadar çalışır. Dur - durak yoktur ona.. Yazın alaca sıcağı, kışın dondurucu soğuğu yüzünü tunçlaştırır, elleri nasır-

dan tahta kesilir... Sırtında odun taşır, tohum saçar, çift sürer, çapa vurur, ekin yolar, harman savurur, tütün, pamuk, fındık tarlalarında oluk oluk ter akıtır.. Mevsimler boyu ölesiye çalışır... Akşam eve gelince sacın yahut tandırın yakıcı sıcağı karşısna geçer, ekmek pişirir, yemek yapar, tezek karar, çamaşır yıkar, yahut da peynir yoğurt çalar... Gece evde en geç o yatar.. En erken kalktığı gibi..

Ne gebelik izni vardır, ne sigortası, sendikası... İşgücünü pazarlık edemez, iş saatleri çalışması filan, kanunlarla teminat altında değildir. Ölümcül hasta olmadıkça, çoğu o zaman bile, doktor yüzü görmez..

O, «eksik etek» tir, «kanayaklı» dır, «kaşık düşmanı» dır, «saçı uzun aklı kısa» dır, «kül döken» dir.. Babanın satılık malı, kocanın zevk aracı, hizmetçisi kölesidir.. Erkek çevreye, erkekliğini, üstünlüğünü kanıtlamak istediğinde döğebilir.. Diretemez, dayatamaz, karşı koyamaz.. Yolda yürürken bile erkekten birkaç adım geride yürümelidir..

Hep itaat etmesi ve boyun eğmesi istenir...

B—) **S a n a y i d e :** Makinaların gelişmesi, üretimde işbölümü; çalışma konusunda —eskiye bakınca— daha az kuvvet ve yetenek ister. Bunun için kadının ve çocuğun sanayide çalışmasını burjuvazi iştahla ister. Çünkü kadın ve çocuk işgücü, en ucuz işgücüdür. Kadınlar, gebelik ve doğum durumları olduğundan aralıklarla çalışırlar.. Patron da, kadın işçinin bu durumunu bahane ederek ona gerekenden az ücret öder.. Ayrıca kadın işçi evliyse, çocukları da varsa, işine daha çok bağlanır. Bir de kadın işçilerin erkekler gibi, sık sık yer ve iş değiştirme gibi olanaklarının olmaması ve de yüzyıllardır ezilmesinin sonucu olan yumuşak başlılığını, sabırlılığını buna katmak gerekir..

Patron, kadın işçilerin çalıştırıldığı yerlerde, kadın işçiyi erkek işçinin karşısına çıkarır. Erkek işçilerin ücretlerini de, kadın işçilerin ücretlerine yakın bir düzeye indirir. Kadın işçilerin çalışabileceği yerlerde, erkek işçileri işten çıkarır.. Artık patronun ağzı kulaklarındadır. Hem ucuz, hem de uysal, daha kolay boyun eğen işçi. Tabii ki bu arada patron çalışma saatlerini de yavaş yavaş uzatacaktır.

Böylece erkek ve yaşlı işçilerin yerini; kadın ve çocuk işçiler alıyor. Erkek ve yaşlı işçilerin işsiz kalma tehlikesi çoğalıyor (2).

Burjuvazi kadını evinden çocuğundan çekip alıyor. Bunun da ilericilik kisvesi altında yapıyor. Gerçekten, bir yönüyle kadının endüstride yer alması ileri bir adımdır. Ama sömürü ne olacak? Sanki aslolan kendi çıkarları değilmiş gibi. Sanki düşük ücretle, tüm sosyal güvenlikten yoksun, kanuni iş saatinden daha fazlaya işçi çalıştırmak ilericilikmiş gibi...

Oysa gerçek şudur : Kadın işçiler sanaiye girince sömürüyü daha somut olarak hissediyorlar; kadın ve erkek işçiler hızla uyanıyorlar, bilinçleniyorlar, patronun oyunlarını anlıyorlar, kurtuluşlarının kadın - erkek omuz omuza; birleşmekte, dayanışmakta ve diretmekte olduğunu görüyorlar. Burjuvazi, böylece, mezar kazıcılarına bir de kadın işçileri katmış oluyor. Bu kadının kurtuluşunda ilk adımdır... Asıl ileriye gidiş budur.

SONUÇ — KURTULUŞ

«Kadın özgürlüğünün derecesi, tabii ki genel özgürlüğün derecesini tayin eder.» Marks

«Kadınlar politik hayata girmedikçe, kadınlar o körletici ev ve mutfak çilesinden kurtarılmadıkça, gerçek özgürlük sağlanamaz, sosyalizm şöyle dursun, demokrasi bile kurulamaz.»

Lenin

Kadın sorunu da diğer sorunlardan soyutlanamaz. Böylesine zorbaca; insanlık dışı horlamanın, sömürünün nedeni nedir?.. Görüldü : kapitalist üretim biçimidir. Öyleyse bütün ezilen sömürülen, tüm insanların kurtuluşu gibi kadının kurtuluşu da «üretim araçlarının toplumsal mülkiyete dönüştürülmesinde» yani, «sosyalizmin kurulmasında» dır. Öyleyse kadınlara, ama en çok ta işçi kadınlara, düşen acil görev; sosyalizm mücadelesine katılmaktır.

Bu konuda susup sözü bilime bırakmak, en doğru davranış olacaktır :

«Genel olarak evlilik akti için tam özgürlük ancak, kapitalnst üretimin ve onun neticesi mülkiyet koşullarının yok edilmesiyle, eş seçerken bu gün hâlâ tesiri olan ekonomik ölçütlerin yıkılmasıyla gerçekleşebilecektir. İşte o zaman karşılıklı sevgiden başka ölçüt kalmayacaktır...» Engels

«Ekonomik sebeplerden doğmuş bulunan, monogami (tek eşli aile), bu sebepler ortadan kalkınca kaybolacak mı? Buna, hiç de haksız olmayarak, şu cevap verilebilir : kaybolması bir yana, monogomik aile, asıl bu andan sonra tam anlamıyla gerçekleşecektir. Gerçekten, üretim araçlarının, toplumsal mülkiyete dönüşümüyle, birlikte, ücretli emek de, proletarya da ortadan kalkacaktır. Öyleyse aynı zamanda belirli bir sayıda kadın için (bu sayı istatiklerden saptanabilir) para karşılığı kendini satma zorunluluğu da ortadan kalkacak demektir. Fuhuş ortadan kalkınca, monogomi, tehlikeye düşmek bir yana, nihayet bir gerçek haline gelecektir. —Hatta erkekler için bile.—» Engels

«Ama monogomi'nin mutlaka kaybedecek olduğu şey, doğuşuna borçlu olduğu mülkiyet şartlarından kendisine geçen karakterlerin tümüdür ve bu karakterler bir yandan erkeğin üstünlüğü, bir yandan da evliliğin bozulmazlığıdır. Evlilik içinde erkeğin üstünlüğü, onun ekonomik üstünlüğünün basit bir sonucudur ve bununla birlikte kaybolacaktır.» Engels

«Kadının müşterekliği sadece burjuva toplumuna ait olan ve bugün fuhuşla gerçekleşen bir olgudur. Fakat fuhuş özel mülkiyete dayanır. Ve onunla birlikte kaybolur..» Engels

«Öyleyse silip süpürülmesi yakın görünen kapitalist üretimden sonra, cinsel ilişkilerin düzenlenme biçimi üzerine bu günden düşünülebilecek şey, özellikle olumsuz bir nitelik taşır ve esas bakımından, ortadan kalkacak olanla yetinir. Ama bu işe hangi yeni unsurlar katılacak? Bu yeni bir kuşak yetişince belli olacak : hayatlarında bir kadını asla parayla ya da başka bir toplumsal güç aracıyla satın almamış olacak yeni bir erkekler kuşağı; kendini gerçek aşktan başka hiç bir sebeple bir erkeğe verme-

yecek, ya da bunun ekonomik sonuçlarından korkarak kendini sevdiği kimseye vermekten vazgeçmeyecek olan yeni bir kadınlar kuşağı.. İşte bu insanlar dünyaya geldiği zaman, bu gün onların nasıl davranmaları gerektiği düşünülen şeylere hiç kulak asmayacaklar; kendi yaşayışlarını kendileri kuracak ve herkesin davranışını, bu yaşayışa uygun olarak yaratacakları kamuoyuna göre değerlendireceklerdir.» Engels

«Ev işleriyle uğraşan kadının durumu her zaman yorucudur. Kadının tamamen özgürce, gerçekten erkeğin eşidi olabilmesi için, ev işlerinin kamu görevi olması ve kadının genel üretime katılması gereklidir. Böylece kadın erkekle aynı konumda olacaktır.» Lenin

«Zira onu mutfağa, çocukların odasına bağlayarak, gücünü katiyetle üretici olmayan basit ve sinirlendirici, sersemletici, takattan düşürücü işlere harcamağa zorlayarak, küçük ev ekonomisi, kadını eziyor, boğuyor, hayvanlaştırıyor, aşağılıyor...» Lenin

Sosyalizm; işçi sınıfının ve tüm emekçilerin kurtuluşunu sağlarken, kadının kurtuluşunu da sağlayacaktır.

9 Mart 1975

● Eski Demokrat Partililerin AP'ye topluca iltihakları devam ediyor. İstanbul'da aralarında «ağır toplar» da bulunan 62 eski DP'li AP'ye katıldı. Demirel törende bir konuşma yaptı ve olayı «yuvaya dönüş» olarak niteledi. Katılanlar arasında Hayrettin Erkmen, Samet Ağaoğlu, Mükerrem Sarol, Sebati Ataman, Mitat Perin, Nuri Togay, Osman Kavrakoğlu da bulunuyor.

● Türk İş İşçi Kurultayı'nın ikinci gününde genellikle sosyal demokrat sendikaların sözcüleri konuştu. Yol İş Federasyonu sözcüsü hükümet kurulmazsa genel greve gidilmesini önerdi.

● Irak'ta 1 Nisan 1975'e kadar hükümet kuvvetlerine teslim olan kürtler için genel af ilân etti. Af kararı, Barzani safında çarpışan askerî birlikleri de kapsıyor.

● Sanayi Odaları Başkan, başkanvekili ve sekreterlerinden oluşan «gayri resmî Başkanlık Divanları Komitesi ortak bir bildiri yayınladı ve «ülkede siyasî tansiyonu düşürebilecek, parlamentoya dayalı, güçlü bir icraat hükümeti kurulmasını» istedi.

10 Mart 1975

● Irmak koalisyon çalışmalarının ağırlığını AP - CHP koalisyonu üstüne kaydırdı. Ancak bu girişimin başarıya ulaşması «imkânsız» görülüyor.

● ABD Dışişleri Bakanı Henry Kissinger Ankara'ya geldi. Kissinger «kesilen askerî yardımın makul bir süre sonra yeniden başlayacağını» söyledi.

● Bir süre önce İran'da iş çevreleriyle temaslar yapan Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği yöneticileri, «İran'la kurulabilecek ekonomik ilişkiler» konusunda Başbakan'a bir rapor verdiler.

● Portekiz Devlet Başkanı Costa Gomez «Portekiz, demokrasiyi korumak istiyorsa, Silâhlı Kuvvetler Hareketi'nin müdahalesini de kabul etmek zorundadır» dedi.

● Bursa'da, Tekstil İşverenleri

Sendikası tarafından verilen lokavt uygulama talimatına dört fabrika uymadı. Olay, tekstil işverenleri arasındaki çelişki ve çekişmelerin su yüzüne çıkması biçiminde değerlendiriliyor.

● Türk İş İşçi Kurultayı'nın üçüncü gününde siyasî partilere «erken seçim» konusunda bir muhtıra verilmesi önerildi. TGS tarafından hazırlanıp, toplantıya sunulan «erken seçim bildirisi» imzaya açıldı.

HALİL TUNÇ NE DİYOR, NE YAPMAK İSTİYOR?

Dikkatlerden kaçmamıştır. Türk İş Genel Başkanı Halil Tunç son aylarda bir büyük değişiklik içinde. Görünüş, gerçeği yansıtsa, «Halil Tunç ıslah-ı nefs etti» demek bile mümkün. Gerçi demeçlerindeki bazı cümleler, Tunç'un gerçek amaçlarını keskin lâfların ardındakini açığa vuruyor. Ama lokavtlara karşı çıkarken, mülkiyet hakkını savunurken söyledikleri, önerdikleri ile, Amerikancı tutumu eskisinden farklı gibi görünüyor.

Örnekleyelim:

Tekstil İşverenleri ile Teksif arasındaki uyuşmazlığa başlangıçta arabulucu olarak katılan Halil Tunç, daha sonra tutumunu sertleştirdi. Hele Türk İş'in işçi kurultayında yaptığı bir konuşma ile, alışılmış ölçülerin dışına çıktı. Tunç bu konuşmasında, lokavt tehditlerine karşı işçileri, «fabrikaların yönetimine el koymaya» çağırdı. Üstelik kurultayın diğer günlerinde bu görüşünü tekrarlayarak bir «sürç-ü lisan» olmadığını ortaya koydu.

Bir DİSK Sendikası tarafından yürütülmesine rağmen, sıkıyönetimin SSK grevlerini yasaklamasına da aynı şiddetle karşı çıktı ve «Sıkıyönetim taraf tutuyor. Buna müsaade edemeyiz» dedi.

Ardından İzmir'de düzenlediği bir mitingte, fabrikalara el koymaya ilişkin sözlerine karşı çıkan işverenleri cevapladı ve görüşünde ısrar etti. Üstelik sık sık söyleyip uygulamadığı «genel grev» önerisini de tekrarladı.

Bu arada, atalet içindeki Türk İş'e de bir canlılık getirme çabası içine girdi. Sosyal Demokrat Sendikacılara karşı, AP paralelindeki sendikalar yanında tuttuğu safını değiştirdi ve gruplarüstü bir role büründü. İşçi Kurultayında ortaya atılan «parti kurma sorununu becerebildiğince savsaklamasına rağmen «seçimlerde bir siyasi partinin desteklenmesini» bazı şartlar la da olsa kabul etti. (Tabii parti adı belirtilmedi)

Bunlar nedir? Tunç ne yapmak istemektedir?

Bu sorunun cevabı kanımızca ilkin 1975 yılının ilk üç ayı içinde yapılan ve sayıları 20'ye yaklaşan referandum'ların sonuçlarında yatmaktadır. Bursa ovasındaki otomotiv sanayii işçileri arasındaki kaynaşmada yatmaktadır. Seydişehir Alimünyum Tesislerinde çalışan ve çoğu yarı köylü durumundaki 14 bin işçide bile ortaya çıkan «tercih»te yatmaktadır.

Yani, Türk İş, tabanını kaybetmektedir. Üstelik Türk İş içindeki sağ ve sol kanatlar arasında ayrım gözetmeksizin... İşçiler hızla Türk İş'ten kopup DİSK'e gitmektedirler. Hemen belirtelim buradaki etken «bir DİSK Sendikası» değil, bizzat ve sadece «DİSK»tir.

Son üç ayda, bir DİSK sendikasının taraf olarak katıldığı bütün referandumları Türk İş Sendikaları kaybetmiştir. Tofaş, Renault-Oyak fabrikalarında ve bunlara bağlı otomotiv yan sanayiinde çalışan işçiler kitleler halinde DİSK'e geçmektedirler. Burada ne Türk İş'e bağlı Metal İş, ne de sosyal demokrat Çağdaş Metal İş bu akışı önleyememektedir. Seydişehir Alimünyüm tesislerinde, 14 bine yakın işçi DİSK sendikası ile mahalli sendika arasında tercihler belirtmişlerdir. Türk İş'in adı bile okunmamaktadır burada.

Erdemir'de DİSK'e bağlı Maden İş Sendikasının yönetici kadrosunun - siyasi tercihlerinden kaynaklanan - devrimci kadroyu saf dışı bırakma manevrasına rağmen, 4 bin 500 işçi, sendika içi demokrasiyi işletecek baskıları eksik etmemek şartıyla DİSK'i terketmemişlerdir.

Sözün kısası, Halil Tunç'un bütün keskinliğinin temelinde, kayan Türk İş tabanını tutabilecek manevralar vardır. Tunç bu köksüz atılım-

larla, çıkışlarla hem tabandaki kaymayı durdurmanın hesabını yapmaktadır, hem de muhtemel bir CHP iktidarına hazırlanmaktadır. Önümüzdeki günlerde Tunç, yıllardır karşı çıktığı refarandum hakkına da sahip çıkacaktır, DİSK'i terketmesi (!) şartıyla CHP'yi de des teklemeye yanaşacaktır. Hatta göstermelik genel grev uygulamalarına bile girişebilecektir. Bunlar ne şaşırtıcı olmalıdır ne de Halil Tunç hakkında verilmiş doğru ve köklü yargıları değiştirtmelidir. Tunç gene eski Tunç'tur hasılı. Kliği ile elele, işçi sınıfımızın devrimci mücadelesini saptırma, sapa yollara çekme hesapları yapmaktadır.

Boş hesaplar olduğunu ise söylemeye bile gerek görmüyoruz. İşçi sınıfımız içindeki uyanış, bilinçlenme ve «politize» olma oranı, böyle manevralara kanma sınırını çoktaaan aşmıştır. Tunç boşuna çabalamaktadır.

11 Mart 1975

- Kissinger Ankara'da siyasi parti liderleri ve Korutürk'le görüştü. Kissinger-Ecevit görüşmesi ise bir gün önce yapılmıştı.
- İzmir'de de 23 eski Demokrat Partili, AP'ye katıldı.
- Ecevit Almanya gezisine başladı. CHP liderini, Alman Sosyal Demokrat Partisi Başkanı Willy Brantd karşıladı.
- Türkiye ile Sovyetler Birliği arasında mali portesi 180 milyon doları bulan bir ticaret protokolu imzalandı.
- Portekiz'de faşist bir darbe teşebbüsü oldu. Ancak kısa zamanda bastırıldı. Nisan darbesini yapanlardan General Spinola ve bir kaç faşist eğilimli, yüksek rütbeli subay ülkeyi terkettiler.
- Türk İş İşçi Kurultayı herhangi bir karar alınmadan sona erdi. Halil Tunç kapanış konuşmasında erken seçimin gereğinden söz etti. Tunç, «Türk İş yönetim organları bu kurultayda ortaya konan görüşlerden yararlanarak tutumunu ve siyasetini tesbit edecektir» dedi.
- Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı bir açıklama yayınladı ve Polatlı Kültür Derneği, Devrimci Gençlik Birliği, Ankara Demokratik Yüksek Öğrenim Derneği gibi kuruluşları süresiz olarak faaliyetten menetti ve Aydınlık Dergisinin basımını yasakladı. Dergi başka yerde basılsa bile Ankara il sınırları içine sokulmayacak. Sıkıyönetim Komutanlığı bildirisinin üslubunun 12 Mart sonrası bildirileri hatırlatması dikkatlerden kaçmadı.

PORTEKİZ'DE KARŞI - DEVRİM BİR KERE DAHA EZİLDİ

25 Nisan 1974 günü 48 yıllık bir faşist diktatörlük devrildi. Portekizde bir süreden beri sömürgelerde sürdürülen savaşların, içerde de yeni siyasal gelişmelere yol açacağı beklenmeye başlamıştı. Kitlelerin huzursuzluğu, faşizmin baskı ve tahakkümüne tepkileri, artık dayanılmaz hâl alan ekonomik krizle birlikte, gün geçtikçe artıyordu. Dışardan gözlenmeyen, hatta pek çoklarınca varlığından haberdar olunmayan örgütlü bir güç: Portekiz Komünist Partisi, faşizmi yıkacak olan darbeden bir ay kadar önce, gizli yayın organı Avante'de, faşizmin artık daha fazla dayanamayacağını haber veriyordu. Portekiz sömürgelerinde, en üst mevkilerde bulunmuş ve savaşlar yönetmiş bir general; General Spinola, sömürgeciliğin artık Portekiz'e yarar getirmeyeceğini düşünüyor ve bu düşüncelerini yayınladığı bir kitapta açıklıyordu. Görevden alınması gecikmedi. Ama Portekiz faşizmi artık olabilecek en dar boğaza gelmişti. Üstelik, Portekiz Batı Avrupa'nın, AET'in dışında kalmıştı. Portekiz burjuvazisi, hatta Portekiz finans oligarşisi, yani o ünlü 20 aile bile, genel ekonomik bunalımın, Salazar rejimi altında çözülemediği gibi aslında onun bir devamı

olan Caetano rejimi altında da çözülemeyeceğine inanır olmuşlardı. Artık kapitalist-emperyalist blok, 48 yıl öncesinden farklıydı ve «izole» olmuş yoksul ülke, olma durumu ABD ve İngiltere'ye bağımlı tekellerin kâr ve yayılma alanını bile daraltıyordu. Nitekim, 25 Nisan 1974'de darbeyi gerçekleştiren genç subaylar hareketinin öne çıkardığı lider, tekelci gruplar dan biriyle çok yakın ilişkiler içinde (akrabalık ilişkisi de vardı.) bulunan Spinola'ydı.

Önceleri, ilk birkaç gün, Spinola ve benzeri generallerin ağırlığı ön plana çıkarıldı. Dikkatli olmayan ve Portekiz devrimci hareketinin durumunu, geçmişini bilmeyenler -ki pek çok kimse bu durumdaydı- «ordudan gelen» bu darbenin, Portekiz'de faşist diktanın yerine, kapitalizmin 1975'deki gereklerine uygun güdümlü ve kısıtlı bir burjuva demokrasisi geçirecek bir hareket olduğu gö rüşündeydiler. Darbenin, öne çıkarılan, Spinola ve benzeri adları da farklı birşey düşünmüyorlardı. Amaçları, sömürgelerde süren «anlamsız» ve «umutsuz» savaşa son vermek, sömürgelere asla tam olmayan nisbî bir bağımsızlık tanımak ve ülke içinde de tekellerin nüfuzuna dokunmayan, hatta bir başka yönden pekiştiren kısıtlı bir burjuva demokrasisi getirmekti. Ancak aslında, daha ilk günden, darbe iki başlıydı. Bir yanda Spinola ve kendisiyle aynı görüşleri paylaşanlar; öte yanda genç subay lar, «yüzbaşılar», yani radikal kesimler. Olayların gelişmesi boyunca, sürekli eğilim ve kesintiye uğramadan süren çizgi, Spinola ve benzerlerinin tasfiyesi, radikallerin, genç subayların, sosyalist eğilimlilerin etkinlik kazanması oldu.

Silahlı Kuvvetler Hareketi içinde bu «sol» hatta sosyalist kesim, ağırlık kazandı ve hemen ardından, aradan kısa bir süre geçtikten sonra, 1920 lerden beri güç ve kahırlı bir mücadeleyi örgütlü, disiplinli biçimde, yılmadan sürdürmüş olan Portekiz Komünist Partisi'nin harekete hakim olduğu, daha da ötesi, Silahlı Kuvvetler Hareketi içinde büyük etkiye sahip olduğu ve etkisini giderek artırdığı görüldü.

Şüphesiz ki Portekiz egemen sınıfları, yani finans oligarşisi, büyük tekeller, latifundierler denilen büyük toprak sahipleri, ve arkalarındaki emperyalist mihraklar kaybettiklerini artık açıkça gördükleri iktidarı yeniden almak; ve kendilerine göre «tehlikeli» olan, bir adım daha atarsa varlıklarını tehdit etmeye başlayacak bir gidişe «dur» demek için harekete geçeceklerdi. Eylül 1974 sonuna doğru Portekiz'de siyasal huzursuzluk artmıştı. Sağ partiler ve güçler, büyük gösteriler düzenlemek istiyorlar ve General Sipinola bu gösterileri açıkça savunarak, «sessiz çoğunluğun» da söz hakkı olduğunu ileri sürüyor, ve CİA merkezlerinden tezgâhlanmış bir sağ dar beye ortam hazırlamaya çalışıyordu.

Karşı devrime karşı ilk başarı 28 Eylül'de kazanıldı. Aslında emperyalist güçlerin ve yerli ortaklarının hazırlayıp finanse ettikleri «sessiz çoğunluğun» hareketi önlendi. Spinola Devrim konseyi başkanlığından, «yumuşak» bir geçişle, sözde istifa etti. Bundan sonra halk güçleri daha hızlı ilerlediler. Karşı devrim hazırlanırken, Silahlı Kuvvetler hareketinin daha da sola gittiği, emekçi kitleler le daha sıkı bağlar kurduğu görüldü. Görülen bir başka şey de, gerek bir koalisyon niteliği taşıyan hükümette, gerekse Silahlı Kuvvetler Hareketi içinde Komünist Partisinin etkinliğinin artması oldu. Sömürücülerin gözleri faltaşı gibi açıldı. Her yeni adımda, Komünistlerin ne kadar güçlü ve örgütlü olduk ları, bırakın erleri bir yana genç subayların, hatta on yıl lardan, gençliklerinden beri PKP'nin ordu içindeki örgütlerinde bulunmuş olan bazı su bayların bile PKP'ye yakın oldukları ortaya çıkıyordu. Bütün sendikaların tek bir üst sendikada birleştirilmesi konusundaki yasa, Komünistlerin etkisiyle çıkmıştı ve ko münistlere bütün sendikalar ve işçi hareketi üzerinde kontrol imkânı veren yapıdaydı. Koalisyon hükümetinde yer alan Sosyalist Partiyle, Komünistlerin çatışmaları; Sosyalist Parti'nin PKP'yi yeni bir dikta kurmakla ve özgürlükleri yok etmek istemekle suçlaması, tehditler yağdırmaya başlaması, İsveç tipi bir demokrasi istediğini ilân etmesi, bir yandan egemen sınıfları ve emperyalizmi dolaylı yoldan imdada çağırması ve gerçek kimliğini ortaya koyması 1975 başlarında, sendika yasasından sonra oldu. Devrimci hükü-

met kurucu meclis seçimlerinin 12 Nisan'da yapılacağını ilan ettiğinde, kısacık bir süre ferahlayan karşı devrimçi güçler; Silâhlı Kuvvetler Hareketi, kendi varlığını kurumlaştırdığını, Portekiz'de gerçek demokrasinin kurulmasının teminatını kendisini lağvetmemekte gördüğünü, göreve Kurucu Meclis seçildikten sonra da devam edeceğini bildirince, son umutlarının da söndüğünü gördüler. Çünkü onlar, büyük kesimleri halâ egemen güçlerin ve mihrakların kontrolünde olan, kırsal kesimlerde büyük toprak sahiplerinin ve tefecilerin nüfuzu altında bulunan geniş kitlelerin, burjuva partilerine oy verebileceklerini, bunu sağlayabileceklerini umuyorlardı. Ama şimdi, seçimlerde bildikleri gibi at oynatamayacakları ortaya çıkmıştı. Üstelik Silahlı Kuvvetler Hareketi bir dizi köklü reformu, bu arada toprak reformunu gündeme sokmuş, Portekiz'in en geri kalmış bölgelerine çeşitli alt yapı hizmetleri ve devrimci propaganda götürülmesi için her türlü tedbiri almaya başlamıştı.

«Özgürlükler elden gidiyor» feryatları, 48 yıldır faşizme övgüler yağdıran burjuva basın organlarından ve karşı devrimci güçlerin sözcülerinin ağzından yükselmeye başladı.

Nihayet 11 Mart 1975'de, son olaylar sırasında Silahlı Kuvvetler Hareketi içinde ve ordu içinde meydana gelen «ılımlılar» «radikaller» ayrımından yararlanmak isteyerek, yeni ve bu defa çok daha planlı bir karşı devrimci darbeye teşebbüs edildi. Öteden beri Spinola'ya bağlılığı ile bilinen bazı askerî birlikler, devrimci hükümete sadık birliklere karşı, saldırıya geçtiler. Ama çok kısa zamanda hükümete bağlı birlikler ve gönüllü halk milisleri tarafından bu intihar darbesi bastırıldı. Darbe bastırıldıktan sonra, Portekiz'de yüzbinlerce Portekiz'li sokaklarda saatlerce faşizmi Spinola'yı ve karşı devrimcileri lânetledi. Sınırlarda Partililer, devrimci işçiler, devrimciler, kimlik kontrolü yapmaya başladılar ve darbecileri, sömürücüleri, provokatörleri bizzat halk tutuklamaya başladı. Darbenin başında Spinola'nın bulunduğu ve darbeyi CİA'nın düzenlediği açığa çıkarken, Spinola ve darbe hareketine karışmış dört general çeşitli ülkelerden sığınma hakkı istiyorlar ve sonunda eski Portekiz sömürgesi Brezilya'dan bu hakkı elde edebiliyorlardı. Hemen ardından ABD elçisi, ülkeyi terketmeye çağrıldı.

Karşı devrimin yenilgisi Portekiz'de artık burjuva demokrasisi laflarının da sonu oldu ve ülkenin sosyalizme doğru gideceği ilân edildi. O zamana kadar girişilmemiş, hatta iç ve dış ilişki ve çelişkiler hesaba katılarak girişilememiş devletleştirmeler başladı. Bankalar devletleştirildi, tekeller devletleştirilmeye başlandı. Sağ partiler ve karşı devrimle mücadele dönemi boyunca sürekli provokasyon yapmış olan iki küçük goşist Parti'nin seçimlere girmesi engellendi ve faliyetleri askıya alındı.

Gerçekte, karşı devrim girişimi, sömürücü güçlerin gerçek bir intiharı olmuş ve Portekiz'deki sosyalizme doğru gelişmeyi hızlandırmış; güçleri kristalleştirmişti.

Şimdi Portekiz'de, Komünistlerin gerek hükümette, gerekse Silâhlı Güçler Hareketi içinde etkinlikleri biraz daha artmış durumda; ve devrim daha emin adımlarla ilerliyor.

12 Mart 1975

● Hükümetin kuruluşuyla ilgili yeni bir formül ortaya atıldı. Demokratik Parti Teknokratlar CHP Desteği şeklinde ifade edilen teklife ilk cevap Ecevit'ten geldi. Formülü olumlu bulan Ecevit, cevabını Bonn'dan telefonla iletti.

● 12 Mart'ın yıldönümü dolayısıyla bazı okullarda protesto gösterileri yapıldı. Aynı zamanda Kissinger'in Türkiye'ye gelişini de protesto etmeyi amaçlayan bu toplantılarda olay çıkmadı. Ancak İzmir'deki toplantıyı komandolar basmaya kalkıştılar.

● CHP lideri Ecevit, Almanya'da Willy Brantd ve Batı Almanya Savunma Bakanı Leber ile görüştü. Görüşmelerde ABD'nin askeri yardımı kesmesine karşılık, yardımın Almanya tarafından başlatılması konusu ele alındı. CHP lideri,

Almanya'da yetkili bir hükümet üyesi gibi davranıyor ve temaslarda bulunuyor.
● Portekiz'de bastırılan faşist darbedenin planlayıcılarından olduğu ileri sürülen ABD büyük elçisi ülkeyi terke çağrıldı.
● Türk İş Genel Başkanı Halil Tunç'un, işçi kurultayındaki konuşmasını cevaplayan Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu Genel Sekreteri Rafet İbrahimoğlu, «lokavt yapan fabrikalara el koyarız» sözlerini «kutsal mülkiyet hakkına tecavüz» olarak niteledi.
● Irak'ta hükümet kuvvetleri, Barzani ordusuna karşı büyük bir saldırıya geçtiler. İran ile Irak arasındaki anlaşmadan sonra bütün lojistik ve stratejik desteklerini kaybeden Barzani birlikleri çekiliyorlar.

13 Mart 1975

● Hükümeti kurma çabalarında başarıya ulaşamayan Sadi Irmak görevini iade etti. Korutürk, CHP lideri Ecevit'i, Almanya seyahatını yarıda bırakarak Türkiye'ye dönmek üzere çağırdı.
● Ankara İş Mahkemesi 9 SSK işyerinde süren grevlerin, çalışanların işçi değil memur oldukları gerekçesiyle durdurulmasına karar verdi.
● Prens Sihanuk, Kamboçya'da Lon Nol rejimine karşı mücadele eden «ulusal kurtuluş kuvvetlerinin» başkent Pnom Pen'e girmelerinin» an meselesi» olduğunu söyledi ve başkentteki yabancıların, kenti terketmedikleri takdirde can güvenliğinden sorumlu olamayacaklarını söyledi.
● Güvenlik Konseyi'nin Kıbrıs'la ilgili görüşmeleri sona erdi. Konseyin kararı BM Genel Sekreteri Kuri Waldheim başkanlığında Kıbrıs Türk ve Rum toplumları temsilcilerinin görüşmesini karara bağladı. Karar metni, Türkiye, tarafından olumlu karşılanırken, Yunanistan ve Kıbrıs Rum kesimi «olumsuz» buldu. Konsey Kararında Kıbrıs Türk Federe Devletinin varlığı «dolaylı» ifadelerle kabul ediliyor.
● Portekiz'de bir kaç gün önceki faşist darbe girişimine rağmen seçimler gene 12 Nisan'da yapılacak. Bu arada ordu içinde «Devrim Yüksek Konseyi» adı verilen bir organ kuruluyor. Gerek Devrim Yüksek Konseyi'nde gerekse sivil yönetim kadroları arasında Komünistlerin daha da ağırlık kazandıkları gözleniyor.

14 Mart 1975

● Cumhurbaşkanı hükümet kuruluşuyla ilgili temaslara yeniden başladı ve ilk olarak MBG'dan Mucip Ataklı ve Kontenjan Grubundan Nihat Erim'le görüştü.
● Türkiye'ye dönmeye hazırlanan Bünlet Ecevit Almanya'da ilkin ABD'nin Bonn büyük elçisi ile 1,5 saat süren gizli bir görüşme yaptı. Daha sonra Willy Brandt ile ikinci defa görüşen Ecevit, Almanya Dışişleri Bakanı Genscher ile de temaslarda bulundu.
● Kissinger'in yardımcısı Arthur Hartman Kıbrıs konusunda yeni bir plan getirdi. Federatif Kıbrıs Devletini esas alan planda Adanın dört kantona bölünmesi ve ikisinin Türk, ikisinin ise Rum kantonu olması öngörülüyor. Türklerin bazı ufak tefek tavizler vermesini de öneren Hartman planı, Atina ve Ankara'da tartışılıyor.
● Portekiz'de yasama gücünü elinde tutan Devlet Konseyi'nin

7 üyesinden altısı istifa etti. Devlet Başkanı Costa Gomez istifaları kabul etti. Boşalan yerlere asker ve komünistlerin getirileceği söyleniyor. Bu arada Portekiz'deki bütün bankalar devletleştirildi.

● Irak, İran'ın isteği üzerine Barzani'ye karşı başlattığı saldırıyı kısa bir süre için durdurdu. Irak ile İran arasında geçen hafta imzalanan anlaşma uyarınca İran sınırlarında gereken tedbirleri alacak ve iltica edecek kürtlere zaman tanınacak. Irak birliklerinin daha sonra topyekün saldırıya geçecekleri de bildiriliyor.

● OPEC ülkelerinin 1974 yılında petrolden sağladıkları ve toplamı 56 milyar dolar tutan bütçe fazlarının tümünü İngiltere, ABD, Almanya, İsviçre ve Fransa gibi OECD ülkelerine yatırdıkları bildirildi.

● 14 MART, BİLİMSEL SOSYALİZMİN EN BÜYÜK USTASI VE KURUCUSU KARL MARKS'IN ÖLÜM GÜNÜDÜR.

——— 15 Mart 1975 ———

● Portekiz'de Bankalardan sonra bütün sigorta şirketleri de devletleştirildi.

● Ecevit Almanya'dan ayrılmadan önce Bremen'de yaptığı konuşmada Türkiye, AET ve Ortadoğu ülkeleri arasında ekonomik işbirliği önerisinde bulundu.

● Portekiz'de Devrim Konseyi, demokrasiye aykırı eğilimler taşıyan sağ partileri kapatabileceğini açıkladı. Spinola ve faşist darbeciler Brezilya'dan iltica hakkı istediler. İstek kabul edildi.

● İran'a giden Melih Esenbel, İran'ın Türkiye'ye önemli kredi kolaylıklarına dayanan büyük projeler önerdiğini bildirdi. İran ayrıca Türk sanayi ve tarım ürünlerinin İran tarafından satın alınmasına ilişkin uzun vadeli taahhütleri de kabul ediyor.

● 1975 Yılının ilk üç ayında 16 büyük şirket toplam 550 milyon liralık, yüzde 18 faizli tahvil ihraç etti.

● Gazete fiyatlarına zam yapıldı. Gazeteler bundan böyle 150 kuruşa satılacak.

——— 16 Mart 1975 ———

● Demirel Antalya'da CHP'nin bir süre önce düzenlediği mitinge karşı düzenlenen mitingte konuştu ve «bağımsız başbakan modeli bitsin» dedi.

● Türk İş Genel Başkanı Halil Tunç işçi kurultayı ile ilgili bir soruyu cevaplarken «parti kurmak bir yol ama bu işi Don Kişotça yapmamak gerek» dedi. Tunç bir partinin desteklenmesi için de Türk İş'in bazı şartları olduğunu söyledi.

● Kartal'da yapılan belediye başkanlığı seçimlerini CHP adayı kazandı. Partilerin Kartal Belediye Başkanı seçimlerinde aldıkları oylar şöyle : CHP : 6.903, Milliyetçi Cephe (AP-MSP-CGP-MHP'nin ortak adayı) 4.159, Türkiye Birlik Partisi 41, Türkiye Sosyalist İşçi Partisi, 32.

● Özel sektöre «ihracat yapmak» kaydıyla Türkiye'de sigara fabrikası kurma hakkı tanındı. Irmak Hükümetinin bir kararnamesi ile gerçekleşen bu hak, özel sektöre Osmanlılar döneminden beri sigara üretiminde ilk defa tanınıyor. Kararname, sigara yapımının özel sektöre devrinin ilk ve esas adımı olarak nitleniyor.

17 Mart 1975

- Portekiz bütün Dünya'nın dikkatlerinin üstünde toplandığı ülke olmakta devam ediyor. Portekiz Komünist Partisi Genel Sekreteri Alvaro Cunhal, 1 Mayıs Stadyumunda düzenlenen bir törende «demokratik portekiz sosyalizm yolunda derinlemesine ekonomik ve sosyal devrimleri gerçekleştirmek zorundadır» dedi ve «Bu devrimlerin başında ekonominin temel kesimlerinin devletleştirilmesi gelir» diye ekledi.
- İran ile ilgili tekelci sermaye çevrelerinin yayın ve propagandaları aralıksız devam ediyor. Türk Sanayici ve İş Adamları Derneği bir broşür yayınladı ve İran'la «devlet adamları, teknokratlar ve işadamları seviyesinde ilişki kurulmasını» önerdi.
- Korutürk Hükümetle ilgili temaslarına Demirel ve Ecevit ile görüşerek devam etti. Demirel'in bu konuşmada hükümeti kurmağa talip olduğunu açıkça bildirdiği söyleniyor. AP'liler hükümeti DP'nin kurması halinde ise Haziran ayında erken seçime gidileceğini belirtiyorlar.
- Bir hükümet kararnamesi ile süt ve süt mamulleri Fiyat Kontrol Komisyonunun yetki alanının dışına çıkarıldı.
- Kıbrıs'ta önemli gelişmeler oluyor. Yunanistan, Kissinger tarafından geliştirilen ve yardımcısı Arthur Hartman'ın adıyla anılan çözümü kabul etme eğiliminde. Planın ana hatları şöyle özetleniyor: Lefkoşe taksim edilecek, Magosa'nın Rum kesimi ile Omorfo Rumlara terkedilecek, 100 üyeli bir Kıbrıs parlamentosu kurulacak, parlamentoda Türklere 25 üyelik tanınacak; bütün adada seyahat serbest bırakılacak; Dört kanton kurulacak, kantonlardan ikisi Türklere ait olacak ve Kıbrıs'ın kuzeyinde bulunacak, diğer ikisi ise güney Kıbrıs'ta olacak ve Rumlara ait olacak; Türk kantonlarının kapladığı toprak alanı, Kıbrıs'ın yüzde 25'ini geçmeyecek.
- Ülkedeki diğer dört sol parti ile birleşme kararı alan Norveç Komünist Partisi kendini «lağvetme» kararı aldı.
- Irak ve İran arasındaki sınır anlaşması resmen imzalandı. Anlaşma iki ülke arasındaki sınırı yeniden çiziyor. Anlaşmanın diğer maddelerinde ise İran'a sığınmış olan 130 bin Kürt ile Barzanî'nin İran'la ilişkilerinin son bulmasına ilişkin kararlar yeraldı.

18 Mart 1975

- Almanya'nın Türkiye'ye yaptığı askeri yardım resmen başladı. Yardımın miktarı ve içeriği hakkında açıklama yapılmıyor.
- Bozbeyli DP + Teknokratlar + CHP destekli hükümete «evet» dediklerini açıkladı. Milliyetçi Cephe ise bu formülü antidemokratik bulduğunu tekrarladı ve görevini kendisine verilmesini istedi.
- Kissinger'in temasları sonunda, İsrail, Mısır'a 9 maddelik bir barış anlaşması önerdi. Mısır'ın tek başına İsrail'le anlaşması ihtimali genellikle Arap ülkelerinde ve özellikle FKÖ'de tepkilere yolaçtı.
- Küba'nın başkenti Havana'da toplanan Tarafsızlar Konferansı'na Kıbrıs Türk Federe Devletini temsilen katılmak isteyen Vedat Çelik'e, Konferans'ın Kıbrıs'ta meşru devlet olarak Makarios yönetimini tanıdığı gerekçesiyle giriş vizesi verilmedi.

● Kıbrıs'ta yeni Anayasa'yı hazırlamakla görevli Kurucu Meclis'e Kıbrıs Barosu kontenjanından giren Cumhuriyetçi Türk Partisi Başkanı Ahmet Mitat Berberoğlu'nun kurucu meclis üyeliği, Yüksek Mahkeme tarafından iptal edildi. Denktaş kliğinin politik kararı olduğu söylenen iptalin gerekçesi, Berberoğlu'nun kurucu meclis üyeliğine delegelerin yarısından bir fazlasının oyu ile değil, adaylar içinde en yüksek oyu alarak seçilmiş olması gösterildi.

● Fransa, Kamboçya'daki büyük elçiliğini kapattı. Fransanın kararı sağcı Nol rejimine karşı «çok ağır bir darbe» olarak yorumlandı.

● 18 MART 1871, PARİS KOMÜNÜ'NÜN YILDÖNÜMÜDÜR.

Paris Komünü'nün 70. yıldönümü münasebetiyle

G. Dimitrov
Mart - 1941

18 Mart 1871'de, bundan yetmiş yıl önce, Fransa ve Avrupa, Paris kentinin devrimci kitlelerinin «Yaşasın Komün» savaş sloganlarıyla çınladı. Kahramanlık ve fedakârlık örnekleri veren Paris işçileri, kutsal Komün için, iki ayı aşkın bir süre çok sayıda iç ve dış düşmanla çarpıştılar. Komüncüler, işçi sınıfının kurtuluş mücadelesi tarihine kanlarıyla en şerefli sayfalardan birini yazdılar.

Paris Komünü, siyasal iktidarı elde etmek, kendi hükümetini kurmak yolunda, işçi sınıfının ilk ciddi girişimi oldu.

Paris Komünü, yeni bir devlet tipinin, proletarya devletinin, bir çeşit «Sovyet» örneğinin çekirdeği, embriyonu oldu.

Paris Komünü, kitlelerin eseri, kitlelerin yaratıcı atılganlığının ve devrimci heyecanının ürünü oldu.

Paris Komünü, Fransız burjuvazisinin 1870 - 1871 savaşındaki ihanetine ve Cumhuriyeti yıkarak yerine yeniden monarşiyi koyma girişimine karşı, halkın duyduğu tepkinin güçlü patlaması oldu.

Burjuvazinin ve karşıdevrimci ağababalarının, Paris işçilerini silâhsız bırakmak, Fransız halkını ezmek ve Louis Bonaparte'ın kaybettiği bir macera savaşının bütün yükünü halka taşıtmak, ağır savaş kayıplarını ona ödetmek çabalarına vakit geçirmeden verilmiş bir cevap oldu.

18 Mart bildirisinde, Millî muhafızların yeniden düzenlenen Merkez Komitesi, egemen sınıfların bozgunu ve ihaneti karşısında, Paris işçilerinin, kamu işlerinin yönetimini ellerine alarak, kurtuluş saatinin çaldığını

anladıklarını ilân ediyordu. Bu görevin kendilerine düştüğünü, kendi kaderlerini çizmek ve iktidarı ele almak hakkının tartışmasız bir şekilde kendilerinin olduğunu anladılar.

Bilimsel sosyalizmin kurucuları Marx ve Engels, Paris Komününün savunulması için olağanüstü çabalar harcadılar ve Komün kan içinde boğulduktan sonra da, her açıdan Komüncülere yardımcı oldular. Komünün dünya çapındaki önemini kavradılar. Komünün hatalarını ve eksiklerini değerlendirirken, Marx ve Engels **onun olumlu yönlerine** özel bir gayretle dikkati çektiler. Gerçekten de Komün, **işçi sınıfının bir hükümet şekli,** emeğin kurtuluşunu gerçekleştirebilecek bir siyasal şekillenmeydi. 1871 Nisan'ında Marx şunları yazıyordu :

«Paris Komünü sayesinde, işçi sınıfının kapitalistler sınıfına ve bunların çıkarlarını temsil eden Devlet'e karşı mücadelesi yeni bir aşamaya girdi. Mücadelenin sonucu ne olursa olsun, tarihsel ve dünya ölçüsündeki önemi inkâr edilemeyecek yeni bir hareket noktası kazanıldı.»

Paris Komünü'nden çıkan dersleri çözümlerken, Marx teorik olarak koyduğu bir soruna somut ve pratik çözüm getirdi.

Bu soru, proleter devriminin burjuva Devlet aygıtının yerine ne koyacağı ve kapitalizmden sosyalizme geçiş döneminde yeni devlet örgütlenmesi şeklinin ne olması gerektiği sorusuydu. Komün, işçi sınıfının, Devlet aygıtını doğrudan doğruya hazır bir şekilde ele geçirip kendi amaçları doğrultusunda işletemeyeceğini gösterdi. Komün, iktidarı egemen sınıfların bir bölümünden diğer bir bölümüne geçirmek üzere, Devlet gücünün şu veya bu biçimine karşı bir devrim değildi. Komün, egemen burjuva sınıfının Devlet aygıtını parçalamaya yönelen bir devrimdi.

Marx şöyle yazıyordu :

«Bu yüzden (Komün'ün) kaderi ne olursa olsun, **bütün dünyada** yankılanacak. Avrupa'da ve Amerika Birleşik Devletleri'nde, işçi sınıfı Komünü sihirli bir özgürlük işareti olarak selâmladı.»

Marx'ın ölümünden sonra, Engels, Komünün önemini ve büyük derslerini küçümsemekte, işçi sınıfını devrimci yolundan döndürmekte burjuvaziyle aynı fikirde olan oportünistlere karşı, bütün gücüyle mücadele etti. 1891'de, Paris Komününün 20. yılında Engels şöyle yazıyordu :

«Şu son günlerde, kısa görüşlü (filisten) sosyal demokrat, 'proletarya diktatörlüğü' sözleri karşısında yeniden büyük korkuya kapılmaya başlıyor. Çok sayın baylar, bu diktatörlüğün neyi temsil ettiğini bilmek mi istiyorsunuz. Paris Komünü'ne bakın. O proletarya diktatörlüğüydü işte.»

Marx ve Engels'in eserinin dahî sürdürücüsü, çağımızın en büyük devrimcisi ve düşünürü Lenin, Paris Komününün önemini değerlendirmekle kalmadı, onun derslerinden parlak bir şekilde yararlandı da. Bütün ülkelerin sömürülen ve ezilenlerinin devrimci hareketine büyük ilgi gösteren, bu hareketi derinlemesine inceleyen Lenin, bu hareketlerden Rus işçi sınıfı ve uluslararası işçi sınıfını, ideolojik, siyasal ve örgütlenme bakımından daha iyi silâhlandırmak için dersler çıkarmak istiyor ve bunu başarıyordu.

«Komün, Avrupa proletaryasına, sosyalist devrimin görevlerini somut bir şekilde koymayı öğretti.»

Nisan 1911'de Lenin şuna dikkatı çekiyordu :

«Sosyal devrimin öncü savaşçısı olarak, Komün, heryerde, ezilen ve mücadele eden proletaryanın yakınlığını, sevgisini kazandı. Komünün doğuşu ve yakılışı, dünyanın başkentini iki aydan fazla bir süre boyunca zaptedip elinde tutan işçi hükümeti, işçi sınıfının kahramanca mücadelesi ve bozgundan sonra çektiği acılar, bütün bunlar, milyonlarca işçinin moralini yükseltti, onlarda yeni umutlar uyandırdı ve sosyalizme yakınlıklarını artırdı.»

Daha 1917'de Zürih'de Lenin şöyle yazıyordu :

1871'de Paris Komünü ve 1905'de Rus devrimi deneylerinin gösterdiği yolda yürüyen proletarya, halkın bütün yoksul ve sömürülen tabakalarını, Devlet gücünün organlarını doğrudan doğruya kontrollerine almak ve bu iktidarın kurumlarını kendileri kurmak üzere örgütlemekle görevlidir.»

Nisan 1917 ortalarında, Lenin şöyle yazıyordu :

«Komünün gerçek anlamı burjuvaların aradığı yerde değildir. Özel bir Devlet tipi yaratmasındadır. Böyle bir Devlet tipi bugün Rusya'da doğdu. İşçi ve asker temsilcileri sovyetidir bu.»

Büyük Ekim devriminin zaferinin hazırlayıcı önşartı, onun bir genel provası mahiyetindeki 1905 devrimi oldu. Ancak, bu zaferin temel ve belirleyici şartı, işçi sınıfının Parti tarafından yönetilmesiydi. Paris Komününde eksik olan buydu işte.

İşçi sınıfının bütün dünyadaki mücadelesinden çıkan bütün dersleri en başta da Paris Komünü ve 1905 Sovyetleri'ni eleştirici bir gözle inceleyen Lenin, Rus işçi sınıfını Ekim olaylarına hazırladı. Lenin'in partisinin yönetiminde, işçi sınıfı, en kısa tarihsel süreler içinde, düşmana karşı azimli mücadelesi ve büyük yaratıcı heyecanıyla, dev güçlüklerin üstesinden gelmeyi, sömürücü sınıfları tasfiye etmeyi, sosyalist toplumun kuruluşuna başlamayı ve bu toplumun ileri aşamasına geçiş yoluna girmeyi başardı.

....

Komün ölümsüzdür. 1892 yılında, Paris Komününün 21. yılında, Engels şöyle diyordu : «Öldüğü kabul edilen Komün, artık bir daha dirilmemek üzere yıkıldığı sanılan Enternasyonal, bugün aramızdadır, capcanlıdır ve 1871'den yirmi defa daha güçlüdür.

Bugün ise «Komün yaşıyor» demeye, o günkünden daha fazla hakkımız var.

19 Mart 1975

● Korutürk, hükümeti kurma görevini Demirel'e verdi. Cumhurbaşkanı önce Ecevit'e teklif etti ve CHP lideri hemen reddedince, «demokratik mekanizma» gereği Demirel görevlendirildi. Hükümetin kurulabilmesi için Cumhurbaşkanı 226 güvenoyu garantisini şart koşuyor. Bu durumda bütün sorun DP'den gelebilecek kopmalara bağlandı. DP üzerine yoğun kulis dönüyor.

● Millet Meclisi Plan Komisyonu, Silahlı Kuvvetlerin yeniden örgütlenmesi ve donatılmasına ilişkin bir kanun tasarısını

görüşürken konuşan Maliye Bakanı Bedri Gürsoy, yeni vergilerin gündemde olduğunu belirtti ve «Toplu sözleşme ve destekleme alımları bu şekilde devam ederse enflasyonu kimse önleyemez» dedi. Plan Komisyonu silahlı kuvvetlere 35 milyar liralık bir harcama fonunun ayrılmasını kabul etti.

● Kıbrıs görüşmelerinin Cenevre'de yapılması konusunda anlaşmaya varıldı.

20 Mart 1975

● Milliyetçi Cephe'nin seçim sistemini değiştiren ve ortak liste düzenlenmesini mümkün kılan teklifi kamuoyuna açıklandı.

● Kıbrıs görüşmelerinin yeri ve tarihi konusunda yeniden anlaşmazlık çıktı. Türkler Cenevre'yi, Rumlar ise Tahran'ı reddettiler.

● Demirel Milliyetçi Cephe hükümetinin protokolu üzerinde çalıştı ve «anlaşmaya vardık» dedi.

● Kuzey Vietnam birlikleri karşısında her yönden çözülen Güney Vietnam daha önce terkettiği altı eyaletten sonra şimdi de Hue ve An-Lok eyaletlerini Kuzey Vietnam kuvvetlerine bırakmaya mecbur kaldı.

21 Mart 1975

● MC, DP ve CHP arasındaki söz düellosu devam ediyor. Bu arada Başkent'te «siyasi pazarlar» kurulduğu söyleniyor. MC'nin siyasi transferler için 7,5 milyon lira ayırdığı iddia edildi. Paranın hemen hemen tümü büyük sanayiciler ve tüccarlardan sağlanmış.

● Ecevit yarım bıraktığı gezisine yeniden başladı ve İngiltereye indi. BBC'nin bir TV programında konuşan Ecevit, daha sonra İngiltere Dışişleri Bakanı Callaghan ile de görüştü. BBC, Ecevit'i TV ekranında «Kıbrıs'ı altüst eden Türk» diye tanıttı.

22 Mart 1975

● Gelirler Kontrolörleri tarafından düzenlenip Maliye Bakanlığına verilen bir rapora göre 1962-1974 yılları arasında Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı petrol şirketleri 41 milyon dolar kâr, 117 milyon 295 bin dolar da sermaye transferi yaptılar.

● Milliyetçi Cephe kanadının hükümeti kurma umutları artıyor. Demirel «Meclisten güvenoyu alırız» dedi. Buna karşılık uzun süredir araları açık olan Bozbeyli ve Bilgiç bir görüşme yaptılar. MC'ye karşı bir gövde gösterisi niteliği taşıyan bu gröüşmeden sonra her iki DP lideri aralarındaki ayrılıkları halletmiş bir izlenim yarattılar.

● Halil Tunç İzmir'de düzenlediği bir basın toplantısında «1975'de sert ve hırçın bir yol izleyeceğiz» dedi. Türk İş Genel Başkanının son zamanlarda oldukça sert çıkışlar yapması ilgiyi çekiyor.

● Kuzey Vietnam ve Vietkong kuvvetlerinin tırmanışı devam ediyor. Kukla Saygon hükümeti dokuzuncu eyaleti de devrimci birliklere terketti.

23 Mart 1975

● DP'den ilk kopma oldu ve Aydın milletvekili Kemal Ziya Öztürk partisinden istifa etti. MC kanadı bunu «çözülme başladı» şeklinde yorumluyor.
● Ecevit, İngiliz Başbakanı Wilson ile görüştü.
● İzmir'de Türk İş tarafından düzenlenen lokavtları protesto mitinginde Halil Tunç lokavt uygulanırsa, işçilerin fabrikalara el koyup üretime devam edeceği şeklindeki sözlerini tekrarladı.
● Kissinger Mısır ile İsrail arasındaki barış görüşmelerine son verdi. ABD Dışişleri bakanı taraflar arasında anlaşma sağlayamadı. Görüşmelerin kesilmesi Batı başkentlerinde heyecan yaratırken, Moskova «sürpsiz değil» dedi.

24 Mart 1975

● İTÜ Maden Fakültesinde faşistlerin saldırısı sonunda 1'i ağır olmak üzere 5 öğrenci yaralandı. Gazieğitim Enstitüsünde de çatışma çıktı.
● Portekiz'deki son faşist darbe girişiminin İspanya'da ve CİA tarafından düzenlendiği bizzat Devlet Başkanı Costa Gomez tarafından ileri sürüldü.
● Kissinger'in Ortadoğu barış görüşmelerindeki başarısızlığının ilanından sonra Mısır-İsrail ilişkileri yeniden gerginleşti.

Yasser Arafat'la konuşma

Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Yürütme Komitesi Başkanı Yasser Arafat'la La Nouvelle Revue Internationale dergisinin yaptığı konuşma aşağıdadır.

SORU : Filistin sorununun çözüm yollarını, Orta - Doğu ve dünyanın durumu açısından nasıl değerlendiriyorsunuz?

CEVAP : Son yıllarda emperyalizmin ardarda önemli bozgunlara uğradığını biliyoruz. Yer kürenin bir çok bölgelerinde barış böylece kurulabildi. Güçlerin oranı, uluslararası düzeyde, sosyalizm, demokratik, ilerici ve bağımsızlıkçı hareketler lehine değişti.

Buna rağmen, Orta - Doğu'da durum, patlayıcılığını koruyor, evrensel barışı tehdide devam ediyor. Gerilimin ana kaynağı İsrail'dir. İsrail dünyanın bu önemli bölgesinde, sürekli bir saldırı yuvasıdır.

İsrail, emperyalizmin Arap devletleri sınırındaki ileri karakoludur. ABD nin kesin desteğinden yararlanmakta ve sürekli olarak onlar tarafından cesaretlendirilmektedir. Amerikan emperyalizmi, Orta - Doğu planlarında, İsrail'in saldırgan siyonist yönetimine güvenmektedir. Bu yönetim ülkeyi,

Amerikan petrol tekellerinin çıkarlarını ve sermaye yatırımlarını koruyan bir bekçi, Arap halklarının ulusal kurtuluş hareketleri ile mücadele etmek ve bu halkların siyasî ve ekonomik özgürlüklerini yıkmaya çalışmak görevleri verilmiş bir jandarma yapmıştır.

Siyonizm, her zaman için ülkemiz Filistin'e karşı istilâcı ve sömürgeci bir politika izlemiştir. İsrail yöneticileri, Arap Filistin halkını ulusal toprağından yoksun bıraktılar; Filistinlilerin büyük çoğunluğunu mülteci yaptılar ve geri kalanları yasa dışına sürdüler. Mısır'ın, doğal kaynakları ve ulusal toprağının bütünlüğü üzerinde hükümranlığını sağlamlaştırmasını önlemek için, İsrail, eski sömürgeciliğin (İngiltere ve Fransa) güçleri ile el birliği yaptı ve 1956 üçlü istilâsında aktif görev aldı. İsrail aynı emperyalist rolü, 1967 haziran istilâsı sırasında da oynadı. Amacı, ilerici ve yurtsever Arap rejimlerinin, derin sosyal ve ekonomik değişimlerin gerektireceği bir yolda gelişmesini önlemek ve emperyalizmin egemenliğini, halklarımız üzerinde kurmaktı.

Arap ulusal kurtuluş hareketinin, SSCB ile çeşitli alanlarda olan ilişkilerinin ve dostluğunun sağlamlaşması sayesinde, ekonomik ve siyasî alanlarda önemli başarılar elde ettiğine kanaat getirdiğinden, siyonizm ve emperyalizm, çok önceden, uzun zaman 1967 istilâsına hazırlandılar.

Haziran istilâsından sonraki yedi yıl boyunca, siyonist İsrail yönetimi, dünya kamu oyunun kesin tepkisi ile karşılaştı. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu, İsrailli işgalcilerin, işgal edilmiş toprakların hukukî yapısında meydana getirdikleri değişiklikleri tanımadı. Buna rağmen, İsrail, B.M.'nin kararını tanımadı ve Golan tepeleri ile Kudüs Arap kesimini fiilen topraklarına kattı. Ürdün ve Süveyş Kanalını «Güvenlik sınırları» olarak tanımladı. Kendisine uygulanan baskı ne olursa olsun bunlardan vazgeçmiyordu. İsrail yönetici kliği, Filistin Arap halkının gerçek varlığını inkâr ediyor, ulusal haklarını tanımayı ısrarla reddediyor. Bütün bunlarda, Amerikan emperyalizminin kesin ve şartsız desteğinden yararlanıyor.

Bu nedenle, İsrail'in istilâcı emperyalist siyaseti ile karşılaşan Arapların, özellikle Filistin Arap halkının, varlıklarını, hatta hayatlarını savunmak için ayaklanmış olmaları son derece doğal ve mantıklıdır. Siyonist hareketin ırkçı yapısı, sömürgeci ve yayılımcı özlemleri, emperyalizmin stratejik amaçları ile organik gelişmesi, Arapları, İsrail'e karşı tüm güçlere ve her çareye başvurarak direnme zorunluluğuna inandırdı.

Amacı, Filistin Arap halkını doğduğu topraklardan dışarı atmak olan 1948 saldırısının ilk saatlerinden itibaren, halkımız işgalcilere karşı ayaklandı ve mücadelesine bir gün dahi ara vermedi. Bir avuç işbirlikçinin dışında, Filistin Arap halkının tüm sınıfları ve sosyal tabakaları bu mücadelede birleştiler. Düşmana karşı direniş gitgide büyüdü ve geriye dönmeyecek bir nitelik kazandı; 1965 yılı, Filistin Araplarının kurtuluş hareketinde önemli bir dönem oldu. Yasal ulusal haklarının yeniden sağlanması yollarının tümünün kendisine kapandığına kanaat getirdikten sonra, halkımız bu amacı gerçekleştirebilmek için silâhlı, örgütlü ve aktif mücadeleyi geliştirdi.

1973 ekiminde, İsrail işgalci ve dar siyasetini pahalı ödedi. Ekim kurtuluş savaşı, onun yenilmezliği efsanesini gürültüyle havaya uçurdu. Ekim

zaferi, SSCB'nin, her alanda, Mısır ve Suriye'ye tanıdığı kesin destek sayesinde kazanıldı. Orta - Doğu'da güçler dengesi değişti. Bu şekilde, İsrail yöneticilerinin, Arap topraklarını geçici işgali sürdürme ve bölgemizde siyonizmin hegemonyasını kurma şeklindeki baş döndürücü planları engellendi. Aynı zamanda emperyalist strateji için sersemletici bir darbe oldu. Çünkü İsrail'in ve siyonizmin yenilgisi, Amerikan emperyalizminin yenilgisi demekdi.

Ekim savaşı, şimdiki dönemde, Arap halkı için çok önemli iki amacı gerçekleştirme olanağını doğurdu. Bu iki amaç, İsrail işgal birliklerinin, tüm işgal edilmiş topraklardan geri çekilmesi ve Filistin Arap halkının yasal ulusal haklarının garanti edilmesi idi. Filistin devrimi, tüm güçleri ve kaynakları ile, Mısır ve Suriye orduları ve diğer Arap Devletlerinin silâhlı birliklerinin yanında savaşa katıldı. Askerî ve siyasî sonuçları büyük zaferimiz olarak kabul ediyoruz. Bu büyük zafer, Filistin halkına, kısa vadeli görevlerini yerine getirme ve stratejik görevlerini gerçekleştirme yolunu açacaktır.

SORU : 1973 Ekim savaşı sonucu Orta-Doğu'da meydana gelen değişiklikler, muhakkak ki, Filistin direniş hareketinin amaçlarına ve görevlerine de yansımıştır. Bunlardan bahsedebilir misiniz?

CEVAP : Muhakkak ki, 1973 Ekim başarılarının gerçekleri ve doğurdukları yeni şartlar, devrimin taktiğine ve stratejisine yansıdı.

Savaşın sonuçlarının somut analizinden hareket ederek, Filistin Ulusal Konseyi 1974 hazirandaki 12. toplantısında, devrimimizle ilgili siyasî bir program kabul etti. Bu programda, devrimimiz için aşamalar kabul ediliyor ve İsrail işgalinden kurtulacak (1) ulusal topraklar üzerinde, Filistin halkının bağımsız ulusal iktidarını kurma zorunluluğu kesinlikle belirtiliyor.

Program, tüm Arap ülkelerini mücadeleye devama çağırıyor. Gerçekten bölgemizdeki halklar ve ilerici güçleri için, düşmanın işgal edilmiş topraklardan dışarı atılması ile Filistin halkının ulusal haklarının kurulması arasında organik bir bağlantı vardır. Program özellikle emperyalizm, siyonizm ve Arap gericiliğinin planlarını engelleme zorunluluğunu belirtiyor. Arap gericiliği, İsrail'in, birliklerini işgal edilmiş toprakların şu veya bu bölümünden geri çekmesi karşılığında, halkımızın hayatî çıkarlarını İsrail'e kurban etmeye hazır.

Program, Orta - Doğu'da olduğu kadar, uluslararası düzeyde de güçler dengesinin değişikliğini göz önünde bulunduruyor; program bu değişikliklere göre hazırlanmış durumda. Program şimdiki durumun niteliğinin bilimsel, doğru tahliline Filistin halkının çıkarlarına uygun pozitif faktörlerin doğru kullanılması zorunluluğu bilincine dayanıyor. İlk defa olarak, halkımız, ülke toprağının bir bölümü üzerinde kesin ulusal egemenliğini gerçekleştirme, anayasa ve B.M. kararlarına tamamen uygun yasal haklarının sağlanması mücadelesinin devamı için sağlam bir temel yaratma olanağı ile karşı karşıya.

Filistinli devrimciler, siyasî programın amaçlarının gerçekleşmesinin, Filistin Arap halkının siyonist İsrail yönetiminin umutsuzluğa düşmüş direnişi karşısında verilecek ağır ve çetin bir savaşa bağlı olduğunu gayet iyi bilmektedirler. Biz, Arap kampının birliğinin zayıflamasına karşı mücadele

ediyoruz. Gerçekten bu birlik eksikliği yüzünden, emperyalizm, bir çok kereler Filistin halkının haklarına karşı eylemlere girişebildi. Arap ülkeleri üzerinde egemenliğini sağlamlaştırmak için devrime darbeler indirmeye, devrimi yok etmeye çalıştı.

SORU : Filistin Ulusal Konseyinin kabul ettiği programın uygulanmasına yardımcı olabilecek temel etkenleri ve şartları belirtebilir misiniz?

CEVAP : Ulusal konsey, siyasî programdan ayrı olarak, bu programın en geniş bir biçimde uygulanabilmesini sağlayacak etkili tedbirler bütününü de hazırladı. Bu etkili tedbirleri şöyle özetleyebiliriz.

Kaçınılmaz zorunluluk şöyle açıklanabilir : Filistin halkının birliğini, işgal edilmiş topraklarda olduğu kadar, işgal edilmiş topraklar dışında da sağlamlaştırmak; halk kitlelerini seferber etmek ve siyasî programın amaçları etrafında toparlamak. Filistin Kurtuluş Örgütü (F.K.Ö.), Filistin halkının tek ve temel yöneticisi olarak tanınmıştır. F.K.Ö.'de yeni bir yönetim seçildi. Yeni yönetimin görevi ulusal siyasî programın uygulanmaya konulmasını sağlamak oldu.

Programın gerçekçi yanı, kuvvetli bir ulusal hareketin sağlam temeline dayanmasıdır. İhtilâl konseyi, mücadelenin yeniden kuvvetlenmesinin, gelişmesinin, yeni biçimler ve metotlarla zenginleşmesinin taktiğini düzene koydu. Taktiğimiz her geçen saat, her geçen gün, mücadeleci eylemi daha da güçlendirmektir. Böylece, kitleler içinde devrimin durumu sağlamlaştırılacak, programın öngördüğü ulusal görevler çerçevesinde halkın birliği sağlanacak, düşmanın ve Arap gericiliğinin ajanlarının halkımızın birliğini yıkmaya çalışmaları ve halkımızı devriminden uzaklaştırma çabaları önlenecektir.

Devrim, Arap gericiliğinin ülkemize karşı giriştiği planlar ile sürekli olarak mücadele etti. 1973'de, Arap dünyasının Ürdün rejiminin, halkımızın bir bölümünü temsil ettiği yolundaki iddiasını ortadan kaldırmayı başardık. 1973 kasımında Cezayir şehrinde toplanan Arap hükümetleri ve başkanları konferansı, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü, Filistin halkının tek yasal temsilcisi, mücadelenin her döneminde bu halkın amaçlarını ve haklarını belirleyecek tek yetkili olarak tanıdı.

Emperyalizm ve gerici yuvarlar; konferansın bu kararını baltalamaya ve sorunun emperyalist çözümüne bir temel hazırlamaya çalıştılar. Ancak Arap Devletlerinin resmî çevrelerince takınılan tavır, bu tür girişimlerin hiç bir şekilde başarıya ulaşamayacağını gösterdi. 1974 şubatında Lahor'da (Pakistan) toplanan müslüman ülkelerin hükümet ve devlet başkanlarının ikinci konferansının aldığı karar da, Cezayir şehrinde alınan karara uygun oldu.

1974 ekiminde Rabat'ta toplanan konferansda, Arap hükümet ve devlet başkanları, oy çokluğu ile (Ürdün kralı dahil), Filistin Kurtuluş Örgütü'nün Filistin halkının tek ve yasal temsilcisi olduğunu ve Filistin Arap halkının kendi geleceğini kendisinin tayin hakkının bulunduğunu ve İsrail işgalinden kurtulmuş Filistin toprakları üzerinde Ulusal bir devlet kurabileceklerini kabul etti.

Filistin devrimi, 1974 sonbaharında Birleşmiş Milletlerin genel kurulunda alınan kararlara göre bir önem veriyor. Eylül ayında, genel kurul.

bir çeyrek yüz yıldan beri ilk defa olarak gündemine Filistin sorununu aldı (yani daha önceleri olduğu gibi «İsrail - Arap anlaşmazlığı» veya «göçmenler sorunu» olarak ele almadı). Daha sonra ise, Filistin Kurtuluş Örgütü'nü toplantılara katılmaya ve görüşlerini açıklamaya davet etti.

Biz, 22 kasım 1974 gününü, Filistin Arap halkı için tarihî bir gün olarak kabul ediyoruz. Çünkü o gün, genel kurul, ezici bir çoğunlukla, siyonist işgalcilerin ayaklar altına aldığı Filistin halkının haklarını destekleme kararı aldı. Karar, halkımızın ülkesine dönüşünü ve hiç bir dış baskı olmadan ulusal bağımsızlık ve hükümranlık konusunda özerk karar alabilmesini öngörüyor.

Ayrıca, Birleşmiş Milletler ilkeleri ve amaçları doğrultusunda, Filistin Araplarına isteklerini gerçekleştirmeleri için her yola başvurma hakkını tanıyor. Genel kurul, Birleşmiş Milletler genel sekreterinin, Filistin Kurtuluş Örgütü ile ilişkide bulunmasını istedi. Ayrıca, uluslararası kuruluşlar tarafından toplantıya çağrılan bütün konferanslarda yer alma ve genel kurulun çalışmalarına katılma hakkı ile, Filistin Kurtuluş Örgütünün Birleşmiş Milletlerde sürekli gözlemci olmasını istedi.

Uluslararası düzeyde, Filistin devrimi, dünya ulusal kurtuluş mücadelesinin tamamlayıcı bir parçasıdır. Sosyalist topluluk ile ilişkileri daha sağlamlaştırmak için, ilerici ve demokratik güçler ile sürekli ve sorumlu bir şekilde çalışma zorunluluğunun bilincindeyiz.

SORU : Bütün dünya, Filistin direniş hareketine karşı, İsrail'in hiç bitmeyen askerî müdahalelerine şahit. İşgal edilmiş topraklarda mücadele nasıl gelişiyor?

CEVAP : 1965'den beri sistemli hale gelen, işgal edilmiş topraklarda silâhlı birliklerin eylemlerine, silâhlı direniş eylemlerine paralel olarak, geniş bir kitle hareketi gelişti (grevler, protesto eylemleri, gösteriler, isyanlar). Okullar kapandı, öğretmenler ve avukatlar grev yaptılar. 1967 haziran savaşından yedi yıl sonra, Filistinli avukatlar işgalcilerin kurdukları mahkemelerde söz almayı reddediyorlar. Böylece bu işgali tanımadıklarını ve ona karşı direndiklerini gösteriyorlar. Kitle eylemleri silâhlı müfreze eylemlerine uygun bir hava yarattı ve karşılığında silâhlı müfrezeler, direnişi işgal edilmiş tüm topraklara yaydı. Filistin Arap halkının ezici çoğunluğu buna katılmaya başladı.

1965'den sonra geçen on yıl boyunca, devrim büyük ve zengin deneylere sahip oldu. 1973 ağustosunda işgal edilmiş topraklar üzerinde bir Filistin Ulusal Cephesi'nin kurulmasından sonra (Filistin Kurtuluş Örgütü'nün statüsü ve Filistin Ulusal Konseyinin çok sayıda kararları ile tamamen uygunluk içinde) mücadele yoğunluk kazandı ve yayıldı. Bu Cephe, Filistin Kurtuluş Örgütü'nün tamamlayıcı bir parçasıdır. Ülke içinde, ilerici ve ulusal tüm güçler, Filistin direnişinin tüm müfrezeleri, katılıyor. İşgal boyunduruğu altında yaşayan halkımızın mücadelesi, Cephenin savaşçı eylemleri ile daha yüksek dereceye erişti. Birleşmiş Milletler'de Filistin sorununun tartışılması sırasında, işgal edilmiş topraklarda kitle hareketinin son kuvvetli atılım, buna anlamlı bir örnektir.

Düşman cevap olarak baskısını daha da artırdı. İsrail askerî kliğinin nazi karakterli terör hareketleri terör hareketlerine başvuruşlarını anmak

isterim. Ürdün'ün batı yakasında ve Gaza'da yıkılan ve yerle bir edilen Filistin konutlarının sayısı 19 bine vardı (8.00 ve 11.000 olmak üzere). Ve tutuklanıp hapse atılan kişilerin sayısı 18.000'e yakın (2). Tutuklulara korkunç işkenceler yapılıyor. Çoğu öldü, diğerleri de aynı durumla karşı karşıyalar (3). Çeşitli bahaneler uydurarak, düşman, direnişe katılmış binlerce vatandaşı ülkeden kovdu. Herkes, İsrail askerî kliğinin, halkımıza karşı bir jenosid siyaseti, Filistin halkının var olmasının temellerini yıkmayı amaçlayan bir siyaset uyguladığını biliyor.

Halkımıza zorla kabul ettirilmiş sıkıyönetime rağmen, vatandaşlarımızın devrimci bilinçlerinin geliştiğini, kitle hareketinin ve silâhlı direnişin sürekli olarak yeni boyutlara kavuştuğunu gururla söyleyebiliriz.

Filistin Arap halkına karşı; ulusal topraklar üzerinde kendi kaderini kendisinin tayin etmesine karşı girişilen komploların kesin olarak sona erdirilmesi (başarısızlığa uğratılması) için, yalnızca Filistinlilerin değil, güvenlik, adalet ve ortaklaşa çalışmadan yana olan dünyanın tüm ilerici dürüst insanlarının da yer alacağı uzun, çetin ve sert bir mücadeleye gerek vardır. Filistin halkı düşmanın planlarını başarısızlığa uğratabilecek güçtedir. Bunun için, sürekli olarak eylemlerinin şiddetini arttırması, düşmana karşı direnişinin metodlarını ve biçimlerini değiştirmesi gerekir. Askerî, siyasî ve diplomatik mücadeleleri doğru olarak uyarlayabilmek gerekir. Bu şekilde halk hareketinin daha etkili bir atılımı sağlanmış olur. Bu şekilde, bu halk hareketi, Yakın - Doğu'da güçler dengesinin yeni değişimi üzerinde gitgide artan bir etkide bulunur.

SORU : Filistin halkının haklı davası gitgide daha çok yandaş kazanıyor. Filistin direniş hareketi ile uluslararası dayanışmanın önemini nasıl yorumluyorsunuz?

CEVAP : Arap dünyasında, Filistin devrimine bakış (İsrail'e verilen cevap yanında) siyasî güçlerin ve kamu oyunun kutuplaşmasının devam ettiği bir sorundur. 1972 kasımında kurulan Filistin Devrimine Yardım İçin Arap Cephesi, davamızın etkisinin belgesidir. Cephe 43 siyasî partiden oluşuyor. Bu partiler Arap devletlerinin kamu oyunun büyük çoğunluğunu yansıtıyor. Kesinlikle devrim programımızı destekliyor, emperyalizmin, siyonizmin ve gericiliğin planlarının kesin olarak yıkılması için önemli bir destekte bulunuyorlar. Filistin Arap halkı, kardeş Arap halklarına, dost, ilerici güçlere dayanıyor.

Filistin kurtuluş hareketi, sosyalist topluluk ile ilişkiler kurdu ve bunları önemle geliştiriyor. Bu süreç, 1965'den sonra, Filistin Arap halkının, yasal haklarını yeniden elde etmek için silâhlı mücadele hareketinin bir atılım yapmasından sonra yoğunluk kazandı. İlişkilerimiz temel bir ilkeye dayanıyor : Bu temel ilke, emperyalizme karşı verilen ortak mücadele, karşılıklı anlayış ve Filistin devrim mücadelesinin ilerici niteliğidir.

Biz bu ortaklaşa yardımlaşmayı ve ilişkileri, Filistin halkının çıkarı için, ortak davamız olan özgürlük ve ilericilik için geliştiriyoruz. Bu durum, devrimi kuvvetlendiriyor ve emperyalizmin manevra imkânlarını büyük ölçüde azaltıyor. Emperyalizm Filistin halkının haklarının ve Arap - Sovyet dostluğunun zararına olarak, Arap devletleri ile siyonist düşman arasında ayrı anlaşmaları ve doğrudan doğruya görüşmeleri zorla kabul ettirmeye çalı-

şıyor. İlişkilerimiz yapıcı, belirli ve bilinçli bir niteliktedir. Dürüst bir dostluk ve mücadeleci bir yoldaşlıkla belirlenmiştir. Zaman ilişkilerimizi sağlamlaştırdı ve güçlendirdi.

Sosyalizm ile olan ilişkilerimizin sıkılaşmasının bir çok düzeyde gerçekleştiğini önemle belirtmek gerekir. Temel hedefin Filistin devrimi ve Filistin halkı olduğu kadar, Doğu Arap dünyasının tüm ilerici ve ulusal güçlerinin de hedef alındığı manevraların ve planların başarısızlığa uğratılmasında karşılıklı yardımın büyük önemi olmuştur. Bir çok durumda, bu karşılıklı yardım, devrimi çok sayıda tehlikeden kurtardı, devrime yapılan baskıyı azalttı.

Bizim kendi öz deneyimiz kadar, mücadele eden diğer halklarında deneyleri de şunu doğruluyor : emperyalizmle ciddi olarak mücadele etmek isteyen, sosyalizmle ve SSCB ile karşılıklı yardımı sağlamlaştırmalı ve geliştirmelidir.

1974 kasımı sonunda bir Filistin Kurtuluş Örgütü delegasyonunun Moskova'ya yaptığı ziyaretten özellikle bahsetmek gerekir. Sovyet - Filistin görüşmeleri yüksek düzeyde yapıldı. Delegasyonumuz, Sovyet Komünist Partisi Merkez Komite siyasî büro üyesi ve S.S.C.B. bakanlar konseyinin başkanı Kosigin tarafından karşılandı. Filistin Arap halkı adına, delegasyonumuz, S.S.C.B.'ye, Filistin sorunun çözümündeki ilkeli tutumu ve Yakın - Doğu'daki anlaşmazlığın giderilmesinde takındığı tavır için derin minnettarlığını bildirdi. Ayrıca, ulusal bağımsızlık, barış ve sosyal ilerleme için emperyalizme, siyonizme ve saldırganlığa karşı mücadele veren Arap halklarına ve ülkelerine yaptığı karşılıksız ve etkili yardım için teşekkürlerini de belirtti.

Sovyet Komünist Partisi, Sovyetler Birliği'nin, Filistin Arap halkının yasal haklarına kavuşmak için verdiği mücadelesini desteklediğini ve destekleyeceğini açıkladı. Bu yasal haklar, vatana dönüş, kendi kaderini tayin hakkı ve kendi Devletini kurma hakkı dahil olmak üzere, ulusal toprağın yaratılmasıdır. Filistin Kurtuluş Örgütü'nün bir temsilciliği Moskova'da açılacaktır.

Filistinli devrimciler, Arap ulusal kurtuluş hareketleri ile Sovyetler Birliği, diğer sosyalist devletler ile olan dostluğun sağlamlaştırılmasının, işgal edilmiş Arap topraklarının kurtulması ve Filistin Arap halkının yasal ulusal haklarının garantisinin «vazgeçilmez» şartı olduğuna kesinlikle inanmaktadırlar.

Bizim militan, kardeş ve dürüst ilişkilerimizin amacı, modern insanın barış, refah ve sosyal adalet özlemlerini, ulusal baskıdan kurtulmuş bir yaşam umutlarını kapsayacak kadar geniştir. Bu amaçları gerçekleştirmek, ancak, insanın çıkarı ve tüm insanlığın ilerlemesi için çalışacak gerçekten devrimci güçlerin dayanışma temeli üzerinde, emperyalizmin, siyonizmin ve ırkçılığın tüm görünümlerini tamamen yok etmekle mümkün olabilir.

SORU . Filistin Kurtuluş Hareketi saflarında belirgin sağlamlaşması sürecini anlatabilir misiniz?

CEVAP : Emperyalizme karşı savaşan her halkı başarıya götürecek kesin faktörlerden biri, tüm ilerici ve ulusal güçlerin kuvvetli ve tek bir cephede birleşmeleridir. Yalnızca böyle bir cephe halk kitlelerini birleşti-

rebilir, örgütleyebilir ve zafere ulaşacak bir anti - emperyalist mücadelede silâhlandırabilir. Bu nedenle, gerçekleşmesi halkımıza, mücadelesinde zaferi garantileyecek ulusal birlik, devrimimizin temel ilkelerindendir.

Devrimimizin yöneticileri ulusal birliğin demokratik temellere bağlı olarak kurulmasında görüş birliğindedirler. Bu temelleri Filistin Kurtuluş Örgütü düzeyinde de sağlamlaştırmak zorunludur. İşte nedenleri :

— Filistin Kurtuluş Örgütü, tüm müfrezeleri ve tüm ulusal güçleri birleştiren bir ulusal kitle örgütüdür.

— Örgütün kapıları kapanmamıştır; bir veya bir kaç grubun tekelinde değildir; aksine, İsrail işgali ile mücadele eden ve Filistin Kurtuluş Örgütü'nün programını kabul eden tüm yurtseverlere kapıları açıktır.

— Devrim, tüm güçlerin ve tüm ulusal müfrezelerin, Filistin Kurtuluş Örgütü yürütme komitesi ve merkez konseyinden Filistin ulusal konseyine kadar bütün yüksek noktalarda temsil edilmesini kabul eder.

Bu demokratik çerçeve içinde, her devrimci müfreze, kendi örgütsel ve ideolojik bağımsızlığını koruyor. Ama mücadele sırasında, bu müfrezeler ortak eylemler programı çerçevesinde hareket ediyorlar. Hazırlanışında ve kabulünde yer aldıkları bu program, uygulama sırasında zorunlu oluyor. Programa uygun şekilde kararlar alınması imtiyazı, Filistin'in en üst yasama gücü olan Ulusal Konsey'e aittir. Ayrıca Filistin Kurtuluş Örgütü'nün, Arap dünyasında ve uluslararası arenada tüm ulusal Filistin güçlerinin tek temsilcisi olduğunu belirtmekte yarar var. Bu konuda olabilecek tüm güçlüklerin üstesinden gelme görevi de kendisine verilmiştir.

Silâhlı mücadelenin başından beri, Filistin mücadele müfrezeleri, saflarını demokratik ilkeler temelinde birleştirmeye, çoğu kez ulusal kurtuluş hareketlerine ağır zararlar indirmiş olan uzlaşmaz çatışmaları önlemeye çalıştı. Demokratik ilkeler bizim birliğimizin sağlamlaşmasına yardımcı olmalıdır.

Geçirdiğimiz deneyler bize, tüm yurtseverlerin ve devrimcilerin birleşik kuvvetli bir cephe etrafında, somut ve açık amaçları içeren siyasî bir program etrafında birleşmesinin, mücadelenin ilerdeki gelişmesinin, işgal edilmiş topraklarda ve dışında halk kitlelerinin en geniş tabakalarına yayılmasının garantisi olacağını göstermiştir.

La Nouvelle Revue Internationale
Şubat 1975 Sayısından

25 Mart 1975

● Suudi Arabistan Kralı Faysal, Yaser Arafat'ı kabul ettiği bir tören sırasında yeğeni tarafından tabanca ile öldürüldü. Faysal'ın yerine büyük kardeşi kral ilan edildi.

● Irak'ta hüküm süren iç savaş dolayısıyla tedbir almak gerekçesiyle Milli Güvenlik Kurulu Hakkari, Siirt, Mardin ve Diyarbakır'da bir ay sürle ile sıkıyönetim ilan edilmesini istedi. Ankara, İstanbul, İçel, Adana illerindeki sıkıyönetimin de bir ayda uzatılmasını öneren Milli Güvenlik Kurulu kararının Hükümet ve Meclislerce de kabul edilmesi bekleniyor.

● Anadolu Ajansı gece yarısına doğru verdiği bir haberle Bilgiç ve 10 arkadaşının DP'den istifa ettiklerini açıkladı. Ajans'ın AP'li

olduğunu açıkça söyleyen Genel Müdürü Atilla Onuk tarafından verilen haber, ertesi günü sert tartışmalara yol açtı. Bilgiç istifa konusunda olumlu yada olumsuz hiç bir açıklama yapmadı. Başkent gözlemcileri «MC hükümeti için en uzun 24 saat başladı» diyorlar.

25 Mart 1975

● Suudî Arabistan Kralı Faysal, yeğeni Prens Abdülaziz tarafından tabancayla vurularak öldürüldü.
● Millî Güvenlik Kurulu, Ankara, İstanbul, İçel ve Adana'da sıkıyönetimin bir ay daha uzatılmasını, ayrıca Mardin, Diyarbakır, Siirt ve Hakkari'de de bir ay süre ile sıkıyönetim ilân edilmesini istedi. Millî Güvenlik Kurulu, Güneydoğu illerindeki sıkıyönetim ilânı isteğini, Kuzey Irak'ta devam eden Irak - Kürt çatışmasının Türkiye'ye sirayetini önleme gerekçesine bağladı.
● Hükümet kuruluşuna ilişkin pazarlık ve karşılıklı suçlamalar sürüyor. Demirel, «her şey bir iki güne kadar açıklanacak» dedi.
● Vietnam Ulusal Kurtuluş Ordusuna bağlı birlikler, Van Tiyö'nün ordusunu bozguna uğrattı. Güney Vietnam birlikleri ikiye bölünmüş durumda. Eski kraliyet Başkenti Hue ve Da Nang devrimcilerin eline geçmek üzere.

26 Mart 1975

● Hükümeti, Milliyetçi Cephe'nin kurması ihtimali ağırlık kazandı. DP'li Sadettin Bilgiç ve arkadaşlarının istifa edeceği söyleniyor. Demirel de hükümetin kurulabileceğine ilişkin demeçlerinde daha iddialı ifadeler kullanmaya başladı.

● Başbakan Sadi Irmak başkanlığında toplanan Bakanlar Kurulu, Millî Güvenlik Kurulunun, dört güneydoğu ilinde sıkıyönetim ilân edilmesine ilişkin önerisini benimsedi. Irmak bu konuda açıklama yaparken, «Bizden sığınma hakkı isteyen Kürtlere izin vermedik» dedi.
● Portekiz'de Başbakan Vasco Gonçalves yeni hükümeti açıkladı. 11 Mart'taki başarısız sağ darbe girişiminden sonra istifa eden kabinenin yerine kurulan yeni hükümette, komünistlerin ağırlığı arttı. Yeni kabinede asker bakanların sayısı da azaltıldı. En önemli değişiklik, Dışişleri Bakanlığına Sosyalist Parti lideri Soares'in yerine Binbaşı Ernesto Melo Antunes'in getirilmesi oldu. Yeni Dışişleri Bakanı, Fransız TV muhabirinin «Komünist misiniz?» sorusunu, «Evet, şaşırtıcı mı?» diye cevapladı.

27 Mart 1975

● Milliyetçi Cephe hükümetinin gerçekleşme ihtimalinin, büyük ağırlık kazanması üzerine, Ecevit bir atılım yaptı ve Demokratik Parti'ye, 12 Ekim'de yapılacak seçimlere kadar, hükümete vereceği desteği geri almayacağı konusunda söz verdi. Aynı gün, Bilgiç ve arkadaşları da son karar toplantısını yaptılar. İzlenimlere göre Bilgiç ve arkadaşları DP'den istifa ediyor.
● ABD Senatosu, Türkiye'ye, ABD'nin askerî yardımının yeniden başlaması için, Gerald Ford'a yetki veren kanunu teklifini 7'ye karşı 9 oyla kabul etti. Karar şimdi de ABD Kongresi'nde görüşülecek.

● Millî Güvenlik Kurulunun önerisini benimseyerek, sıkıyönetimin dört ilde

uzatılması ve Diyarbakır, Siirt, Hakkari ve Mardin'de bir ay süre ile ilân edilmesini öngören hükümet tezkeresi, TBMM birleşik toplantısında 196'ya karşı 77 oyla reddedildi. Ancak oylamada yeterli çoğunluk olmadığından oylama yeniden tekrarlanacak. CHP, güneydoğu illerinde sıkıyönetim ilânını reddetme konusunda grup kararı aldı. AP ise «konunun karşılarına bir emrivaki ile getirildiğini» öne sürdü ve grupta görüşmeden oy vermeyeceklerini belirtti. Doğulu milletvekillerinin, kanun teklifinin reddedilmesi için yoğun faaliyet gösterdikleri bildiriliyor.

● Tekstil İşverenleri Sendikası Başkanı Halit Narin, «lokavt uygulanacak işyerlerinde, işçilerin fabrikanın işletilmesine el koymaları halinde, fabrikaların anahtarlarını Korutürk'e teslim edeceğiz» dedi.

TEKSTİL SANAYİİNDEKİ KRİZİN, KÖKLERİ VE SONUÇLARI

Tekstil Sanayiinde işverenler ile Teksif ve Tekstil Sendikalarının karşı karşıya gelmesi; işverenler sendikasının, bugüne kadar görülmemiş çap ve kapsamda bir lokavt kararı alması; sendikaların grev uygulamalarında -alışılmamış bir şekilde- kararlı olmaları, işverenler arasında patlak veren anlaşmazlık, sıkıyönetim komutanlığının grev ve lokavtları yasaklaması çok yönlü ve oldukça çapraşık bir konunun dışa yansımaları oldu.

Ağırlığını pamuklu mamullerin oluşturduğu Türkiye Tekstil Sanayii, büyük bir bunalım içinde çalkalanıyor, hatta bocalıyor. Öteyandan tekelcilerle, tekel dışı kalmış sermaye kesimleri arasındaki çelişkiler, bu krizle iyice su yüzüne çıktı, keskinleşti. Türkiye'nin en örgütlü ve güçlü işveren sendikalarından ikincisi olan (birincisi Madeni Eşya İşverenleri Sendikası: MESS) Türkiye Tekstil İşverenleri Sendikası, temellerinden çatırdadı ve örgütün merkezî disiplini yok oldu.

Buna karşılık «taban»daki yani geniş işçi yığınlarındaki uyanış ve özellikle demokratik ve ekonomik haklarına sahip çıkmaktaki kararlılık, tekstil sanayiindeki «iş uyuşmazlığı» ile iyice somutlandı. Tarihlerinde ciddiye alınacak hiç bir grev eylemi olmayan Teksif ve Tekstil Sendikaları, grevi uygulama konusunda -kendilerine rağmen- bir «acculluk» gösteriyorlar. Hatta, sendikalarına güvenmeyen işçiler, Genel Merkezleri basıp «Ne pahasına olursa olsun greve çıkılmasını» istiyorlar.

Özetlersek, Türkiye'nin gerek sermaye kesiminin, gerek işçi kesiminin, gerekse işçi-işveren ilişkilerinin bütün yönleri, sorunları ile yansıdığı ilginç bir kesit oldu Tekstil krizi.

Sanayicilerin Çıkmazı Nerede?

Tekstil Sanayicileri ve sanayii açısından alınırsa, bu sektördeki kriz, gerçekten Türkiye ekonomisinin, emperyalizme bağımlı güdük yapısının bütün verileriyle yansıdığı bir alan durumunda. Daha yoğun işgücü ve daha az teknoloji gerektiren tekstil sanayiini, Türkiye gibi ülkelere bırakıp, daha yoğun teknoloji gerektiren ve yüksek tekelci kârlarla çalışma olanağı sağlayan Petrokimya, elektronik, plastik, bilgisayar sanayilerine kayan AET ülkeleri, terkettikleri alanın müşterisi dahi olmaya yanaşmamaktadırlar. İngiltere, Türkiye'den ithal edeceği pamuklu mamuller üzerine sınırlamalar getirmiştir. Fransa ihtiyacını sosyalist bloktan karşılamayı tercih etmektedir. Almanya ve Skandinav ülkeleri iç tüketimi sentetik elyaf ile karşılama yönüne gitmişlerdir.

Buna karşılık, petrol fiyatlarına yapılan büyük zam sırasında kısılan sentetik elyaf üretiminin yarattığı «arızi» talebe kanan Türkiye Sanayicileri, Tekstil yatırımlarına olağanüstü bir yoğunluk vermişlerdir. Bunun yanısıra, pamuk üretimi gerek Ecevit ve Irmak hükümetlerinin yüksek taban fiyatı politikaları ile, gerekse bizzat tekstil sanayicilerince desteklenmiş ve pamuk üretimine ayrılan alanlar yüzde 34 artmıştır.

Ancak, emperyalist ülkeler

petrol krizini atlatıp, yada ekonomilerini yeni petrol fiyatlarına göre düzenleyip, sentetik elyaf (orlon, perlon, dakron, poliester, vb..) üretimine yeniden hız verince, Türkiye'nin elinde stoklar birikmeye başlamıştır. Gerek pamuk gerekse pamuklu mamuller, Dünya fiyatlarının üstünde maliyetleri ile, her türlü ihraç imkanından mahrum kalmışlardır. O kadar ki bunca hayhuy arasında, Irmak hükümetinin sessiz sedasız çıkarıverdiği, pamuk ve pamuklu mamüller ihracatında yüzde 25 vergi iadesini öngören kararname dahi, ihraç olanağı yaratmakta yeterli olamamıştır. Yalnız fiyat barajı değil, özellikle AET ülkelerinin ithalat sınırlaması da vardır Türkiye sanayicilerinin ve ihracatçılarının karşısında. Hatta siyasi tercihler bile oldukça etkendir ve mesela İngiltere, eski sömürgesi Hindistan ile bağlantıları yüzünden ihtiyacını bu pazardan karşılamayı yeğ ler durumdadır.

Sosyalist blok, Türkiye'deki stoklara talip olmada belirgin bir çekimserlik gösterirken, Türkiye'nin Ortadoğu pazarına açılma çabaları da emperyalist merkezler tarafından «veto» edilmiştir. Sözün kısası dışa bağımlı Türkiye ekonomisi kendi siyasi tercihlerinin doğurduğu ekonomik batakta çırpınmaktadır şimdi.

Tekstil Patronlarının İç Çelişkileri

Bu yüzden Türkiye'de teks til sanayicileri için, üretimi durdurmak, ne pahasına olursa olsun durdurmak, hayati bir sorun haline gelmiştir. Hiç olmazsa dağlar gibi yığılmış stokların, sıradağlar haline gelmesini önleme hesabı ve telaşı içindedir Türkiye Tekstil Sanayicileri. Lokavt kararları buradan kaynaklanmıştır.

Toplu sözleşme görüşmelerinde İşveren Sendikasının hırçın tutumu böyle açıklanmalıdır. Ve nitekim en çok pamuklu mamûl üreten Çukurovalı tekstil sanayicileri, lokavt uygulayamayınca, son çare olarak işçilere yıllık ücretli izinlerini toptan kullandırtma gibi alışılmamış formülü ortaya atmışlar ve uygulama kararı almışlardır. Sendikaların ve -özellikle- işçilerin tavrının ne olacağı henüz belli olmamakla birlikte, moral etkisiyle lokavttan farksız olan bu uygulama, önümüzdeki günlerin en büyük işçi olaylarına gebedir.

Nitekim özelikle Teksif sendikası tarafından sürdürü len toplu sözleşme görüşmelerinde ücret zamları konusunda, işverenler, grevi (yada lokavtı) zorlamışlar, anlaş mamakta özel bir itina göstermişlerdir.

Ancak yaklaşık 95 bin tekstil işçisini ilgilendiren toplu sözleşme uyuşmazlığında esas sorumlu hiç kuşkusuz tekstil sanayicilerinin finans kapital zümresine dahil olan kesimdir. İşveren sendikasına büyük ölçüde hakim olan bu kesim, anlaşmazlığın yaratıcısı, yürütücüsü ve tabii, sorumlusudur. Nitekim kısa süre içinde diğer kesim lerle çatışmışlar ve onlara «ters düşüp» tepkilerine yolaçmışlardır. Tekelcilere «Büyük prodüksiyonlu işletmeler» diye bir «ad» takan ve büyük tekstil tekellerinin dışında kalan işverenler, sendi kalarının «lokavt uygulamasına başlayın» talimatını açıkça dinlememişlerdir. Bursa'da dört işyerinde bu kamuoyuna da yansımış, İstan bul'da ise son anda «kamuoyuna yansıması» önlenebilmiştir.

Üstelik diğer tali çelişkiler de bu krizle birlikte ortaya çıkmıştır. Tekstil sanayicileri arasında «yün» işleyenler ile «pamuk» işleyenler, trikotajcılar, ve kumaşçılar ile iplikçiler birbirlerine düşmüş lerdir. Hatta Trikotajcılar ayrı bir işveren sendikasında örgütlenmenin hazırlıkları içine girmişlerdir.

Özetlersek tekstil sanayiindeki çok yönlü kriz yerli finans kapitalin ve finans kapitalle diğer sermaye kesimleri arasındaki ittifakların köksüzlüğünü, çürüklüğünü, emperyalist etkenler karşısında nasıl iskambil şatolar gibi yıkılacaklarının kanıtı, belgesi olmuştur.

Tekstil İşçileri ve Sendikaları

Aynı krizin sendikalara ve sendikal mücadeleye yansı ması ise Türkiye işçi sınıfının mücadelesinin bugün ulaştığı noktayı iyi göstermek tedir.

Türkiye'nin en güçlü ikinci sendikası olan Teksif (110 bin üye) AP'li Genel Başkanına, daha karmaşık dış ilişkiler içindeki Genel Sekreterine rağmen hırçın bir ekonomik mücadelenin göbeğine itilmiştir. Tabandan yükselen

talepler, Teksif'i «kendine rağmen» eylemlere, siyasetlere yöneltmektedir. 50'yi aşkın işyerinde grev uygulamasına geçmenin (kimilerince intihar sayılan) güçlüklerini bile bile, grev kararı almışlar ve kilit fabrikalarda uygulamaya geçmişlerdir. Sıkıyönetim komutanlığının yasaklama kararına karşı verdikleri tepkiler pek yabana atılır «dozda» değildir. Kırk yılın «şike sözleşmeci» Teksifi', bugün - kendisinin de ürktüğü - bir sendikal müca dele vermektedir.

Aynı konuları bir iki nokta dışında bu işkolunun ikinci büyük sendikası Tekstil için de söyleyebiliriz. Üstelik daha ileri bir sendikal mücade le propagandası ile beslenmiş olan Tekstil Sendikasına bağlı işçiler, grev uygulaması ile ilgili olarak sendika merkezine daha yoğun baskılar yöneltmektedirler. Genel Merkezi basıp grev için yöneticileri zorlamaktadırlar.

Grev ve lokavtların yasaklanmasıyla, şimdilik toplam 95 bin işçiyi kapsayan uyuşmazlık «buzdolabına» konmuştur. Ancak bu, işin görünen yanıdır. Alttan alta, işverenler toplu işçi çıkarmaları ve özelikle «lider işçi» kıyımlarını hızlandırmışlardır. İşçiler bunu «Sıkıyönetim fiili lokavt ortamını hazırladı ve gözyumuyor» şeklinde değerlendirmektedirler. Buna karşılık işçilerin giriştikleri iş yavaşlatma eylemleri ise, devlet kuvvetleri tarafından ezilmek istenmektedir.

Tekstil sanayiinde son aylarda ortaya çıkan bunalımın özeti kabaca budur. Sıkıyönetimin sona ermesinden sonra (belki de önce) ise, işçilerle, tekelci tekstil patronları arasında büyük bir hesaplaşma, gündemdedir.

28 Mart 1975

- TBMM Birleşik toplantısında Güneydoğu'da, dört ilde sıkıyönetim ilânı isteği 56 kabul oyuna karşılık 350 oyla reddedildi. CGP ve DP kabul, AP ve CHP red oyu verdiler. MSP ise parlamenterlerini serbest bıraktı. Halen sıkıyönetim altında olan dört ilde ise sıkıyönetim bır ay daha uzatıldı. Bu konuda bütün partiler kabul oyu kullandı. AP ve CHP'nin red oylarının Doğu'nun bu dört ilinde seçim ve seçmen hesaplarıyla ilgili olduğu sanılıyor.
- Devlet Demiryollarında yüzde 30 - 60 arasında zam yapıldı.
- Ankara'da 5 yüksek okul ve fakültede faşist komandolar saldırıya geçti. Turizm ve Ticaret Yüksek Okulunda, faşistler tarafından dövülen Veli Yıldırım adlı bir öğrenci, hastanede beyin kanamasından öldü.
- Güney Vietnam'da, ülkenin üçte ikisi Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerinin eline geçti. Saygon rejiminin günleri sayılı.
- Hava Kuvvetleri Komutanı Orgeneral Emin Alpkaya, Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfının elinde 1,5 milyar lira biriktiğini, ancak uçak yıpımına geçilemediği için, paranın değer kaybettiğini söyledi. Başkentte «uçak yapımı» yerine, «uçak satın alma» yönünde bir eğilim belirdi.
- Demokratik Parti'den beklenen istifalar gerçekleşti. Sadettin Bilgiç, Mutlu Menderes, Talât Asal, Nilüfer Gürsoy, Bahri Dağdaş, Kubilay İmer, Ata Bodur, Abdullah Çilli ve Hasan Değer istifalarını bir deklarasyonla açıkladılar ve Milliyetçi Cephe hükümetini destekleyeceklerini belirttiler.

MİLLİYETÇİ CEPHE, HÜKÜMETİ KURUYOR

Egemen sınıfların aylardan beri süren hükümet bunalımı yeni bir noktaya var dı. Uzun direnmelerden, «millî koalisyon» tavsiye hatta baskılarından, yeni formüller aranmasından, çeşitli yolların, manevraların denenmesinden sonra, Cumhurbaşkanı, nihayet, Milliyetçi cephe lideri Demirel'e hükümeti kurma görevini verdi. Serma yenin iktidar alternatifi par tiler konusunda tam bir uzlaşma içinde bulunmadığı,

net bir tercihi olmadığı; büyük kesimiyle, CHP'siz bir hükümetin yürümeyeceğini gördüğü ve ne yapıp yapıp CHP'yi hükümete ortak etmek istediği biliniyordu. Bir yanda CHP'li veya CHP des tekli bir hükümet; öte yanda AP, CGP, MSP, MHP'nin «milliyetçi cephe» hükümeti alternatifi vardı. Ve bu noktada sorun, finans kapitalin tercihinde düğümleniyor, bu tercih de bir türlü «netlik» hiç değilse «tek»lik kazanamıyordu. Büyük sermayenin bir kesimi, (tefeci bezirgânlığa en yakın ve tefeci bezirgânlıkla ortaklığın bozulmaması, tarihsel olarak çözülmekte olan bu ortaklığın yeniden onarılması tercihinde olan kesimi) Milliyetçi Cephe hükümetini destekliyordu. Finans kapitalin en gerici, en şöven kesimleriydi bunlar ve parlamenter bir faşizm özlemi içindeydiler. Böylece parlamenter ve demokratik görünüm altında, halkın uyanışı, emekçi halk muhalefeti, ekonomik demokratik mücadele engellenmeye çalışılacak, gitgide çözülen ve 1968-1969'larda AP'nin bölünmesine yol açan tefeci-bezirgân, ortaklığının yeniden onarılmasına ve kitlelerden, (olabildiği kadarıyla) bu yoldan oy sağlanmasına çalışılacak ve sömürüden tefeci-bezirgânlığa pay ayırma bahasına, kitlelerin uyanışı, ekonomik demokratik mücadele engellenecekti. Geçtiğimiz günlerde TÖB-DER saldırılarından faşist komando saldırılarına kadar çeşitli olaylar, bu planın parçaları oldu. Milliyetçi Cephe'nin nasıl bir parlamenter faşizm cephesi olduğu her yeni olayda ve hele Milliyetçi Cephe hükümetinin gündeme girdiği son günlerde daha bir açıklıkla ortaya çıktı.

Egemen sınıfların, özellikle tekelciler zümresinin diğer al ternatifi, düzenin varlığını sürdürmesi; AET ülkeleriyle, AET emperyalizmiyle tekelcilere yararlı ve kârlı olacak yeni ortaklık ve bağların kurulması ve sağlamlaştırılması; bazı «sol» yazarlarında öve öve bitiremedikleri «sanayi atılımı»nın (aslında tekelcilerin atılımının) gerçekleşebilmesi; tekelcilerin de içine girmiş bulundukları bunalımın ve dar boğazın aşılabilmesi için, kitlelere belli tavizleri göze alan, bir çeşit sosyal demokrat alternatifti. Bunun adayı da CHP olarak görülüyordu. Yaygın küçük burjuva tabanına, orta burjuvazi ağırlığına rağmen, kısa süren iktidarının ilk birkaç ayından sonra, hele hele 1974 yazından ve Kıbrıs gelişmelerinden sonra tekelcilere büyük ölçüde yak laşan, içindeki tekelci kanadın ağırlığı gitgide artan, giderek tekelcilerin önemli ve etkili bir bölümünün siyasal alternatifi haline gelen CHP, artık kullanılmayan «düzen değişikliği» sloganlarına rağmen, bu düzenin ve tekelcilerin çıkarlarının en «akıllı» bekçisi olduğunu tıpkı Avrupa'daki benzerleri, Avrupa sosyal demokrati partileri gi bi, göstermiş ve gerekli güveni sağlamıştı.

Finans kapitalin CHP'li bir hükümetten yana olan kesim leri, dünya şartları (detant) ve Türkiye şartları (emekçi sınıfların hareketlenmesi ve demokratik muhalefeti) yüzün den bugün için pek mümkün ve «yararlı» görmedikleri açık faşizm yerine, sosyal demokrat bir alternatifi tercih ediyorlardı. O zaman da, bu gün için Türkiye'de tartışma sız kitle desteğine sahip; AET ülkelerinin nezdinde, özellikle Almanya'da tek muhatap alınabilecek «devlet adamı», AET emperyalizmiyle ilişkileri sağlamlaştırabilecek kişi olarak görünen, bütün bunlara ek olarak ordunun desteğine de sahip bulunan Ecevit'siz olamayacaklarını görebiliyorlardı. CHP deki küçük burjuva ağırlığı, küçük burjuvazinin popülist özlemleri, «sol» çizgisi, «düzen değiştirme» hayalleri ve en önemlisi «demokratizm»i miğde bulandıran hususlar olmakla birlikte, çeşitli manevralarla dizginlenebilir, tekelci kanat tam hakim kılınabilirdi.

İşte aylardan beri süren hükümet bunalımı, aslında egemen sınıfların bu alternatifler ve bunların çeşitlemeleri içinde mümkün bir çıkış yolu aramalarından başka birşey değildi.

Bunun ötesinde, artık herkes - olağanüstü gelişmeler ve müdahaleler olmazsa - er ken seçimi kaçınılmaz görüyordu. Hatta seçimin kaçınılmazlığını en fazla bilenler Mil liyetçi Cephe partileriydi. Öy lesine biliyorlardı ki böyle bir erken seçime bir takım hazırlıklarla gitmek, hele AP büyük ölçüde kaybetmiş olduğu kitle desteğini ve «prestij»i, birkaç aylık «icraatla» yeniden sağlamak istiyor lardı. CHP'ye gelince, o. Ağustos-Eylül 1974'lerde, Kıbrıs olaylarının kendisine, özellikle liderine sağlamış olduğu «ün ve şan»dan daha

kolay yararlanabileceğini, erken seçimi daha kolay koparabileceğini sanmıştı. Bu konuda belli bir başarısızlık olsa da, sonuçtan, yani erken seçimden emindi.

Böyle bir ortamda ve aylar süren bunalımdan sonra, nihayet DP + teknokratlar ve CHP'nin dışardan desteği formülü üzerinde anlaşıldı. DP böyle bir formüle kendi içinde kaçınılmaz olduğu artık görünen kopma ve bölmeyi engelleyebileceği düşüncesiyle ve bir erken seçimden önce iktidarda bulunmanın sağlayacağı yararlar için «evet» derken, CHP, de, erken seçim için «evet» diyordu.

Ancak tam bu sırada, Milliyetçi Cephe, hükümet kurmak üzere çoğunluğu bulabileceğini ve iktidarın kendisine verilmesi gerektiğini tekrarlıyor, Cumhurbaşkanı'nı sert şekilde eleştiriyordu. Üstelik, bütün sınıf ilişki ve çelişkileri bir yana bırakılsa sadece şekil olarak bile, DP + teknokratlar ve CHP'nin dışardan desteğine göre, dört partinin koalisyn hükümeti, varlığı iddia edilen burjuva demokrasisinin kurallarına ve prosedürüne daha uygundu.

Cumhurbaşkanı, pek de istemediği bilindiği halde, görevi Demirel'e verdiğinde henüz Milliyetçi Cephe'nin hükümeti kurabilecek güven oyunu sağlayıp sağlayamayacağı bilinmiyordu. Ve Cumhurbaşkanı'nın 226 oy garantisi istediği söyleniyordu. Demirel'in tek umudu ise, DP'den olacak kopmalardı. 10 gün, tam bir sinir harbiyle, her çeşit siyasal manevra ile, Ankara'da kurulan mebus pazarları ile, pazarlıklarla, toplantılarla, kulislerle, oyunlarla geçti. Kurdu, kuramadı, kuracak kuramayacak derken ve pek çok kimse Demirel'in DP'den yeteri kadar adam koparamayacağını, finans kapitalin en etkili kesimlerinin gerçek ve tek tercihi olmayan Milliyetçi Cephenin kolay kolay hükümet kuramayacağını düşünürken, Ecevit'i bile bir ölçüde şaşkınlığı uğratan bir şekilde, Milliyetçi Cephe gerekli çoğunluğu buldu. Daha önce ayrılmış bir milletvekiliyle birlikte 10 kişi DP'den koptu. Ecevit'in bu kopmadan bir gün önce, 12 Ekim'den evvel seçimlere gidilmeyeceği konusunda verdiği -aslında taviz niteliğinde olan ve DP'deki kopmayı önlemeye yönelen- teminat hiçbir işe yaramadı.

Milliyetçi Cephe'nin gerekli çoğunluğu bulabileceğinin anlaşıldığı gün, özellikle Ankara ve İstanbul'da olmak üzere, Türkiye'nin pekçok yerinde faşist komandolar saldırıya geçiyor ve Ankara'da bir öğrenciyi öldürüyorlardı. Aynı sıralarda, Türkeş'in Gençlik Bakanlığı veya Gençlikle ilgili Devlet bakanlığını ısrarla istediği duyuluyordu. Yine Milliyetçi Cephe söylentisiyle birlikte yoğunlaşan demokrasiye yönelik baskılar, Devlet Güvenlik mahkemelerinin hızlı işleyişi, soruşturmaların, davaların, tutuklamaların çoğalması, 141 ve 142. maddelerin 12 Mart dönemini hatırlatan uygulamaları, kitap, gazete, dergi toplatmalar birbirini izliyor, TSİP Ankara İl Başkanı ve İl Yönetim Kurulundan iki kişi anti faşist bir toplantı ve Kissinger'in Türkiye'ye gelmesini protesto bildirisi de lil gösterilerek 142. maddeden tutuklanıyorlardı.

Milliyetçi Cephe hükümet kurabilecek gibi görünüyor. Finans kapitalin en şoven, en gerici kesimlerinin, bir ölçüde tefeci bezirgânlıkla yeni bir ortaklık denemesine girişmesi ve bu defa faşist saldırganları, MHP'yi de vurucu güç olarak yedeğine alması, parlamenter faşizm olarak gelişeceğe benziyor.

Bir yandan, Milliyetçi Cephe bugün için ve herhalde kısa süreli olarak gündeme girerken, bir yandan da demokratik güçlerin gerçek, sıkı, sürekli işbirliği herzamankinden daha zorunlu, kaçınılmaz ve ertelenmez görev oluyor.

29 Mart 1975

- Faşistler tarafından demir çubuklarla dövülüp beyin kanamasından ölen öğrenci Veli Yıldırım için Ankara'da bir tören düzenlendi.
- Töb - Der İstanbul şubesi gece yarısı 15 - 20 kişiilk bir faşist grup tarafından saldırıya uğradı. Faşist komandolar, binanın camlarını taşlarla kırdılar ve içeride tahribat yaptılar.
- TBMM tarafından dört

güneydoğu ilinde sıkıyönetim ilânı reddedilince, hükümet bölgede olağanüstü sivil ve askerî tedbirler aldı. Güneydoğu Anadolu'da **«sıkıyönetimsiz bir sıkıyönetim»** olduğu ileri sürülüyor.

● Güney Vietnam'ın ikinci büyük kenti Da Nang da devrimcilerin eline geçti. Saygon birliklerinin «ricat» ı, «firar» a dönüştü.

● Demirel, Milliyetçi Cephe protokolünün hazır olduğunu Hükümetin birkaç güne kadar açıklanabileceğini bildirdi.

30 Mart 1975

● Devlet Güvenlik Mahkemesince tutuklanan Ülkü Ocakları Başkanı Muharrem Şemsek tahliye oldu. Şemsek verdiği demeçte «Bizim istihbarat ekiplerimiz devletin istihbarat ekiplerinden daha güçlüdür» dedi. Hakkında tutuklama kararı verildikten sonra uzun bir süre teslim olmayan Şemsek, teslim olmayı uygun bulmadığını söyledi ve «teşkilâtla ilgili işleri tamamladıktan sonra Devlet Güvenlik Mahkemesi yetkililerine teslim oldum» dedi.

● Güney Vietnam'ın ikinci büyük kenti Da Nang, Ulusal Kurtuluş Kuvvetlerinin eline geçti. Kamboçya Devlet Başkanı Lon Nol ise ülkeyi terketmeye karar verdi. Yabancı kaynaklar, bu kararın alınmasında Amerika'nın ağır bastığını belirtiyorlar.

● AP Genel Başkanı Süleyman Demirel, MC oluşturan partilerin liderleriyle yaptığı toplantıdan sonra Cumhurbaşkanına bilgi verdi. Demirel'in, Bakanlar Kurulu listesini bugün açıklaması bekleniyor. Sızan haberlere göre **AP'nin 16, MSP'nin** 8, CGP'nin 4, MHP'nin de 2 bakanlık alacağı söyleniyor.

31 Mart 1975

● AP Genel Başkanı Süleyman Demirel tarafından kurulan MC Bakanlar Kurulunu Cumhurbaşkanı Fahri Korutürk onayladı. Kabinede AP'nin 16, MSP'nin 8, CGP'nin 4, MHP'nin 2 sandalyesi var. Süleyman Demirel koalisyon protokolu ile ilgili üç Başbakan Yardımcısıyla birlikte yaptığı basın toplantısında komünizmin Türkiye'yi tehdit eden bir tehlike olduğunu ileri sürdü.

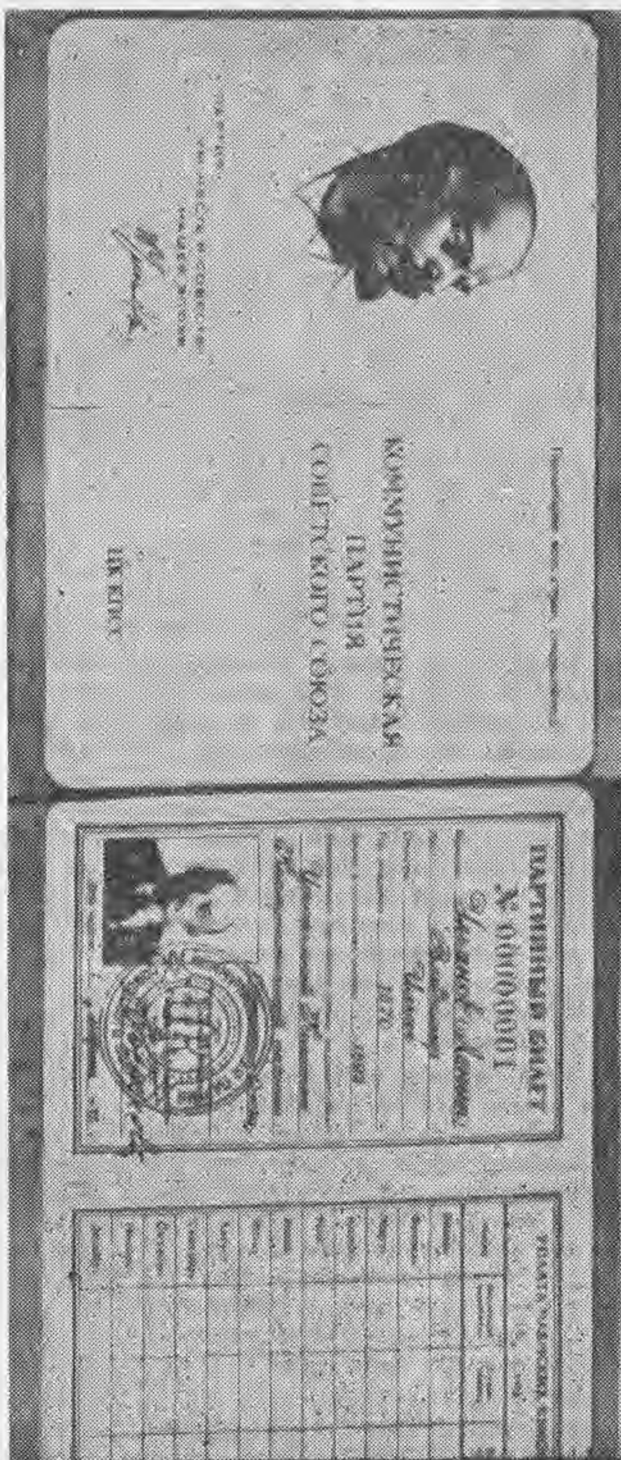
● Norhern Elektrik Fabrikası'nda 24 Şubat'tan bu yana süren direniş, DİSK'e bağlı Maden İş Sendikası ve İşverenler arasında imzalanan bir protokolla sona erdi. İşçiler atılan işçi arkadaşlarının tekrar işe alınması ve sendikalarının tanınması için direnişe geçmişlerdi. Direniş sonunda imzalanan protokolda işveren, atılan işçilerin işe alınmasını ve işçilerin sendikasını tanımak zorunda kaldı.

21 Nisan 1975 Lenin'in 105. doğum yıldönümüdür

21 Nisan Lenin'in doğum yıldönümüdür. Ve bu yıl, Lenin'in 105'ci doğum yıldönümü kutlanmaktadır.

Marksist öğretiyi emperyalist çağın koşulları altında geliştirmiş ve bilimsel teoriyi bütünleştirmiş olan ve işçi sınıfının evrensel öğretisine kendi adını yazdıracak kadar uluslararası işçi sınıfına ve dünya halklarına büyük hizmetlerde bulunmuş olan Lenin, herşeyden önce bir örgüt adamıydı.

Tüm hayatını uluslararası proletarya davasına adayan ve bugün de, tıpkı Marx gibi, Engels gibi, capcanlı yaşayan Lenin'in Parti kartının klişesini işçi sınıfı kollektivitesinin bir sembolü olarak yayınlıyoruz.

Portekiz'de devrimci mücadelenin tarihi

P. Gilhod

Avrupa'nın bir köşesinde unutulmuş bir diktatörlük! Yarım asır süren Salazar rejimi artık öylesine olağanlaşmış ki, olağan diktatörlükten hiç söz etmemeye adeta alışılmış. Portekiz bir şarkılık zamanda hatırlanan bir yerdi: «Portekiz'de Nisan»dı şarkının adı; ve ancak, tatil geçirilecek yer seçilirken akla gelirdi. Gerçi, garip bir dil konuşan, Fransızca konuşmamakta direten, gecekonduları işçi lojmanlarına tercih eden, ve kara giysili kadınlarının, altından takılarla dikkati çektiği yüzbinlerce esmer yaratığın (nerdeyse Arap denilebilir) varlığı inkâr edilemezdi.

Bütün bunlardan sonra işkenceden, siyasî polisten, sınıf mücadelelerinden söz etmek neye yarardı ki? Nazikane bir şekilde kovulurdunuz; «**faşist diktatorya**» yazdığınız satırı silmeniz ve aynı yere «**otoriter rejim**», ya da daha iyisi, «korporatif rejim» yazmanız rica edilirdi, ve ardından suç ortağı bir sessizlik ortalığı kaplayıverirdi. Peter Weiss'ın tiyatro eseri «Saloz'un Mavalı» dışında bu, diğer çehreden söz etmek yanılgısına, başka bir deyişle «zevksizliğine» kim düşebilirdi ki?

Bu küçücük ülkeden ve onun koskoca sömürge imparatorluğundan tekrar bahsedilmesi için, sömürge savaşının, 14 yıl kadar önce, patlak vermesi gerekti. Ama yıllar geçtikçe, Güney Afrika beyazlarınca bastırılan kurtuluş hareketleri, «yerinde sayar» görünmeye başladılar. Dış görünüş çoğunlukla yanıltıcıdır ve yorumcular dış görünüş adına sık sık yanlışlara saplanırlar. İşte yanıltıcı dış görünüşlere dayanan yargılarla Nisan 1974'te olacak olanlar, mucize kabilinden değerlendirildi.

Oysa, bu konularda, mucizeye yer yoktur. Tarihte, bir kapının aralandığı, mahzenin dibinden bir ışığın ansızın beliriverdiği imtiyazlı zamanlar, yok değildir kuşkusuz. Devrimci örgütün, işçi sınıfı partisinin değeri, bu ihtimale göre hazırlanmış olmakta, bu fırsatı yakalayabilmekte ve ondan gereken bütün ihtimallerin, doğru bir tahlile dayanarak, belli yer ve belli zamanda, örneğin Portekiz'de 1974'de, sınıf ilişkilerinin doğru tahliline dayanarak çıkartabilmekte yatar. Ancak bu gedik, bu çatlak tek başına, kendiliğinden meydana çıkmamıştır. Ulusal ve de uluslararası seviyede sınıf mücadelesinin, ve Portekiz'de, sömürgelerdeki ulusal kurtuluş hareketlerinin önemli katkısıyla meydana gelmiştir. Patlamanın somut biçimleri, tam zamanı, hiç kimse tarafın-

dan öngörülemez. Kaldı ki bütün bunları hazırlamış olmak ve bir kez daha tekrarlayalım, meydana çıktıklarında, değerlendirmek gerekir.

Portekiz

İspanya'nın batısında; Atlantik Okyanusu'na bakan ve herşeye rağmen Akdeniz ülkesi olarak kabul edilen; 91.300 km karelik; Belçika'nın 3 misli büyüklüğünde ama 8 ilâ 9 milyon arasında değişen nüfusu Belçika'nın nüfusuna eşit bir ülkedir, Portekiz!

Coğrafi konumu açısından kuzeyden güneye doğru üç bölge ayırt edilebilir. Yeşil yamaçlı vadilerden oluşan Kuzey bölgesi, deniz kıyılarında, iç kısımlara kıyasla, daha zengin ve verimli olup, küçük tarım işletmelerinin yaygın olduğu bölgedir. Burada nüfus oldukça yoğundur. Fransa'ya gelen, kır kökenli göçmenler çoğunlukla bu bölgedendirler. İspanya ile sınır çizen Minho nehri ile Domo nehri arasındaki topraklarda mısır, patates ekilmekte, bağlar bulunmaktadır. Porto bu yörenin merkezidir. Eski ve büyük bir kent olup, aynı zamanda ticaret ve sanayi merkezidir (limanı önem taşır). Söz konusu şehirde çok güçlü bir liberal burjuvazi yaşamaktadır. Karşı devrimci hareketlerin pek çoğu kuzeyden başlamıştır. Örneğin 28 Mayıs 1926'da Salazar diktatoryasına kapıyı aralayan hareket gibi. Halk gayet tutucu katolik din adamlarınca çepeçevre sarılmıştır. Buna karşılık 1891 yılındaki Cumhuriyet devrimi de Kuzey'den başlatılmıştı.

Güney kesimi ise, Tage bölgesinin ötelerinde, sıcak ve kuru, tam anlamıyla Afrika'ya özgü iklimi ile, geniş tarım kesiminin seçkin bölgesidir. Güney'in nüfusu, sahil kısımları hariç (balıkçılık ve turizm yüzünden) çok daha azdır. Bu bölgede, zengin devrimci gelenekli bir kır proletaryası bulunmaktadır. Geniş çapta hayvancılık yapılan, yaygın zeytinliklerle kaplı bu topraklar, son yıllarda belli belirsiz bir modernleşmeye tabî tutulmuştur. Tage ve Douru arasında yer alan merkez, dağlar zincirinin yer yer yaylalar ve ovalara dönüştüğü bir geçit sahasıdır. Deniz kıyılarında oturanlar doğudakilere kıyasla daha konuksever olup, Lizbon kentini; yönetim merkezi ve aynı zamanda sanayi mahalleriyle büyük bir liman olan ve hızla yaygınlık kazanan bu tarihi başkenti de içinde bulunduran bölgedir. Özelikle Tage ovası, kapitalist tarımın hızla geliştiği bir yöredir. Belli başlı ürünler, turfanda sebze, pirinç ve turunçgillerdir.

Ve nihayet bir de adalardan müteşekkil Portekiz vardır. Atlantik Okyanusundaki Madère ve Açores adaları yoğun bir nüfusa sahip olup, her ikisinde de A.B. Devletleri önemli askeri üslere sahiptirler. Adalar turizm açısından da verimlidir.

Sömürge imparatorluğu Afrika'dadır: Atlantik üzerinde Angola, Hint okyanusunda Mozambik, geniş sahilli koskoca topraklar olup, eskiden köle kaynağı durumundaydılar. Büyük tarım işletmelerinin yanı sıra, (Angola'da kahve, yağ palmiyesi...) zengin imkânlara sahip maden çıkartma endüstrisi de gelişmektedir. Ulusal kurtuluş hareketlerinin (MPLA ve Frelimo) silahlı savaş sürdürdükleri bu iki ülke, beyazların güney Afrika'sına Güney Afrika'ya ve Rodezya'ya bir geçiş teşkil etmektedr.

Gine ve Portekiz arasındaki Gine-Bissao'ya gelince, diğerlerinden daha ufaktır. Cap-Vert takımadalarının deniz uzantısıyla tamamladığı bu dar toprak geçidinde, Gine ve Cap-Vert'in Afrika bağımsızlık partisi, Portekiz sömürge ordusuna karşı küçümsenemeyecek başarılar elde etmiştir.

Her üç Afrika ülkesinde 15 yıldır sürdürülen sömürge savaşının yükü, Portekiz gibi bir ülkenin taşıyamayacağı kertede ağırdır. NATO örgütündeki taraftarlarının, başta Fransa'nın yardımı söz konusu olduğu halde, Portekiz bu yükü kaldıramamıştır.

Nihayet Uzak Doğu'daki küçük toprakları mevcuttur. Hindistan bir kaç yıl kadar önce, askerî açıdan Goa topraklarını geri aldıysa da, Çin'de Macao toprakları ve Endenozya'da Timo radasının yarısı vardır.

Portekiz ulusu İberik yarımadasındaki müslüman egemenliğiyle mücadele süreci içinde doğmuştur. 10. asırda Galiçya'nın güneyinde, İspanya'nın beşiği Castille ve Léon krallığına resmen bağlı ve onunla aynı dili kullanan bir prenslik meydana çıkar. Yüzyılın sonunda, Burgonya dükünün oğlu Henri, Portekiz kontu ilan edilir. Henri'nin oğlu Alphonse, İspanyol nüfuzuna boyun eğmeyip,

1139 yılında kral unvanını alır. Günümüz Portekiz'inin kuzey kısmının bir yarısında kurulan krallık, 1147'de Lizbon'u topraklarına katmasıyla genişler. Ne var ki, Güney'in Arap'ların elinden çıkması için, 13. yüzyılın ikinci yarısını beklemek gerekir.

Portekiz'in bu günkü sınırları, aşağı yukarı o zamandan kesinleşmiştir. Toprak işgalleri bu zaferin felsefesiyle yakından ilişkiliydi. Önemli bölgesel farklılıklar da üç aşağı beş yukarı belirginleşmiştir

1383-1385 devrimi sonrasında kıta topraklarının fethi tamamladıktan sonra Portekiz'liler, Venedik ve Genova'lılardan nöbeti devralarak, deniz aşırı sömürgeci girişimlere atılacaklardı. Portekiz'lilerin 15. yüzyılda, deniz kurdu Henri'nin yönetiminde, hedefleri, Atlantik'ti. Madère 1419'da işgal edildi. Açores adaları 1427-1450 arasında, Cap-Vert adaları ise 1457'de aynı kadere boyun eğdiler. Afrika kıyılarının keşfi, Hindistan'ın keşfedilmesi açısından kaçınılmazdı. 1487 yılında Ümit Burnu'nun turu tamamlandı ve 1497'de Vasco de Gama Hindistan'a doğru yola çıktı. Bir ara, kapitalizme geçmekte olan Avrupa'nın ticaret başkenti yerine geçen Portekiz'in Doğu politikası, Goa, Timor ve Makao'da, önemli kalıntılar bırakmıştır.

Yeni bir sömürgeci atılım, Portekiz'lileri, Yeni Dünya'nın keşfi için mücadeleye iter. Ayak bastıkları Brezilya'yı kısa zamanda sömürgeleri haline getirirler. Portekiz'in ihtişam dönemidir bu. Ve bu haliyle İspanya'nın iştahını kabartmaktadır. 1580 yılında İspanya, II. Philippe'i Portekiz kralı ilân eder. Krallığın özerk kalmasına rağmen Portekiz egemenliği süresince, Uzak-Doğu'daki sömürgelerin büyük bir kısmı Hollandalılar ve İngiliz'lerin eline geçmiştir. 1640 yılında Portekiz bağımsızlığına yeniden kavuştuysa da, asillere dayanan Bragance sülalesinin mutlakıyetçi yönetimi, kısa zamanda, İspanya ve Hollanda'ya karşı İngiltere'nin egemenliği altına girer. 1703 yılında imzalanan Methuen antlaşması, günümüze dek süren bu bağımlılığı onaylamıştır. Portekizin ekonomik ve politik tarihi bu bağımlılığın damgasını taşır. 18. yüzyılda Brezilya'da altın bulunması monarşiye önemli gelirler sağlar. Bu dönem (1750-1777) Pombal Markizi'nin reform girişimleri dönemidir. Ne var ki Portekiz, Brezilya'nın zenginliklerinden hiç mi hiç yararlanamayacaktır. Portekiz, İngiltere tarafından tez gâhlanan ve malî bakımdan desteklenen koalisyonlar aracılığıyla, yenik düşmesi, başarıya ulaşamaması için mücadele verdiği Fransız Devriminin etkilerinden kaçınamamıştır. 1807'de Napolyon orduları Portekiz'i, bu ittifakları yüzünden kuşatmıştır. Kral sülalesi Brezilya'ya sığınmak zorunda kalmış ve İngiltere, İberik yarımadasında savaşın yönetimini üstlenmiştir. İşte Bzerilya'nın Portekiz'den ayrılıp bağımsızlığına kavuşması, bu tarihte gerçekleşmiştir. Portekiz'in nüfuzu altında, o tarihten sonra, kala kala bir kaç Afrika ülkesi kalmıştır.

19. yüzyılda, Portekiz'de liberaller, tutuculara karşı 1820 yılında zafer kazanmışlar, ancak iç savaşlar 1849'a dek sürmüştür. Liberaller ülkeyi modernleştirmek ve bütünüyle kapitalist Avrupa'ya katmak amacındaydılar. 1849 yılındaki «yenileşme» burjuvazinin, soylulara ve dış ülkelere bağlı, tutucu kanadının zaferini noktalar.

Dışa bağımlı büyük burjuvazinin iktidarına, giderek, küçük burjuvazinin kimi bölümleri, halk yığınları, bağımsız şekilde örgütlenmeye başladılar. 1873'ten itibaren, önce Cumhuriyetçi bir parti, ardından işçi hareketi içinde anarşizmin üstesinden gelmeye çalışan, sosyalist bir akım örgütlendi. 1891 devriminin yenik düşmesinden sonra Cumhuriyet, terörist eylemler içinde, (Kral I. Karlos'un ve varisinin 21 Ocak 1908'de katledilmeleri) ve de devrim ortamında 5 Ekim 1910 da gün ışığına kavuştu. Kısa zamanda Anayasal çözüm-Cumhuriyet rejimi-ve girişilen politik reformlar, yapısal değişiklikler bekleyen kitlelerin ihtiyaçlarına cevap vermemeye başladı. Alınan tedbirler halkın somut isteklerinin, örneğin tarım reformunun, gerisinde kalıyordu. İsteklerin tümü cumhuriyetçi burjuva ideolojisine yabancı nitelikteydi. Portekiz'in Birinci Dünya Savaşı'na, 1916 yılından itibaren, müttefiklerin yanı sıra katılması, ülkenin içinde bulunduğu güçlükleri çoğalttı. 1918-1919-1920 yılları büyük sosyal kıpırdanmalarla damgalandı. Bu sırada, Portekiz Komünist Partisi kuruldu; ancak anarko-sendikalizmin etkisindeki işçi sınıfının öncüsü rolünü hemen üstlenemedi.

Gerekli sosyo-ekonomik reformları uygulama safhasına sokmaktan aciz, istikrarsız burjuva hükümetlerinin yapısı, çalışan kitle-

ler için tek çıkar yolun Güney Amerika'ya göç etmek olduğu, bir ülkenin koşulları, Mussolini İtalya'sı ile Primo de Rivera İspanya'sından esinlenmiş olan faşist hareketin meydana çıkmasını kolaylaştırdı. Bağnaz katoliklikle de damgalanan Portekiz faşizmi, iktidara, ülkenin kuzeyinde Braga'da patlak veren ve general Gomès da Costa'nın yönettiği darbe sonucunda geçmiştir. Askerler kamu maliyesinin düzenlenmesi için Coimbra üniversitesi profesörlerinden birine çağrıda bulundular. Bu profesör Antonio Salazar'dı. İş başına geldiği 1928 yılından ölümüne kadar iktidarı terketmedi. 1933 Anayasası, 1936'da İspanya'da Franko'nun ayaklanması sürecinde önemli bir rol oynayan faşizmin dayanağı, korporatist devleti yerleştirdi. Faşizmi alaşağı etmek adına, çeşitli askerî ya da sivil girişimlere rağmen, 1974 yılına dek faşizm, iktidarda kalabildi. Gerçekleştirilmeleri elzem olan reformların hiç biri gündeme alınmadığından, Portekiz, Avrupa ülkelerinin en yoksulu olarak kaldı. Tekelci sektörlerin egemen bir rol oynadıkları kimi sanayi dallarındaki gelişim, bu konuda bizleri aldatmamalıdır. Büyük Britanya'nın dış güç olarak ağır basmasına, büyük etkinliğine İkinci Dünya Savaşı sırasında Amerikan egemenliği de eklenmiştir. Bunun sonucunda Portekiz, Atlantik Paktına katılmak mecburiyetinde kalmıştır. Ülkede Alman ve Fransız çıkarları da önemlidir. Kendisi bağımlı bir ülke olan Portekiz, bir yandan da çok geniş bir sömürge imparatorluğunu elinde bulunduruyordu. Özellikle Afrika kıtasında, 60 yılları başlarındaki kurtuluş hareketlerine rağmen, yabancı tekellerce torbada keklik görülen sömürgelere sahipti. Söz konusu bağımsızlık hareketleri Portekiz'i, ardı ardına, kendi imkanlarını fersah fersah aşan ve ülke ekonomisinde facia niteliğinde sonuçlar doğuran üç sömürge savaşına girişmek zorunda bırakmıştır.

Salazar'ın ölümü üzerine, onun yerine geçen Marcelo Caetano, PKP'nin önemli etkiye sahip olduğu demokratik hareketin yönettiği Portekiz halkının mücadelesi ile sömürge halklarının bağımsızlık savaşlarının yarattığı durumdan bir çıkış yolu bulamamıştır. 1960 yılından bu yana, halk güçlerinin ağır ve güç ilerleyen, ama bütün cephelerde faşizme karşı süren mücadelesinin yükselişine şahit oluyoruz.

25 Nisan askerî darbesi ve Mayıs ayında geçici bir hükümetin kurulması, bu mücadelenin uzantısından başka birşey değildir.

Bazı rakamlar

(1968-1969 yılları kaynaklarından yararlanılmıştır)

- 1969'da Ulusal gelir: (brüt olarak) 5 milyar 750 milyon dolar. Kişi başına yaklaşık olarak 600 dolar. (Aynı yıl içinde bu oran Fransa'da 2770, İspanyada 870 dolardır)
- Brüt olarak ulusal gelirin, son on yıl içinde, senelik ortalama artışı: % 5,5 Brüt ulusal gelirde tarımın payı : % 13. Endüstrinin payı : % 36.
- Çalışan halk kesiminde çiftçilerin payı: % 33; sanayi işçilerinin payı: % 35,5;
- 4 hektardan daha küçük tarım işletmeleri, bütün işletmelerin % 77 sini ve toplam yüzölçümünün % 15 ini teşkil etmektedir. 50 hektardan daha büyük tarım işletmeleri, bütün işletmelerin % 1,2 sini, genel yüzölçümünün % 51 ini meydana getirmektedir.
- Bir doktora düşen kişi sayısı: 1147 (Fransa'da 770)
- Brüt ulusal gelirde, yüzde olarak, eğitime ayrılmış genel harcamalar: % 1,44 (Fransa'da % 4,81)
- Elektrikten yoksun konutları: % 55
- Yılda kişi başına tüketilen elektrik miktarı: saatte 607 kw. (Fransa'da 2407 kw.)
- Günlük gazetelerin tirajı: (bin kişi için) 71 Fransa'da: 251)
- Bin kişi üzerinden hesaplanmış olarak otomobil sayısı: 37 (Fransa'da 240)
- Bin kişi üzerinden televizyon göstericilerinin sayısı: 29 (Fransa'da: 185)

PKP'nin 50 yılı

Birinci Dünya Savaşı sırasında (1914-1918) anarko sendikalistler, Portekiz işçi sınıfı hareketinde önemli etkinliğe sahiptiler. İşçi sınıfının bağımsız partisinin, devrimci öncüsünün kurulması işçi hareketinin

gelişmesi, savaş sırasında yöneticilerin çoğunun şoven tavırları, sosyalistlerin burjuvaziye teslim olmaları ve anarşist örgütlerin mücadele yöntemlerinin yetersiz ve etkisizliği yüzünden, objektif bir zorunluluk haline geldi. Bu gerçeğin bilincine varılmasında, Ekim devriminin büyük etkisi oldu. Devrimci bir partinin kuruluş teşebbüsü en bilinçli anarko sendikalist çevrelerden geldi ve 1920 sonlarında Lizbon'da toplantılar yapıldı.

1920 yılının 28 Aralığında, Portekiz Komünist Partisi adı ve bir siyasal program kabul edildi. İlk yönetici organlar 6 Mart 1921'de seçildi. Yeni partinin ilk yayın organı Komünist aynı yıl çıktı. 1922'de, PKP Komünist Enternasyonal'e dahil oldu. Partinin ilk kongresi 1923 Kasımında yapıldı. Bu sırada Partinin 500 üyesi vardı. Jose Carlos Rates Genel Sekreterdi. Anarşistlerin yönetiminde bulunan 120 bin üyeli Genel İş Konfederasyonunda (C.G.T) metalürji, inşat ve deniz nakliyat kesimlerinde komünistler yönetici mevkileri ellerinde tutuyorlardı.

Partinin ikinci kongresi Mayıs 1926'da, askerî darbe sırasında yapıldı. Bu sıralarda Parti, gerek sayı gerekse ideolojik bakımdan çok güçsüzdü ve ortaya çıkan yeni durumu göğüsleyebilecek güçte değildi. Baskı ve zulmün işçi sınıfı üzerinde yoğunlaştırılması da zaten gecikmedi. 1927'de, hem Parti genel merkezi hem de Genel İş Konfederasyonu kapatıldı. Böylece, PKP'nin kısa süren legal varlığı sona ermiş oldu. Çeşitli örgütleri dağıldı, yayınları çıkmaz oldu, bir çok yöneticisi de mücadeleden vaz geçtiler. Merkez komtisenin 3 üyesi kaldı. Bu güç durumda, geriye kalan birkaç yönetici partiyi yeniden onarmaya, yürütmeye çalıştılar. 1927 yılından beri Tersane sendikası temsilcisi olarak Sovyetler Birliğinde bulunan Bento Gonçalves, 1928 Eylülünde partiye girdi. Gonçalves büyük saygınlığa sahip bir sendika lideriydi. Parti örgütleyicisi olarak rolü çok önemli oldu.

1929 Nisan'ında Partide sadece 29 üye kalmıştı. Aralarından 14'ü toplandı ve Bento Gonçalves genel sekreter seçildi. Örgütlenme hızlandı. Kadrolar yetiştirmek üzere bir eğitim merkezi kuruldu; 15 Şubat 1931'de Parti organı «Avante»nin ilk sayısı çıktı. Komünistler yavaş yavaş sendikal harekette kilit noktaları ele geçirmeye başladılar. Parti, kara ordusu ve deniz kuvvetlerinde askerî örgütlenmelere sahip oldu. (ORE ve ORA örgütleri)

Gençlik Federasyonu gelişmeye başladı ve 1934 yılından itibaren Alvaro Cunhal Gençlik teşkilatının Genel sekreteri oldu. 1931-1932'den itibaren, inşaatta, tersanelerde, deniz ulaşımında, cam işçileri arasında önemli grevler ortaya çıktı. 1 Mayıs 1932'de Lizbon'da bir gösteri düzenlendi.

Öğrenci hareketi içinde de parti önemli mevziler elde etti. Hükümet, sendikaların faşistleştirilmesi (faşist ilkelere göre örgütlenmesi) yasasını çıkarınca, 18 Ocak 1934'de Marinha Grande kentinin işçileri ayaklandılar ve kenti işgal ettiler. Parti, «devrimci genel grev» parolasını verdi. Ancak güçler iyi hesaplanmamış ve anarko sendikalistlerin etkinliği hesaba katılmamıştı. Yapılan bütün hatalara rağmen, o günden sonra, Portekiz işçi hareketinin başını PKP çekmeye başladı. 18 Ocak ayaklanmasından sonra baskılar bir kat daha arttı. Birçok yönetici öldürüldü ve sürüldü.

1935 Kasımında, Bento Gonçalves Enternasyonal'in 7. Kongresinden dönerken, Parti sekreterliğinin diğer iki üyesiyle birlikte tutuklandı. Böylece Merkez yürütme dağılmış ve en üst yönetim fiilen kaldırılmış oldu. 1936'da, parti kadroları bir toplantı yaparak yeni bir merkez komitesi ve sekreterlik oluşturdu. Alvaro Cunhal Merkez komitesine girdi. Parti, 1936 temmuzunda başlayan İspanya iç savaşında, faşistlere yardım eden Salazar hükümetinin bu yardımına karşı mücadele etti. Pek çok militan İspanya'da öldü. Eylül'de, Partinin donanmadaki özel örgütü, iki torpidoda patlak veren ayaklanmayı yönetti. Portekiz faşizmi biraz daha ağırlaştı ve Cap-Vert adalarındaki Tarrafal kampı, bir tutuklular kampı olarak kuruldu. (Bento Goncalves, bu kampta, 1942 yılında öldü.) 1936-1939 arasında, partinin bütün yönetimi ard arda tutuklandı. Polis ajanları partiye sızmayı becerdiler ve Avante'nin basıldığı yeri buldular. Gazete iki yıl yayınlanamadı, ancak 1941'de yeniden yayına başladı. 1940-1941 arasında, partinin bütün örgütlenmesi yeniden kuruldu. 1942'den sonra Parti sekretaryası Alvaro Cunhal, J. Gregorio ve M. Guedes'den oluştu. 1942, 1943 Temmuz Ağustos ve 1944 Mayıs grevleri hem partinin

güçlenmesinin yol açtığı, hem de partinin gücünü gösteren hareketlerdi. Kitlelerin mücadelesi ile Partinin örgütsel bütünlüğü arasında bağ kuran bir örgütlenme hızla ilerledi.

Partinin 3. kongresi 1943 Kasımında yapıldı. Kongrede Cunhal'in «Ekmek özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinde Portekiz ulusunun birliği» başlıklı raporu okundu. Parti, 1945'de yarı legal Demokratik birlik Hareketi'nin kurulmasında öncülüğü aldı. Bu örgüt, bağrında anti faşist unsurların büyük çoğunluğunu topluyordu ve yıllar boyunca geniş siyasal kampanyalar yürüttü; bu arada, «faşist» seçimlerin imkânlarından bile yararlandı. Komünistlerin etkisi birçok sendika içinde de yaygınlaştı. Salazar rejimi, bu güçlenmeye her zaman olduğu gibi, baskı ve terörle cevap verdi. Pek çok militan öldürüldü, tutuklandı. Ama artık Parti kolay kolay yıkılmayacak güce erişmişti.

1946 yılı içinde 4. kongre toplandı. Kongrede, partinin özellikle kırsal bölgelerden önemli üye kazandığı tesbit edildi. «Köylü» gazetesi'nin çıkarılması kararlaştırıldı. Yirmi bin üyeye kadar varan, demokratik gençlik birliği hareketi örgütlendi.

Soğuk savaş, anti komünist dalga, anti faşist birliğin bozulması Portekiz'e de bir ölçüde yansıdı. 1949'da faşist baskı iyice şiddetlendi. 1949'da Cunhal ve sekretaryanın bir başka üyesi daha tutuklandılar. Parti yayınları sorumlusu katledildi, pek çok yönetici deşifre oldu. Ama yeni kodralar çıkıyor, örgütler boyun eğmeden mücadeleye devam ediyordu. 1952-1954'de Güney'de köylü hareketleri, 1955-1957'de balıkçıların hareketleri, 1956 da büyük öğrenci hareketleri oldu.

Partinin 5. kongresi 1957 yılında yapıldı. Yeni bir tüzük ve program kabul edildi. Aynı kongrede, sömürge ülkelerin halklarının «hemen ve tam bağımsızlığa» kavuşma hakları ilân edildi.

1958 «sözde seçimleri»nde, General H. Delgado'nun adaylığının bütün demokratik güçler tarafından desteklenmesi sırasında yüzbinlerce Portekizli gösteriler yaptılar. 3 Ocak 1960'da Parti, Cunhal'in de aralarında bulunduğu bazı yöneticileri, Peniche hapishanesinden kaçırarak büyük bir zafer ve prestij elde etti.

1961 Şubat ayında Angola halkının silahlı mücadelesi başladı; Gine ve Mozambik halkı Angola'yı izledi. Portekiz sömürgeci rejimi büyük bir bunalıma girdi. PKP, sömürgelerin özgürleşmesi için faşist rejimin sömürge savaşlarıyla mücadele etti. Genç askerleri savaşa katılmamaya çağırırken, genç militanlarının siyasal çalışmayı sürdürmek üzere orduda kalmaları kararı aldı.

Mart 1961'de, Merkez komitesi 1956-1959 arasındaki politikasını gözden geçirip özeleştiri yaptı, yeni bir program hazırlanması kararını aldı. Cunhal Parti Genel sekreteri oldu. Özeleştirisi yapılan dönem bir sağ sapma dönemi olarak nitelendi. Bu sağ sapma, «rejimin barışçı yoldan dağılacağı» varsayımını benimsemişti. 1962 yılı, kitle hareketlenmesine paralel olarak baskıların da yoğunlaştığı bir yıl oldu. Pek çok deneyli militan ve yönetici, faşistlerin ellerine düştü. Deneysiz genç kadroların mücadeleye sürülmesi gereği ortaya çıktı. 1962-1967 arası bir geri çekilme dönemi oldu. Buna paralel olarak, Parti içinde önemli bir tartışma ve fikir ayrılığı ortaya çıktı. Partinin 6. kongresi 1965'de yapıldı. Bu kongrede, yeni bir program benimsendi. 1968'de hasta olan Salazar'ın yerine Caetnao'nun geçirilmesi, bazı çevrelerde bir liberalleşme olarak yorumlandı. Parti bu yanlış değerlendirmeye karşı en tavizsiz bir mücadele yürüttü. 1969'da komünistler sendikalarda, kitle hareketlerinde yeniden güçlenmişlerdi. Sömürgeciliğe karşı savaşı da azimle sürdürüyorlardı. Ordu içinde büyük huzursuzluk vardı, asker kaçaklarının, bu haksız savaşa «hayır» diyenlerin sayısı artmış, adeta bir kitle hareketi halini almıştı. Faşizmin sömürge savaşı çabalarını engellemeyi hedefleyen silahlı devrimci Eylem örgütlendi.

25 Nisan 1974'de faşizmin yıkılmasını kolaylaştıran darbe sırasında, Parti gafil avlanmadı ve darbenin ilk gününden itibaren işçi sınıfının ve emekçilerin örgütleyicisi görevini yerine getirerek gelişmeleri kontrol etti. Yeraltından çıkan miiltanları, kadroları, halkın öncüsü olarak yerlerini aldılar.

1973 yılında, Parti üyelerinin yüzde 57'si işçiydi.

1974 Nisan'ına doğru

1973 sonu, 1974 başlarında, Portekiz'de herkes bir komplodan, bir darbeden söz e-

diyordu. Ancak beklenen faşist ve sağ bir darbe, Caetano'yu bile yumuşak ve liberal bulanların darbesiydi. Caetano'nun demokrasiye geçişi sağlayabilecek, ilerici ve libelar bir kimse olduğu masalı Portekiz'de olduğu kadar Avrupa'da da yaygındı. Oysa, bu asık yüzlü profesör, hayatı boyunca, bakanlığı sırasında ve Millî Birlik faşist partisi içinde, Salazar'ın en sadık adamlarından biri olmuştu. İktidara gelir gelmez, Parti, yaygın yanılgılarla tavizsiz şekilde mücadele etti. Zaten kısa süre sonra gerçekler anlaşıldı. Ama Caetano'nun da başında Salazar'ın çözümleyemediği sorunlar vardı. Önce sömürgelerde, sömürge halklarına karşı sürdürülen savaş, Avrupa'nın en yoksul ülkesi için olağanüstü ağırlıkta bir savunma bütçesi gerektiriyordu. İşlemez olmuş en kötü şartlar altında en haksız bir savaşı sürdürmeye mecbur tutulan bir ordu vardı. Üç ayrı sömürgede birden savaşı sürdürmek ve bunun bedeli, dış ödemeler dengesi açığını, yurt dışında çalışan 1 milyon 300 bin Portekizli'nin sağladığı dövizler ve turizmle kapatmaya çalışan Portekiz'i çok güç durumda bırakıyordu. 1969-1970 yıllarında başlayan ekonomik bunalım, Portekiz ekonomisini çöküntügösteriler ve sınıf sendikacılığı hareketinin hızlı gelişmesi şeklinde yansıdı. Sömürgelerdeki savaş, gençliğin savaş karşısındaki tutumu, komünistlerin bu konudaki siyasal çizgisi bir başka seviyeden bir başka bunalım doğurdu. Silah altına alınanların yüzde 20'sine varan oranlarda, gençlerin ordudan, haksız sömürge savaşından kaçtıkları görüldü. Subaylara da yaygınlaşan bu durum, bütün ülkede bir bilinçlenme ve ordu içinde her türlü çatışmaya yol açtı. Portekiz rejiminin dünyadaki yalnızlığı, uluslararası plandaki saygınlığını yitirmişliği de ayrı bir noktaydı. Ordu, sömürge savaşları için sayıca şişirilmişti (220 bin kişi). Gerekli subay sayısının bulunabilmesi için Üniversitelerden gençler devşirilmeye başlandı. Bunların çoğu, demokratik öğrenci örgütlerinde ve son yılların kitle kareketlerinde aktif olmuş gençlerdi ve sömürge savaşlarına karşıydılar.

Yaşlı ve eski subaylar artık gençlerin kumandasındaki birliklere disiplin geçiremez olmuşlardı ve yeni bir genç subaylar kuşağı tarafından ikinci plana itilmişlerdi. Bu genç subaylar savaşın kazanılamayacağını biliyorlardı. Hatta «akıllı» subaylar (ki Spinola bunlardan biriydi) bile ulusal kurtuluş hareketlerine karşı başarı elde edemiyorlardı. Bir çoğu bu hareketlere sempati bile besliyordu.

PKP,sömürgelerdeki kurtuluş hareketleriyle ilişki içindeydi. Çoğunlukla bu hareketlerin liderleri ile Komünist militanlar, Salazar'ın zindanlarında faşizmin zulmüne birlikte katlanıyorlardı. PKP'nin sömürge savaşına karşı sürdürdüğü mücadele, silahlı devrimci Eylem örgütünün kurulmasına götürdü. Bu örgütün, sömürge savaşını akamete uğratacak büyük birer gösteri niteliği taşıyan sabotaj hareketleri ordu içinden de güç alınarak yürütülüyordu. Ve bu mücadele içinde yetişen kadrolar PKP'nin faşizmi yıkma mücadelesinin, gelecekteki devrimin çıraklığını yapıyorlardı.

Bu sıralarda, o zamana kadar faşizmin en büyük dayanaklarından biri olmuş Katolik klisesinde de bölünmeler görüldü. Kiliseye bağlı katoliklerin her gün artan oranda, demokratik güçler safında mücadeleye katıldıkları görülüyordu.

PKP, taktiklerinde son derece esnek ve yumuşak, ama sonuçlar açısından tavizsiz bir tavırla, bütün bu yıllar boyunca sosyal ve siyasal hertürlü mücadele biçimini denedi. Faşistlerin «sözde seçim»lerinden bile, mebbus çıkarmak hayaliyle değil ama halk arasında yoğun bir siyasal ajitasyon sürdürmek için yararlandı. Şüphesiz ki parti illegalitede olduğundan bütün bunlar partinin başını çektiği demokratik güçbirliği ile gerçekleştiriliyordu.

1973-1974 yılları, kitlelerin hareketlenmesinin gerçekten de son derece yoğunlaştığı ve demokratik güçlerin, ortak bir program etrafında mücadeleyi hızlandırdıkları yıllar oldu.

Silahlı Kuvvetler Hareketi'nin ordu içinde yürüttüğü çalışma da, diğer halk örgütlenmeleri biçimiyle uyuşma halindeydi. (Hareket kelimesi önem taşımaktadır. Portekiz'de halk muhalefeti hep Hareket adı altında ortaya çıkmıştır ve buradaki kelime ayrılığı sadece bir tesadüf ve kelime benzerliğinden ibaret değildir.) Hareket gene subaylar arasında, yüzlerce subay arasında örgütlenmişti. Eski Gine valisi General Spinola ve yüksek rütbeli bazı subaylarla Silahlı Kuvvetler Hareketi arasında, bir emir kumanda

bağımlılığından çok bir birlikte yaşama'dan söz etmek daha doğru olur. Hareketin programının iki ana amacı, demokratik rejimin kurulması ve sömürge savaşına son verilmesiydi.

Bunalım gökten zembille inmedi. PKP'nin Merkez Komitesinin 1973 ve 1974 Ocak'daki toplantılarında bunalımın etraflı bir çözümlemesi yapılmış ve son derece doğru sonuçlara varılmıştı. Ayante'nin darbeden bir kaç gün önceki 464. (gizli) sayısının bazı başlıkları şöyleydi:

«Faşizme zaman kazandırmayalım.»
«Anti faşist mücadele ile silahlı kuvvetlerdeki yurtseverlerin birliğini sağlayalım.»

Bu şartlar altında, 25 Nisan'da ilk darbeci askerler başkent sokaklarında göründükleri zaman, bir saat içinde yüzbinlerce kişi meydanlara doluşup onları selamladı, faşistleri birlikte yakaladı, hertürlü karşı devrimin engellenmesi için birlikte çalıştı ve o çok nazik sorunu: halkla Silahlı Kuvvetler Hareketi arasındaki ittifak sorununu pratikte çözümledi. Bu ittifak, yeni rejimin temel taşı olarak kalıyor.

Ayaklanma, ayaklanmayı izleyen tedbirler, 16 Mayıs'ta bir geçici hükümetin kurulması siyasal durumu büyük ölçüde değiştirdi. Yine de herşey çözümlenmiş değil, daha alınacak çok mesafe var. Komünistlerin, Sosyalistlerin, diğer demokratik güçlerin temsilcilerinin ve Silahlı Kuvvetler Hareketinin katıldıkları geçici hükümet, mücadelenin yeni bir adımı oldu. Bütün adımlar ve gelişme boyunca PKP, kitlelerin çıkarlarına uygun bir yol izlenmesinin teminatı olduğunu gösterdi.

Portekiz'de olup bitenler, hem, bu ulusa özgü özel tarihsel şartların hem de görüldüğü gibi uzun ve zorlu bir geçmişin ürünü olan bir politik çizginin sonucudur.

Uzun yıllar boyunca dökülen kanların ve bütün bir halkın azimli mücadelesinin sonucu olan bu **zafer**, aynı zamanda faşizm altında inleyen İspanya'dan Şili'ye bütün ülkelerin halkları için, kapitalist Avrupa emekçileri için ve onu kendi zaferimizcesine kutlayan ve bir yandan sevinirken, bir yandan da olayları çözümlemek, kavramak isteyen biz sosyalistler için de bir **zaferdir.**

Emperyalizmin taksim planları ve Kıbrıs Cumhuriyeti

Mehmet Yüksel

İngiliz sömürge yönetimine karşı verilen anti - kolonyalist mücadele sonunda, 1959 yılında imzalanan Zürih ve Londra Antlaşmaları ile bağımsızlığına kavuşan Kıbrıs'ta Cumhuriyet, 16 Ağustos 1960 günü ilân edil mişti. Fakat Kıbrıs halkına dıştan zorla kabul ettirilen bu antlaşmalar ve bunlara dayanılarak hazırlanan Kıbrıs Anayasası, emperyalizmin yerli faşist örgütleri tarafından birbirine kırdırılan Kıbrıslı Türklerle Rumları birleştirip kaynaştırmaktan çok, yeni ay rılık ve düşmanlık tohumlarını da birlikte getirmekteydi. Özellikle Türk tarafı: «Bağımsız Kıbrıs devletinin varlığını uzun süre devam ettirebileceğine inanmıyoruz. Çünkü bu varlığın temeli zayıftır. Kıbrıs Antlaşmaları, iki topluluğun birleştirilmesi değil, birbirinden ayrılması esasına dayandırılmıştır. Bunun böyle olması da zorunluydu. Kıbrıs sorunu için tek çözüm taksimdir» görüşünde ısrar ediyordu.

Gerçekten de Zürih ve Londra Antlaşmaları Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum toplumlarının isteklerinin bir uzlaşması şeklinde hazırlanmıştı. Fakat herkes birşeyler alıyor görünmesine, rağmen, bu işten en fazla yararlanan İngiltere oluyordu. Ada üzerinde bulunan ve emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarını korumada önemli rol oynayan askeri üslerdeki İngiliz egemenliği devam edecekti. Bunun yanında Kıbrıslı Türkler de, merkezi devlet yetkilerinin dağıtılması pahasına elde ettikleri geniş haklarla, kârlı çıkan bir kesimdi. Kıb-

rıs sorunu için tek çözüm taksimdir «görüşünde israr ediyordu.

Gerçekten de Zürih ve Londra Antlaşmaları Türkiye, Yunanistan ve İngiltere ile Kıbrıs'ta yaşayan Türk ve Rum toplumlarının isteklerinin bir uzlaşması şeklinde hazırlanmıştı. Fakat herkes bir şeyler alıyor görünmesine rağmen, bu işten en fazla yararlanan İngiltere oluyordu. Ada üzerinde bulunan ve emperyalizmin Ortadoğu'daki çıkarlarını korumada önemli rol oynayan askerî üslerdeki İngiliz egemenliği devam edecekti. Bunun yanında Kıbrıslı Türkler de merkezî devlet yetkilerinin dağıtılması pahasına elde ettikleri geniş haklarla, kârlı çıkan bir kesimdi. Kıbrıs anayasası ile, ada nüfusunun % 18'ini oluşturan Türk azınlığına verilen hakların, dünya üzerindeki azınlıklara verilen en geniş haklar olduğu siyasî gözlemciler tarafıdan itiraf edilmekteydi. Bu haklara dokunulması ya da anayasal düzenin ihlâli halinde, Türkiye, Yunanistan ve İngiltere hükümetleri gerek ortaklaşa, gerekse tek tek adanın iç işlerine müdahale etme yetkisini alıyorlardı.

Kıbrıslı Türklere tanınan bu geniş haklar, Türkiye hükümetinin ve Kıbrıs Türk liderliğinin İngiltere'ye yaptığı hizmetin bir karşılığı idi. Adanın taksim edilmesi için çalışan İngiliz Entellijans Servisinin yetiştirmesi Rauf Denktaş, «Kıbrıs Cumhuriyeti nasıl kuruldu?» başlıklı anılarında, «Zürih Antlaşmasına giden o günler ve Zürih Antlaşmaların dan sonra Londra Konferansı ile başlayıp, onsekiz aylık bir faaliyetten sonra Cumhuriyetin doğuşu ile sonuçlanan o dönem bizim için çok civcivli ve hareketli günlerdi» diye yazmaktadır.

İngiltere hükümeti'nin, Türkiye'yi Kıbrıs sorununda taraf yapmak üzere tertiplediği Birinci Londra Konferansından sonra, Kıbrıs'ta yerel bir yönetimin kurulması için 1956 yılı başından itibaren, başta Rum toplumu liderleri olmak üzere her iki toplumun temsilcileri Türkiye ve Yunanistan ile temaslara başlamıştı. İlk temaslar Kıbrıs'taki İngiliz valisi Mareşal Harding ile Başpiskopos Makarios arasında olmuş; Makarios'un adadaki tedhiş hareketlerini kınamaması ve tam özerklik istemekte ısrar etmesi nedeniyle bir sonuca ulaşamamıştı. Makarios'un reddine ve Türkiye'nin itirazlarına rağmen İngiltere, Kıbrıs'a yerel özerklik verilmesi yolundaki hazırlık çalışmalarına devam etmiş ve bu amaçla Lord Radcliffe'e bir anayasa tasarısı hazırlama görevi verilmişti.

Radcliffe'in hazırladığı anayasa tasarısı Aralık 1956'da Londra'da açıklandı. Yunanistan ve Kıbrıs Rumları «Kıbrıs halkına kendi kaderini tayin hakkı tanınmadığı ve ada valisine geniş yetki verilmesini öngördüğü» gerekçesiyle Radcliffe anayasasını reddettiler.

Radcliffe anayasası ile self - determinasyon hakkının her iki topluma da ayrı ve eşit olarak uygulanacağı ve taksime de gidilebileceğini İngiltere'nin belirtmesi üzerine Türkiye hükümeti, bir yandan bu anayasa tasarısını bir görüşme konusu olarak kabul ederken, öte yandan da 1954'den beri benimsediği «İngilizler Kıbrıs'tan ayrılırsa ada Türkiye'ye verilmelidir» tezini terkederek taksim tezini benimsemişti.

İngiliz emperyalizmi Ortadoğu'daki Arap halklarının uyanışı karşısında yeni tedbirler alma gereğini duyarken, Kıbrıs'ta Rumların başlattığı anti-kolonyalist terör hareketi ve halkın güçlenen bağımsızlık isteği karşısında gerilemek zorunda kalıyordu. İngiltere Savunma Bakanının adayı ziyareti sonunda, Ortadoğu'da değişmekte olan politik durum nedeniyle stratejik ihtiyaçlar için adanın tümünün değil, yalnız askeri üslerin korunması gerektiği kararı alınmıştı.

1956 yılının son günlerinde, ABD Dışişleri Bakanlığı sözcüsü Washington'da verdiği bir demeçte şöyle diyordu «Kıbrıs'ta özerk bir yönetim kurulmasını öngören İngiliz önerileri, Kıbrıs sorununun barışçı bir şekilde çözümlenmesi yolunda atılmış bir adım olabilir. ABD, üç müttefikinin Kıbrıs halkıyla birlikte, gerek kendileri ve gerekse hür dünya için büyük bir önemi olan bu soruna bir hâl çâresi bulmak için çaba harcamaya devam edeceğini ümit etmektedir.» New York Times gazetesi de aynı günlerde Amerika'nın adanın taksiminden yana bir tutum içinde olduduğunu ve Kıbrıs'ın Türkiye'ye bakan kuzey kısımlarının Türklere, güney kısımlarının da Rumlara verileceğini yazmaktaydı.

ABD'nin Türkiye ve Yunanistan'a birer nota vererek Kıbrıs sorununun bir an önce bir sonuca ulaştırılmasını istediğini belirten haberler, gazetelerde yayınlanırken, Türk hükümeti Radcliffe tasarısına cevabını hazırla-

mak üzere eski bakanlardan Prof. Nihat Erim ile Dışişleri Bakanlığı Hukuk danışmanlarından Doç. Suat Bilge'yi görevlendirmişti. Ankara'ya çağrılan Kıbrıs Türk liderleri ile yapılan görüşmeleri, Ocak 1957'de Kıbrıs'ta İngiliz valisi ile yapılan görüşmeler izlemişti.

Prof. Erim, 2 Şubat'ta Londra'da verdiği bir demeçte, Yunanistan'ı anayasa konusunu incelemek üzere üçlü bir konferansa çağırarak, «Yunanistan, bunun aksine, tedhiş faaliyetine devamında ısrar ederse, İngiltere, Türkiye ve NATO'ya dahil diğer ülkeler toplanarak alınacak tedbirleri kararlaştırmalıdır» şeklinde konuşmaktaydı.

Kıbrıs Türk devletinin ilân edilmesi fikrinin daha o günlerde ortaya atıldığını gösteren, Prof. Erim'in 12 Ocak 1958 günü Ankarada yaptığı bir basın toplantısındaki görüşleri şöyleydi. Prof. Erim'in taksim esasına dayanan yeni formülüne göre, Kıbrıs Türkleri ada da ayrı bir bağımsız devlet meydana getirmeliydiler. Bu kadar küçük bir devletin olup olmayacağı konusunda ileri sürülebilecek itirazlara karşılık olarak İzlanda devletini gösteren Erim, bu devletin nüfusunun Kıbrıs Türklerinden daha fazla olmadığını söylüyordu.

27 Ocak 1958'de Kıbrıs Türk liderliği, aynı gün Ankara'da başlayan Bağdat Paktı görüşmelerini etkilemek üzere Lefkoşa'da «Ya taksim, ya Ölüm» gösterileri düzenlerken, İngiliz gazeteleri de Ankara görüşmelerine İngiltere'nin Türkiye'ye Kıbrıs'ta bazı askeri üsler kurma önerisinde bulunduğunu açıklıyordu. Buna göre Kıbrıs'a verilecek özerklik rejimi içinde Türkiye Kıbrıs'ta asker bulundurabilecekti. Sonradan Zürih ve Londra Antlaşmalarına da konan hükümler, bu haberleri doğrulayacaktı.

19 Haziran 1958'de acıklanan yeni ortaklık plânına göre İngiltere üç tarafı da uzlaştırdığını müjdeliyordu. Plânın açıklanmasından önce, İngiltere Başbakanı Mac Millan'ın ABD'ni ziyaret ederek yeni plânın Türkiye ve Yunanistan tarafından kabulü için Amerika'nın baskısını kullanmak istemesi yanında, yeni MacMillan Planını taraflarla birlikte NATO Konseyine de sunmuş olması dikkate değerdi. Konsey toplantısında NATO Genel Sekreteri Spaak, Kıbrıs sorununun NATO aracılığı ve üçlü görüşmeler yoluyla çözümlenmesi üzerinde durmuştu. Bugün de adayı bölme plânlarını uygulayan emperyalist NATO çevrelerinin Kıbrıs sorununu NATO'nun dar sınırları içinde ve üçlü görüşmelerle çözümlemeye çalışmalarındaki ısrarı ilginçtir.

Türk ve Yunanistan hükümetlerince reddedilen MacMillan Planı İngilizler tarafından NATO Konseyine getirilerek Genel Sekreter Spaak tarafından bazı değişikliklere tâbi tutuldu. Sonradan açıklanacak bu değişiklere göre ortaklık yerine Türkiye, Yunanistan ve İngiltere'ye garantörlük veriliyordu. İngiltere 15 Ağustos 1958'de açıklanan yeni NATO planını, 1 Ekim 1958'den itibaren Kıbrıs'ta uygulamaya karar verdiğini açıkladı. Türkiye Dışişleri Bakanı Zorlu, «İngiliz plânı Kıbrıs Türkleri için ideal bir hâl çâresi olmamakla beraber, şimdilik bu plânı kabul etmiş bulunuyoruz. Zira Türk ve Rum toplumları için ayrı meclisler öngören bu plân» diyerek plânın âdeta bir taksim unsuru ihtiva etmekte bulunmasına önem vermişti. Türkiye derhal Burhan Işın'ı Türkiye'nin Kıbrıs'taki temsilcisi olarak tayin ederek 6 Ekim'den itibaren bazı şehirlerde ayrı ayrı Türk ve Rum belediyelerinin kurulması için gerekli çalışmalara başladı. İngiliz emperyalistlerinin «böl ve yönet» taktiği gereğince olağanüstü dönemde Türklere beş büyük şehirde ayrı belediyeler kurma yetkisi vermeleri, «Rum çoğunluğu Türk mahallelerinin kalkınmasını ikinci plâna ittikleri» gerekçesiyle 1957 Haziran'ından beri belediye üyeliklerinden çekilmiş bulunan Türklerin ilk ayrılıkçı kurumu oluşturmalarına yol açtı. Oysa ortak belediyeler 1882 yılından beri aksaksız olarak görevlerini sürdürmekteydi. Kıbrıs Türk liderliğinin organı durumundaki Halkın Sesi gazetesinin 30 Eylül 1958 günlü sayısından itibaren «Türkiye ada idaresine bilfiil iştirak edecektir. Bu olay Kıbrıs tarihinin bir dönüm noktasıdır.»

Türkiye'nin Kıbrıs'ın yönetiminde söz sahibi olması, her iki toplum için ayrı meclislerin kurulmasının kabulü ve ayrı belediyeler kurulmasına karşı çıkan Yunanistan, değişiklik önerilerinin kabul edilmemesi ile bu plânı da reddetmiştir. Türkiye ile işbirliği sağlayan İngiltere hükümetinin, yeni NATO planını her ne pahasına olursa olsun uygulama kararı alması üzerine Makarios ve Yunan hükümeti, Kıbrıs'a bağımsızlık verilmesi fikri üzerinde durmaya başladılar.

Öte yandan 1924'lerden beri Türk-Rum ayrımı gözetmeden Kıbrıs halkının İngiliz sömürge yönetiminden ayrılarak bağımsızlığa kavuşmasını savunan Kıbrıslı sosyalistler, 1950'den sonra hızlanan mücadelede de «Tam Bağımsız Kıbrıs»ın gerçekleşmesi için emperyalizme karşı mücadele veriyor ve İngiltere'nin, Ortadoğu'daki kara ve hava kuvvetleri karargâhını Kıbrıs'a taşımasını şiddetle kınayarak, emperyalizmin Kıbrıs'ta sosyalist ülkelere karşı bir saldırı üssü kurmasına çeşitli direniş hareketleriyle tepki gösteriyorlardı. İngiliz sömürge yönetimine karşı Enosis mücadelesini yürüten Kıbrıs Ortodoks Kilisesi başkanlığına yapılan milli cephe önerisinin reddedilmesine rağmen AKEL, EOKA'nın İngilizlere yönelttiği silâhlı mücadeleye taktik görüş farkları yüzünden fiilen katılmamış, fakat yığınsal grev ve protesto gösterileriyle sömürge yönetimine karşı yürütülen mücadelede yerini almıştı.

Ada halkının bağımsızlık isteğinin Kıbrıs görüşmelerine Makarios tarafından ilk defa resmen öne sürülmesi, 1958 Eylül'ü sonlarında Atina'yı ziyaret etmiş olan İngiliz İşçi Partisi Milletvekili Barbara Castle'la yaptığı görüşmede gerçekleşmişti. Buna göre ilk önce İngiltere ile adadaki toplum temsilcileri arasında yapılacak görüşmelerde bir özerklik statüsü saptanmalı, bu statüde Kıbrıs Türk toplumunun hakları garanti altına alınarak geçici bir özerklik devresinden sonra adaya bağımsızlık verilmeliydi.

Makarios'un bağımsız Kıbrıs önerisine karşı ilk tepki Dr. Küçük'ten geldi. Bunu bir süre sonra Türkiye hükümetinin «bağımsızlığın ancak taksim esası üzerinden kabul edilebileceğini» belirten görüşü izledi.

Emperyalizmin Kıbrıs halkını bölme ve birbirine düşman etme yolundaki tertiplerinin adadaki uygulayıcıları olan faşist nitelikteki Rum EOKA ve Türk TMT yeraltı örgütleri, ada halkının anti-emperyalist ve antifaşist güçbirliğini parçalamak ve toplumlararası şövenizmi ve düşmanlığı körüklemek için Enosis ve Taksim tezlerinde israr ediyor ve karşılıklı saldırılarla halkı korku ve terör le tedirgin etmeye devam ediyorlardı. Adadaki bu kanlı olaylar, bir yandan Türkiye'yi öte yandan da İngiltere'yle ABD'ni Kıbrıs sorununa bir an önce bir çözüm yolu bulmaya sevketmiş ve sonunda 1959 Şubat'ında bağımsızlık formülü ile sorunu kapatmaya zorlamıştır. Kuşkusuz bu sonuçta, gerek Ortadoğu'daki gerekse genel olarak uluslararası plândaki gelişmeler de belirli derecelerde rol oynamıştır.

16-18 Aralık 1958 tarihleri arasında Paris'te yapılan NATO Bakanlar Konseyi toplantısında Türkiye ve Yunanistan Dışişleri Bakanları Zorlu ile Averof anlaşmaya doğru giden görüşmelerin devamına karar verdiler. Altı gün sonra emperyalist anayurtlardan verilen emirlerle EOKA ve TMT eylemlerini durdurdular, yedi hafta sonra da Zürih'teki Zorlu-Arevof görüşmelerinde uzlaşmaya varıldığı açıklandı. Sonradan Londra'da düzenlenen bir konferansla antlaşmanın ayrıntıları saptanarak taraflarca imzalandı.

Kıbrıs halkına NATO ülkeleri tarafından zorla kabul ettirilen Kıbrıs Cumhuriyetinin kuruluş antlaşmalarına göre hazırlanan Anayasa, her ne kadar çalışamaz, toplumlararası işbirliğini engelleyici ve normal devlet fonksiyonları ile kalkınmayı aksatıcı olursa olsun, Kıbrıslılar tarafından değiştirilemeyeceğini 182/1 maddesinde belirtiyor, bu da onun niteliğini ortaya koyuyordu. Antlaşmalarla Yunanistan adada 950, Türkiye de 650 kişilik askeri bir birlik bulundurma hakkını kazanırken, İngiltere Eğrotur ve Dikelya'daki üsleri üzerinde egemenliğini korumaya devam ediyordu. Her üç NATO ülkesi ayrıca adanın bağımsızlık, toprak bütünlüğü ve anayasasını garanti altına almaktaydılar.

İşte 16 Ağustos 1960'da zedelenmiş egemenlik ve bağımsızlık hakkı ile toprak bütünlüğü bozulmuş olarak kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin anayasası, federal bir devlet düzenini getirmeyi amaçlıyordu. Getirilen uzun ve karmaşık tedbirlerle, tarafların yetkilerini kötüye kullanmaları önlenmek istenirken, öte yandan da etkin bir devlet örgütlenmesi gerçekleştirilemiyordu.

Rum Cumhurbaşkanı ve Türk yardımcısı ayrı ayrı kendi toplumlarınca seçilirken, dev letin iki tane resmi dili olduğu kabul ediliyor ve milli bayramlarda Kıbrıs bayrağının yanında milli bayrağın da kullanılması öngörülüyordu. Başkanlık yetkilerinin iki kişiye dağıtılmış olmasının getirdiği aksaklıklar, devletin alt kademelerinde de tekrarlanıyordu. Bakanlar Kurulu 7 Rum ve 3 Türk'ten oluşmakta ve ayrı ayrı olarak Rum Cumhurbaşkanı

ve Türk Yardımcısı tarafından atanmaktaydı, yargı yetkisi yanında, tüm yürütme organlarında da % 70 Rum ve % 30 Türk oranının sağlanması şartı istenmekteydi. Kurulacak Temsilciler Meclisinde 35 Rum ve 15 Türk üye bulunacaktı. Ayrı Cemaat Meclisleri de kendi toplumları tarafından seçilmekte ve bir anlamda klâsik federal sistemdeki bölgesel yönetimdeki yürütmeyi temsil etmekteydi. Fakat açıkça belirlenen yürütme yetkilerine sahip olmaması yanında ikili yapı kamu hizmet lerindeki ayrılıkçı eğilimlerin güçlenmesine yardım ediyordu. Bu durumda toplumlararası işbirliği için gerekli olan kuruluş güvenlikleri ihmal edilmiş ve federal ilişkiler ortadan kalkmıştı. Anayasa Mahkemesi ve Yüksek Mahkemelerde aynı ikili yapı getirilerek, Türk ve Rum hakimlere ek olarak yabancı bir başkanın bulunması öngörülmüştü. («İkiliğin tehlikeleri: Kıbrıs» bölümü, Carl J. Friedrich, Trends of Federalis in Theory and Practice, Praeger Publishers, New York, 1968)

Cumhuriyetin kurulmasından sonra Kıbrıslıların barış ve işbirliği içinde yaşamasından yana olan ilerici Türk ve Rumların yılmaz çabalarına rağmen, adayı taksim ederek emperyalizmin savaş örgütü NATO'ya bağla mak isteyen faşist yeraltı örgütleri eylemlerini südürmeye devam ettiler. Antlaşmalarla NATO'ya bağlı Türk ve Yunan alaylarının adaya girmelerine ve İngilizlerin egemenliğinde kalan askeri üslere karşı çıkarak, Kıbrıs'ın tam bağımsızlığından, egemenliğinden ve toprak bütünlüğünden yana olduğunu açıklamış olan Kıbrıs Emekçilerinin İlerici Partisi (AKEL)'in bu barış politikası, Kıbrıs halkının % 40'ından fazlası tarafından desteklenmekteydi. Parti Genel Sekreteri Papaioannu 19 Nisan 1962 günü verdiği demeçte ada halkına şöyle sesleniyordu: «Kıbrıs için tek ve gerçek tehlike emperyalizmdir. Türk-Rum, Sağcı-Solcu bütün Kıbrıslılar bu tehlikeye karşı birleşmelidir. Bugün Kıbrıs'ın mücadelesi esas itibariyle emperyalizme karşı bir mücadeledir ve adanın bağımsızlığını tamamlamak amacına sahiptir. Bugün batılı emperyalistler, Kıbrıs'ı NATO'ya ve Avrupa Ortak Pazarına sokmaya ve kendisini mahvederek emperyalist emelleri ile tekelci çıkarlarına âlet etmeye çalışmaktadırlar. Kıbrıs halkı bu tuzağa düşmemelidir.»

Kıbrıs Türk liderliğinin ayrılıkçı ve uzlaşmaz tutumunu sürdürerek emperyalizmin plânı olan taksim fikrinde israr etmesine karşı çıkan ve Rumlarla aynı topraklar üzerinde barış içinde birarada yaşamak isteyen ilerici Kıbrıs Türkleri, cumhuriyetin ilân edildiği gün «Cumhuriyet» adlı bir gazete çıkararak bu yolda yayın yapmaya başlamışlardı. Birbuçuk ay sonra da Kıbrıs Türk Halk Partisini kurarak Baflı bir doktor olan İ. Ali'yi Genel Sekreterliğe, gazetenin kurucuları M. Gürkan ve A. Hikmet adındaki avukatları da Parti Yönetim Kuruluna seçmişlerdi. Yeni partinin organı haline gelen ve Türkler tarafından yaygın olarak okunan Cumhuriyet gazetesi, bir yandan «ordu kurulmamalıdır, askeri üsler kaldırılmalıdır, tarafsızlık politikası izlenmelidir» görüşlerini savunurken, öte yandan da yeni kurulan Kıbrıs Cumhuriyetinin yaşaması için Kıbrıslı Türklerle Rumların anlayış ve iyi niyet içinde olmaları gerektiğini yazılarında vurguluyor. Emperyalizmin ada halkı arasına kin ve nefret tohum ları saçarak Kıbrıs'ı bölme ve NATO'nun dolaysız denetimi altına sokma politikasına hiz met eden Kıbrıs Türk liderliği ve çevresindeki faşist unsurlar, Türkler arasında geniş destek bulan barıştan yana bu ilerici hareketi sindirmek için ilericilere karşı tehdit ve teröre başladılar. Gazeteci avukatların 23 Nisan 1962 gecesi faşist yeraltı örgütü TMT tarafından hunharca katledilmesi tüm Kıbrıs halkı arasında büyük bir infial yarattı. 1958 yılı Mayıs ayında Türk ve Rum işçilerin omuz omuza emperyalizm ve yerli ajanlarına karşı sürdürdükleri mücadelede ön sıralarda yer alan Fazıl Önder Saraç (32), Ahmet İbrahim (46), Ahmet Yahya (26) da ayni şekil de katledilmiş. Türk sendikacılardan, Ahmet Sadi, Hasan Ali ve Arif Hulûsi Barudi ise kurşun yağmuruna tutulmalarına rağmen öldürülememişlerdi. Bu yiğit yurtseverlerin hep si de Kıbrıs'ta Türk ve Rumların barış içinde birarada yaşamaları için halk düşmanlarına karşı savaş vermekteydiler. Amerikan, İngiliz ve NATO emperyalizmine, Grivaslalara, Denktaşlara karşı Kıbrıs halkının birliği ve kardeşliği için mücadele eden Türk Sendikacı Derviş Kavazoğlu'nu 1965'te Rum arkadaşı ile birlikte öldürecek olan da yine

ayni eli kanlı Denktaş-Grivas çetesiydi.

Bu günkü Kıbrıs dramının ilk halkalarını Zürih ve Londra antlaşmalarının teşkil ettiği ni, daha antlaşmanın imzalanacağı günlerde Klerides ve Denktaş «çatışmaya açık» sözleriyle itiraf etmişlerdi. Nitekim Kıbrıs anaya sasının uygulanması, yorumlanması konusun da Türklerle Rumlar arasında ciddi sorunlar ortaya çıktı. Kıbrıslı Türklerle Rumlar arasında, antlaşmalara göre kurulması gereken Kıbrıs Ordusu üzerinde (2 bin kişilik ordu % 60 Rum ve % 40 Türklerden oluşacaktı) tartışmalar başladı. 20 Ekim 1961'de Türk yardımcı Dr. Küçük, Cumhurbaşkanı Makarios'un, silâhlı kuvvetlerin tüm kademelerinde ayrılığın kaldırılarak bir bütünlük sağlan ması yolundaki kararını veto yetkisini kullanarak reddetti.

Kamu hizmetlerinde % 70 Rum -% 30- Türk oranlarının sağlanmasında da güçlükler çıktı. Öte yandan Temsilciler Meclisinde mali sorunlar örneğin gümrük vergileri ve gelir vergisi kanunlarında da sürtüşmeler oluyor du. 1962 yılı boyunca İngilizler tarafından ortaya atılan beş büyük şehirde ayrı Türk ve Rum belediyeleri kurulması üzerindeki an laşmazlıklar büyümeye devam etti. 29 Aralık 1962'de Türk Cemaat Meclisi, 1 Ocak 1963' ten itibaren beş şehirdeki ayrı Türk belediyelerinin faaliyetlerine devam etmesi ve Türk lerin çoğunlukta bulundukları Lefke'de yeni bir Türk belediyesi kurulması hakkında bir kanun çıkardı. Başkan Makarios da 1 Ocak 1963'ten itibaren hükümetin atayacağı organların tüm adadaki belediye örgütlerini de netlemesini öngören bir karar aldı. Türk liderliği bunu «anayasaya tecavüz» olarak nitelendirdi.

Kıbrıs Anayasa Mahkemesi mali anlaşmaz lıkları çözümlemek üzere Şubat 1963'te toplanarak, 1961'den beri Temsilciler Meclisi Türk üyelerin tarafından kullanılan veto hak kının tüm ada halkına uygulanabileceğini bildirdi. Fakat bu veto yetkisinin, ada halkından vergi toplanmasında kullanılabilecek yasal bir mekanizma olamadığını da açıkladı. Nisan ayında aynı mahkeme, hükümetin ken di seçeceği organlar aracılığı ile belediyeyi denetlemeye yetkili olmadığını ve Türk Cemaat Meclisinin Kıbrıs hükümetine meydan okuyarak ayrı belediyelerde ısrarının geçersiz olduğuna karar verdi.

Küçük ve Makarios arasında yapılan gö rüşmeler Mayıs 1963'te kesildi. Ayni yılın Kasım ayında Başpiskopos Makarios, Kıbrıs anayasasında bazı değişiklikler yapılması yo lundaki 13 maddelik önerilerini getirdi. Bir yıl önce de Ankara'yı ziyaret ederek, antlaşmalarda Kıbrıs anayasasının Türkler lehi ne olup da bir türlü uygulanamayan hükümle rinin uygulanması için Türk hükümeti ile temasa geçmişti .Değişiklik önerilerine göre, devlet başkanı ve yardımcısının veto kullan ma yetkileri alınıyor, Temsilciler Meclisinde mali yasaların çıkarılmasında ayrı ayrı Türk ve Rum çoğunluğunun sağlanması koşulu kal dırılıyordu. Türk ve Rum üyelerden oluşacak tek belediye meclisleri ayrı belediyelerin yeri ni alacaktı. 16 Aralık 1963 günü Türkiye hükümeti, Kıbrıs anayasasının bir tek noktasının değiştirilemeyeceğini açıkladı.

Öte yandan toplumlararası silâhlı çatışmayı ve şiddet olaylarını başlatmak için fır sat kollayan ve emperyalizmin yerli ajanlarınca desteklenen faşist EOKA ve TMT yeral tı örgütleri, Aralık ayı sonlarında karşılıklı olarak kanlı saldırıları başlattılar.

25 Aralık günü İngiltere, Kıbrıs'taki Türk, Yunan ve İngiliz askerlerinden oluşacak ortak bir birliğin anayasal düzeni sağlamak için kurulmasını önerdi. Ankara, Atina ve Lefkoşa hükümetleri bunu kabul ettiler. Bu sırada adadaki Türk alayı, Lefkoşa'nın kuzey bölgesini işgâl ederek adanın kuzey sahilindeki Girne'ye giden önemli karayolunu denetimi altına aldı. 28 Aralık günü Türk Cemaat Meclisi Başkanı Rauf Denktaş, Kıbrıs Cumhuriyetinin artık var olmadığını söy lerken, Cumhurbaşkanı yardımcısı Dr. Fazıl Küçük de 5 Ocak'ta anayasaya aykırı olarak adanın taksiminin gerçekleştirilmesinden yana olduğunu ve Türk memur ve işçilerin hükümetteki görevlerine dönmeyeceklerini açıkladı. Beş gün sonra da «Kıbrıs'ın taksimi için 35. enlem ideal çizgi olacaktır» dedi. 10 Ocak 1964 tarihi Le Monde'a verdiği demeçte Dr. Küçük, «Ayrı bir devlet oluşturmak istiyoruz. Şimdiden ayrı bir yönetimi kurma yo lundayız, kendi polis ve haberleşme örgütü müze sahibiz. Londra Konferansından sonra özerk bölgemizi genişleteceğiz. Bizim açımız dan Başpiskopos Makarios hükümeti artık yoktur.» diyordu.

15 Şubat'ta Londra'da toplanan konferans

ta, Kıbrıs Rumları devletin tek ve birleşik bir yapıya kavuşturulması yanında, garanti ve ittifak antlaşmalarını kaldırarak tam bağımsızlığa kavuşmak istediklerini bildirdiler. Yasama yetkisi ortak seçimle oluşturulacak Temsilciler Meclisine verilmeli, yürütme yet kisi bu meclise karşı sorumlu olacak bakanlar kurulunda toplanmalıydı. Türk toplumuna din, eğitim ve kültür konularında özerklik verilecek, anayasanın ortak noktaları ile sağ lanan uluslararası insan haklarının ihlâli halinde uluslararası bir kuruluşa başvurma hak kı mahfuz tutulacaktı.

1964 yılı ortalarında Amerika'nın arabuluculuğu ile «Enosis karşılığında Türkiye'ye Kıbrıs'ta bir üs verilmesi»ni öngören Acheson Planı, Türkiye, Yunanistan ve Kıbrıs Türk liderliği tarafından kabul edilmesine rağmen Makarios tarafından reddedildi.

Taraflar arasında uzlaşmayı sağlamak üzere Birleşmiş Milletler örgütünün atadığı arabulucu Dr. Galo Plaza'nın 26 Mart 1965'te Genel Sekretere sunduğu raporda da belirtil diği gibi, Türkiye hükümeti ve Kıbrıs Türk liderliği adanın iki bölgeye taksim edilmesini ve her bölgenin federal sorunlar dışında ayrı olarak kendi kendini yönetmesi fikrin de israr etmekteydiler.

Türklerin hükümetteki görevlerinden çekilmelerinden sonra Türk üyelerin katılmadı ğı Kıbrıs Temsilciler Meclisi 1 Haziran 1964' de önemli bazı kararlar aldı:

1. Yüksek Mahkeme ile Yüksek Anayasa Mahkemesinin birleştirilmesi
2. Rum Cemaat Meclisinin kaldırılarak yerine Eğitim Bakanlığının kurulması
3. Ayrı belediyelerin birleştirilmesi
4. Polis ve jandarma birliklerinin birleştirilmesi
5. 18-50 yaş arasındakilerin askere alınması sağlanarak Milli Muhafız Ordusunun kurulması
6. Cumhurbaşkanı ve Temsilciler Meclisi üyelerinin görev sürelerinin, 1965 yılında iti baren 1968 Şubat'ındaki Başkanlık ve 1970 Ağustos'undaki genel seçimlere kadar birer yıllık sürelerle uzatılması
7. Yeni seçim tedbirleri getirilerek, Türk ve Rumların ayrı ayrı seçim yapmalarının kaldırılması

Temsilciler Meclisinin Rum Milli Muhafız Ordusu kurulmasıyla ilgili yasanın çıkarılma sındaki amaçlardan biri de, kurulu rejimin kontrolundan çıkmaya yönelmiş Rum faşist birlikleri ile düzensiz çetelerin dağıtılması idi. Atina'dan Kıbrıs'a gönderilen General Grivas'ın, Kıbrıslı Rumlar arasında oluşan özel ordular ve dağınık birliklerin Kıbrıs hükümetinin denetimine sokmada yararlı olabileceği düşünülmüştü. Kıbrıs'ın toprak bütünlüğü, egemenliği ve bağımsızlığına karşı içten veya dıştan gelebilecek saldırılara karşı koymak gerekçesiyle kurulan Rum MMO'nda görevlendirilen Yunanlı subayların Kıbrıslı Rumlar arasındaki anti-emperyalist ve anti-faşist ilerici unsurlara karşı başlattıkları faşist baskıları ve askerlik hizmetini 6 aydan 12 aya çıkaran kanunu protesto etmek üzere, 28 Mayıs 1965'te AKEL tarafından Leymosun'da büyük bir gösteri düzenlen di. 1963 sonunda başlayan toplumlararası çatışmalarda AKEL, çatışmaların dışında kalmış ve olayları tasvip etmediğini açıklamıştı. Kıbrıs Emekçilerinin İlerici Partisi, ada hal kının esas düşmanının emperyalizm olduğu bi limsel gerçeğinden hareketle, çatışmaların emperyalizmin eskiden beri yürüttüğü «böl ve yönet» taktiğinin bir sonucu olduğunu be lirtiyordu.

1966 Mart'ında Başkan Makarios, emirlerini Atina'dan alan ve RMMO ile gönüllü Rum birliklerini yöneten General Grivas'ın yetkilerini ve faaliyetlerini sınırlandırma girişiminde bulundu. Başpiskopos, RMMO'nun Kıbrıs Savunma Bakanlığına bağlanmasını, oradan denetlenmesini istiyordu. Atina ile Gri vasin bunu kabul etmemeleri üzerine, Makarios ile Grivas arasında güvensizlik ve ayrı lık meydana gelmiş, Cumhurbaşkanın amaçları hakkında Atina kuşkulanmaya başlamış tı.

Bu arada Haziran 1966'da Atina ile Ankara arasında gizli görüşmelere başlandı ve temaslar yıl boyunca devam etti. Kasım 1966'da İngiltere, Kıbrıs'taki askeri birliklerinde azaltmaya gitmek istediğini açıkladı. 1967 yazına kadar 2 bin kadar asker geri çekilecek, Lefkoşa'daki RAF istasyonunda sadece uçak bakım işlemleri yapılacak, esas görevler Ağrotur'daki ordu karargahına bırakılacaktı.

Başkan Makarios'un Kıbrıs polis örgütü içinde ayrı silâhlı birlikler oluşturmak istemesi ve Çekoslovakya'dan alınan silâhlarla ilgili olarak başlayan gerginlik üzerine, Gri-

vas Atina'ya, «adada kendi denetimi dışında silâhlı birlikler olursa Kıbrıs'taki düzenin bo zulmasından kendisinin sorumlu tutulamaya cağını» bildirdi. Aralık 1966'da Atina, Kıbrıs'a giden silâhların Yunan birliklerinin denetimin de tutulacağını açıklarken, 1967 Şubat'ında Ankara, Çek silâhlarının Kıbrıs'taki BM asker lerine tesliminde israr ediyordu. Aynı yıl için de Kıbrıs sorununun çözümlenmesi yolunda ki temaslar Yunan cuntası ile Demirel hükümeti arasında sürdürüldü. Eylül 1967'de Keşan-Dedeağaç görüşmelerinde; Kıbrıs'ın Yunanistan'a bağlanması ve Türkiye'ye Kıbrıs Türklerinin haklarını koruyacak bir üs verilmesi, tartışılan NATO plânları arasınday dı.

31 Ekim 1967'de 1964 yılından beri Kıbrıs dışında bulunan Türk toplum lideri Denktaş'ın gizlice Kıbrıs'a girmeye teşebbüsünün ardından, Grivas'ın Kasım ayında Makarios'un onayı olmadan Geçitkale saldırısını düzenlemesi gerçekleştirildi. Baskılar sonucu bir kısım Yunan askeri ile birlikte adadan çekilmek zorunda bırakılan Grivas, RMMO ko mutanlığından uzaklaştırıldı.

29 Aralık 1967'de Kıbrıs Türk liderliği, «1960 Anayasası hükümleri tam olarak uygulanıncaya kadar» ada üzerinde dağılmış Türk bölgelerinin yönetimi için «Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi»nin kurulduğunu açıkladı. 9 kişilik yönetimin başkanı Dr. Küçük, yardımcısı da (Nisan 1968'de adaya dönmesine izin verilecek olan) Denktaş olmuştu. Temsilciler Meclisi Türk üyeleri ile Türk Cemaat Meclisi üyeleri yasama meclisi oluşturuyordu.

Kıbrıs hükümetinin tepki ile karşıladığı bu tek taraflı kararın alınmasına kadar 1964 yılından bu yana Türk toplumu arasında geçen politik mücadeleye göz atmakta yarar var.

Cumhurbaşkanı Yardımcı Dr. Küçük, bir süre suskunluktan sonra 1964 yılı içinde, sivil kadrolar üzerinde etkinlik ve baskısını artıran askeri yöneticilere karşı başlattığı yet ki kavgasını kazanmıştı. Türkiye Dışişleri Ba kanlığına gönderdiği raporlarla Genelkurmay Başkanlığını etkilemiş ve «Bozkurt» diye anılan TMT'nin başkanı Kemal Coşkun'un Türkiye'ye geri çağrılmasını sağlamıştı. Dr. Küçük ve arkadaşları tarafından yürütülen «sivil yönetime dönüş» kampanyasının amacı, Küçük başkanlığındaki Türk bakanlarla Temsilciler Meclisi ve Cemaat Meclisinin bazı üyelerinden oluşturulan «Genel Komite»nin yet kilerini sivillerin eline geçirmekti. Genel Ko mite, toplum yönetimiyle ilgili bütün işlerde söz sahibi olacak, Cemaat Meclisi ise eskiden olduğu gibi yalnız eğitim, din ve evkaf işleriyle uğraşacaktı. Fazıl Küçük ve üç bakanı, önce Ekim 1962'den beri Türkiye'nin Lefkoşa Büyükelçiliği Askeri Ateşesi olan K. Coşkun'un kurduğu bu komitenin toplantılarını boykot etmeye başladılar, sonra da Ankara'ya istifa ettiklerini bildirdiler. Ankara hükümetine kendi görüşlerini kabul ettirmeyi başaran Dr. Küçük, ayrıca askeri liderliğin muhalefetine rağmen lise mezunlarının yüksek öğrenim için Türkiye'ye gelmelerini de sağlamıştı.

1958 yılında kurduğu TMT'nin komutanlığından yana olan Rauf Denktaş kliği, onun yerine Türk Cemaat Meclisi Başkanlığı görevinde bulunan Şemsi Kâzım ve Dr. Fazıl Küçük klikleri arasında başlayan çıkar kavgası, giderek Türkiye basınına «gazoz savaşı» şeklinde yansımıştı. Birbirine düşen Kıbrıslı Türk liderleri uzlaştırmak için 28 Aralık günü Lefkoşa'ya giden Dışişleri Bakanlığı Genel Sekreteri Zeki Kuneralp ile Hukuk danışmanı Suat Bilge, 29 Aralık 1967 günü «Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi»ni açıklamışlardı. Böylelikle Kıbrıslı Türk liderler arasında iyiden iyiye açığa çıkan çekişme ve suçlama kampanyasına sözde bir formül getirilmişti. Yetkiler Dr. Küçük'e teslim edilirken ayağını kaydırması mümkün olan Denktaş ise ikinci plâna itiliyor, Şemsi Kazım ise kızağa çekiliyordu. Makarios hükümetinin, serüvenci lider Denktaş'ın Kıbrıs'a yasal yollardan girmesine izin vermesi ile 4 yıllık aradan sonra görevi başına dönen emperyalizmin bu sadık adamı sonradan toplumlararası ikili görüşmelerle Kıbrıs Türklerinin temsilcisi olarak katılacaktı.

Kıbrıs Türk halkına dayatılan Geçici Kıbrıs Türk Yönetimi'nin Temel Kuralları (Anayasa)'na göre Dr. Küçük otomatikman Yönetim Kurulu Başkanlığına, Denktaş da yardımcılığına getirilmişti. Bütün temel görevlere yapılacak atamalar ikisinden birinin önermesi ve diğerinin de onaylanması ile olacaktı. Yürütme Kurulu üyeleri (bakanlar) ise toplumun iradesi dışında atanmış, örneğin 9 kişiden 6'sı hiçbir seçimden geçmemişti. Ya-

sama Meclisi, Yönetim Kurulunun denetleme yetkisinden yoksun olup bütçenin onaylanmasına yer verilmemişti. Yürütmenin, Yasama Meclisinden güvenoyu alması sözkonusu bile değildi. Yürütme Kurulu Başkanı, yardımcısı ve diğer üyelerinin yaptıkları eylem ve işlemleri denetleyecek hiçbir organ yoktu.

Bunlar sadece Küçük-Denktaş yönetiminin ilk göze batan anti-demokratik yanlarıydı. Bunların altında yönetimin hukuka bağlı olmaması, mevcut anayasa ve kanunların halka tanıdığı en basit insan haklarından olan düşünce ve kanaatlerini açıklama, dernek ve siyasî parti kurma vb gibi vazgeçilmez özgürlükleri fiilen önlenmesi de yatmaktaydı.

Sonradan «geçici» lik sıfatı kaldırılacak olan bu faşist yönetim, yıllarca baskı ve terör altında tutulmuş yoksul emekçi Türk halkını amansızca vergilendirirken, büyük işletme sahipleri ile aracıları denetlememekte, onlardan vergi almak bir yana, devlet eliyle kişi zengin etme mekanizması ile büyük vurgunlar vurmalarına yardım etmekteydi. Gene bu yönetim sorumluları, bankalarına olan borçlarını ödemeleri için yapılan baskıların altında ezilen yoksul halkın yaşamak için tek alternatifi olan «toprağını en çok verene -ki bunlar Rumlardır- satmasını» terörist yollarla önleyerek, söz konusu toprakları kendi şebekeleriyle ucuza kapatıp astronomik rakamlarla Rumlara satma imkânlarını yaratmaktaydılar.

1968 yılı başında Makarios, Cumhurbaşkanlığı seçimlerinin Şubat ayında yapılacağını açıkladı. Makarios'un amacı, Türk ve Rum toplumları arasındaki ayrılıkları ortadan kaldırmaya yönelik politikasının halk tarafından onaylanmasını sağlamaktı. Rum toplumu arasında Enosis isteyenler kendi adaylarını çıkardılar ve seçim, Enosis ile Kıbrıs'ın bağımsızlığını isteyenler arasında oldu. 25 Şubat 1968'de Makarios'un politikasının ezici bir çoğunlukla (% 90) Kıbrıs halkı tarafından desteklendiği kanıtlandı. Ayni ay içinde Kıbrıs Türkleri de Rumlara uyarak yalnız Cumhurbaşkanı Yardımcılığı için seçim yapmak durumunda kaldıklarını açıkladılar. Dr. Küçük, Şemsi Kâzım kliğinin adayını çekilmeye zorlayarak yine seçim yapmadan sandalyesinde oturmaya devam etti.

Toplumlararası barıştan yana, anti-emperyalist ve anti-faşist bir politika izleyen Başkan Makarios, Kıbrıs Türklerine üniter Kıbrıs devleti içinde özel hak ve imtiyazlar tanıyacak yeni anayasal reform önerileri hazırlıyordu. Bu amaçla iki toplum arasında anlaşma zemini yaratmak üzere 1964 yılından beri Kıbrıs Türklerine uygulanan sınırlamaları kaldırdı. 1968'in ilk aylarında alınan bir dizi tedbirlerle seyahat özgürlüğü genişletildi. Türk bölgelerine çimento, kereste ve demir gibi ihtiyaç maddelerinin girmesine izin verildi.

1968 ve 1969 yıllarında toplumlararası görüşmelere devam edilmesine rağmen çok az bir ilerleme kaydedilmişti. Grivas'ın tekrar adaya dönerek Rum toplumu içinde tedhiş eylemlerini başlatması, yeni siyasi partilerin kurulması ve 8 Mart 1970'de Makarios'a karşı düzenlenen başarısız suikast teşebbüsüne rağmen 1970'de, 1960'dan beri ilk defa genel seçimler yapıldı. Türk liderliği de kendi bölgelerinde Temsilciler Meclisi ve Cemaat Meclisi üyelikleri için göstermelik bir seçim yaptırdı. TMT'nin desteklediği «Ulusal Dayanışma Programı» şemsiyesi altında milli bütünlüğümüzün bozulmaması gerekçesi ile tek liste olarak seçimlere giren Küçük-Denktaş Yönetimi, kendi adamlarını Yasama Meclisine doldurdu. Rum toplumu ile işbirliği ve barıştan yana olan sosyal demokrat Türklerin kurduğu «Cumhuriyetçi Türk Partisi»ne karşı yapılan anti-demokratik baskılar 1973 Cumhurbaşkanı yardımcılığı seçimlerinde de tekrarlandı. 12 Mart olağanüstü yönetimleri döneminde yıllanmış lider Dr. Küçük'ün, Denktaş'a karşı adaylığını koyması engellenirken diğer aday olan CTP Başkanı Berberoğlu da susturulmuştu. Türk toplumunun başına, emperyalizmin ortaklarının yardımıyla, faşist yöntemlerle, zorla, silâh tehdidi ile lider kesilenler, halkın, gerçek arzularını, emperyalizme ve faşizme karşı olan nefretini, barış isteklerini ifade etmesine izin vermiyorlardı.

Kıbrıs Cumhuriyetinin seçimle işbaşına gelmiş Cumhurbaşkanı Makarios ve onun hükümetine karşı, faşist Yunan cuntası eliyle girişilen darbe hareketi ve onu izleyen günlerde Kıbrıs'ın bağımsızlık, egemenlik ve toprak bütünlüğünü garanti etmiş olan Türkiyenin adaya askeri müdahalesi sonunda uygulamaya konan NATO'nun TAK-

SİM PLÂNI, 13 Şubat 1975'de özerk Kıbrıs Türk Devletinin ilânı ile bir adım daha ileriye götürülmüştür. Kıbrıs sorununa barışçı bir çözüm bulmak üzere yeniden başlatılan toplumlararası görüşmeleri baltalamayı amaçlayan Kıbrıs Türk liderliğinin bu girişimi, demokratik ülkeler ve dünya kamuoyu tarafından kınanmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti hükümeti tarafından yapılan şikâyet üzerine toplanan Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi de üç haftalık görüşmelerden sonra aldığı 12 Mart 1975 tarihli kararda, Kıbrıs Türk liderliğinin tek yanlı kararını esefle karşılamış ve tarafların BM örgütünün ısrarlı kararlarının uygulanmasını tehlikeye sokmuş olan ya da sokabilecek tek yanlı tüm girişimleri karşısında endişelerini belirtmiştir. Bu arada ABD Dışişleri Bakanı Kissinger'in Ankara'ya yaptığı gezi, Türkiyenin iç ve dış politikasında ilginç yönlendirmeleri de beraberinde getirmiştir. Özellikle Kıbrıs konusunda sivil ve askerî yetkililerle yapılan görüşmelerde Kıbrıs'la ilgili bazı haritaların toplantılara getirilerek taksim çizgisi üzerinde pazarlıklar yapıldığı basına da yansımıştır.

Emperyalizm, adayı NATO'nun batmaz bir uçak gemisi haline getirme planlarından hâlâ daha vazgeçmemiştir. 1958'lerde, 1963'lerde ve nihayet 1974'lerdeki olayların düzenleyicileri yine Amerika, NATO ve onun adadaki kuklalarıdır. Faşist Yunan cuntasının düzenlediği darbe ve onun ardından gelen Türk askerî müdahalesi adaya barış getirmedi. 1955'lerde emperyalizmin sahneye koyduğu «böl ve yönet» politikasını güçlendirdi. Kıbrıs halkını bölmek isteyenler, planlarını gizlemek için «iki toplum bir arada yaşayamaz» masalını uydurarak, yerli faşist örgütleri yardımıyla, yalanla, tehditle yüzbinlerce Kıbrıslıyı yerinden, yurdundan kaldırarak adanın başka bölgelerine sürmüşlerdir.

Bugün Kıbrıs'ta barışın sağlanması için, ilk olarak Kıbrıs devletinin birliğini, toprak bütünlüğünü ve bağımsızlığını tescil etmiş olan BM örgütünün, durumun normalleştirilmesi yolunda aldığı çeşitli kararların bir an önce hayata geçirilmesi gerekmektedir. Bunun için de adanın her türlü askerden arınması, Türk ve Rum yeraltı örgütlerinin yasa dışı ilân edilmesi, BM Genel Kurul kararında da belirtildiği gibi göçmenlerin güvenlik içinde evlerine dönmeleri, ada ekonomisinin tekrar canlandırılması kaçınılmazdır. Ancak bu yol izlendiği takdirde Kıbrıs adası sükûn ve refaha kavuşacak, açılan yaralar yavaş yavaş sarılacak, bölge ve dünya barışına hizmet edilecektir.

«Sol» sapmanın eleştirisi

1960 sonrası sol hareketin eleştirisi konusunda İLKE'de bundan önce TİP ve MDD hareketlerinin eleştirisi yapıldı. Bütün bu akımların genel karekteristiğinin, işçi sınıfı sosyalizmi açısından bir sağ sapmayı temsil ettiği ve işçi sınıfı hareketini bu yüzden zaafa uğrattıkları, yapılan eleştiride varılan sonuçlardan biriydi.

1960 sonrasındaki sol hareket, Türkiye'de yalnızca bir sağ sapma ile belirlenmemektedir. Özellikle 1969 sonrasında aynı sol hareket içinde «sol» eğilimler ve akımlar da ortaya çıkmış, çeşitli örgütlenmeler ve eylemler gerçekleştirilmiştir. İşçi sınıfı sosyalizmi açısından genel olarak bir «sol» sapmayı temsil eden bu akımların ideoloji ve eylemleri, sınıf temelleri, strateji ve taktikleri ele alınıp, eleştirilmelidir. Geçmiş sol hareketin sağlıklı bir eleştirisi için belli bir süre siyasi hayatta etkili olmuş bu akımın ciddi bir eleştirisi de gereklidir. Bu sayfalarda bu denenecektir.

«Sol» sapma da, sağ sapma kadar işçi sınıfı hareketine zararlı bir akımdır; ama bu, her iki sapmayı da aynı kaba koymayı gerektirmez. Özellikle Türkiye'deki gelişmeler, bu ayırıma dikkat etmeyi daha da fazla gerektirmektedir. Türkiye'deki sol hareketin son birkaç yılı, Lenin'in, «sol sapma işçi sınıfının oportünist günahlarından doğar» sözünün ne kadar doğru olduğunu bir kez daha göstermiştir. TİP ve MDD eleştirilerinde, bu akımların sözcülerinin, genç ve iyiniyetli unsurları nasıl etkilediği üzerinde durulmuştu. PDA eleştirisinde ise, bu kişilerin sözde keskinliklerinin kendi saflarındaki birçok genç unsuru nasıl «sol» sapmaya ittiğine değinilmişti. Burada dikkati çekmek istediğimiz nokta şudur: İdeolojik ve politik olarak genel özellikleriyle sol sapmayı temsil eden ve eylemleriyle bu görüşleri gerçekleştirmeyi deneyen çeşitli grupların temsilcileri ve bu görüşlerin savunucuları, sağ sapmanın temsilcilerinden nitelikleri bakımından kesinlikle ayrılırlar. Bu kadrolar 1960 sonrası sol hareket içinde oluşmuş, ta-

mamen genç ve tamamen iyiniyetli kişilerden meydana geliyordu. Eylemleri politik olarak yanlış, fakat tarihi olarak haklıydı, düzene karşı, emperyalizme ve yerli ortaklarına, faşizme karşı bir başkaladırma, bir protesto hareketiydi. **Yanlıştı,** çünkü bu başkaldırma işçi sınıfının mücadele ilkeleriyle uyuşan bir öz ve biçime sahip değildi. **Haklıydı,** çünkü emperyalizmin ve kapitalizmin baskı ve sömürüsüne maruz kalmış olan, bu düzene karşı çıkan başka bir sosyal tabakanın, küçük burjuvazinin, bir protesto hareketiydi. Temsilcileri kendi görüşlerini büyük bir açık yüreklilik ve yiğitlikle uyguladılar, hiçbir fedakârlıktan kaçınmadılar ve ezilen halkın protestosunda belli bir soluk oldular, gerektiğinde egemen sınıflara hiçbir taviz vermeden canlarını vermekten kaçınmadılar. Bu gerçek, hiçbir zaman unutulmamalıdır.

Bu gerçek hiçbir zaman unutulmamalıdır ama, eleştiriden de vazgeçilmemelidir. Tersine bu akımın eleştirisi en geniş ve yapıcı şekilde ele alınmalı, bu akımın niçin işçi sınıfı sosyalizmi ile uyuşmadığı, sosyalist hareketin gelişmesine yararlı değil, tersine zararlı olduğu açıklanmalıdır. Emperyalizme ve yerli ortaklarına karşı mücadelede can vermiş herkese karşı duyduğumuz büyük saygı, bu akımın temsilcilerinin ideoloji ve politikalarını eleştirmemize hiçbir zaman engel olmamalı, tersine bu eleştirinin mümkün olan en açık şekilde yapılmasına yol açmalıdır.

Bugün sol çevrelerde bu akımın eleştirisine karşı belli bir hayırhahlık, duygusal bir yaklaşım vardır. **Bu tavır yıkılmalıdır.** Her akım yerli yerine oturtulmalıdır. Türkiye tarihinde görülmemiş ölçüde ve düzeyde halkın kurtuluşu için can vermiş olan arkadaşların anısı, bu akımın etrafında objektif olarak doğmuş olan duygusal ve bulanık varın giderilmesine, ciddi bir eleştirinin yapılmasına engel olmamalıdır.

«Sol» sapmanın eleştirisi hiçbir zaman Türkiye ile sınırlı kalamaz. Aynı akım çeşitli dönemlerde dünyanın bir çok bölgesinde belli ölçülerde güç kazanmıştır. Bu yüzden «sol» sapmayı uluslararası plandan ele almak, aynı zamanda geçmişteki ve günümüzdeki görünümlerini birlikte incelemek gerekir.

GENEL OLARAK «SOL» SAPMA

Sosyalist hareket içinde ortaya çıkan «sol» akım, genel olarak bir **küçük burjuva ihtilâlciliğidir.** Kapitalist üretim tarzının gelişmekte olduğu ülkelerde, sınıf farklılaşmalarının hızlanmasına paralel olarak kapitalist sömürüden zarar görenler farklı tavırlar takınırlar. Kapitalist sömürüden zarar görenler arasında işçi sınıfından başka geniş küçük burjuva yığınlar da bulunmaktadır. Kapitalist gelişme karşısında tutunamayıp küçük dükkanlarını, işyerlerini yitiren küçük ve orta esnaflar, zanaatkarlar, tarımda kapitalizmin gelişmesiyle sürekli mülksüzleşen, topraklarını elden çıkarmak zorunda kalan küçük üreticiler, yoksul ve orta köylüler, kapitalizmin çelişkilerinin keskinleşmesiyle artan bir huzursuzluk, yabancılaşma ve güvensizlik içine düşen aydınlar, bütün bunlar özünde kapitalizmin gelişmesinden zarar gören sosyal tabakaları temsil ederler. Kapitalist gelişmenin bunalım dönemlerinde ve özellikle burjuva demokrasisi içindeki faşist yanların ağır basmaya, başladığı, egemen sınıfla halk arasındaki çelişki keskinleştiği dönemlerde, bu tabakaların sosyal muhalefeti **çaresizlik** içinde belli atılımlar ve patlamalar doğurur.

Özellikle işçi sınıfı hareketinin yeni gelişmekte olduğu, işçi sınıfı partisinin güçsüz olduğu ülkelerde, sosyalist hareket içinde normal olarak önemli bir yere sahip olan küçük burjuva radikalizminin sözcüleri bu gibi dönem ve şartlarda «sol» sapmaya düşerler. Burada işçi sınıfı partisinin rolü son derece önemlidir. Güçlü bir partinin varlığı, halk kitlelerine öncülük etme yeteneklerini kazanmış bir partinin varlığı, küçük burjuva unsurların olumsuz yanlarını törpüleyip, onların düzeni protesto hareketlerini, işçi sınıfının mücadelesinin çerçevesi içine yerleştirebilir. Aksi halde dağınıklık ve karmaşa doğaldır. Buna iyi bir örnek olarak son yıllarda Avrupa'da gelişen olayları gösterebiliriz. Proletarya partisinin henüz kurulma dö

neminde olduğu, faşizm sonrası dönemde sosyalist hareketin daha yeni yeni güçlenmeye başladığı Federal Almanya'da son yıllarda birçok maceracı ve terörist akım gelişmiş, ülke çapında bir «sol» sapma ortaya çıkmıştır. Son derece benzer sosyo-ekonomik şartlara sahip bir ülke olan komşu Fransa'da güçlü bir proletarya partisinin var olması yüzünden «sol» akımlar gelişmemiş, etkili olamamışlardır. Sosyo-ekonomik yapısı sosyal patlamalara çok daha elverişli olan İtalya da bile, proletarya partisinin ülkedeki en güçlü partilerden biri olması ve kitlelerin muhalefetini ve iktidar mücadelesini yönetebilmesi yüzünden küçük burjuva ihtilâlciliği güçsüz kalmıştır.

Lenin, «Bolşevizm, İşçi Hareketi İçinde Hangi Düşmanlara Karşı Mücadelede Gelişmiş, Güçlenmiş ve Savaşçı Niteliğe Varmıştır?» adlı yazısına şöyle başlamaktadır:

«Her şeyden önce ve özellikle 1914'te sosyal şovenizm biçimine bürünen ve kesin olarak proletaryaya karşı burjuvazinin saflarına geçen oportünizme karşı savaşarak. Oportünizm doğal olarak bolşevizmin işçi hareketi içinde baş düşmanı oldu. Şu anda uluslararası alanda gene baş düşmanıdır. Bolşevizm en büyük dikkatini bu düşmana karşı mücadele toplamıştır ve hâlâ da toplamaktadır...

«... Bolşevizmin, anarşizme benzer yanları bulunan ve ondan birşeyler alan ve her temel meselede tutarlı bir proleter sınıf mücadelesinin şartlarından ve gereklerinden kaçan şu **küçük-burjuva ihtilâlciliğine** karşı uzun yıllar süren bir mücadelede şekillendiği ve güçlendiği yurt dışında henüz yeteri kadar bilinmemektedir. Marksistler için teorik olarak ispat olunmuş ve Avrupanın bütün devrimlerinin ve bütün devrimci hareketlerinin tecrübesiyle tam olarak doğrulanmış bir gerçek varsa, o da (birçok Avrupa ülkelerinde temsil edilen ve önemli bir yığın teşkil eden) kapitalist düzende, devamlı bir sömürü ve baskıya ve çok kere hayat şartlarının hızla kötüleşmesine ve iflasa uğrayan bir sosyal tip olarak küçük mülkiyet sahibinin, küçük üreticinin, aşırı bir ihtilâlciliğe kolayca geçtiği, ama bu sınıfın tutarlı, örgütlü disiplinli ve sağlam bir tutumu benimsiyemediğidir. Kapitalizmin iğrençlikleri karşısında öfkeye kapılan küçük burjuva, bütün kapitalist ülkelere özgü anarşizm gibi sosyal bir fenomendir. Bu çeşit ihtilâlciliğin istikrarsızlığı, kısırlığı, boyun eğişe, uyuşukluğa, boş fantaziye ve giderek «moda olan» şu ya da bu burjuva eğilimine karşı «kudurgan» bir hayranlığa bile dönüşebilme özelliği, bütün bunlar, herkesçe bilinir...

«Anarşizm, çok kere işçi sınıfının oportünist günahları için bir çeşit ceza olmuştur. Bu iki mantığa aykırı tutum, birbirini tamamlamaktaydı. Ve eğer Rusya'da küçük burjuva nüfus batı ülkelerindekinden kalabalık olmasına rağmen 1905 ve 1917 devrimlerinde ve bu iki devrime hazırlık safhasında, anarşizmin nispeten önemsiz bir etkisi olmuşsa, hiç şüphe yok ki bu, kısmen oportünizme karşı her zaman en uzlaşmaz ve en amansız savaşı yürütmüş olan bolşevizm sayesindedir. 'Kısmen' diyorum çünkü anarşizmin Rusya'da zayıf düşmesini sağlamada asıl büyük etkiyi yapmış olan şey, bu akımın geçmişte (1870-1880) ülkemizde tam olarak açılıp gelişme fırsatını bulmuş olması ve böylelikle teorisinin ne kadar yanlış, devrimci sınıfa kılavuzluk etmede ne kadar elverişsiz olduğunu açıkça göstermiş olmasıdır.

«Bolşevizm daha 1903'te ortaya çıkar çıkmaz, yarı anarşist (ya da anarşizmle flört etmesi mümkün) küçük burjuva ihtilâlciliğine karşı amansız savaş yürütme geleneğini benimsemiştir.» («Sol» Komünizm... s. 23)

Rusya'nın kendine özgü şartları içinde ortaya çıkmış olan ve bolşeviklerin kararlı mücadelesi sonucunda etkisiz hale getirilmiş olan «sol» sapma önce Narodnik ve sonra da Sosyalist Devrimciler (SR'lar) hareketleriydi. Lenin bu akıma karşı sürdürülen mücadeleyi şöyle anlatıyor:

«... Bolşevizm, bütün partiler içinde küçük-burjuva ihtilâlci eğilimleri en çok temsil eden partiye karşı, «devrimci-sosyalistler» partisine karşı üç belli başlı noktada mücadeleyi ele aldı ve sürdürdü. İlk önce, bu parti, marksizmi inkâr ederek herhangi bir siyasi eyleme girişmeden önce sınıf güçlerini ve bu güçler arasındaki ilişkiyi hesaba katmanın gereğini anlamamakta direniyor (belki de daha doğrusu anlayamıyordu). İkincisi, bu parti, bireysel terörizmi, suikastleri doğru bir eylem olarak tanımayı,

kendi «ihtilâlci» ruhunun, ya da «solculuğunun» özel bir belirtisi sayıyordu; ki bunu biz marksistler kesin olarak reddederiz. Elbette ki, biz, bireysel terörü yerinde bir davranış saymadığımız için reddederiz. **Oysa**, Büyük Fransız Devriminin terörünü «ilke olarak» mahkûm edebilen, ya da bütün dünyanın burjuvazisi tarafından kuşatılmış muzaffer devrimci parti tarafından genel olarak uygulanan terörü mahkûm edebilen kimselerle, Plehanov daha 1900-1903 yıllarında henüz marksist ve devrimci iken alay etmiş, onları gülünç duruma düşürmüştür. Üçüncüsü, «devrimci-sosyalistler için» «solcu» olmak demek, Alman sosyal-demokrasisinin pek o kadar önemli olmayan bazı oportünist günahlarını alayla yermek, ama öte yandan aynı partinin, örneğin toprak meselesi üzerinde aşırı oportünizme düşen üyelerini taklit etmekti. age. s.24)

Lenin'in SR'lar ile ilgili olarak saydığı özellikler ve sınıfsal nitelikler küçük burjuva ihtilâlciliğinin genel karakteristikleri olarak kabul edilebilir: Objektif, maddi şartları ve toplumun gelişme yasalarını göz önüne almamak; kitlelerin eylemi yerine bireylerin eylemini öne çıkarmak; emekçi yığınların ekonomik ve politik sorunlarına proletaryanın değil, küçük burjuvazinin açısından çözümler getirmek ve devrimci mücadelede işçi sınıfını değil de, küçük burjuvazinin şu ya da bu kesimini öncü görmek. Ve bütün bu nedenlerden maceracı bir politika sürdürmek.

«Sol» sapmanın, meselelere en ileri sınıf olan işçi sınıfının açısından bakmaması ve istikrarsız bir sosyal tabaka olan küçük burjuvazinin temsilcisi olması yüzünden, sürdürmek zorunda kaldığı bu maceracı politika her ülkede ve her dönemde o ülkenin ve tarihi dönemin şartlarına göre değişen çeşitli biçimlere bürünür. Bu, bazen troçkizmde olduğu gibi işçi sınıfının ittifaklar politikasını reddetmek, bazen blanquizm'de olduğu gibi bir avuç anlaşmış kişinin kitlelerden kopuk terörist eylemleri ile başarıya ulaşmayı denemek, bazen legal mücadeleyi ve özellikle parlamanter mücadeleyi reddetmek, bazen de bireysel teröre dayanan «herşeyi silahlar tayin eder» şeklindeki bir politikayı öne çıkarmak biçiminde ortaya çıkabilir.

Dünya devrimci hareketinin tarihi bütün bu farklı ve çeşitli renkten «sol» akımların işçi sınıfı hareketine verdiği zararlara karşı marksist-Leninistlerin verdiği sürekli mücadelenin örnekleri ile doludur.

12 Mart öncesi ve sonrasında Türkiye sosyalist hareketi içinde ortaya çıkan ve çağdaş uluslararası «sol» sapmadan etkilenmiş, çeşitli «gerilla savaşı» savunucusu akımlar da, «sol» sapmanın genel niteliklerini aynen göstermişlerdir. Bu akımların görüşlerini ele almak ve bunların bir küçük burjuva ihtilâlciliği olan «sol» sapmanın bir ifadesini olduğunu göstermek bu yazının amacı olacaktır.

TÜRKİYE'DE «SOL» SAPMA

TİP'teki ve MDD'deki sağ niteliklere bir tepki olarak ortaya çıkmış olan «sol» sapma, Türkiye'de çeşitli gruplar tarafından temsil edilmiştir. Başlıca üç grupta toplayabileceğimiz «sol» sapma akımlarının ortak özelliği bunların temsilcilerinin hepsinin de MDD çizgisinden kaynaklanmalarıydı. Bu üç grubun (THKP-C, THKO ve TİKKO adları altında birleşmiş olan gruplar) temsilcilerinin diğer bir özelliği de gene hemen hemen hepsinin Dev-Genç içinden gelmiş olmasıydı.

MDD çizgisinin genel olarak bir küçük burjuva sosyalizmini temsil ettiği, küçük burjuva milliyetçiliği niteliklerine sahip olduğu, sosyalist örgütlenmeyi sekteye uğrattığı ve sosyalist hareketi işçi sınıfı dışındaki tabakaların peşine takma çabasında olduğu, İLKE'nin MDD eleştirisinde belirtilmişti. MDD'nin küçük burjuva karakteri, bu çizginin gene küçük burjuva yanları ağır basan devrimci gençlik hareketi içinde geniş etki kazanmasında en önemli unsur olmuştur. Sosyal muhalefetin güçlenmesi, ülkedeki sınıf mücadelesinin keskinleşmesiyle, sosyalizmin dünya çapındaki başarılarının da etkisiyle, genç kadrolar MDD ideologlarının, kendi dinamizmlerine ve iyiniyetlerine uygun bir çizginin savunucusu olmadıklarını kısa zamanda kavramış ve yeni yeni arayışlara

girmişlerdir. Bir yanda TİP yöneticilerinin pasifizmi, diğer yanda MDD ideologlarının kuyrukçulukları, gençlik hareketini tam bir bunalıma sokmuş, arayış içindeki genç kadrolar, ülkede güçlü bir proletarya partisinin var olmaması yüzünden, kolaylıkla «sol» sapma içine girmişlerdir. MDD ideologlarının savunduğu çizgiyi, bilimsel bir şekilde değil de, tamamen yüzeyde ve duygusal bir şekilde reddetmeleri yüzünden ve stratejide değil de genel olarak taktik alanda ve özel olarak mücadele biçimleri konusunda eski MDD cilere karşı çıkan genç kadrolar, yeni oluşturmaya başladıkları ideolojik yapı içinde MDD'nin bütün temel özelliklerini, küçük burjuva karakterini korumuşlar, bu yüzden de kuyrukçuluğa karşı çıkarken işçi sınıfından kopuk oldukları için gene kuyrukçuluğun içine düşmüşler, 12 Mart şartlarındaki cuntalar kargaşası içinde kemalist kliklerin oyununa gelmekten kurtulamamışlardır.

«Sol» sapma, Türkiye'de de küçük burjuvaziden kaynaklanmış, gerek kadroları gerekse ideolojisi bakımından bu sosyal tabakanın derin izlerini taşımıştır. Ülkemizde küçük burjuvazi geniş bir sosyal tabakalar bütünlüğüdür. Şehir küçük burjuvazisinin önemi yanında kırsal alanlarda da bu tabaka son derece yaygındır. Türkiye'de tarımda küçük üretimin oldukça geniş olduğu tartışılmaz bir gerçektir. Kapitalizmin geç kalmış bir ülke olduğu Türkiye'de tarımda hemen hemen en yaygın üretim küçük üretimdir. Öte yandan derin tarihî köklere sahip olan kapıkulları, devlet memurları ve aydınlar da, Türkiye de önemli bir sayıya sahiptir.

Son yıllarda Türkiye'de kapitalizmin oldukça hızlı bir tempoyla gelişmesi, ülkedeki sınıf farklılaşmalarını da hızlandırmıştır. Kapitalizmin kırsal alanlardaki gelişmesi birçok bölgede geniş köylü yığınlarının mülksüzleşmesine yol açmıştır. Küçük üreticiler, küçük esnaf ve zanaatkârlar, küçük işletmeler yaygın bir dağılmaya uğramış, egemen sınıflarla halk arasındaki uçurum daha da derinleşmiş ve çelişkiler keskinleşmiştir. Kapitalizmin gelişmesi sömürü ve tahakkümün artmasıyla atbaşı gittiğinden, geniş halk yığınlarının düzene karşı besledikleri hoşnutsuzluk ta büyümüş, toplumun çeşitli sınıf ve tabakalarında direnme ve başkaldırma hareketleri yoğunlaşmıştır.

Türkiye'deki devlet mekanizmasının gösterdiği bazı özellikler burada başka bir önem kazanmaktadır. Gerek Osmanlı Devleti'nde gerekse onun doğal bir uzantısı olan yeni Türkiye Cumhuriyeti'nde kapıkulları ve devlet bürokrasisi önemli bir yer tutmuş ve bu kesim ülkede her zaman belli ölçülerde söz sahibi olmuştur. (Ya da öyle olduğunu zannetmiştir.)

Küçük burjuva kökenli ve bu tabakanın dünya görüşüne sahip olan sivil ve asker bürokrasi içindeki farklılaşma da, son yıllarda, ülkedeki sınıf farklılaşmasına paralel olarak büyümüştür. Bürokrasinin üst tabakası hızla tekelci burjuvazinin iktidarı ile bütünleşirken, diğer tabakalarda yoksullaşma ve hoşnutsuzluk artmaktadır.

Bütün bunlar göz önünde tutulduğunda, ülkelerdeki kapitalistleşmeye paralel olarak geniş küçük burjuva tabakalar içinde, gerek kırsal alanlarda gerekse şehirlerde, artan bir mülksüzleşme ve yoksullaşmanın söz konusu olduğu kolayca anlaşılabilir. 1960'ların sonlarında Türkiye'de, işçi sınıfı muhalefeti yanında bu tabakaların da siyasi ve ekonomik birçok protesto hareketlerine giriştiği gözlenmektedir. Küçük ve orta üreticilerin tütün, fındık ve pamuk mitingleri, öğretmen ve teknik elemanların boykotları ve geniş öğrenci hareketi bu arada sayılabilir.

Küçük burjuva muhalefeti kendisine çeşitli sözcüler bulmuştur. Bu muhalefet bir kesimiyle daha çok CHP tabanında toplanırken, bürokrasi içinde oluşan ekonomik ve politik hoşnutsuzluk, bir yandan da darbeci akım içinde ifadesini buluyordu. Bütün bunların yanında bir de gençlik hareketi mevcuttu. Örgütlenme ve bilinç seviyesi içinde yaşadığı maddi ortam sonucu oldukça düşük olan köylülüğün bağımsız bir muhalefeti ve hareketi söz konusu olamazdı. Köylülük içindeki hoşnutsuzluk öte yandan dolaylı olarak diğer kesimlerdeki küçük burjuva muhalefetinin temsilcilerinin bilinç ve eylemlerini etkiliyordu.

Türkiye'de 1965 sonrasında küçük burjuvazinin bu hoşnutsuzluğu artarken bunun bir parçası olan gençlik hareketi de gelişiyordu. Fakat gençlik hareketi yalnızca küçük burjuva kökenli olmasıyla tanımlana-

mıyacağı için, bu hareket başka özellikler de gösteriyordu. Sahip olduğu büyük dinamizmin yanında, aydın niteliği yüzünden sosyalizme son derece açıktı. Bu büyük olanak, işçi sınıfının bağımsız hareketi tarafından yönlendirilmediği sürece yalpalamalara ve giderek başarısızlığa mahkûmdu. Bu olanak 12 Mart öncesinde ülkede doğru bir siyasî çizgiye sahip, kitlelerin mücadelesine öncülük edebilecek bir proletarya partisi olmadığı için doğal olarak değerlendirilemedi ve bu yüzden gençlik hareketinin küçük burjuva nitelikleri sosyalizme açık yanlarına her zaman ağır bastı. Ama aynı gençlik hareketi öte yandan küçük burjuvazinin düzene karşı getirdiği güçlü bir muhalefetin gerçek bir sözcüsüydü de.

Dünya sosyalist sisteminin, uluslararası işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin günümüzde eriştiği düzey, sosyalizmin güçlerinin dünyanın dört bir yanında kazandığı başarılar ve hepsinden önemlisi marksizm-leninizmin tabiatın ve hayatın ve toplumların bütün olaylarını doğru bir şekilde açıklayıp, kitlelere yol gösterebilen tek bilimsel öğreti olması, gençlik hareketini her zaman olumlu bir şekilde etkilemiştir. Bu yüzden ve objektif konumu gereği gençlik sosyalizme son derece yakındır. Ama bu yakınlığın işçi sınıfının mücadelesine fiili bir destek ve yandaşlığa dönüşmesi için herşeyden evvel öncü bir partinin varlığı gereklidir. Bütün dünya tarihi ve son yılların Türkiye tarihi aksi durumda başarısızlığın mukadder olduğunu defalarca ispat etmiştir.

Türkiye sol hareketindeki «sol» sapma gençlik hareketinden doğmuştur, 1965 sonrası gençlik hareketinin doğal bir uzantısıdır. Devrimci gençlik hareketinin gelişimi daha önce İLKE'nin 13. sayısında ve KİTLE'nin 26-28 sayılarında etraflıca incelendiği için burada bu konuya yeniden girmekte bir yarar görmüyoruz. Burada daha çok bu gençlik hareketinin doğal bir uzantısı olan ve 12 Mart öncesinin somut şartlarında ortaya çıkan ve belli bir dünya görüşüne sahip olan «sol» sapmanın üzerinde duracağız.

«Sol» sapmanın ortaya çıkmasındaki subjektif neden sosyalist hareketin oportünist günahları ise, ülkedeki sosyo ekonomik gelişme de bunun objektif ortamını yaratan neden olmuştur.

Egemen sınıflar 1970'de bir devalüasyona gitmek zorunda kalmışlardır. Bu emperyalizme bağımlı ekonominin, sağlıksız kapitalizmin içine girdiği bunalıma bir çıkış yolu arama, birikmiş stokları eritme denemesiydi. Her zaman olduğu gibi burjuvazi açmazlarını geniş emekçi yığınların zararına tedbirlerle gidermeye çalışıyordu. 1960'ların sonunda döviz rezervleri sıfırdaydı, hayat pahalılığı ve işsizlik sürekli artıyor ve tekelci burjuvazi sermaye birikimini yoğunlaştırmak için kitleler üzerindeki baskısını her geçen gün daha da arttırıyordu. Emperyalizmin içine girdiği bunalım, pazarların sürekli daralması, emperyalistler arası çelişmelerin kızışması, bütün bunlar doğrudan Türkiye'ye yansıyor ve ülke içindeki çelişkileri daha da keskinleştiriyordu.

Egemen sınıflar ile halk arasındaki çelişkinin derinleşmesi sosyal muhalefetin ve sosyalist hareketin gelişmesini de etkiliyor, devrimci hareket yeni boyutlar kazanıyordu. Fakat gerek örgütlenme alanında geçmiş sol hareketin önemli bir miras bırakmamış olması, gerekse 27 Mayıs sonrası gelişen sol hareketin geniş çapta kemalist ideolojinin etkisinde ve küçük burjuva radikalizminin pratik etkisinde olması yüzünden, bağımsız bir sosyalist hareket henüz gelişmiş değildi. Gelişen sosyalist hareketin burjuva ve küçük burjuva niteliklerinin ağır bastığı TİP ve MDD eleştirilerinde konmuştu.

Ama bütün bunlara rağmen bir sosyalist hareket, düzene ve emperyalizme karşı olan, sömürücü sınıfların varlığına doğrudan karşı çıkan ve bağımsız, demokratik ve sosyalist bir Türkiye talep eden ve bu uğurda mücadele eden, kitlelerin bu uğurda örgütlenmesi ve mücadele etmesi için yanlış yöntemlerle de olsa çaba sarfeden ve sosyalist fikirlerin halk içinde yayılmasını sağlayan bir sosyalist hareket, mevcuttu. Ve bu hareket işçi sınıfının ve emekçi halkın mücadelesine, hoşnutsuzluğuna ve kapitalizmin genel bunalımına paralel olarak nitelik olarak olmasa bile nicelik olarak güçleniyordu. Bu güçlenen devrimci muhalefet en büyük ifadesini gençlik hareketi içinde bulmuştur. Buna karşı egemen sınıflar çeşitli baskı ve provokasyonlara başvurmayı ve devrimci muhalefeti geriletmeye çalışmayı deniyorlardı. Sol muhalefet ve özellikle gençlik ha-

reketi üzerinde faşist baskılar gittikçe yoğunlaştırılıyor, bir çok devrimci gençlik lideri alçakça öldürülüyor ve tutuklanıyordu. Bir yandan kolluk kuvvetleri diğer yandan faşist komando çeteleri devrimci gençliğin üzerine saldırtılıyor, hem muhalefet ezilmek isteniyor, hem de bu sayede gençlik hareketinin üniversite duvarları içinde kalmasına, kitlelerin mücadelesi ile kontağa gelmesinin önlenmesine çalışılıyordu. Bu ortam gençlik hareketinin içindeki en önde gelen unsurların kendi güvenliklerini sağlamak için silâhlanmalarına yol açtı.

Devrimci gençliğin dinamizmi ve en önemlisi sosyalist bir liderlikten ve öncülükten yoksun olması, onun bir baskı gücü olduğunu bilen, devlete oynayan çeşitli cuntalar için cazip bir araç olmasına da yol açıyordu. Darbe ile iktidara gelme çabasında olan, cunta klikleri kendi iktidar mücadelelerinde gençliğin sivil bir destek olabileceğini biliyor ve bu amaçla gençlik içinde çeşitli provokasyonlara girişiyorlardı. Bu bir yandan gençlik hareketinin bölünmesine yol açarken, diğer yandan hareketin genel olarak işçi sınıfı dışındaki zümrelerin peşine takılması, bu çevrelerin yedek gücü yerine konulması sonucunu doğuruyordu. Bu gelişimin MDD ideologlarının kuyrukçuluğunun bir sonucu olduğu MDD eleştirisinde belirtilmişti.

Egemen sınıflar ile halk arasındaki çelişkiler keskinleşirken, egemen sınıflar içindeki çelişkiler de keskinleşiyor, iktidar mücadelesi, devleti ele geçirme ve onu kendi çıkarları için kullanma mücadelesi de artıyordu. Bu durum devlet bürokrasisi içinde de belli gruplaşmalara yol açıyor, AP iktidarı, devlete hakim olamaz duruma geliyordu. Tefeci bezirganlığı bir ölçüde saf dışı etme denemesinden sonra, gelişen halk hareketi karşısında iyice tutunamaz hale gelen AP hükümeti tekelci sermayenin çıkarlarını kollayamaz duruma geliyordu. Egemen sınıflar arasındaki mücadele, devlet kadrolarıyla AP arasındaki derinleşen uçurum ülkede nisbi bir otorite boşluğuna yol açıyordu. Ekonomik krizle birleşen bu siyasî kargaşa ülkeyi tam bir krizin içine sokmuştu. 12 Mart öncesinde egemen sınıflar gerçekten de yönetemez duruma düşmüşlerdi. Toplumun bütün kesimlerinden yükselen muhalefet, yönetilenlerin hoşnutsuzluğunun da süratle arttığını gösteriyordu.

Bu gibi şartlarda ülkedeki devrimci mücadelenin başarılı sonuçlar vermesi, krizin emekçi kitleler lehine oluşumlara yol açabilmesi, herşeyden önce işçi sınıfı hareketinin örgütlü olmasına bağlıdır. Bu olmadığı sürece kriz her zaman burjuvazinin lehine çözümlenir, baskı, zulüm ve sömürü daha fazla artar, ve her girişim kolayca burjuvazinin kontrolü altına girer. 12 Mart dönemi bu gerçeği bizlere bütün açıklığı ile göstermiş ve bunun bedeli de sol hareket için paha biçilmez ağırlıkta olmuştur.

Proletarya partisinin güçlü ve etkili bir şekilde sosyal muhalefete öncülük edecek ve onu yeni yönlere sokabilecek güçlü bir sosyalist hareketin var olmaması, gençlik hareketini yukarıda anlattığımız şartlar altında bir «sol» sapmanın içine sokmuştur. Bireysel teröre, maceracılığa, kitlelerin mücadelesinden kopuk eylemlere dayanan, toplumda «yeni» bir olgu olması yüzünden geniş yankılar uyandıran bir hareket ortaya çıkmıştır. Bu hareket bir saman alevi gibi parlayıp sönmüş ve kısa süre içinde Türkiye sol hareketine çok şeyler kaybettirmiş, gençlik hareketinin yetiştirdiği en iyi niyetli ve fedakâr unsurlar bu hareket içinde burjuvazi tarafından kahpece katledilmiştir.

Önceden gençlik hareketine alkış tutup, teşvik eden küçük burjuva radikalizmi ve bürokratlar bu konuda sessiz kalıp katillerin suç ortağı olmayı tercih ediyorlardı.

Dayandığı sınıf varlığını halâ sürdürdüğü için ve bugün bile henüz kitlelere öncülük edebilecek bir siyasî partinin yeterli güç kazanmamış olması yüzünden, «sol» sapma Türkiye şartlarında hâlâ aktüel olabilir. Bu yüzden bu akımın ideolojik yapısı, savunduğu tezler, dünya görüşü, çalışma ve örgütlenme anlayışı ve pratiği geniş çapta eleştirilmeli, işçi sınıfı sosyalizmi ile uyuşan bir yanı olmadığı gösterilmelidir.

Türkiyede sol sapma aralarında belli farklar olan üç ayrı grup şeklinde ortaya çıkmıştır. Bunlardan TİKKO adı altında birleşen grup diğer ikisinden farklı olarak daha çok köylü anarşizminin genel karakteristiklerine sahiptir. Diğer ikisinin (THKP ve THKO'nun) küçük burjuva aydın yanları ağır basar. Her üç grubun da dünya görüşü

küçük burjuvazinin karmaşık yapısına sahiptir. Bu fark dışında hepsi de, teorik ve pratik olarak büyük benzerlikler gösterirler. Biz bu çerçeve içinde bu grupların farklılık ları ve benzerlikleri üzerinde durmayacağız. Fakat «sol» sapmanın en gelişmiş biçimdeki ideolojik konuşunu, bu akımlar içinde THKP adlı grubun lideri durumunda olan Mahir Çayan'ın yazılarında gördüğümüz için, eleştirimize Mahir Çayan'ın ve arkadaşlarının yazılarını temel alacağız. Diğer akımların dünya görüşleri ve pratikleri bu akımınkilerle fazla bir ayrılık göstermediği için bu yaklaşımın genel olarak Türkiye'deki sol sapmayı ele almada yeterli bir yaklaşım olacağı görüşündeyiz.

Genel İdeolojik Köken

İkinci Dünya Savaşından, sosyalizm dünya çapında güçlenmiş olarak çıkarken, emperyalist kampta da ABD emperyalizmi diğer emperyalist ülkelere oranla daha güç kazanmış durumdaydı. Alman ve Japon emperyalizmleri büyük darbeler yemiş, İngiltere ve Fransa iflâsın eşiğine gelmişlerdi. Emperyalistler arasındaki eşitsiz gelişmenin yol açtığı savaş, bir yandan emperyalist zincirin zayıf halkalarının kopmasına yol açmış, bir dizi ülkede halk cumhuriyetleri kurulup, sosyalizme geçilmiş, bir yandan da emperyalistler arasında kapitalist dünya pazarı zor yoluyla yeniden paylaşılmış ve bu yeniden paylaşımdan ABD emperyalizmi kârlı çıkmıştı.

İkinci Dünya Savaşı sonrası, emperyalizmin sosyalist sisteme karşı «soğuk savaşı» başlatma ve uygulama dönemidir. Sosyalizm ekonomik ve askeri alanlarda kuşatılacak, gelişmesi engellenecektir.

Yeniden paylaşım, kapitalist ekonomide belli bir rahatlama da yaratmıştı. Emperyalizmin çelişkilerinin yeniden keskinleşmesi için belli bir süre gerekliydi. Bu arada ABD emperyalizmi diğer emperyalist güçlere oranla ezici bir güce sahipti ve emperyalizmin dünya çapındaki jandarması görevini üstleniyordu.

Kapitalizmin genel bunalımı böylece üçüncü dönemine giriyor ve yeni boyutlar kazanıyordu. Dünya devrimci sürecinin tayin edici gücü olan sosyalist sistem bu dönemde gücünü daha da artırıyor ve emperyalizme karşı, onu adım adım geriletme mücadelesi veriyordu. Kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı hareketi ve emperyalizme bağımlı sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş mücadelesi, sosyalist sistemle birlikte emperyalizmi gerileten diğer unsurlardı.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında, gerek emperyalizmle ona karşı olan güçler arasındaki çelişkilerin keskinleşmesi, gerekse emperyalistler arasındaki çelişkilerin keskinleş mesi belli bir evrim geçirmiştir. Bu durum ABD emperyalizminin 1970'lere kadar dünya kapitalist sistemindeki tek ve en güçlü emperyalist güç olması şeklinde yansımıştır. Öte yandan sosyalist olmayan ülkelerdeki işçi sınıfı partileri, bu şartlar altında siyasî mücadelelerini sürdürmüşler ve işçi sınıfının öncülüğünde emekçi halkı örgütlemeye çalışmışlardır.

Dünya şartlarının, emperyalist zincirin bu dönem içinde yeni yeni yerlerden daha hızlı bir süreç içinde kopmasına elverişli ol maması, öte yandan da Emperyalizm=ABD şeklindeki bir **görünüm**, yeterli bilince sahip olmayan bir çok sosyalistte yanlış fikirler uyanmasına yol açmıştır. Küçük burjuva aceleciliğinin etkisiyle, bu çevrelerde, derhal devrim istekleri, emperyalizmi alaşağı etme hevesleri belirmiştir. Somut şartların somut tahlilinden yola çıkarak doğru bir mücadele veren işçi sınıfı partileri «revizyonistlik»le suçlanmaya, orijinal ve yeni çözüm yolları aranmaya başlanmıştır. Dünya sosyalist sis temini dünya devrimci sürecinin tayin edici gücü olarak kabul etmeme hatasından kaynaklanan bu tavır, bir çok ülkedeki küçük burjuva devrimcilerinde yeni yeni hevesler doğurmuştur.

Kapitalizmin ve emperyalizmin çelişkilerinin keskinleşmesi, baskı ve sömürünün yoğunlaşmasıyla, bu çevrelerde baskı ve sömürüye, objektif ve subjektif şartlara dikkat etmeden derhal son verme istekleri ve buna uygun eylemler ortaya çıkmıştır. «Yirmi yıldır devrim olmuyor,» «Eski mücadele biçimleri artık yetersizdir» vb. şeklindeki görüşlerle, işçi sınıfının mücadelesinin meşakkatli ve sabır isteyen çalışma tarzından, işçi sınıfı partilerinin mücadele biçimlerinden uzaklaşılmış ve **yeni** ve **orijinal** girişimlerin

peşine takılınmıştır. Dünya devrimci hareketinde bu «sol» akımın ortaya çıkması hemen hemen her yerde aynı döneme raslar ve her yerde aynı sosyal tabakalardan kaynaklanır. Bu dönem genel olarak 1960-72 arasıdır. Bu dönemde dünyanın çeşitli yerlerinde hemen hemen aynı niteliklere sahip çeşitli «sol» akımlar ortaya çıkmıştır. Farklı ülkelerdeki akımların etki gücü doğrudan doğruya o ülkelerdeki sosyalist hareketin durumu tarafından belirlenmiştir. Güçlü proletarya partilerinin bulunduğu ülkelerde bu akımlar tesirsiz kalmışlar, ancak proletarya hareketinin yeterli güce sahip olmadığı ülkelerde etkili olabilmişlerdir. Çeşitli ülkelerdeki proletarya partilerinin çalışma yöntemlerine ve uzun süreli mücadele biçimlerine uyamıyan, küçük burjuva yanları ağır basan, aceleci ve maceracı unsurlar bu partilere karşı çıkmışlar ve ayrı örgütlenmelere ve eylemlere girmişler ve bu arada kendi dünya görüşlerini de sistemleştirmişlerdir.

Emperyalizmin krizi bu dönemde hızla derinleşmiştir. Bu hareketlerin somut olarak bu dönemde ortaya çıkması doğrudan bununla ilgilidir. Küçük burjuvazi geleneksel aceleciliği ve istikrarsızlığıyla isyan bayrağını ilk açan tabaka olmuş, işçi sınıfı partilerinin, şartların olgunlaşmasını beklemesini ve evrim döneminin çalışmasını sürdürmesini pasifistlikle suçlamıştır. Özellikle 1968-72 arası, küçük burjuva ihtilâlciliğinin en yoğun yılları olmuş, bu dönem aynı zamanda emperyalizmin hızla gerilemeye başlaması ile belirlenmişti. Kısa zamanda yenilgiye uğraması ile küçük burjuva ihtilâlciliği bugün dünya çapında etkisiz hale gelmiş ve bir saman alevi gibi parlayıp sönmüş, ve bu arada gelişen sosyalist hareketin, somut şartları yerinde değerlendirerek mücadele veren proletarya hareketinin yeni başarılarının sanki bir ön habercisi olmuştur. 1973-74 yılları proletarya hareketinin zafer yılları olmuş, 1975 de olmaya devam etmektedir.

Fakat tabii ki, «sol» sapma yalnızca, sıkışan ve bunalan küçük burjuvazinin aceleciliği ile, yanlış bir «zamanlama» ile açıklanamaz. Küçük burjuva ihtilalciliği, derinleşen bir buhranın açtığı yeni perspektiflerin belki de aceleci bir habercisi olmuştur, ama bu acelecilik ve istikrarsızlıkla giriştiği başkaldırma hareketi, çoğu yer de bir intihar hareketine varabilecek kadar, sosyalist hareketi de zaafa uğratmıştır.

Şimdi bu akımın hangi yanlış görüşlere sahip olduğunu daha yakından incelemeye çalışalım.

«Sol» Sapma Günümüz Dünyasını Nasıl Açıklar?

Küçük burjuvazi günü birlik yaşayan ve davranan bir sosyal tabakadır. Politik kararları ve görüşleri de bu yüzden her gün iflas etme, son mülkünü de yitirme korkusu içinde, aynı istikrarsızlığa sahiptir. Hiçbir zaman uzak görüşlü olmaz, hiçbir zaman plânlı ve programlı davranmaz. Kapitalist dünyanın her gün değişen şartlarına göre, fakat bu değişikliğin gerçek amillerini hiçbir zaman kavrayamadan fikir değiştirir, bazan da belli bir anın olgularını, bütün zamanların mutlak gerçekleri olarak algılar.

ABD emperyalizminin İkinci Dünya Savaşından sonra emperyalist kampta en güçlü yere sahip olması ve dünya emperyalizminin jandarmalığını üstelenmesi, 1970'lere kadar süren bu geçici durum, «sol» sapmanın ideologlarında bunun mutlak birşey olduğu, emperyalizmin nitelik değiştirdiği kanaatini uyandırmıştır. Emperyalizm, yeni-emperyalizm olmuştur. ABD bütün kapitalist kampa hakimdir. Bütün diğer kapitalist ülkeler ABD'nin bir sömürgesi haline gelmiştir. Emperyalistler arası çelişki diye bir şey artık söz konusu değildir. Emperyalistler arası rekabet artık önemsizdir. ABD emperyalizmi bütün dünyayı istediği gibi idare etmektedir şeklindeki görüşler güç kazanmıştır.

Dünya tarihi geçici bir süre böyle bir **görünüme** gerçekten de şahit olmuştur. Ama bu durum ne kadar sürmüştür. İçten içe işleyen kapitalizmin kanunları bu durumun sürmesine ne kadar izin vermiştir? Son yılların olayları bu görüşlerin ne kadar yanlış olduğunu açıkça göstermiştir. Kapitalist ülkeler arasındaki **eşitsiz gelişme kanunu** etkisini göstermiş, çeşitli emperyalist ülkelerin gelişme hızları farklı olmuş, ABD emperyalizmi Alman ve Japon emperyalizmine oranla daha düşük hızla gelişmesini sürdü-

rürken, emperyalistler arası pazar kavgası, bu pazarın sürekli daralması ile daha da keskinleşmiştir. Şüphesiz ABD emperyalizmi eski Alman ve Japon emperyalizmine oranla daha düşük hızla gelişmesini sürdürürken, emperyalistler arası pazar kavgası, bu pazarın sürekli daralması ile daha da keskinleşmiştir. Şüphesiz ABD emperyalizmi eski öncülüğünü ve jandarmalığını sürdürmektedir, ama devir eski devri değildir. Çeşitli emperyalist ülkelerin para kurlarının son yıllarda gösterdiği gelişme bu durumun somut bir aynasıdır.

«Sol» sapma mutlak bir emperyalist **entegrasyonu** (bütünleşmeyi) savunur. Emperyalizmin yalnızca bütünleştiğini vurgular, emperyalistler arası çelişmeleri görmez. Genel olarak zayıflamakta olan emperyalizmin, bütünleştiğini, emperyalistlerin pazar kavgası yerine birleştiklerini, içiçe geçtiklerini savunur. Ve bu entegrasyonun ABD öncülüğünde gerçekleştiğini iddia eder.

Ekonomik plânda ise çok uluslu şirketlerin herşeye hakim olduğu öne sürülür. Finans kapital egemenliği yerine çok uluslu şirketlerin egemenliği geçirilir. Buradaki yanlış, kapitalist sermayenin birikim sürecinde sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesinin, tek tek sermayeler arasındaki rekabetle içiçe geliştiğinin görülmemesidir. Sermaye bir yandan merkezileşir, az sayıda finans grubunun elinde yoğunlaşırken, bir yandan bu finans grupları ve bunların etkili oldukları emperyalist devletler arasında kıyasıya bir rekabet ve mücadele hüküm sürer. «Sol» sapma ABD emperyalizminin nisbi egemenliğini, geçici gücünü mutlaklaştırarak, emperyalistler arası rekabeti gözden kaçırmakta ve kapitalizmin giderek az sayıda çok uluslu şirketin kontrolü altındaki bir bütünlüğe sahip olacağı sonucuna varmaktadır.

«Dünya kapitalist blokunun bu dönemde Amerikan imparatorluğuna dönüştüğünü söylemek her halde yanlış olmayacaktır.» (Kesintisiz Devrim Broşürü)

Bütün bunlardan çıkarak varılan sonuç ise önce emperyalizmin nitelik değiştirdiği, sonra da leninizmin değişmesi gerektiği, leninist mücadele yöntemlerinin yetersiz olduğudur.

«Sol» sapma emperyalizmin bazı yeni özellikler kazandığı, emperyalizmin nitelik değişimlerine uğradığını iddia etmektedir. İkinci dünya savaşından sonra ABD'nin herşeye hakim olduğunu, emperyalizmin sadece bütünleştiğini, kendisine bağımlı olduğu ülkelerde «içsel» bir olgu haline geldiğini savunmaktadır ve bu gibi yanlış yorumladığı olguların «emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» nin özellikleri olduğunu söylemektedir.

«Emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» gibi bir kavramın anti marksist niteliği açıktır. Emperyalizmin bunalım dönemleri diye bir şey olamaz, çünkü emperyalizm bizatihi kendisi bir buhrandır. Emperyalizmin bunalım dönemleri yoktur, kapitalizmin genel bunalımı vardır. Kapitalizm, Büyük Ekim Devrimi ile dünya çapında bir bunalıma girmiştir. Günümüzde bu bunalımın üçüncü dönemi yaşanmaktadır. (Kapitalist **bunalımın üçüncü dönemi**, yoksa üçüncü bunalım dönemi değil) Emperyalizm zaten can çekişen kapitalizmdir, serbest rekabetten tekelci döneme geçilmesi, kapitalizmin bunalıma girmesi, son aşaması demektir. Ve sosyalizmin güçlenmesine paralel olarak bu bunalım derinleşmekte ve emperyalizmin sonuna yaklaşılmaktadır. (Bu konuda ayrıntılı bilgi için bak: Kapitalizmin Genel Buhranı, KİTLE, sayı 30-36 arasında süren dizi yazı)

Getirilen kavramın bilim dışı niteliği bir yana, bu «katkı» nın asıl, amacı önemlidir. «Sol» sapma böyle ne olduğu açık seçik anlaşılmayan emperyalizmin yeni bir nitelik değişimine uğradığı iddiası ile, her ne kadar kendisi leninizme sadık olduğunu iddia etse bile Lenin'in emperyalizm öğretisinin eskidiğini yaymak istemektedir. Bunu leninizmin, leninist parti ve mücadele anlayışının da eskidiği görüşü izlemektedir. «Sol» sapma böylece kendi orijinal devrim ve parti anlayışına «teorik» bir kılıf yaratma çabasındadır.

Küçük burjuva sosyalizmi her zaman orijinallikler ve kendine özgelikler peşinde koşar, kendini bunlarla tatmin etmeye çalışır. «emperyalizmin Üçüncü Bunalım dönemi» teorisi bu tavrın bir ifadesidir.

Emperyalist kamptaki gelişmeleri doğru değerlendiremiyen «sol» sapmanın bütün dünyadaki ve bu arada ülkemizdeki temsilcileri, dünya sosyalist sistemini ve onun be-

lirleyici önemini de doğru değerlendiremezler. Bunlara göre sosyalist ülkeler «revizyonist» kliklerin eline düşmüştür. Enternasyonalist partiler, «devrim istemeyen», «pasifist» partilerdir. Sosyalist sistemin dünya devrimci hareketine katkısı yoktur. Farklı toplumsal sistemlere sahip ülkelerin barış içinde bir arada yaşaması için mücadele etmek pasifizmdir. vs. vs.

Şöyle deniyordu:

«Bizlerin büyük Çin devrimini başarmış ve büyük kültür ihtilâli ile devrimi ileriye götürmüş olan ve marksizm-leninizmin hazinesini zenginleştirmiş olan Mao Tse-tung ve Lin Biao yoldaşlara ve Çin Komünist Partisine çok büyük saygımız vardır. Yalnız bizler, ABD emperyalizmine ve yerli köpeklerine karşı halk savaşı verme durumunda olan bir ülkenin devrimcileri olarak, Sovyetler Birliğine karşı onların tavrını aynen takınamayız. Bu tavra iki yönden itirazımız vardır. Birincisi Sovyetler Birliğinde henüz burjuvazinin iktidarı yoktur ve Sovyetler Birliği, ABD gibi emperyalist bir ülke değildir. Yalnız, SBKP yöneticileri leninizmin (barış içinde bir arada yaşama) ilkesini tahrif etmişler, geri bıraktırılmış ülke halklarının emperyalizme karşı verdikleri halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamaz hale gelmişler, büyük devlet politikası izlemeye başlamışlar ve bu tavırlarıyla emperyalist güçlerin şımarmasına, daha saldırgan hale gelmesine hizmet etmişlerdir. Bu çizgileri yanlıştır. modern revizyonizmin çizgisidir. İsteğimiz, bu çizgilerini düzeltmeleri ve halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamalardır... Bütün bu çelişkiler hesaba katılmadan zafere ulaşmış herhangi bir devrim hareketi gösterilebilir mi? Ho Amcanın tavrı neydi? Emperyalizme ve yerli köpeklerine karşı en amansız savaşı veren halkların yöneticilerinden hangisi Sovyetler Birliğine küfretmektedir? Bu savaşı vermek zorunda olan Türkiye'li devrimcilerin tavrı da bütün çelişkileri inceden inceye hesaba katmak olmalıdır. Sovyetler Birliği ile Amerikan emperyalizmi arasında uzlaşmaz bir çelişki vardır. Modern revizyonizmle mücadele 'Kahrolsun Sovyet Sosyal emperyalizmi' diye sıcak üniversite odalarında bağırarak değil, halk savaşını başlatarak ve zafere kadar götürerek verilir. Bu mücadeleyi en iyi verenlerde Çin Hindi halkları, Filistin halkı, Afrika ve Latin Amerika'da gerilla mücadelesi veren halklardır... Modern revizyonizmin kapitalist olmayan yol tezinin kesin iflası, şarlatanlık yaparak değil, halk savaşlarını genişleterek, yeni yeni Vietnamlar yaratarak mümkün olacaktır. Genişleyen halk savaşları mutlaka Sovyetler Birliğindeki iktidarı da etkileyecek, Sovyetler Birliğinin revizyonist politikası mahkum edilecektir.» (1965-71 Devrimci Mücadele ve Dev-Genç. Kurtuluş yay. s. 64-66)

Bu satırlar tam bir küçük burjuva pragmatizminin ve makyavelizminin ifadesinden başka bir şey değildir. Ne net bir tavır, ne de dürüst bir karşı çıkış söz konusudur. Özünde Çin Komünist Partisinin geliştirdiği tezlere sahip çıkılmakta, fakat aynı zamanda kurnazca ABD emperyalizmi ile Sovyetler birliği arasındaki çelişmelerden «faydalanılmak» istenmektedir. Bu tavır giderek dünya sosyalist sistemine tamamen karşı çıkmaya ve «Sovyet Sosyal Emperyalizmi» suçlamasına katılmaya varmıştır ve bu tavır dünyanın her yerindeki küçük burjuva ihtilâlcilerinin ortak bir özelliğidir. Dünya sosyalist sisteminin maceracı akımları reddetmesi bunlarca «halk savaşlarına gereken aktif desteği sağlamama» şeklinde yorumlanmaktadır.

«Sol» sapmanın dünya politikası hakkındaki diğer bir yanlış görüşü de küçük burjuvazinin kendini dünyanın merkezi kabul etme hastalığından, herşeyin kendi etrafında döndüğü kuruntusundan kaynaklanır. Onlara göre; dünyadaki «baş çelişki» emperyalizmle ezilen halklar, yani sömürge ve yarı sömürge ülkeler arasındaki çelişkidir. Bu ülkeleri bazıları geri bıraktırılmış ülkeler bazıları ise üçüncü dünya ülkeleri şeklinde tanımlamaktadır. Anti-emperyalist mücadelede, Sovyalist sistemin, bu sistem «revizyonistlerin» yönetiminde olduğu için, bir önemi yoktur. Dünya çapındaki tayin edici güç gelişmiş ülkelerin anti emperyalist mücadelesidir. Hele kapitalist ülkeler proletaryasının hiç önemi kalmamıştır, çünkü bu işçi sınıfları, emperyalist sömürüden pay almakta ve mücadeleden yan çizmektedirler, toptan burjuvalaşmışlardır.

«Sol» sapmanın genel olarak, kapitalist-

leşmekte olan az gelişmiş ülkelerde ortaya çıkması, bu akımın küçük burjuva kökenli temsilcilerinin, bilinç altlarında yatan «dünyayı biz kurtaracağız», «dünyanın geleceği bizim ellerimizdedir» gibi şoven ve egosantrik görüşlerden kaynaklanmaktadır.

Az gelişmiş, sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki ulusal kurtuluş savaşının, antiemperyalist mücadelenin dünya devrimci sürecindeki önemi ve gücü inkâr edilemez. Son yılların tarihi, bu devrimci gücün emperyalizme ne ağır darbeler vurduğunu açıkça göstermiştir. Bütün proletarya partileri anti emperyalist mücadele de bu gücün yerini doğru bir şekilde belirlemek ve emperyalizme karşı mücadelede sosyalist sistemin, işçi sınıfı hareketinin ve ulusal kurtuluş hareketinin birliğini sağlamak zorundadırlar. Doğru yoldaki partiler bu görevi layıkıyla yerine getirmektedir. Ama bu başka şeydir, ulusal kurtuluş hareketine, baş sırayı vermek, onu bütün dünya devrimci hareketinin tayin edici gücü görmek başka şeydir.

1917 Büyük Ekim Devriminden beri dünya devrimci hareketinin tayin edici gücü sosyalizmdir, bu İkinci Dünya Savaşından sonra dünya sosyalist sistemi haline gelmiştir. Bütün anti emperyalist mücadeleler, ancak sosyalizmin kapitalizme karşı verdiği mücadele ile birlikte yürütülürlerse başarıya ulaşabilir. Eğer çağımızın temel çelişkisi emek sermaye çelişkisi ise, ve diğer bütün çelişkiler bu çelişkiden kaynaklanıyorsa, bütün çelişkilerin çözümünde tayin edici yan emek cephesi, başta sosyalist sistem ve sonra uluslararası işçi sınıf hareketi ulusal kurtuluş hareketidir. Ulusal Kurtuluş hareketine tayin edici önem vermek, sosyalist sistemden bağımsız anti emperyalist mücadelenin ve zaferin mümkün olduğunu savunmakla eş anlamlıdır.

Bu görüşün temelinde küçük burjuvazinin en bariz özelliklerinden olan milliyetçilik ve giderek şovenizm yatar. O, anti-emperyalist mücadeleyi anti kapitalist mücadeleden, sosyalist sistemi ulusal kurtuluş hareketinden, işçi sınıfını diğer emekçi sınıflardan ayırır. Milli çıkarları her zaman proletaryanın sınıf çıkarlarından üstün tutar, ve yapısı gereği küçük burjuvaziyi işçi sınıfından daha devrimci görür.

İşçi sınıfı sosyalistlerinin tavrı, dünya devrimci hareketinin birliğinden yanadır. Bu birliğin güdücü ve yönlendirici unsurunun dünya sosyalist sistemi olduğunu kabul eder. Anti emperyalist mücadelenin, tek tek ülkelerdeki ulusal kurtuluş mücadelelerinin ancak dünya sosyalist sistemiyle ve uluslararası işçi sınıfı hareketi ile güçbirliği içinde mümkün olduğunu savunur.

Uluslararası sosyalist harekete karşı tavır, işçi sınıfı sosyalistlerini küçük burjuva ihtilâlcilerinden ayıran önemli bir konudur.

«Sol» Sapmanın Türkiye Gibi Ülkelere Bakış Tarzı

«Sol» sapmanın temsilcileri Türkiye gibi az gelişmiş, sömürge ve yarı sömürge ülkeleri dünya devriminin itici gücü olarak görür, emperyalizmin yıkılışında son tahlilde bu ülkeler halklarının tayin edici olduğunu savunur.

Bu yüzden bu akımın bu gibi ülkelere bakış tarzını, bu ülkelerin sosyo-ekonomik yapılarını tahlil tarzını ele almamız gerekir.

«Sol» sapmaya göre emperyalizmin sömürü alanında olan bütün Asya, Afrika ve Latin Amerika ülkelerinde emperyalizm tamamen «içsel» bir olgu olmuştur. Ülkenin kendi iç dinamiğinin hiç bir önemi yoktur. Emperyalizm ülkeye girmiş ve «yukarıdan aşağıya» kapitalizmi geliştirmiştir. Kapitalizm kendi iç dinamiği ile gelişmediği için ortaya çıkan üretim ilişkilerine de pek ala «emperyalist üretim ilişkileri» denebilir. Ülkeye bu şekilde giren ve «emperyalist üretim ilişkilerini» kendine bağımlı bir şekilde geliştiren emperyalizm, sonunda ülkedeki herşeye hakim olmuştur. Ülkedeki iktidar biçimi oligarşik bir diktadır. Bu diktanın yönetim biçimi ise «sömürge tipi faşizm»dir. Oligarşik dikta, işbirlikçi burjuvalar, toprak ağaları, yüksek memur ve subaylardan kuruludur. Bu dikta yönetimi tamamen ABD emperyalizminin kontrolu altındadır. Ülkede «sürekli faşizm» vardır.

«Sol» sapmanın tek bir az gelişmiş ülkeye bakış tarzı ile emperyalizme bakış tarzı arasında büyük benzerlik vardır. ABD emperyalizmi nasıl dünyada her şeye hakim ve çok güçlü bir yapıya sahipse emperyalizme

bağımlı ülkedeki «oligarşik dikta»da bunun bir minyatürü durumundadır. O da o ülkedeki baskı mekanizmasının başı, emperyalizmin o ülkedeki şubesidir. Dünyaya bu açıdan bakılınca, emperyalist kapitalist kamp şöyle görünür: Başta herşeyi yöneten ABD emperyalizmi, diğer kapitalist ve az gelişmiş ülkelerde ona bağlı mahalli diktalar. Tam bir hiyerarşik ve merkezi örgütlenme.

Bu bakış açısı her türlü emperyalistler arası, egemen sınıflar arası çelişmeyi gözden uzak tutmakta ve emperyalizmin homojen bir yapıya sahip olduğunu ve zayıfladıkça homojenliğini arttırdığını, daha sıkı örgütlendiğini varsaymaktadır.

Bu yanlışın ABD emperyalizminin 1960 lara kadar emperyalist kampta sürdürdüğü nisbi egemenliğin mutlaklaştırılmasından, tarihi bir olgunun, sürekli bir olgu, emperyalizmin aldığı yeni bir nitelik şeklinde yorumlanmasından kaynaklandığını açıklamıştık. Ama bu yanlış görüş, «sol» sapmanın dünya çapında zararlı eylemlere girmesine de yol açmaktadır. Şöyle ki, gerek emperyalizmi ve ona bağlı ülkelerdeki iktidarları dünya çapında şubeler açmış bir şirket gibi görme, gerekse emperyalizme karşı mücadelede önceliğin az gelişmiş ülke halklarına ait olduğunu kabul etme, «emperyalizme karşı dünya çapında savaş» teorilerine yol açmıştır. Madem ki emperyalizm böyle dünya çapında bir bütünlüğe sahiptir, o zaman ona karşı en etkili mücadele biçimi, bu şirketin hangi şubesine olursa olsun saldırmaktır. Mücadele alanı bütün dünyadır. Emperyalizme neresinden olursa olsun vurmak, onu zayıflatacaktır. Bu nedenle mücadele artık tek bir ülke ile sınırlı kalamaz, zaten tek bir ülkede sürdürülen mücadelenin başarıya ulaşma şansı da yoktur. Emperyalizm gibi dev bir şirkete karşı mücadele artık onun tek bir ülkedeki şubesi ile mücadele şeklinden çıkmıştır. Bütün şubelerine saldırılmalıdır.

İşte son yıllardaki, adam kaçırma, banka soyma, uçak kaçırma, hava alanı basma eylemleri bu bakış açısından kaynaklanmaktadır. Çeşitli ülkelerden «halk savaşçıları» çeşitli yerlerde bu gibi eylemlere girişmişlerdir. Japon «devrimciler» İsrail'de, Avrupa'da eylemlere girişmişler, Filistinli «Kara Eylül» üyeleri dünyanın çeşitli yerlerinde «anti emperyalist» eylemlere girişmişlerdir. Latin Amerika'daki terörist örgütler mücadelenin bütün kıta çapında birlikte yürütülmesi gerektiğini savunmuşlar ve bu açıdan eylemler yapmışlardır.

Bu bakış açısının troçkist dünya devrimi teorisiyle yakınlığı açıktır. Troçki de, çağdaş küçük burjuva ihtilacileri gibi, tek bir ülkede sosyalizmin zaferinin imkansız olduğunu ileri sürüyor ve dünya çapında sürekli devrim öneriyordu. Çağdaş küçük burjuva ihtilâlcileri, ki bunların bir kısmı Troçki'nin görüşlerinin doğru olduğunu açıkça kabul etmektedir, emperyalizmin günümüzde ulaşmış olduğu bütünleşme ve taktik güçlenme yüzünden tek bir ülkede yenilemiyeceğini, bu yüzden emperyalizme karşı, bölge çapında, (örneğin Orta-Doğu) ya da kıta çapında, (örneğin Latin Amerika) ve giderek dünya çapında savaşmak gereğini savunmaktadırlar.

Emperyalizme karşı mücadelede antiemperyalist güçlerin birliği ve karşılıklı dayanışması işçi sınıfı devrimcileri tarafından her zaman savunulan bir ilkedir. Devrimci hareketin tarihi, proletarya partilerinin bu ilkeye sıkı sıkıya bağlı olduğunu göstermiştir. Ama her ülkedeki işçi sınıfı partisi öncelikle kendi ülkesindeki sosyal muhalefeti işçi sınıfının iktidar mücadelesi çerçevesi içinde örgütlemek ve bu arada dünyanın diğer ülkelerindeki anti-emperyalist güçlerle dayanışma ve güçbirliği yapmakla yükümlüdür. Proleter enternasyonalizmini birkaç küçük burjuva terörist grubun değişik ülkelerde «eylem koyması» derecesine indirgemek, bu yüce ilkenin doğrudan tahrifinden başka bir şey değildir.

Bu görüşler yalnızca yanlış mücadele bi çimlerinin ortaya çıkmasına yol açmakla kalmayıp, öte yandan doğrudan emperyalizmin gücünün abartılmasına emperyalizmin olduğundan güçlü gösterilmesine hizmet etmektedirler.

«Sol» sapma öte yandan az gelişmiş ülkelerde «oligarşik bir dikta»nın hüküm sürdüğünü iddia etmektedir. Gerek emperyalist metropollerde, gerekse emperyalizme bağımlı ülkelerde, burjuva demokrasisinin en mükemmel şeklinde bile, iktidarda her zaman bir oligarşinin (azınlık) bulunduğu doğrudur. Bu, özünde bu ülkelerdeki egemen sı-

nıfların iktidar biçimidir. Tekelci kapitalizm döneminde egemen sınıfların dünya çapındaki varlık biçimleri finans-kapital olduğuna göre, bu azınlığın iktidar biçimi **finans oligarşisi**, yani o ülkedeki sömürücü sınıfların en tekelci zümresinin azınlık iktidarıdır. Bu iktidar biçimi tamamen banka ve sanayi sermayesinin içiçe geçmesinden oluşan finans-kapitalin, o ülkedeki ekonomik egemenliğinin siyasi yansımasıdır. «Sol» sapmanın oligarşiden anladığı şey tamamen başkadır. O, iktidarı, bir avuç egemen sınıf temsilcisinin ülke içindeki sınıf ilişki ve çelişkilerinin ve emperyalist mihraklardan yansıyan etki ve tepkilerin karmaşık bir bütünlüğü içindeki baskı ve tahakkümü olarak değil, sadece ABD emperyalizmine bağlı **bir şebeke** şeklinde görmektedir. Sosyal muhalefetin sonucu bu şebeke yıprandıkça, kadroları emperyalizm tarafından değiştirilir ve aynı yapı emperyalizmin çöküşüne kadar sürer. Bu yüzden ülkede sürekli kriz ve sürekli faşizm vardır, görüşündedir.

«Sol» sapmaya göre bu gibi ülkelerde bu şartlar altında halk ile «oligarşik dikta» arasında «suni bir denge» kurulmuştur. Emperyalizmin yeni kazandığı nitelikler yüzünden halkın muhalefeti uyutulmakta, halk hareketsiz kalmaktadır. Ama aynı zamanda, (her nedense bilinmez) ülkede sürekli kriz vardır. Bu yüzden bu denge pamuk ipliğine bağlıdır. Dengenin bozulması, halkın harekete geçmesi, uyuşukluktan kurtulması için yapılacak şeyin, «sol» sapma, «halkın öncüleri» diye adlandırdığı bir avuç iyi yetişmiş, kendi içinde anlaşmış militanın sarsıcı eylemleri olarak görür. «Halkın öncüleri»nin oligarşik diktaya karşı girişecekleri silâhlı saldırı eylemleri, halka bu diktanın ne kadar zayıf olduğunu gösterecek, böylece halk ile iktidar arasında kurulmuş olan suni denge bozulacak ve devrim yoluna girecektir. Bu mücadeleye «sol» sapma «öncü savaşı» demektedir.

Şöyle deniyordu:

«Kısaca özetlediğimiz bu yeni sömürgecilik metodu, bir yanda emperyalizmin ülkeye iyi yerleşmesi (yani emperyalizmin sadece dışsal bir olgu değil, aynı zamanda içsel bir olgu haline gelmesi) sonucunu doğururken, öte yandan geri bıraktırılmış ülkelerde geçmiş dönemlere kıyasla - feodalizmin etkin olduğu eski sömürgecilik dönemine kıyasla - izafi olarak belli ölçülerde pazarın genişlemesine paralel olarak, toplumsal üretim nispi refahı arttırmıştır.

«Bunun sonucu olarak, geri bıraktırılmış ülke içindeki çelişkiler görünüşte yumuşamış - feodal döneme kıyasla - halk kitlelerinin düzene karşı tepkisiyle oligarşi arasında suni bir denge kurulmuştur.»

«Oligarşik yönetim içinde işbirlikçi tekelci burjuvazi emperyalizmin temel dayanağı olmasına rağmen, emperyalist üretim ilişkilerini muhafaza eden tek yerli sınıf değildir. Bizim gibi ülkelerdeki oligarşik yönetim, rahatlıkla işçi ve emekçi kitlelerin demokratik hak ve özgürlüklerinin olmadığı tam bir dikta yönetimiyle ülkeyi yönetebilmektedir. Buna sömürge tipi faşizm diyebiliriz.»

«Emperyalizmin işgali altında olan ülkelerde emperyalizme ve oligarşiye karşı mücadele nasıl yürütülecektir? Oligarşi ile halkın memnuniyetsizliği ve tepkileri arasındaki suni denge hangi mücadele biçimi temel alınarak bozulacaktır?» (age.)

«Sol» sapma sorduğu bu sorunun cevabını «silâhlı propaganda» diye vermektedir.

«Silahlı propaganda herşeyden önce günlük maişet derdi vs. içinde kaybolan emperyalist yayınla şartlanmış, düzenin şu veya bu 'partisine' umudunu bağlamış kitlelerin dikkatini devrim hareketine çeker, uyuşturulmuş, pasifize edilmiş kitlelerde kıpırdanma yaratır... Silahlı propaganda karşısında terörünü iyice arttıran, halkın giderek bütün demokratik haklarını rafa kaldıran oligarşi, başta aydınlar olmak üzere bütün halkın nazarında, değer yitimine uğrar.»

«Sol» sapmanın devrimci çalışma ve mücadele biçimleri ile örgüt anlayışı konusundaki görüşlerini ilerde ele alacağız. Burada üzerinde durmak istediğimiz konu bu açıdan az gelişmiş ülkenin sosyo-ekonomik yapısını ele alış tarzıdır.

«Sol» sapma emperyalizm konusunda «içsel» ve «dışsal» şeklinde ayırım yapmaktadır. Bu mekanik ayırım emperyalizmin eskiden «dışsal» bir olgu olduğu, şimdi ise «içsel» bir olgu haline geldiği varsayımından kaynaklanmaktadır. Buradaki yanlış Lenin'in emperyalizm teorisinin ve finans-kapital olgusunun kavranamamasından doğ-

maktadır. Aslında emperyalizmin dışsal bir olgu olmasıyla kastedilen şey emperyalizm öncesi sömürgecilik (kolonyalizm) dönemidir. Emperyalist dönemde ise finans-kapitalin dünya çapındaki tahakkümünün sağlanmasıyla sermaye ve sermayenin sömürü biçimleri uluslararası karakter kazanmış, emperyalist sistem dünya çapında, sömürgecilik dönemindekinden tamamen farklı olan yeni nitelikler kazanmıştır. Finans-kapitalin uluslararası nitelik kazanması demek tek tek ülkelerdeki finans gruplarının uluslararası ortaklığı demektir. Uluslararası finans-kapitalin tahakkümü artık «içsel» ya da «dışsal »diye bir ayırıma imkân tanımaz. Bu yüzden «sol» sapmanın sömürgecilik döneminin özellikleriyle emperyalist dönemin (ki bazen yeni-sömürgecilik olarak da adlandırılmaktadır) temelden farklı tahakküm biçimlerini birbirine karıştırması ve daha da önemlisi emperyalizmin başından beri söz konusu olan uluslararası finans-kapital egemenliğini emperyalizmin yeni bir özelliği olarak görmesi, yaptığı yanlışların başlıca kaynağı olmaktadır.

Emperyalizmin yanlış yorumlanmasının yanında, yerli egemen sınıfların da yanlış olarak ele alınması «sol» sapmanın siyasi mücadele anlayışında belli yanlışlara yol açmaktadır. «Oligarşik dikta» denilen şeyin herşeyden önce emperyalizme bağımlılığının öne çıkarılması, bunun ülke içindeki sınıflar arasındaki mücadele ve ilişkiden soyutlanmış olarak, sadece emperyalizmin mahalli bir şubesi olarak ele alınması, siyasi mücadelede sınıf ilişki ve çelişkilerinden çok milli plândaki ilişki ve çelişkilerin öne çıkarılmasına yol açmaktadır. Bu yüzden «sol» sapmanın bütün şiarları yalnızca anti-emperyalisttir. Anti-kapitalist şiarlara raslamak imkânsızdır. Herşeyin sorumlusu olarak yalnızca emperyalizmi görmek, ancak soyut bir anti-emperyalist mücadeleye yolaçabilir. Emperyalizmin, yani uluslararası finans-kapitalin, az gelişmiş ülkelerde buralardaki yerli ortakları vasıtasıyla tahakküm kurduğunu ve bu yerli hakim sınıfların etle tırnak gibi o ülkenin **içinde** varolduklarını, o ülkenin milli sınıfları içinde yeraldıklarını görememe, ülke içinde sınıf mücadelesi düzeyinde ilerleyen siyasi mücadeleyi yalnızca anti-emperyalist ve milli plânda bir mücadele düzeyine indirgemesine yol açmaktadır. Bu, bağımsızlık ve sosyalizm mücadelesini birbirinden ayırmakla kalmaz, aynı zamanda kitlelere yanlış hedefler göstererek gerçek sınıf mücadelesini rayından saptırır.

«Sol» sapma az gelişmiş ülkelerdeki yönetim biçiminin «sömürge tipi fazim» olduğunu, bunun «oligarşik dikta ile halkın tepkileri arasında kurulmuş suni bir denge» olduğunu ve bu ülkelerin emperyalizme bağımlı olmaları yüzünden «sürekli bir kriz» içinde olduklarını savunur. Şimdi bu görüşleri teker teker ele alalım:

Öncelikle marksist terminolojide denge diye bir sözcük kesinlikle yer alamaz. Tabiatta ve insan toplumlarında varolan herşey kendi içindeki zıtların birliği ve mücadelesiyle belirlenir. Ve herşey sürekli bir hareket ve değişim içindedir. Eğer az gelişmiş bir ülkede egemen sınıflar ile ezilen sınıflar o toplumun iki zıt yanını oluşturuyorsa, bunlar arasında çeşitli dönemlerde çeşitli biçimler alan bir mücadelenin varolduğu mutlaktır. Bu mücadelede iki zıttın karşılıklı ilişkileri toplumun çeşitli gelişme aşamalarında farklıdır. Fakat mutlaka belli dönemlerde iki zıttan biri diğerine göre daha güçlüdür. Ve gelişme süreci, zıt yanların birbirlerine göre karşılıklı güç kazanma ya da kaybetme süreçlerinden başka birşey değildir. Maddenin ve insan toplumunun hareket ve gelişme kanunlarında bu yüzden denge diye bir kavram olamaz. Tersini savunmak, diyalektiğin inkârı ile eş anlamlıdır.

Bu yanlış, yani toplumun gelişmesini belli anlarda bozulup sonra yeniden kurulan ve birbirini takip eden denge halleri şeklinde görmek, «sol» sapmanın maddenin ve olayların hareket ve gelişme sürecinde evrim ve devrim aşamalarını birbirine karıştırmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü her sınıflı toplumda ezilen ve ezen sınıflar arasındaki ilişkiler bir denge durumunu değil, ezen sınıfın iktidardan uzaklaştırılıncaya kadar emekçi sınıfları ezme ve sömürme durumunu yansıtır. Toplumdaki temel çelişkinin, ezilen sınıfların ezen sınıfı iktidardan uzaklaştırma şartlarının hazırlandığı süreç, o toplum için evrim dönemidir. Evrim döneminde ezen ve ezilen sınıflar arasında bir denge değil, tersine içten içe gelişen sürekli bir mücadele vardır. Evrim dönemi ezi-

len sınıfların toplumun temel çelişkisinin keskinleşmesine paralel olarak güçlenmeleri, ezen sınıfın ise giderek güçsüzleşmesi dönemidir.

«Sol» sapmanın toplumdaki sınıfların evrimini tespit etme yerine, sınıflar arasında bir denge olduğunu iddia etmesi, tamamen bu akımın küçük burjuva niteliğinden, emekçi kitlelere güvenmemesinden, sınıf mücadelesinin gerçek yüzünü, kitlelerin günlük ekonomik ve demokratik mücadelelerini kabul etmemesinden kaynaklanmaktadır. Halk ile egemen sınıflar arasında suni de olsa bir dengenin varlığını iddia etmek, o toplumda «halkın öncüleri»nin yürüteceği eylemlerden başka herhangi bir sınıf mücadelesinin olmadığını iddia etmekle eş anlamlıdır. Buna göre halk uyuşuk ve her türlü baskı ve zulüme boyun eğen ve «oligarşik dikta»nın iktidarına müsaade eden bir uyutulmuş insanlar yığınıdır.

«Sol» sapma, devrimci mücadele olarak sadece ortalığı allak bullak eden, büyük heyecanlar yaratan silâhlı eylemleri kabul ettiği için, işçi ve köylülerin günlük hayatlarında sürdürdükleri sınıf mücadelesini önemsememekte, örneğin ücret zammı için mücadele veren işçilerin bu ekonomik mücadelesini küçümsemekte, tersine bu mücadele biçimini işçileri yozlaştıran bir araç olarak görmektedir. Buna göre işçi sınıfı ve emekçi halk egemen sınıfların iktidarına boyun eğmek ve kendileriyle bu iktidar arasında suni bir dengenin kurulmasına izin vermek zorundadır. Bu durumda halk, kurtarıcılarını bekleyen bir yığındır. Kurtarıcılar, yani «halkın öncüleri» gelecek ve suni dengeyi bozarak halkın harekete geçmesini sağlayacaktır. Bu aslında, tamamen küçük burjuva aydınının «dünya merkezi benim» görüşünün bir ifadesidir.

«Sol» sapma az gelişmiş ülkelerde «suni bir denge» ile birlikte aynı zamanda «sürekli bir kriz» durumunun mevcut olduğunu savunmaktadır. Buradan da artık evrim ve devrim dönemlerinin iç içe geçmiş olduğu ve «halkın öncülerinin» birkaç eylemle dengeyi bozmasından sonra derhal devrim dönemine geçilebileceği sonucuna varmaktadır.

Evrim ve devrim dönemlerinin içiçe geçmesi iddiasının metafizik ve idealist karakteri bir yana, «sürekli kriz» iddiası da aynı şekilde kuruntudan ibarettir. Marksizm, kapitalist toplumun gelişmesinin devri buhranlarla ilerlediğini ve kriz dönemlerini nisbi refah dönemlerinin izlediğini, ve bu krizlerin belli aralarla mutlaka geldiğini göstermiştir. Marks'ın kapitalist toplumun serbest rekabetçi dönemi için gösterdiği bu gerçek, tekelci dönemde de tamamen geçerlidir. Her kriz dönemini nisbi bir refah dönemi izler. Hakim sömürü biçiminin artıdeğer sömürüsü olduğu her toplumda, kapitalist ekonomiye has bu devri krizlerin varolması kaçınılmazdır. Bu yüzden marksizm de «sürekli bir kriz»den sözedilemez.

Öte yandan emperyalist döneme girilmesiyle, Lenin'in koyduğu gibi, emperyalist sistemde devrim şartlarının ortaya çıkması, emperyalist zincirin en zayıf halkasından kopma imkânının ortaya çıkması gündeme gelmiştir. Lenin, bu gerçeği tespit ederken emperyalizmin çürüyen kapitalizm olduğu, emperyalizmin artık üretici güçleri geliştirmek yerine engellediği ve bu yüzden kapitalizmin son aşaması olduğu gerçeğinden yola çıkıyordu.

Emperyalist dönemde devrim şartlarının varolması, genel olarak emperyalizmin yokolmakta olan bir sistem olması ile ilgilidir. Ve Lenin bunu gösterirken özellikle Engels'in «Fransa'da Sınıf Mücadeleleri» ne yazdığı önsözde getirdiği görüşü dikkate alıyordu. Engels 19. yüzyıldaki bütün devrimlerin burjuvaziyi iktidardan indirmeyi başaramadığını, çünkü kapitalizmin henüz üretici güçleri geliştirme imkânına sahibolduğunu söylemiştir. Lenin 20. yüzyılda emperyalist döneme girilmesiyle kapitalizmin artık bu imkânı yitirdiğini ve tersine üretici güçlerin gelişmesini engelleyen bir nitelik kazandığını belirtiyordu. Kapitalizm emperyalist dönemde **bu yüzden** yıkılabilir. Emperyalist zincirin en zayıf halkasından kopma imkânı da kapitalizmin emperyalist dönemde kazandığı gerici nitelikten doğmaktadır.

Lenin aynı zamanda emperyalist zincirin en zayıf olduğu halkanın kopması için o ülkede **ayrıca** milli bir krizin olması gerektiğini, yani yönetenlerin yönetemez duruma gelmeleri, yönetilenlerin ise son derece hoşnutsuz olmaları gerektiğini ve bütün bunlardan başka o ülkede devrimci sınıfların iktidara yönelik mücadelesinin güçlenmiş olma-

sı gerektiğini söylüyordu. Bu mücadeleyi örgütlü bir şekilde yönetebilecek devrimci bir partinin varolması milli krizi, devrime çevirebilecek temel şart olmaktadır.

Ülkede milli krizin ortaya çıkması herşeyden önce kapitalist ekonominin o ülkedeki gelişmesinin bir sonucudur.

«Sol» sapma emperyalist döneme geçilmesiyle objektif olarak ortaya çıkan devrim şartları ile zincirin en zayıf halkasından kopmasını sağlayan milli krizi birbirine karıştırmakta ve Lenin'in emperyalist çağda emperyalist sistemin heryerinde devrim şartlarının varolduğu görüşünü saptırarak «sürekli kriz» tezleri üretmektedir. Bu aynı zamanda evrim ve devrim aşamalarının içiçe geçtiği görüşünün diğer bir ifadesidir. Bu yüzden iş sadece devrimi gerçekleştirecek sübjektif faktörün sağlanmasına kalmaktadır. Bu da az sayıda kararlı militanın birleşmesiyle kurulacaktır. «Sol» sapma devrimin objektif ve sübjektif şartlarını mekanik bir şekilde birbirinden ayırır. Sübjektif şartların oluşmasının doğrudan objektif şartlara bağlı olduğunu kabul etmez. Kendi içinde anlaşmış iyiniyetli kişilerin biraraya gelmesiyle devrimci bir partinin kurulabileceğini varsayar. Halbuki kitlelerin mücadelesine öncülük edebilecek bir proletarya partisi, ancak kitlelerin mücadelesine paralel olarak ve bu mücadelenin belli bir aşamadaki somut bir sonucu olarak ortaya çıkar. Tersini iddia etmek kişilerin sübjektif varlıklarının yeterli olduğunu savunmak, meselelere idealist bir açıdan yaklaşmak demektir.

İşçi sınıfının bilimi, emperyalizmin bizzat kendisinin bir kriz olduğunu kapitalizmin yıkılma aşaması olduğunu savunur ve bu yüzden genel olarak emperyalist çağda, serbest rekabetçi dönemden farklı olarak devrimin objektif şartlarının **genel olarak** varolduğunu söyler. Fakat devrim olabilmesi için bundan başka o ülkede özel bir kriz, o ülkedeki sınıf mücadelesinin keskinleşmesinin yolaçtığı milli bir kriz ve bütün bunlardan başka devrimci bir proletarya partisinin varlığı gereklidir. «Sol» sapma bütün bu kavramları birbirine karıştırmakta ve emperyalizmin yeni bir özelliği olarak «sürekli kriz»den sözetmektedir. Fakat görüyoruz ki, emperyalizme yeni özellikler ve nitelikler yakıştırma, her seferinde Leninizmin mücadele ilkelerinin revizyonu, tahrifi ve yeni orijinal teorilerin üretilmesiyle atbaşı gitmektedir.

Bu orijinal teoriler maddi hayattan değil de, savunucularının sübjektif niyetlerinden ve idealist dünya görüşlerinden kaynaklandığı için hiçbir zaman objektif gerçeği, bu gerçeğin hareket ve değişim kanunlarını yansıtamamakta, bu yüzden de pratiğe uygulandığında her defasında iflas etmekte ve böylece işçi sınıfının mücadelesine zarar vermektedir.

«Sol» sapma Türkiye gibi ülkelerdeki yönetim biçiminin sürekli faşizm olduğunu savunur ve bu yönetim biçimini «sömürge tipi faşizm» olarak adlandırır. Bu düzende bütün legal mücadele yolları kapanmıştır ve silahlı mücadeleden başka bir mücadele biçimi kalmamıştır.

Bu görüş kökünden sakattır ve faşizmin mukadder olduğu gibi anti-leninist bir tezden kaynaklanır. Bu durumda demokrasi uğruna mücadelenin de bir anlamı kalmaz. «Sol» sapmaya göre burjuvazinin iktidarı altında yeni demokratik ve ekonomik haklar uğruna yürütülen mücadele tamamen revizyonizmdir. Her şey bir kere, de hallolacaktır. Silahlı mücadele herşeyi halledecek bu düzeni **bir anda** yıkacaktır ve bütün derdler giderilmiş olacaktır. Küçük burjuva ihtilâlciliği emperyalizmin dünya çapında yıkılacağı günün hayalleriyle yaşar ve her şeyin çözümünü o güne erteler.

Şöyle deniyordu:

«Geniş bir siyasi gerçekleri açıklama kampanyasının temel aracı hangi mücadele biçimi olacaktır?

«İşte, devrimci çizgi ile oportünist çizgiyi... Ayırdeden temel ölçü buradadır.

«Devrimci mücadeleyi, yaşadığımız dönemde evrim ve devrim aşamaları diye kesin çizgilerle ayıran uluslararası revizyonizm-pasifizmin bu soruya cevabı şudur:

«Kitlelerin içine girerek, kitlelerin acil gereksinmeleri etrafında, kitleleri örgütleyip eyleme sokma ve kitlelere siyasi bilinç götürüp, örgütleme yani emekçi kitlelerin ekonomik ve demokratik hak ve istekleri etrafında kitleleri örgütleyip hedefe yönlendirme.

«Demokratik hak ve özgürlüklerin kullanılmadığı-rafa kaldırıldığı-daha doğru bir deyişle oligarşi tarafından kullanılmasına

'izin' verilmediği ordusu, polisi ve diğer güçleriyle emekçi kitlelere karşı tam bir tenkil politikasının izlendiği bütün geri bırakdırılmış ülkelerde, bu tip klasik kitle çalışması ile ekonomik ve demokratik mücadeleyi politik mücadeleye dönüştürmek isteyen örgütler düşmanın askeri üstünlüğü ve baskısı karşısında güçsüzlüğe düşecekler ve giderek de iyice sağa kayacaklardır.» (age.)

Bu görüşün temelinde ülkede «sürekli faşizm» olduğu inancı yatmaktadır. Faşizm bilindiği gibi egemen sınıfların en gerici, en halk düşmanı kesiminin, iktidarını korumada en son başvurmayı denediği çaredir. Egemen sınıflar içindeki bu en gerici azınlık, bu girişimi ancak buna güçleri varsa deneyebilirler. Bu yüzden faşizm hiçbir zaman mukadder değildir. Gericiler her zaman faşizm hayalleri ile yaşarlar, onlar için demokrasi, burjuva demokrasisi bile, korkulu bir rüyadır. Ama faşizm ancak bunu uygulayacak güç varsa gelir. Yani ezilen sınıflar örgütlü ve güçlüyseler, egemen sınıf temsilcileri **kolaylıkla** faşizme geçemezler. Tersine varlıklarını emekçi yığınlara bazı tavizler vererek sürdürmeye çalışırlar. Faşizmi mukadder görmek ona karşı mücadeleyi reddetmek demektir.

Öteyandan bir ülkedeki siyasi sistemin niteliğini tespit eden şey her şeyden önce o ülkedeki egemen sınıfla ezilen sınıflar arasındaki karşılıklı güç ilişkisidir. Halk güçlerinin örgütlü ve sağlam olduğu yerde demokrasi daha gelişmiştir. Halkın örgütsüz ve öncüsüz olduğu bir ülkede ise baskı rejimleri çok daha kolaylıkla uygulanabilir. Bu yüzden tayin edici unsur, halkın örgütlenme ve mücadeleye katılma düzeyidir. Durum bu olunca «sürekli faşizm», «sömürge tipi faşizm» diye bir siyasi kategori de söz konusu olamaz. Her az gelişmiş ülkedeki siyasi rejimi öncelikle o ülkedeki sınıf mücadelesinin somut durumu tespit eder.

«Sol» sapmanın temsilcileri burjuva demokrasi ile faşizm arasında bir ayırım yapmamakta ve ikisini de aynı ölçüde kötü bulmaktadırlar. Gerek faşizmin, gerekse burjuva demokrasisinin burjuva diktatörlüğü olduğu ve en ileri burjuva demokrasisinin bile içinde faşizmin tohumlarını taşıdığı bir gerçektir. Ama bu, faşizm ile burjuva demokrasisi aynı şey demek değildir. Marksist-Leninistler her zaman burjuva demokrasisini faşizme yeğlerler, asli görevlerini burjuva demokrasisi şartları altında daha iyi yerine getirebileceklerini bilirler ve bu yüzden faşizme karşı burjuva demokrasisini savunurlar. Fakat aynı zamanda burjuva demokrasisinin de yetersiz olduğunu, bunun özünde bir burjuva diktatoryası olduğunu ve gerçek demokrasinin sosyalist demokrasi olduğunu kitlelere sürekli anlatırlar. İşçi sınıfı devrimcileri mümkün olduğu sürece amaçlarına demokratik şartlar altında ve legal imkanlar kullanarak gerçekleştirmek isterler. Çünkü bu sayede kitlelerle çok daha iyi bağlar kurabileceklerini bilirler. Marksist-Leninistler ancak burjuvazinin bütün yolları tıkadığı durumlarda legal yollardan ayrılırlar.

Bu yüzden her işçi sınıfı devrimcisinin ve örgütünün bir görevi de sınıf mücadelesinin yönlendirilmesinde, mevcut bütün legal imkanlardan sonuna kadar faydalanmak, yeni legal imkanlar elde etmek için mücadele etmek ve eldeki legal imkanları burjuvazinin saldırısına karşı savunmaktır.

«Sol» sapmanın sözcüsünün yukarıya aldığımız görüşlerinde işçi sınıfı sosyalistlerinin savundukları mücadele anlayışını revizyonist olmakla suçlanmakta ve bu doğru mücadele biçimleri yerine terörizm önerilmektedir. «Sol» sapmanın mücadele anlayışını ilerde ele alacağız, burada dikkati çekmek istediğimiz nokta demokrasi ve faşizm konularındaki tavrıdır.

«Emperyalizmin entograsyonu» teorisi nasıl emperyalizmin abartılmasına varıyorsa, «sömürge tipi faşizm», «sürekli faşizm» teorileri de, egemen sınıfların güçlerinin abartılmasına, halk kitlelerinin mücadelesinin küçümsenmesine varmaktadır.

«Sol» sapma burjuva demokrasisi ile faşizm arasında bir fark göz etmemesi yüzünden, burjuva demokrasisinin geliştirilmesi, faşizmin geriletilmesi için mücadeleyi de reddeder, bu mücadeleyi revizyonizm olarak tanımlar. «Sürekli faşizm» teorisinin işçi sınıfı hareketine zararı buradadır. Bu yüzden de yanlıştır. Kitlelerin günlük ekonomik ve demokratik hedefler uğruna sürdürdükleri günlük mücadeleleri örgütlemek, yönlendirmek ve bunları siyasi mücadeleye dönüştürmek, işçi sınıfı sosyalistleri için vazgeçilmez bir görevdir ve bu görev her

şart altında, gerek en ileri burjuva demokrasisinde gerekse en koyu faşizmde yerine getirilmelidir ve getirilebilir. Yakın dönemlerin tarihi doğru çizgideki Partilerin bu görevi her şart altında başardıklarını açıkça ispatlamıştır. Bu vazgeçilmez bir görevdir, çünkü sosyalist hareket için başka bir gelişme, kitlelere mal olma yolu yoktur. Kitleler sosyalistlerin doğru yolda olduğunu ve onların gerçekten kendi temsilcileri olduklarını ancak kendi günlük pratiklerinde kavrıyabilirler. Kitlelerin devrimci yola girmeleri için, devrimcilerin dediklerinin doğru olduğunu kendi sosyal pratiklerinde deneyerek görmeleri ve bu şekilde bilinçlenmeleri gerekir. Kitlelerin günlük mücadelesi genellikle ekonomik ve demokratik taleplerden kaynaklanır. Bu yüzden işçi sınıfı sosyalistleri bu mücadelelerin içinde yer almak zorundadırlar. Aksi halde kitlelerin devrimci fikirler hakkında ancak dolaylı bilgileri olacaktır. Ve dolaylı bir bilgi aktarımı, ki bu aktarımı genellikle burjuva kitle haberleşme araçları yapacaktır, kitlelere devrimci ideoloji hakkında ancak bir kanaat uyandırır. Kanaat ise gerçek bilgiden, pratikte denenmiş ve sınanmış bilgiden farklıdır ve hiçbir zaman **bilince** dönme imkanına ve Marks'ın sözüne göre «maddi bir güç olma» sahip değildir.

«Sol» sapmanın Türkiye gibi ülkelere genel bakış açısını yukarda özetlemeye ve bunun eleştirisini yapmayı çalıştık. Bu bakış açısının yanlışları nereden kaynaklanmaktadır? Öncelikle küçük burjuvazinin idealist dünya görüşünden. Subjektif hayal ve kuruntular objektif gerçeğin yerine geçirilmektedir. Belli bir anın özgül şartları mutlaklaştırılmakta genelleştirilmektedir. Kitlelerin mücadelesine ve, işçi sınıfının tarihi gücüne inanmıyan bu akımın temsilcileri, 12 Mart öncesi ve sonrasındaki baskının, faşist uygulamaların hep süre gideceği sonucuna varmışlardır. Sınıf mücadelesinin, sosyal gelişmenin bütün politik yapıyı değiştirebileceği görülmemiştir. Faşizmin kitlelerin mücadelesi ile geriletilebileceği görülmemiştir. Bu uğurda kitleleri örgütlemenin ve kitle mücadelesini yönlendirmenin, devrimcilerin temel bir görevi olduğu kabul edilmemiştir. Bu tavır, küçük burjuvazi için doğaldır. Çünkü böyle bir çalışma tarzı, küçük burjuvazinin sabırsız ve aceleci, günlük iş ile bağdaşmayan, heyecan ve sansasyon peşinde koşan mizacı ile kolay kolay bağdaşamaz. «Sol» sapma demokratik ve ekonomik mücadeleyi, ve legal mücadeleyi bu yüzden küçük görür. Ve sorunu kısa yoldan halleder: «legal mücadele imkanları yoktur, sürekli faşizm vardır» der ve «işin içinden çıkar».

Öte yandan «sol» sapma küçük burjuvazinin kendini herşeye kadir görme hastalığı ile maluldur. O, bir avuç azınlığın «güçlü» eylemleriyle «suni dengelerin» bozulacağı, «oligarşik diktanın» zayıflayacağını «krizin derinleşeceğini» hayal eder. Kendisi herşeydir, kitleler ise uyuşuk sürülerden ibarettir.

Son birkaç yılın pratiği gerek dünya çapında gerekse ülkemizde «sol» sapmanın bu görüşlerinin ne ölçüde «doğru» olduğunu göstermiştir. Burjuvazinin örgütlü gücü karşısında, kitlelerden kopuk küçük grupçuklar dağılmışlardır. Objektif gerçeğin, maddi hayatın en ufak bir hataya bile prim tanımıyan katılığı, hiç bir hatayı affetmemiştir. Ne «kriz derinleşmiş» ne «dengeler bozulmuş» ne de «silahlı propagandanın etkisinde kalan halk silaha sarılmış»tır. Tersine devrimci hareket büyük kayıplara uğramış, sarılması güç yaralar almıştır.

«Sol» Sapmanın Türkiye'yi Tahlil Tarzı

Her insan hayata ve tarihe ait olduğu sınıfın açısından bakar. Bu gerçek bir küçük burjuva ihtilâlciliği olan «sol» sapmanın Türkiye gerçeklerine ve Türkiye tarihine bakış tarzında çok açık bir şekilde izlenebilir.

«Sol» sapma tarihi şöyle yorumlar:

1923 Kurtuluş savaşı küçük burjuva milliyetçilerinin öncülüğünde verilmiş anti emperyalist bir savaştır. 1950'ye kadar ülkede bir küçük burjuva diktatoryası (?) hüküm sürmüştür. Bu devrimci ve ilerici dönemi bir karşı devrim izlemiş ve oligarşi iktidara gelmiştir. Oligarşi işbirlikçi burjuvazi, feodal mütegallibe ortaklığı ile büyük bürokratlar ve generallerden oluşur. Bu oligarşi emperyalizmle işbirliği yaptığı için gayri millidir Bu yüzden de önümüzdeki devrimci adım anti-emperyalist, anti oligarşik bir devrimdir.

Türkiye'de işçi sınıfı çok zayıftır. Buna karşılık küçük burjuva aydınları Türkiye'de önemli bir güce sahiptir. Kemalizm küçük burjuva aydınlarının en sol kanadının anti emperyalist milli kurtuluşçu ideolojisidir.

Kemalizm konusunda şöyle deniyordu:

«Kemalizm, emperyalizmin işgali altındaki ki bir ülkenin devrimci-milliyetçilerinin bir milli kurtuluş bayrağıdır. Kemalizmin özü emperyalizme karşı tavır alıştır. Kemalizmi bir burjuva ideolojisi veya bütün küçük burjuvazinin ve yahut asker sivil aydın zümrenin bütün ideolojisi saymak kesin olarak yanlıştır.

«Kemalizm küçük burjuvazinin en sol, en radikal kesiminin milliyetçilik tabanında anti-emperyalist bir tavır alışıdır. Bu yüzden kemalizm soldur, milli kurtuluşçuluktur. Kemalizm, devrimci milliyetçilerin emperyalizme karşı aldıkları radikal bir tutumdur.» (age.)

«Sol» sapmanın Türkiye hakkındaki bu özel görüşlerinin MDD ideolojisinin genel hatlarıyla uyuştuğu, onun bir devamı olduğu açıktır. MDD ideologları ile «sol» sapmanın temsilcilerinin Türkiye tarihine bakış açıları hemen hemen aynıdır. Her ikisi de «kemalizmin devrimciliği» teorisini sonuna kadar savunmaktadır. MDD'nin Türkiye tarihine bakış tarzı MDD eleştirisinde etraflıca alındığı için burada bu konu üzerinde fazla durmıyacağız. Burada sadece şunu belirmek istiyoruz: Kemalizme karşı bu sağ tavır doğrudan bu akımların sınıf temeline bağlıdır. Bu akımlar kendilerine istedikleri kadar proleter sosyalist yaftaları yapıştırsınlar, özünde küçük burjuva sosyalizminin bir ifadesidirler. Küçük burjuva sosyalizmi ise küçük burjuva radikalizminin özel bir biçimidir. Dünya görüşleri küçük burjuva radikalizminin Türkiye tarihinde aldığı yer ve gelişmeye sıkı sıkıya bağlıdır. 1923 burjuva devriminde, küçük burjuva radikalizmi, burjuvazinin henüz çok güçlü olmaması yüzünden nisbeten etkili olmuş, burjuvazi hep arka planda kalmayı tercih etmiş ve halkın karşısına küçük burjuva radikalizmini, burjuva reformizmini çıkarmış ve bunlara belli ölçüde söz hakkı tanımıştır. Küçük burjuva radikalizminin, burjuvazinin ideolojisi olan kemalizme sahip çıkmasının nedeni de budur. Fakat tekelci burjuvazinin gelişmesine paralel olarak küçük burjuva radikalleri sürekli arka plana itilmişler, kapitalizmin gelişmesiyle mülksüzleşen ve dağılan küçük burjuvazi iyice zayıflamıştır. Türkiye'de sol hareket de başından beri küçük burjuva radikalizmiyle içiçe gelişmiş, bağımsız bir işçi sınıfı hareketinin güçlenmesi bir türlü sağlanamamıştır. Bu yüzden sol hareket içinde, küçük burjuva radikalizminin muhalefeti de temsil edilmiş ve bu muhalefet genellikle sosyalist olma iddiasını da taşımıştır. MDD teorisi özünde böyle bir küçük burjuva sosyalizmidir. Küçük burjuvazinin en önemli özelliklerinden biri de çağımız toplumdaki en milliyetçi sınıf olmasıdır. Kendisinin sosyalist olduğu kuruntusunu taşıyan bir hareketin de bu yüzden, bir burjuva ideolojisi olan kemalizmin sol bir ideoloji olduğu kuruntusuna sahip olması gayet doğaldır.

«Sol» sapmanın ve genel olarak MDD'nin, Türkiye tarihini yorumlayış tarzları bir bakıma geçmişe duyulan bir özlemin ifadesidir. Zayıflayan küçük burjuvazinin eski günlerde kendisine burjuvazi tarafından tanınan imkân ve mevkilere duyduğu özlem gerek küçük burjuva radikallerinin darbeci girişimlerinde, gerekse bunları destekleyen MDD görüşlerinde siyasi ifadesini bulmuştur. Özlenen, geçmişin «anti emperyalist» kemalizmidir. Halbuki kemalizm tarihi görevini yerine getirmiş, finans-kapitalin güçlenip ülkeye hakim olmasını sağlamış ve burjuvazinin hakimiyetini perçinlemiştir. Herkes sınıflı toplumda tarihe kendi sınıfı açısından baktığı için küçük burjuva karakterdeki MDD temsilcileri de tarihe gelişmekte olan gürbüz bir sınıfın değil de, yok olmakta olan bir tabakanın açısından bakmakta ve üstelik bu görüşlerine marksist kılıflar giydirmeye çalışınca da tarih içinden çıkılmaz bir kargaşa haline gelmektedir. Bu karmaşa içinde bir takım ittifak ve güçbirliği planları yapılmakta ve her girişim bu yanlış tarih anlayışı üzerine oturtulmaktadır. Sonunda ise bütün hesaplar yanlış çıkmakta, beklenenler bir türlü gerçekleşmemekte, «dostlar» düşman çıkmaktadır.

«Sol» sapma sınıfsal konumu yüzünden, Türkiye'deki üretim ilişkilerinin ve sınıfların gelişmesini de doğru bir şekilde tahlil edememektedir. Toplumun iç dinamiği tama-

men red edilmekte, herşey emperyalizme bağlanmaktadır. Emperyalizmin Türkiye'ye girişinin tamamen emperyalistlerin çıkarlarıyla yerli egemen sınıfların çıkarlarının, emperyalist pazar talepleriyle yerli üretim ilişkilerinin bir rezonansı sayesinde gerçekleştiğini görememektedir. Böylece Türkiye'de kapitalist üretim ilişkisinin yalnızca «yukarıdan aşağıya» ve «suni» bir şekilde geliştirildiği, bunun da «emperyalist bir üretim ilişkisi» olduğu sonucuna varılmaktadır.

İç dinamiğin, ülkedeki üretici güçlerin evriminin görülmemesi çok önemli hatalara yol açmaktadır. Kapitalizm suni olarak geliştiği için kapitalizmin doğrudan ürünü olan proletarya da suni olarak gelişmiş, gerçek proletarya ile farklı olan bir proletarya olarak kabul edilmektedir. Bu, işçi sınıfının devrimdeki öncü rolünün reddedilmesi için «sol» sapmanın dayanağı olmaktadır. İster emperyalizme bağımlı olsun, ister özgürce gelişmiş, olsun, kapitalizm kapitalizmdir. Marksizm, «gerçek» ve «suni» kapitalizm diye bir ayırım tanımaz. Türkiye'nin batı ülkelerinden farkı kapitalizmin serbest rekabetçi dönemini tanımamış olması, doğrudan tekelci dönemde kapitalizmle karşılaşmış olmasıdır. Bir üretim tarzı için önemli olan toplumsal artığa el konuş biçimidir. Türkiye kapitalizminde artı-değerin kapitalistler tarafından gaspedilişi, genel olarak kapitalizmde olduğu gibi, ücretli emeğin sömürülmesi şeklinde gerçekleşmektedir.

Türkiye kapitalizminin serbest rekabetçi aşamadan geçmemiş olması, burjuvazinin ilerici bir rol oynamamış olması, demokratik geleneklerin yerleşmemesine ve emperyalizmden bağımsız bir sermaye birikimine gidilememesine yol açmıştır.

Burada önemli olan kapitalizmin yalnızca dışardan ve yukarıdan aşağı gelen bir şey değil, aynı zamanda ülke içindeki gelişmenin de doğal bir uzantısı olmasıdır. Yalnızca dış dinamiği tayin edici kabul etmek küçük burjuva milliyetçiliğinin, bütün kötülüklerinin nedenini yabancılarda aramasının bir ifadesidir.

Kapitalizmin dıştan gelen bir şey olduğu kabul edilince işçi sınıfının da «gerçek» bir işçi sınıfı olmadığı sonucuna varılmaktadır. «Sol» sapma tamamen bu görüştedir ve bu yüzden devrimci sınıflar olarak köylülüğü ve küçük burjuva aydınlarını öne çıkarmaktadır. Bu, özünde, kendini en devrimci görme kuruntusunun bir ifadesi olmaktadır.

Küçük burjuvazinin kapitalizme karşı muhalefeti her zaman gerici bir açıdandır. O, bir yandan kapitalizmi sadece reddeder, bir yandan da islahını talep eder. Kapitalizmin dışında başka bir üretim tarzı olabileceğini, dar görüşlü olması ve mülkiyete bağlı olması yüzünden **kendiliğinden** kabul edemiyeceği için, kapitalizmin islahından yanadır; kapitalizm her geçen gün kendisini erittiği için kapitalizme bütünu olarak karşıdır. Bu yüzden kapitalizme karşı hiçbir zaman ciddi ve olumlu bir muhalefet yapamaz. Vardığı yer(kendi başına bırakılırsa) ya reformizm olur ya da anarşizm. Her ikisi de egemen sınıfların işine yarar.

Küçük burjuvazinin kapitalizme bakış açısı gericidir, çünkü kapitalizmin hiçbir olumlu yanını görmez, doğal bir tepkiyle onu toptan reddeder. Kapitalizm, (tekelci dönemde bile olsa), üretici güçleri işçi sınıfının ve sosyalizmin güçleri karşısında nisbi bir şekilde geliştirmek zorunda kalır. Bilim ve tekniği de geliştirmek zorundadır. Sermayenin yoğunlaşması ve merkezileşmesi işçi sınıfını daha büyük üretim ünitelerinde toplar, işçi sınıfının örgütlenme ve bilinçlenme imkanlarını zorunlu olarak artırır. İşçi sınıfı kapitalizmin sınırlı ve üretim güçlerinin gerçek anlamda gelişmesini kısıtlayıcı nitelikte de olsa gelişmesine paralel olarak nicelik ve nitelik olarak büyür. Bütün bunlar kapitalizmin kendi sonunu hazırlayan olumlu yanlarıdır. Küçük burjuvazi, ve özellikle aydınlar, üretimden kopuk oldukları için bunları göremezler. Türkiye solunda uzun yıllar işçi sınıfının objektif varlığı, devrimde öncülüğü vs. gibi konuların tartışılmış olması, sol hareketin düzeyini açıkça gösterir. Bu gibi konular bile tartışma konusu yapılabilmiştir.

«Sol» sapma, Türkiye'yi donmuş ve statik bir yapıda görmektedir. Mutlak bir işbirlikçi burjuvazi-feodal mütegallibe ittifakı ve oligarşik bir dikta açıklaması Türkiye tahlili için yeterli görülmektedir. Türkiye'de emperyalizme bağımlı da olsa kapitalizmin gelişmekte olduğu, bunun sınıf ve zümrelerin organik teşekkülünde meydana getirdiği

değişiklikler, bu değişikliklerin siyasi üst yapıya yansıması, bir yandan sınıf farklılaşmasının artması, diğer yandan sömürücü sınıflar arasındaki iktidar mücadelesinin kızışması, bütün bunlar yok sayılmaktadır.

«Sol» sapma olaylara yalnızca yüzeysel bir açıdan yaklaşmaktadır. Kapitalizmin Türkiye'ye «dışardan ve suni olarak» ithal edildiği görüşünde olduğu için Türkiye de kapitalizmin gelişmesinin ve finans kapital egemenliğinin kuruluşunun ekonomik kanunlarını yakalıyamamaktadır. Ekonomik temel gözden kaçınca da emperyalizmin ve kapitalizmin yalnızca zor ve şiddete dayandığı sonucuna varılmaktadır. «Sol» sapma egemen sınıfların hakimiyetinin yalnızca askeri güce, baskıya ve zülme dayandığını kabul eder. Ekonomik egemenlikten, üretim araçlarının özel mülkiyetinden haberi yoktur. Baskı ve zülmün emperyalizmin ve finans kapitalin ekonomik egemenliğinin bir türevi olduğunu göremez. Varlık alanı üretimin dışında olduğu gibi, o, yalnızca, yüzeydeki olayları görebilir, sorunların özüne inemez.

Emperyalizm ve yerli egemen sınıflar varlıklarını elbette zor ve baskı ile sürdürmektedirler. Ama bu imkanı onlara üretim araçlarının mülkiyeti sağlamaktadır ve egemenliklerinin gerçek temeli yalnızca ve yalnızca budur.

«Sol» sapmanın devlet ve egemenlik konusundaki görüşleri, Engels'in Anti-Dühring'te eleştirdiği Dühring'in görüşleriyle büyük benzerlik taşır. (bak: Anti-Dühring, cilt 2, Zor Teorisi) Egemen sınıfların tahakkümlerinin yalnızca baskı ve zor yanını görmek, bunun ekonomik temellerinin görülmemesi, egemen sınıflara karşı mücadelede de yalnızca şiddet yöntemlerinin kullanılmasının savunulmasına, ekonomik ve demokratik mücadelenin, kitle mücadelesinin reddedilmesine yolaçmaktadır. Materyalist bir yaklaşımın yerine meselelere idealist bir açıdan yaklaşılması, kapitalizmin gerçek yüzünün kavranmamasına ve yanlış mücadele biçimlerine geçilmesine yol açmaktadır.

Meselelere küçük burjuvazinin dargörüşlülüğü ile yaklaşan «sol» sapmanın Türkiye tahlilleri de bu yüzden hiçbir şeyi açıklıyamamakta, olayların ve maddi hayatın gelişmesi karşısında doğru bir görüş getirememekte, tersine kendi sınıfsal konumunun sonucu olan kendi subjektif niyet ve görüşlerini genel geçer doğrular zannetmektedir. Son birkaç yıl içinde gelişen olaylar Türkiye ekonomi ve politikasındaki hızlı değişiklikler, «sol» sapmanın meseleleri açıklama tarzının ne kadar yetersiz kaldığını açıkça göstermiştir.

«Sol» Sapmanın Türkiye Solundaki Teorik Gelişimi

Türkiye'de «sol» sapma MDD hareketinden ve onun etkisi altında olan gençlik hareketinden kaynaklanmıştır. Devrimci gençlik hareketinin doğal bir uzantısı olan «sol» sapma, bu hareketin bütün olumlu ve olumsuz yanlarını taşımaya devam ederken, MDD teorisinin genel hatlarını, sınıf tahlillerini ve devrim anlayışını da sürdürüyordu.

Gençlik hareketi kendi sınıfsal konumuna en uygun akım olduğu için sosyalist hareket içinde MDD görüşlerini benimsemiştir. Fakat bu genel ideolojik birlik, pratikte uzun süre sağlanamamıştır. MDD nin statik bir cunta teorisi olması ve tek bir pratik amaca yönelmiş olması yüzünden, bu teori gençliğin dinamizmine uzun süre cevap verememiş ve MDD ideologları gençliğin kendilerini süratle terkettiğini şaşkınlıkla seyretmek zorunda kalmışlardır. Gençlik hareketi her zaman iyi niyetli ve atılgan unsurlardan oluşmuştur. Sosyalizmin uluslararası başarılarının da etkisiyle, gençlik temsilcileri her zaman olumlu ve halktan yana bir şeyler yapma çabasında olmuşlardır. Bu, gençliği MDD yetersiz kalınca yeni arayışlar içine sokmuştur. Gençlik hareketinde ağır basan yan küçük burjuva yan olmuştur. Ülke içindeki sosyalist hareket ne önemli bir güce ne de kökleşmiş geleneklere sahip olmadığı için gençlik hareketinin küçük burjuva etkilerden arınması sağlanamamıştır.

MDD'nin yetersizliğinin ve MDD ideologlarının kuyrukçuluğunun açığa çıkması, gençlik üzerine faşist saldırıların artması, ülkede faşizmin tırmanmaya başlamasıyla birlikte olmuştur.

MDD'nin genç tabanı, bu dönemde sürdürdükleri mücadeleye öncülük edebilcek teorik yaklaşımlar oluşturma çabasındadır. Marksist klasiklerin geçen süre zarfında nis-

beten okunmuş olması, öne sürülen «teori» ve «strateji»lerin geçersizliğinin kavranmasına yardımcı olmuştur. Fakat bu durum doğru görüşlerin yerleşmesi için yeterli olamamıştır. Çünkü gençlik hareketinin en iyi niyetli unsurlarına yol gösterebilecek herhangi bir siyasi otorite kendini kabul ettirebilmiş değildi. Bu yüzden burada şunu da belirtmekte fayda vardır. Türkiye sol hareketinde bir «sol» sapmanın ortaya çıkmasından bütün grup ve mihraklar aynı şekilde sorumludur. Gençlik her zaman için doğrulara ve örgütlenmeye açık olmuştur, bu, onun yapısı gereğidir. Ancak o dönemde gençlik hareketinin büyük potansiyel gücüne rağmen bu hareketi işçi sınıfı hareketine yandaş yapabilecek örgütlü bir güç ortaya çıkmamıştır. Ne bu satırların yazarları ne de bugün sosyalist harekette otorite olma iddiasında olanlar, o dönem de üstlerine düşeni yerine getirememişler, gençlik hareketinin burjuvazinin belirlediği alanda mücadeleyi girmesini önliyememişlerdir. «Sol» sapma işte bu yüzden «işçi sınıfının oportünist günahlarının bir cezası» olmuştur. Ve bunun sorumlusu bu yüzden hepimiz olmuşuzdur. İşçi sınıfı hareketini ve onun öncülüğündeki emekçi halk hareketini doğru bilimsel görüşlerin ışığı altında güçlü bir şekilde örgütleyemediğimiz sürece de, bu sorumluluk devam edecektir.

MDD ideologlarının dolaysız etki alanından hızla uzaklaşan gençlik hareketi yukarda belirttiğimiz nedenden, gene yanlış bir yola girmiştir. Hareketin içinde işçi sınıfı ideolojisi değil, köylülüğün ve küçük burjuva aydınlarının dünya görüşleri güç kazanmıştır.

Bu aşamada Mahir Çayan imzasıyla Aydınlık Sosyalist Dergi'nin 15. sayısında yayınlanan uzun yazı, Mao Tse-tung'un görüşleriyle Latin Amerika maceracılık çizgisinin eklektik bir birleşimini teşkil eder. Bir yandan «halk savaşı» teorisine sahip çıkılmakta, bir yandan da Guevera ve Douglas Bravo'nun görüşlerine prim tanınmaktadır. Köylülük öne çıkarılmakta ve devrim de temel güç olduğu savunulmaktadır. Aynı derginin 20. sayısında gene Mahir Çayan imzalı yazıda aynı görüşler tekrarlanmakta, diğer bir sayıdaki Hüseyin Cevahir imzalı yazıda ise fakocu mücadele anlayışına uzun övgüler düzülmektedir. Hareket kendi sınıf kökenine uygun olarak dünya çapındaki benzer sınıfsal ideolojilerden etkilenmektedir. Dünya sosyalist sisteminden, uluslararası işçi sınıfı hareketinden olumlu tek bir satır haber ve atıf bulunmayan bu «sosyalist» derginin sayfalarında, şematik «halk savaşı» teorilerine, Latin Amerika'nın maceracı akımlarına sayfalarca yer verilmektedir.

15 ve 20. sayılardaki yazılarda şöyle cümleler yer alabiliyordu:

«Sol» sapma ilk başta Mao'culukla Guevera'cılığın eklektik bir bütünüdür. Fakat bu bütünlük uzun süre devam etmemiştir. Ülkede sınıf mücadelesinin keskinleşmesi, faşist baskıların artması ve örgütsüz ve halktan kopuk sol hareketin tecrit olma ve baskıya uğrama derecesi arttıkça, «sol» sapmanın görüşlerindeki Mao'cu etkiler azalmış, latin Amerika çizgisi daha ağırlık kazanmıştır. Gençliğe uygulanan silâhlı saldırılar, siyasî cinayetler, gençleri kendilerini aynı yöntemlerle korumaya itmiştir. Bu zaten egemen sınıfların başından beri arzuladıkları birşeydi. Bu durum gençlik hareketinin kitlelerden ve gençlik liderlerinin gençliğin bütününden tecrit olmasını daha da artırmıştır. «Herşeyi silâhlar belirler» tezi etkinlik kazanmıştır. Latin Amerika çizgisinin, Mao'culuktan farklı olarak yalnızca bireysel terörizme dayanması ve «silâhlı mücadele»den başka bir şey tanımaması, o dönemin şartlarında Türkiye'deki gelişen hareket için uygun bir teori olması buna yol açmıştır. Köylü hareketine dayanan Mao'culuğun etkisi bu yüzden, kitlelerden, küçük burjuva kitleler dahil, tecrit olmaya paralel olarak azalmıştır.

«Sol» sapmanın temsilcileri 12 Mart sonrasında getirdikleri görüşlerde, örneğin Şubat 1972 de kaleme alınan «Kesintisiz Devrim 2» broşüründe artık tamamen Latin Amerika çizgisinin, bu çizginin Guevera-Bravo-Marigella karmaşasının, çeşitli tonlarının aynen yansımasından ve savunulmasından başka bir şey kalmamıştır. Tecrit ve faşist baskılar zorunlu olarak yalnızca bireysel terörizmin ve maceracılığın teorisinin yapılmasına götürülmüştür. Bu ise ülkedeki sınıf mücadelesini artık, burjuva gazetelerinden başka yerde izleme imkân ve niyeti kalmayan bir akımın doğal sonucu olmuştur. Ha-

reketin son vardığı nokta ise kendi kendini inkâr etme, tam bir intihar eylemi olmuştur.

İşçi sınıfı sosyalizmi, gerek köylülüğün devrimci rolünü abartan ve Çin'in mahalli şartlarını evrenselleştiren Mao'culuğu, gerekse bireysel terörizme dayanan küçük burjuva maceracılığını, Latin Amerikadaki gerilla hareketlerini, reddeder, bunların işçi sınıfı sosyalizmine yabancı ve zararlı akımlar olduğunu savunur. Türkiye'deki «sol» sapma da bu yüzden doğru bir dünya görüşüne ve eylem kılavuzuna sahip olamamış, uluslararası plândaki yanlış teorilerin etkisinde ve objektif gerçeğin dışında kalmıştır.

«Sol» Sapmanın Devrim, Devrimci Mücadele ve Parti Anlayışı

«Sol» sapma herşeyden önce, içinde geliştiği ortamda o zamanlar oldukça yaygın olan «strateji çizme» hastalığı ile malûldür Türkiye sol hareketinde o zamanlar çeşitli gruplar arasında hızlı bir strateji mücadelesi sürüyordu. Her grup kendisinin devrimin hangi yoldan yapılacağını nasıl gördüğünü, devrim yolunun aşamalarının kaç tane oldu ğunu, «temel mücadele alanı», «temel mücadele biçimi» ve «temel güç» hakkındaki görüşlerini uzun uzun yazıp çizmek zorundaydı. Devrimci mücadelenin hangi aşamasında «ABD emperyalizminin Türkiye'yi işgal edeceği» bile hesaplanabiliyordu.

Bu hastalık küçük burjuva dünya görüşünün bir sonucudur. Uzun uzun gerçekleşmiyecek plânlar yapmak, kendisini rahatsız eden bütün konularda uzun vadeli bir çözüm bulmuş olmak, bütün bunlar bunalan küçük burjuva aydınının aradığı şeylerdir. Öte yan dan bu hazırlanan «devrim stratejileri» ile bir takım hazır şablonlar elde ediliyor ve taraftarların eline savunabilecekleri her derde deva reçeteler verilebiliyordu. Öteyandan o zamanlar çeşitli sol gruplar arasındaki bütün «ideolojik» ayrılıklar ve tartışmalar, eleştiriler bu devrimin yolu meselesi üzerinde oluyor, her grup diğerinin şablonunu kıyasıya eleştiriyor, yirmi otuz yıllık programlar üzerinde tartışılabiliyordu.

Açıktır ki bu, küçük burjuva aydının günlük iş yapmaktansa, havanda su döğmeyi yeğlemesinin bir sonucudur. Bugün çizilen bütün «strateji»lerin hiçbirinin «tutmadığı» iyice açığa çıkmış olduğu için, sol harekette bu konuya, devrimci mücadelenin strateji ve taktikleri konusuna daha ciddi bir şekilde yaklaşılmakta, gereksiz tartışmalara, aydın gevezeliklerine yer verilmemektedir.

Geçmişte düşülen hatanın belirgin özelliği şablonculuk diyebileceğimiz genel geçer devrim stratejilerinin piyasaya çıkarılmasıydı. Bu şablonlarda Türkiye şartlarının belli bir tahlili yapılır ve bu şartların «devrim» olana kadar hiç değişmiyeceği kabul edilirdi. Öteyandan Türkiye gibi ülkeler de «Milli Demokratik Devrim»in **mutlaka** bu «strateji» ye göre gerçekleşeceği, aksine düşünmenin imkânsız olduğu savunulurdu. Herşeyin nasıl gelişeceği belliydi, iş sadece bu stratejileri «uygulamaya» kalıyordu. Şablon belli olunca da dünya devrimci sürecindeki bütün gelişmelere bu gözlüklerle bakılır ve herşey bu şemalarla açıklanmaya çalışılırdı. Örneğin durum bu olunca, Küba Devrimi ile Çin devriminin aynı MDD stratejisinin özel iki uygulama biçimi olduğu sonucuna bile kolayca varılabiliyordu.

Strateji ve taktik konusuna İLKE'nin MDD eleştirisinde bir ölçüde değinilmiştir. Örgütlü bir işçi sınıfı hareketinin, işçi sınıfının iktidar mücadelesini başarıya ulaştırmada doğru bir stratejiye sahip olması gerektiği açıktır. Bunun tespiti her zaman için işçi sınıfının siyasi örgütüne aittir. Herhangi bir siyasi örgüt mevcut değilse, doğru bir stratejinin tespit edilmiş olması kesinlikle söz konusu olamaz, çünkü strateji herşeyden önce parti yönetimindeki kitlelerin nasıl müca dele edeceğini belirler, partisiz mücadele söz konusu olamıyacağı için, siyasî bir partinin yönetimi tarafından tespit edilen «doğruların» gerçek anlamda bir strateji olmayacağı da açıktır. Öteyandan herhangi bir partinin de tespit ettiği stratejinin de mutlaka doğru olması gerekmez. Bu, herşeyden önce, partinin siyasî çizgisinin proletaryanın çıkarlarına uygun bir çizgi olup olmamasına bağlıdır.

Öteyandan, doğru bir strateji, bütün dev rim yolunun uzun vadeli bir haritası ile eş anlamlı değildir. Tersine proletaryanın önderleri her zaman iktidarın alınmasının yollarının çok çeşitli olduğunu, bunun her ülkedeki sürekli değişen şartlara göre her an değişebilecek farklılıklar göstereceğini vur-

gulamışlardır. Örneğin, Lenin Şubat 1917 ile Ekim 1917 arasında, Kornilov ayaklanmasından önce ve sonra iktidarı alma biçimi üzerinde bir birinden tamamen farklı iki ayrı mücadele biçimini düşünebilmiş, ve şartların değişmesiyle doğru biçimin de değişmesi gerektiğine karar vermiştir. Gene görüyoruz ki, şimdiye kadar gerçekleşen devrimlerin her biri kendine özgü yollar ve iktidara gelme yöntemleri izlemişler, bu yol ve mücadele biçimleri, gerek o ülkelerdeki sosyo-ekonomik şartlara gerekse o somut devrim dönemindeki uluslararası güçler ilişkisinin gelişme durumuna göre farklılıklar göstermiştir. Fakat her devrimin mutlaka uyması gereken evrensel ilkelerin olduğuda tartışılmaz.

Bu yüzden strateji, devrimin nasıl gerçekleşeceği konusunda mücadele edenleri rahatlatacak statik bir formulasyonla eş anlamlı değil, tersine o ülkenin somut şartları ile devrimci mücadelenin uluslararası deney ve ilkelerini bağdaştırmayı bilen, yaratıcı bir parti çalışmasıdır.

Lenin bu konuda şöyle diyordu: «En ileri sınıfın doğru bir taktiğe sahip olmasının temeli, sadece, belli bir toplumun istisnasız bütün sınıfları arasındaki karşılıklı ilişkilerin bütününün objektif bir şekilde göz önünde tutulması ve aynı şekilde bu toplumun objektif gelişme aşamasının ve bu toplumla diğer toplumlar arasındaki karşılıklı ilişkilerin dikkate alınması olabilir. Bu arada bütün sınıflar ve bütün ülkeler statik bir durumda değil, tersine bütün dinamikleri içinde, yani donmuş bir durumda değil, tersine kanunları her sınıfın ekonomik varlık şartlarından kaynaklanan hareket halinde ele alınmalıdır. Öteyandan harekete, sadece geçmiş açısından değil, gelecek açısından da bakılmalıdır ve bu, harekette yalnızca yavaş değişiklikler gören 'evrimciler'in düz mantığıyla değil, tersine diyalektik olarak yapılmalıdır.»

Politik strateji, bir partinin bütün bir tarihi çağ hakkındaki politik çizgisinin özüdür. Bunun çıkış noktası ise o tarihi çağın doğru bir tanımıdır. İşçi sınıfının o aşamadaki temel hedefini, mücadelenin temel gücünü, temel sınıf düşmanını, temel müttefikleri ve ulusal ve uluslararası sınıf güçleri ilişkisini, somut tarihi durumun tahlili temeli üzerinde doğru bir şekilde tespit etmek, ancak içinde yaşanılan tarihi çağın doğru bir tespiti ile mümkündür. Taktik ise stratejiye bağlıdır ve nisbeten kısa bir dönemin politik çizgisini yansıtır. Taktik, gündemdeki görevlerin yerine getirilmesine yönelmiştir ve kitlelerin kazanılmasının ve birleştirilmesinin, örgütlenme biçimlerinin ve mücadele yöntem ve şekillerinin somut yollarını belirler. Strateji ve taktik ayrılmaz bir şekilde birbirine bağlıdır. Stratejisiz yola çıkmak, işçi sınıfının nihai hedefinin reddedilmesi ile eş anlamlıdır. Stratejinin mutlaklaştırılması ise maceracı bir politikaya yol açar. Strateji ve taktik konusundaki temel ilke, stratejinin tarihin somut gidişiyle, taktiğin ise kitlelerin somut durumuyla uygunluk içinde olmasıdır. Her iki konudaki bir uyuşmama somut şartlarının gerisinde ya da ilerisinde olma, proletarya partisinin kitlelerden kopmasına yol açar.

Lenin bir başka yerde de şunları söylüyordu:

«Ama hayatın önlerine çıkaracağı bütün ihtimallere uyacak hazır çözüm yollarını önceden sunan bir reçeteyi hazırlamaya kalkacak olan kimse... şarlatandan başka birşey değildir.» («Sol» Komünizm, S, 30)

... Taktik, sert bir objektiflikle, söz konusu devletteki **bütün** sınıf güçlerini hesaba katarak (ülkenin çevresindeki devletlerin ve dünya ölçüsündeki devletlerin içindeki sınıf güçlerini de hesaba katarak), ve devrimci hareketlerin tecrübesini gözönünde bulundurarak soğukkanlılıkla saptanmalıdır. (a.g.e. s. 64)

«Her duruma uyan bir reçete... bulmaya kalkışmak saçmadır. Her özel durumda doğru yolu bulabilmek için kafayı işletmek gerekir. Parti örgütünün ve adına layık parti önderlerinin varlığının sebeblerinden biri, uzun vadeli, azimli ve çok yönlü bir çalışmayla, çapraşık siyasî meselelerin doğru olarak ve zamanında çözüme bağlanması için gerekli bilgileri, gerekli tecrübeleri ve üstelik gerekli siyasî koku alma yeteneğini edinmek zorunluluğudur» (a.g.e., s. 70)

«... Bilim, öteki ülkelerin, özellikle bu ülkeler kapitalist iseler ve yakın bir geçmişte benzer bir tecrübeden geçmiş bulunuyorlarsa, herşeyden önce bunların tecrübesinin gözönünde tutulmasını emreder. Bilim, ikinci olarak, isteklere ve görüşlere uygun tarz-

da, tek bir grubun, ya da tek bir partinin mücadele hazırlıklarına ve bilinç derecesine göre siyaseti tâyin etme yerine, memleketteki bütün güçlerin grupların, partilerin, sınıfların ve yığınların hesaba katılmasını emreder. (a.g.e. s. 85)

Gerek MDD hareketinde gerekse «sol» sapma içinde strateji ve taktiğin tamamen birbirine karıştırılmış olması bir yana, strateji diye öne sürülen şablonların doğru bir strateji ile uygunluk derecesi de ele alınmalıdır. Strateji ve taktiğin birbirine karıştırılması konusuna MDD eleştirisinde yer verilmiş olduğu için, biz burada yalnızca «sol» sapmanın stratejisini ele alacağız.

«Sol» sapmanın «devrim stratejisi» şöyle özetlenebilir:

Emperyalizm hızlı bir bütünleşme içindedir. Bu yüzden emperyalistler arası bir savaş mümkün değildir. Şimdiye kadarki devrimler hep emperyalist savaşlardan sonra olduğu için, artık savaş olmıyacağına göre, eskisi gibi tek tek ülkelerde devrim olması imkânsızdır. Emperyalizm bütünleşmesi, öte yandan ABD emperyalizminin kapitalist dünyanın tek hakimi olmasına yol açmıştır. Bütün sömürge ve yarı sömürge ülkelerde, ABD emperyalizminin baskı ve şiddet politikasını onun bir şubesi şeklinde yürüten oligarşik diktalar kurulmuştur. Bunlar sürekli bir faşizm ile halkı tesirsiz hale getirmiştir. Halk ile diktalar arasında suni bir denge kurulmuştur, fakat sürekli kriz yüzünden bu denge kolayca bozulabilir. Bu dengeyi bozmak «halkın öncüleri»nin görevidir.

Bu dengenin bozulması için önce şehirlerde «öncü savaşı» şeklinde «şehir gerillası» uygulanacak düşman yıpratılacak ve kitlelerin sempatisi kazanılacaktır «... kuvvet gösterisi yaparak düşmanı yıpratmamız, moralman çökertmemiz gerekmektedir. Bunun tek yolu öncünün bir dizi askeri zaferidir.» (Kesintisiz Devrim)

Şehirler «emperyalizmin kesin kontrolü altında olduğu için, bundan sonra şehirlerde barınmak zorlaşacağı için, ikinci dönemde «kır gerillası» başlatılacaktır. «Halkın öncülerinin», yani bir avuç silâhlı kişinin, yürüteceği uzun süreli gerilla mücadelesi ile kitleler kazanılacak ve düzenli ordu haline geçilecektir. «Kitle önce silâhlı devrim cephesine sempati duyacaktır. Ama gözünde büyüttüğü merkezi devlet otoritesinden dolayı, silâhlı devrim cephesinin ezileceği düşüncesiyle eylemleri tereddüt ve büyük merakla izleyecektir. Gerilla savaşının başarıyla yürütülmesiyle görecektir ki, silâhlı devrim cephesi önemli bir güçtür, yıkılmaz ve yok olmaz. O zaman sempatisi güvene dönecektir. Ancak gerilla savaşı devamlı ve istikrarlı kılındıktan sonra güven desteğe dönüşecektir.» (A.g.e.)

Düzenli ordunun kurulmasıyla «halk savaşı» başlıyacak ve gelişecek, «şehirler kırlardan kuşatılarak» fethedilecek ve emperyalizm ülkeden kovulacaktır.

«Politikleşmiş askeri savaş» stratejisi adı verilen bu «stratejiye» göre devrimin temel gücü köylülüktür, proletarya ise bu «devrimde» yalnızca «ideolojik öncü» durumundadır.

Bu görüşleri tek tek ele almadan önce başta yaptığımız strateji tanımı ile uygunluk derecesini inceleyelim. Bu görüşler içinde yaşanılan tarihi çağın doğru bir tesbitine dayanmakta mıdır? «Sol» sapmaya göre içinde yaşadığımız tarihi çağda tayin edici güç ulusal kurtuluş hareketi, azgelişmiş, sömürge ve yarı sömürge ülkelerdeki anti-emperyalist mücadeledir. Halbuki marksizm-leninizm Büyük Ekim Devriminden beri dünya çapında tayin edici unsurun sosyalizm ile kapitalizm arasındaki mücadele olduğunu kabul eder, ulusal kurtuluş hareketinin bu mücadeleden bağımsız olmadığını, fakat ikincil bir önem taşıdığını savunur. Bu konuda net bir görüş olmadığı sürece çizilen strateji yanlış olmaya mahkûmdur.

Toplumdaki bütün sınıflar arasındaki ilişkilerin, toplumun geçmişinin ve bugünkü durumunun objektif bir şekilde ele alınmadığını önceden incelemiştik. Toplumsal gelişmenin hareket içinde ele alınmadığı, bugünkü durumun devrime kadar aynı kalacağının varsayıldığı da açıktır.

Bütün bunlar yukarda özetlenen görüşlerin doğru bir strateji ile uzaktan yakından ilgisi olmadığını açıkça göstermektedir. Bu yanlış görüşlerin kaynağı devrimci mücadelenin tek bir mücadele biçimi ile bir ve aynı şey olduğu, herşeyin silâhlı mücadele temeli üzerine kurulması gerektiği görüşüdür. Devrimci gençlik hareketinin 1971'de gelip dayandığı nokta «herşeyi silâhlar belirler»

tezi olmuştur. «Sol» sapmanın bütün devrim, devrimci mücadele ve örgüt konularındaki görüşleri bu varsayım üzerine kurulmuştur. Kitlelerden tecrit olmuş küçük bir grubun, o dönemin baskı ve terör şartları altında varabileceği tek nokta, sınıfsal konumu gereği ancak burası olabilirdi. «Sol» sapmanın bütün görüşleri bu varsayıma dayanır. Silâhlı mücadeleyi temel almadıkları için klasik proletarya partileri, Lenin'in yeni tipte parti dediği partiler, «revizyonist» partilerdir. Diğer mücadele biçimlerini kullanmak, bu yüzden pasifizm ve revizyonizmdir. Mücadeleyi, bu yüzden, kitleler içinde örgütleşmiş bir parti değil, silâha ve «ateş gücüne» dayanan bir avuç silâhlı kişiden meydana gelen «öncüler», «savaş örgütü» başlatacak ve yönetecektir. Bu mücadele artık «politikleşmiş-askeri savaş» mücadelesidir. Politik ve askeri liderlik «bir» olmalıdır. Ancak silâh kullananlar, gerilla savaşında başarı gösterenler «örgüt»e üye olabilirler. Bu şartlara sahip olmayan kimse artık marksist-leninist sayılmaz. Herşeyi silâhlı güç tayin edeceğine göre temel mücadele alanı düşmanın askeri açıdan en zayıf olduğu alandır. Bu alan «sol» sapmaya göre kırsal alanlardır. Temel mücadele alanı, bu yüzden, yani «emperyalizmin yumuşak karnı» olması yüzünden, kırsal alanlar olunca, burada yaşayan halk kesimi, yani köylülük de **mecburen** devrimin temel gücü olur.

Burada, bu yazı çerçevesi içinde silâhlı mücadele meselesinin genel ve özel olarak ele alınmasına gerek yoktur. Göstermek istediğimiz, «sol» sapmanın stratejisinin «yalnızca silâhlı mücadele mutlaktır» varsayımı üzerinde kurulmuş olmasıdır. Sadece bu tek yanlılık bile, silâhlı mücadele meselesinin özünün ötesinde, bu «stratejinin» yanlışlığını göstermeye yeter. Çünkü strateji sınıf ilişki ve çelişkileri temelinde çizilir, yoksa mücadele biçimi temeli üzerinde değil. Öteyandan «sol» sapmanın silâhlı mücadeleden anladığı şeyin, küçük grupların bireysel terörü olduğuna işaret etmede de yarar vardır.

«Sol» sapmanın strateji konusunda bazı görüşlerine burada aynen yer vermekte fayda vardır:

«Leninizm, dünyanın yarı-sömürge ve sömürge ülkeleri için öngördüğü devrim teorisi, işçi sınıfının önderliğinde köylü ordusunun halk savaşıyla kırlardan şehirleri kuşatması teorisidir.»

«Biz, hiçbir sömürge ve yarı sömürge ülkenin, kıtanın veya bölgenin leninizmin bu evrensel ilkesini geçersiz kılabilecek kendine özgü şartlar taşıdığını kabul etmiyoruz.» (ASD'ye açık mektup, kurtuluş yay. 1971)

«Biz devrimin işçi köylü ittifakı temeli üzerinde emperyalist boyunduruğun en zayıf olduğu kırlardan şehirlerin fethi rotasını izleyen bir halk savaşı ile zafere ulaşacağını söylüyoruz. Bu devrim anlayışında, köylülük temel güçtür. Proletarya önder güçtür... Proletaryanın önderliği ideolojik öncülüktür.» (a.g.e.)

«Açıktır ki sınıfların güdümü ve önderliğin niteliği, tayin edici mücadele alanı olarak, şehirleri veya kırları temel alma düşüncesinden gelmektedir.» (a.g.e.)

«Halk savaşının kaçınılmaz olduğu, emperyalizmin pençesi altındaki ülkelerde, emperyalizmin yumuşak karnı olan kırların temel olması ve doğal olarak halk ordusunda köylülüğün çoğunlukta olması nedeniyle, temel gücün köylülük olacağı gerçeği...» (Dev Genç ve Devrimci Mücadele ve Dev Genç, Kurtuluş yay, 1971 s, 80)

«Halk savaşında temel mücadele alanı kırlar olduğu için, köylüler de savaşın temel gücüdür... bu devrimde köylülerin temel gücü teşkil etmesinin ana nedeni, devrimin tarım devrimi olması değil de, kırların temel savaş alanı olmasıdır.» (Kurtuluş sayı 1. Mart 1971 Devrimde Sınıfların Mevzilenmesi başlıklı yazı)

«İdeolojik öncülük proletarya partisinde fakir köylülerin sayıca ağır basması ve bu partinin proletaryanın öncü müfrezesi olarak halk savaşını yönlendirmesidir.» (a.g.e.)

«Temel alan olan kırlardaki halk kitlesi ise köylülerdir. Bu yüzden halk savaşının zorunlu bir durak olduğu Demokratik Halk Devriminde sınıf katılması olarak temel rolü işçiler değil, köylüler oynayacaktır.» (a.g.e.)

Yukarıya aldığımız görüşlerin temelinde hep silâhlı mücadelenin temel kabul edilmesinin ve herşeyin buna göre ayarlanmasının yattığı açıktır. Bu yüzden, «ideolojik öncülük», «silâhlı propaganda», «politikleşmiş askeri savaş» vs, gibi yakıştırmaların anti-marksist zorlamalar olduğu, subjektif görüş-

lere, bilimsel bir görünüm kazandırılmak için getirilmiş kılıflar olduğu kolayca anlaşılır.

Burada «sol» sapmanın başka bir liderinin getirdiği şu ilginç görüşlere yer vermede yarar vardır:

«Şehirlerin bağrında gerici sınıfları da barındırması, kırsal alanlara nazaran çok güçlü bir şekilde emperyalizmin kontrolünde bulunmaları ve halk savaşının temel gücünü köylüler teşkil edeceğinden, politik mücadelede kırsal alanların temel alınması stratejik bir sorun ve zorunluluktur.»

«Zira üretim içindeki işçi sınıfının üretimi terkederek uzun dönemli halk savaşında halk ordusu saflarında mücadeleye katılması olanaksızdır.»

«Şayet bunun tersini düşünürsek ve şehirleri temel alırsak politik mücadelede parti politikasına bağlı olarak mücadele etmesi gereken halk ordusu, yapısı gereği işçi sınıfı ordusu olur. Köylüler mücadelede yedek güç durumunda kalır. Ve bu durum işçi sınıfı müttefiklerinin önemini küçümsemek olur.»

«Sermaye olarak hayatını ortaya koyan lumpenler genellikle atak ve girişkindirler. Devrimciler bu tabakayı örgütleyerek devrimci cepheye kazandırmaya çalışmalıdırlar.» (Hüseyin İnan'ın kaleme almış olduğu broşürden)

Bu zorlamaların ve idealist görüşlerin temelinde kitlelere ve özellikle işçi sınıfına güvenmemek yatar. Şimdiye kadar yaptığımız alıntılarda, kitlelerin bütün mücadelede seyirci durumunda olduğu açıkça belli olmaktadır. Getirilen tezler, kitle mücadelesini tamamen dışta bırakan, kitlelerin dışında bir avuç silahlı grubun hakim sınıfların temsilcileriyle sürdüreceği «düello»nun tezleridir. Meselenin temeli bu olunca getirilen orijinal tezlerin uzun uzun eleştirisine gerek yoktur. İşçi sınıfının devrimde, bütün alanlarda, ideolojik, politik, örgütsel öncülüğünü kabul etmeyen, işçi sınıfı dışındaki tabakalara işçi sınıfından daha fazla önem veren bir görüşün anti-marksist olduğunu uzun uzun ispat etmeye artık gerek yoktur.

Burada yalnız şuna dikkati çekmek istiyoruz, «Sol» sapmanın köylülüğe ağırlık vermesi, subjektif devrimci mücadele hayallerinin ötesinde, kendi küçük burjuva yapısıyla ve yanlış dünya görüşüyle de ilgilidir. «Sol» sapmanın ve aynı zamanda başka köylülük abartıcılarının savunduğu bir görüş, köylülüğün, toplumda en çok ezilen sınıf olduğu için devrimci mücadelede temel role sahip olduğu görüşüdür. Sosyal bir sınıfın ya da tabakanın devrimci olmasındaki neden, onun az ya da çok ezilmesi değil, üretim sürecinde aldığı yerdir. İşçi sınıfı üretim sürecinde aldığı yer bakımından en devrimci ve her devrimin temel sınıfıdır. Ezilmeyi, sefaleti ve yoksulluğu, devrimcilik ölçüsü için temel almak, meselelere idealist bir açıdan bakmak demektir. Çünkü, yoksulluk üretim sürecindeki yerin değil, doğrudan dağılım sürecinin bir ifadesidir. Toplum zenginler ve fakirler, ezenler ve ezilenler şeklinde sınıflara ayrılmaz, bu ayırım sadece görünüşteki bir ayırımdır. Sınıfları ayırteden şey, onların üretim araçları karşısındaki tavırları, üretimdeki ve toplumsal iş bölümü içinde aldıkları yerdir. Toplumsal zenginlikten alınan pay bunların sonucudur.

Sınıfların ve sosyal tabakaların devrimci gücünü, üretim sürecinde değil de, zenginlik ve yoksulluk gibi dağılım alanında aramak materyalist bir yaklaşım değildir. Meselelere sadece yüzeysel bakmak ve en çok ezilenin en devrimci olduğunu zannetmektir. Aynı bakış açısı, fazla baskı ve zulmün kişileri daha fazla devrimci yapacağı görüşünde yansır. Buna göre faşizm ne kadar çok artarsa o kadar iyidir. Bu yüzden «krizi sürekli derinleştirmek» gerekir.

Bu görüşlerin anti marksist niteliği açıktır. Köylülük üretim sürecinde aldığı yere ve bu temel üzerinde gösterdiği farklılaşma durumuna göre, devrimci mücadelede yer alır. Baskı ve zulmün artması ise, örgütsüzlük sürdüğü sürece devrimci açıdan güçlenmeyi değil, teslimiyeti ve uzlaşmayı artırır.

«Sol» sapma kendi subjektif niyetlerini objektif gerçekler şeklinde tanıtabilmek için, başka teorik zorlamalarda da bulunmaktadır. Günümüzde artık «evrim ve devrim aşamalarının içiçe geçtiği,» marksizmin «determinist ve volontarist» iki yöne sahip olduğu, iddia edilir. İlk iddianın temeli, iki aşama içiçe geçtiğinden her şart altında silâhlı mücadelenin doğru olduğunu ispat etme gayretidir. Ustalar evrim ve devrim aşamalarının mücadele biçimlerinin temelden farklı oldu-

ğunu defalarca vurgulamış oldukları için, bu yeni «katkı» gerekli olmaktadır. Evrim ile devrimin içiçe geçmiş olmasının ne kadar ciddi bir tez olduğu, diyalektiğin kanunları ile ne kadar uyuştuğu açıktır. Aynı amaca dayalı ikinci zorlamada ise marksizmin eski den determinist olduğu, şimdi ise volontarist, yani iradeci ve kişisel insiyatife dayalı yanı nın ağır bastığı iddia edilmektedir. Marksizmin determinist ve iradeci olarak ikiye ayrıl ması bilimsel bir yaklaşım olmaktan uzaktır. Bu ayırım sonucunda ekonomi ve politika arasındaki ilişkiyi yanlış ele almaya ve ekonomiden bağımsız, iradeci bir politikanın, devrimci insiyatifin, herşeyi çözebileceği sonucuna varılmaktadır. Bu yanlışın temeli me seleye idealist bir açıdan yaklaşmakta yatmaktadır. Tarihi kişilerin yaptığı şeklindeki idealist tarih anlayışı bu tavırda açıkça orta ya çıkar.

«Leninist devrim teorisinde, ihtilâlci insi yatifin rolü (emperyalist dönemin özelliklerin den dolayı) Marks ve Engels'inkine kıyasla çok daha ağırlıklıdır. Emperyalist dönemde, devrimlerin maddî temeli hazır olduğu için meseleyi çözmek ihtilâlci insiyatifin uygun zamandaki atılımına kalmaktadır. Bilimsel sosyalizmde köylülerin rolü arttıkça, devrim mihrakı doğuya kaydıkça, volontarist yön ön plâna çıkmaktadır.»

Bu satırların anlattığı şey şudur. Marksizmden leninizmden uzaklaşıldıkça, işçi sınıfının önüne köylülük geçirildikçe, materyalizmin yerine idealizm geçmektedir. Devrim pusuda bekleyen «ihtilâlci insiyatifin» atılımı, tam bir komplo ve macera haline gelmektedir.

Halbuki Lenin şöyle diyordu.

«Öncüyle hasımı yenmek mümkün değildir. Bütün sınıf, büyük yığınlar, öncüyü doğrudan doğruya destekleme durumuna gelmedikçe ya da öncüye karşı hayırhah bir tarafsızlık tutumunu benimseyerek karşı tarafı desteklemeleri ihtimali kesin olarak ortadan kalkmadıkça, öncüyü kesin savaşa sürmek sadece bir ahmaklık olmakla kalmaz, bir cinayet olur. Oysa bütün sınıfın, sermayenin ezdiği geniş emekçi yığınların, gerçekten böy le bir tutumu benimseyebilmeleri için, sadece propoganda, sadece ajitasyon yetmez. Bu nun için, bu yığınların kendi öz siyasî tecrübeleri gereklidir. Bütün büyük devrimlerin temel kanunu böyledir.» (Lenin, Sol Komünizm... s. 102)

«Sol» sapma bu «teorik» temelden kalkınarak, kendine başlıca şiar olarak «Devrimcinin görevi devrim yapmaktır» sloganını seçer.Her gerçek devrimcinin nihai amacının, proletaryanın ve bütün halkın kurtuluşu nu sağlayacak sosyal devrimin gerçekleşmesi olduğu düşünülünce, bu slogan ilk bakışta doğru bir slogan olarak gözükebilir. Fakat bu, sosyal devrimin kitlelerin eseri olması gerektiği, soyut devrimcilerin değil ancak, devrimci bir partinin öncülüğündeki emekçi kitlelerin devrim yapabileceği hatırlandığında ise, bu sloganın gerçek muhtevası, küçük burjuva özü hemen açığa çıkar.

Bu sloganın doğru kabul edilmesi, devrimin kitlelerin eseri olacağının açıkça reddedilmesinden başka birşey değildir. Devrimciler «devrim» yapmaz, devrimi gerçekten yapacak olan işçi sınıfını ve diğer halk taba kalarını örgütler, onların günlük ekonomik-demokratik mücadelelerini düzene karşı yönelen bir politik mücadele şekline sokmaya ve halkın mücadelesini yönetmeye çalışırlar. Ve bunu sağlayabilmek için herşeyden önce işçi sınıfının öncü müfrezesini, onun siyasî partisini kurmaya ve onun kitlelerle diyalektik bir şekilde kaynaşmasını sağlama ya çalışırlar.

Lenin şöyle diyordu:

«Bizim başlıca ve temel görevimiz işçi sınıfının politik örgütlenmesini ve politik gelişmesini kolaylaştırmaktır. Bu görevi arka plâna itenler, mücadelenin her türlü özel me totlarını ve diğer bütün görevlerini buna tabi kılmayı reddedenler yanlış bir yol izlemekte ve harekete ciddi zararlar vermektedir.» (Hareketimizin Acil Görevleri)

«Devrimcinin görevi devrim yapmaktır» sloganı devrimi **kişilerin** yapacağını kabul eden bir anlayışın ifadesidir. «Sol» sapmanın devrimci mücadele anlayışı ve çalışma tarzı, bu sloganın genel ilkesine uygun bir nitelik taşır. Örgüt anlayışı, mücadele biçimleri nin seçilmesindeki tek yanlılık, hep bu yanlış «görev» anlayışından kaynaklanır.

«Sol» sapma örgütlü mücadeleye inanmaz. Bireylerin ve küçük birey gruplarının birbirinden bağımsız eylemlerinin devrimci sınıf mücadelesi olduğu görüşündedir. Leninist parti anlayışını, kitle mücadelesini, le-

gal imkânları reddetmesi bu yüzdendir. Bu tavır küçük burjuvazinin küçük üretime ve ilkel üretim araçlarına göre şartlanmış istik rarsız dünya görüşü açısından en «doğru» mücadele biçimidir.

«Sol» sapmanın devrimci mücadele ve ça lışma tarzı, az sayıda kendi arasında anlaşmış silâhlı kişilerin bir dizi silâhlı eylemi şeklinde özetlenebilir. Buna «silâhlı propaganda» denmektedir. Halkın bu eylemlerin başarısını görerek zamanla silâhlı mücadele ye katılacağına inanılır. (Fakat aynı halkın silâhlı eylemlerin «başarısı» nı burjuva bası nın dışında hangi kaynaktan izleyip aydınlanabileceği açık değildir.)

Sosyalizmin bilimi sınıf mücadelesinin her zaman üç alanda birden, ekonomik, ideolojik ve politik alanlarda sürdürülmesini öngörür. Proletaryanın sınıf mücadelesinin ancak bu üç alandaki mücadelenin devrimci partinin öncülüğünde sürdürülmesi durumunda başarıya ulaşabildiğini, aksi takdirde yenilginin kaçınılmaz olduğunu, devrimci ha reketin tarihi defalarca ispatlamıştır. «Sol» sapma egemen sınıfların ve onların bağlı ol duğu emperyalist güçlerin iktidarlarını sadece baskı ve şiddete dayanarak sürdürdükleri görüşünde olduğu ve egemen sınıfların eko nomik ve ideolojik güçlerini küçümsediği için, sınıf mücadelesinin sadece askeri bir mücadele ile başarıya ulaşabileceğini zannet mektedir. Ekonomik egemenliği, üretim araçlarının özel mülkiyeti temeli üzerinde yükselen egemen sınıfların iktidarının bu ger çek dayanak noktasını gözden kaçırdığı için de, bu iktidarın pamuk ipliğine bağlı bir denge halinde sürdürüldüğünü varsaymaktadır. Devletin gerçek işlevselliğinin ve gücünün farkında değildir. O, herşeyi, kapitalizmin gelişmesi ile üretim ve piyasa anarşı sonucu her gün allak bullak olan küçük üretici ve esnafın ekonomik durumu gibi kolayca değişebilir, yıkılır, yeniden kurulur zanetmektedir. Bu yüzden de tek bir mücadele biçimini temel kabul etmekle yetinebilmektedir.

«Sol» sapma ekonomik mücadeleyi reddeder. Ekonomik mücadelenin, sendikal mücadelenin devrimcileri yozlaştırdığı, bürokratlaştırdığı, pasifleştirdiği görüşündedir. Hele hele şehirlerde sürdürülecek ekonomik mücadele, şehirlerin daha «burjuva» olması yüzünden, bir devrimci için daha tehlikelidir. «Sol» sapma ideolojik mücadeleyi de küçümser, bunu bir aydın gevezeliği ve zaman öldürme sayar. Propaganda ve ajitasyon görevlerinin yerine getirilmesinde yardımcı olacak yayın organlarının ve broşür vs.nin çıkarılmasına gerek görmez. Ona göre kitleleri en iyi bilinçlendirecek araç tabanca mermileri ve bombalardır. Politik mücadele ise sırf askeri eylemler düzeyine indirgenir.

«Silâhlı propaganda» denen şeyin kitlelerin bilinçlenmesine ve örgütlenmesine **hiçbir** katkıda olamıyacağı, bunun sol sapmanın et ki alanındaki kişileri bir süre daha oyalamaktan başka bir şeye yaramıyacağı açıktır. Çünkü bu mücadele biçimi, kitlelerin (sayıca değil, öz olarak) katılmadıkları, bu yüzden de kendi sosyal pratiklerinde denemek ve yaşamak imkânı bulamadıkları, kendi dışlarında gelişen bir niteliktedir. Bilinç ancak somut eylem ve hareketten doğar. Bir kişinin her hangi birşeyin ne olduğu kavrıyabilmesi için, onu kendi somut hayatında bilfiil denemesi gerekir, onu yaşaması gerekir. Pratik eylemden kaynaklanmayan bilgiler hiçbir zaman bilince dönüşemez, sadece kanaatlar şeklinde kalırlar. Ve siyasi mücadele kitlelerin soyut kanaatları üzerine değil ancak ve ancak bilinçli kitlelerin bilinçli eylemi üzerine kurulabilir.

Lenin'in şu sözleri bu konuyla ilgili olarak özellikle önemlidir:

«... ama asıl mesele şu ki, **bizim için** zamanını doldurmuş olan birşeyin **sınıf için** zamanını doldurduğuna, **yığınlar için** zamanını doldurduğuna **inanmamak** gerekir. **'Solların'** durumu muhakeme etmeyi bilmediklerini, **sınıf partisi** olarak, **yığın** partisi olarak davranmayı bilmediklerini burada bir kere daha görüyoruz. Yığınların seviyesine inilmesi gerektiği, bir sınıfın en geri kalmış katları seviyesine inilmesi gerektiği tartışma götürmez.» («Sol» Komünizm... S. 57)

«Sol» sapmanın çalışma tarzının kitlelere insiyatif tanımayan, onların sosyal pratiklerine önem vermiyen bir nitelikte olmasının yanısıra, bu mücadele biçimi, aynı zamanda gerçek bir mücadele biçimi de değildir. Çünkü emekçi kitlelerin günlük sınıf mücadelesinden kaynaklanmamakta, tamamen dışardan getirilmektedir. «Silâhlı propaganda» kavramı altında formüle edilen eylem biçim

leri, kitlelerin günlük hayatlarından kaynaklanan bir mücadele biçimi değildir.

Devrimci bir partinin görevi kitlelerin günlük mücadelelerinde kendiliğinden ortaya çıkan mücadele biçimlerine politik bir öz kazandırmak, bunları genelleştirmek ve yay maktadır. Yoksa kendi subjektif niyetlerinden kaynaklanan her hangi bir mücadele biçimini, kitlelere şu veya bu şekilde dışardan kabul ettirmeye çalışmak değil.

Bu konuda Lenin şöyle diyor:

«Mücadele biçimleri sorununun incelenmesinde her marksistin izleyeceği başlıca yollar nelerdir? Önce, hareketi belli bir mücadele biçimine bağlamayan marksizm, sosyalizmin bütün ilkel biçimlerinden ayrılır. Her çeşit mücadele biçimini kabul eder, onları icat etmez, sadece genelleştirir, örgütler, hareketin akımı içinde kendiliğinden doğan devrimci sınıfların mücadele biçimlerine bilinçli ifade verir... Bu yüzden marksizm hiçbir şekilde kendini yalnız belli bir anda varolan mümkün mücadele biçimleriyle sınırlamaz; bunu yaparken, toplumsal durum değişince, o anda içinde onların bilmediği ye ni mücadele biçimlerinin doğmasının kaçınılmaz olduğunu bilir. Bu bakımdan marksizm, kitlelerin deneyinden öğrenir denebilir; hiçbir zaman 'sistemciler'in çalışma odalarının ıssızlığında icat ettikleri mücadele biçimlerini kitlelere öğretmeye kalmaz.» (Gerilla Savaşı, 1906)

Uluslararası «Sol» Sapmanın Bir Yansıması Olarak Türkiye'de «Sol» Sapma

Buraya kadarki bölümde Türkiye'de ortaya çıkmış olan «gerilla savaşı» teorilerine dayanan akımların «sol» sapmanın genel özelliklerini aynen gösterdiğini ve bu akımlara bu açıdan bakılması gerektiğini göstermeye çalıştık.

Başta da belirttiğimiz gibi, son on yılda, benzer akımların dünyanın çeşitli ülkelerinde ortaya çıkmasına ve bunların hepsinin arasında büyük benzerliklerin bulunmasına şahit olunulmuştur. Bu bölümde, uluslararası plânda getirilen «sol» teori ve akımlarla yerli «sol» sapmanın gösterdiği benzerlikleri ele almaya çalışacağız.

İşçi sınıfı dışındaki sosyal tabakalara temel devrimci misyon yüklemekte birleşen uluslararası plândaki «sol» sapmanın çeşitli biçimleri şöyle sıralanabilir:

1) Emperyalist - kapitalist metropollerde ortaya çıkan, öğrenci ve aydınların devrimde temel güç olduğunu ileri süren ve Herbert Marcuse'nin ideologluğunu yaptığı akım. Bu akımın uzantıları Japonya, ABD ve Avrupa ülkelerinde günümüzde ortaya çıkmış olan çeşitli çetelerdir. (Bader-Meinhof grubu, Japon Kızıl Ordusu, Simbiyones grubu vs. gibi)

2) Küba devriminin tek yanlı olarak yorumlanmasından kaynaklanan, tarımın ağırlıkta olduğu ülkelerde ortaya çıkan ve Debray-Guevera-Douglas Bravo'nun getirdikleri görüşleri savunan «kır gerillası» akımları. Bunlar günümüzde çeşitli Latin Amerika ülkelerinde hâlâ etkili olabilmektedir.

3) Tarımın yanında kapitalizmin de nisbeten az gelişmiş olduğu ülkelerde ortaya çıkan ve Marighella ve benzerlerinin görüşlerinden kaynaklanan en somut ifadesini Uruguay'daki Tupomaro hareketinde bulan «şehir gerillası» hareketi.

4) Bazı Afrika ülkelerinde kısa süre etkili olmuş olan ve Franz Fanon'un ideologluğunu yaptığı, köylülüğü ve lumpen proletarya'ya devrimin öncü gücü gözü ile bakan akım.

Genel olarak bu gruplarda toplayabileceğimiz «sol» akımlar, çoğu yerde bu dört kategorinin içiçe geçtiği, her kategorinin niteliklerini şu veya bu ölçüde dile getiren gruplardan oluşmuştur.

Türkiye'deki «sol» sapma da bu akımların hemen hemen hepsinden etkilenmiş ve getirdiği görüşlerde bu uluslararası akımların ideolojilerini farklı ölçülerde yansıtmıştır.

1968'deki, bütün kapitalist ülkeleri saran öğrenci eylemleri döneminde ortaya çıkan Marcuse'nin görüşleri, Türkiye sol hareketinde teorik olarak hiçbir grup tarafından benimsenmemiş olmasına ve hatta en sert biçimde eleştirilmiş olmasına rağmen, pratikte Marcuse'nin öğrencilere devrimde öncülük veren görüşleri harfi harfine uygulanmıştır. Bütün «sol» sapma grupları, kendilerine temel militan kaynağı olarak öğrenci hareketini seçmiş, öğrencilerin örgütlenmesine her zaman emekçi kitlelerin örgütlenmesin-

den daha fazla ağırlık verilmiştir. «Sol» sapma doğrudan öğrenci hareketinin dolaysız bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır.

Almanya'daki öğrenci hareketinin 1970'lerdeki bir uzantısı olan ve çeşitli terörist eylemlerle Almanya'da etkili olan Bader-Meinhof grubu diye bilinen ve kendine «Kızıl Ordu Fraksiyonu» adını takmış olan grubun aşağıya aldığımız görüşleri ile Türkiye'deki «sol» sapmanın görüşleri arasındaki benzerlik dikkati çekmektedir. Federal Almanya'da yayınlanan «Der Spiegel» dergisinin yazılı sorularına cezaevinden gönderdikleri cevapta bu hareketin dört lideri (Bader, Meinhof, Ensslin ve Raspe) şunları yazıyorlar:

«Almanya bir ABD sömürgesidir. Amerika'nın Avrupa'daki çıkarlarının savunucusudur... Almanya, şehirlerin kırlardan kuşatılması şeklinde gelişen dünya devrimci sürecinde bir şehir durumundadır. Bu yüzden de metropol gerillası iki anlamda da şehir gerillasıdır. Coğrafi olarak, Büyük şehirlerde oluşmakta, eylem yapmakta ve gelişmekte, hem de emperyalizmin baskı mekanizmasına içten, metropollerden saldırdığı için, düşmana arkadan saldıran gerisindeki bir gerilla birliği gibi savaştığı için stratejik, askeri-politik anlamda şehir gerillasıdır. Bizim bugün proleter enternasyonalizmden anladığımız budur...

«Bütün komünist partilerin tamamen Sovyetler Birliğine yönelmiş olmaları yüzünden, Üçüncü Enternasyonal, 1920'lerde, bir ihanet hareketi olmuştur...»

«Lenin için bolşevik kadro partisi ne idiyse, sermayenin çok uluslu örgütlenmesi, emperyalist baskının içte ve dışta ülkeler üstü mekanizması şartlarında, günümüzde, gerilla'dan oluşan proleter örgütü odur. Bu hareket bu süreç içinde ulusal ve uluslararası plânda-devrimci parti haline gelmektedir.»

«Günümüzde devrimci politika hem politik hem de askeri olmalıdır. Bu durum emperyalizmin yapısından doğmaktadır... Emperyalizmin baskı politikası yüzünden devrimci örgütlenmenin her safhasında şiddet uygulaması olmadan devrimci bir politika yürütülemez.»

«Marksizm-leninizm, Lenin'in, Mao'nun, Giap'ın, Fanon'un ve Che'nin Marks'ın teorisinden alıp geliştirdikleri anti-emperyalist mücadelede bir silâh vazifesi gören bir araçtır.»

«Proleter enternasyonalizmi, üçüncü dünya halklarının anti-emperyalist kurtuluş mücadeleleri ile özdeşleşmektedir. Bunu şehir gerillası sağlayacaktır.» (Der Spiegel, sayı 4, 29. Ocak 1975)

Türkiye'deki «sol» sapma Latin Amerika'daki «şehir ve kır gerillası» teorilerinden de geniş çapta etkilenmiştir. Küba devriminin başarılarından geniş çapta etkilenmiş olan 1960'ların ilk yıllarında yoğunluk kazanmış olan «kır gerillası»nın, bütün Latin Amerika ülkelerinde ardarda yenilgilere uğraması, «sol» sapmanın Latin Amerika'da yeni biçimlere bürünmesine ve bu arada «şehir gerillası» denen akımın ortaya çıkmasına yolaçmıştı. Türkiye'ye de ise her iki akım bir arada ve karmaşık bir şekilde etkili olmuşlar, bunda, bu tür akımların görüşlerini sergileyen kitapları ard arda türkçeye çevirip yayınlayan, orijinallik peşinde koşup, kadroların kafa karışıklığına çanak tutan sözde sosyalist yayınevlerinin de önemli «katkıları» olmuştur.

«Sol» sapma bu yüzden bütün bu görüşlerin hepsinden belli kısımları devralmıştır. «Kır gerillası» adı verilen hareketin temel görüşlerini formüle etmiş olan Debray'ın «Devrim'de Devrim mi?» adlı kitabında getirilen bakış açısı, sözde karşı çıkılmasına rağmen bölüm bölüm aynen alınmıştır.

Debray'ın kitabından aşağıya aldığımız bazı bölümler, «sol» sapmanın görüşlerinden hiç de farklı değildir:

«Gerilla grubunu stratejik ve taktik olarak normal barış zamanı örgütlenişini muhafaza eden bir partiye bağımlı kılmak ve onu parti faaliyetinin bir başka cinsi olarak görmek, peşinde bir seri öldürücü askeri hatayı getirmektedir.» (R. Debray, Devrimde Devrim mi? s. 64)

«İşte bu yüzden bugünkü durumda esas ağırlık mevcut partilerin kuvvetlendirilmesine veya yenilerinin kurulmasına değil, gerilla savaşının geliştirilmesine verilmelidir.

İşte bu yüzden ayaklanma faaliyeti bugün bir numaralı politik faaliyettir.» (a.g.e., s. 105)

«Dikkat edilsin ki, gerilla hareketinin hiçbir kısmı yeni bir parti örgütlemek teşebbüsüne girişmemiştir.» (a.g.e., s. 104)

«Öncü parti gerilla fokosu şeklinde varolabilir. Gerilla gücü, partinin embriyonik şeklidir.» (a.g.e. s. 105)

Debray'ın bu ve benzeri görüşleri Türkiye'deki «sol» sapma içinde daha çok THKO grubunda yankı bulurken, THKP-C grubunun görüşlerinde Douglas Bravo ve Marighela'nın etkisi daha ağırlıktadır.

Douglas Bravo'dan şu alıntıları vermek, benzerlikleri göstermeye yeter:

«Demek istiyorum ki Venezuela'lı, Şili'li, Kolombiya'lı, Guatemala'lı, Küba'lı, Brezilyalı ve başka ülkelerden olan yurttaşlar tek bir kumandanlık altına toplanacaklar, sağlam tek bir vücut meydana getirecekler.» (Milli Kurtuluş Cephesi, Douglas Bravo Konuşuyor. s. 51)

«Hiç şüphesiz bütün Latin Amerikayı ye rinden oynatacak sarsıntı günleri yakındır. Volkanik bir sarsıntı olacaktır bu... Ve birleşmiş kurtuluş hareketleri (Vietnam, Venezuela, Kolombiya, Guatemala... üç kıtadaki kurtuluş hareketleri, dünyada mutlaka büyük bir değişme meydana getire cektir; bu değişme bütün dünyadaki emperyalist egemenliğin son bulması anlamını taşı yacaktır. (a.g.e., s. 58)

«Çeşitli cephelerdeki gerilla kuvvetleri içinde köylülerin oranı % 75'e yaklaşmaktadır. Bir raslantı değil bu. Kurtuluş hareketi fikirlerinin, daha çok bu en fazla sömürül müş, toprağı elinden alınmış halk tabakasınca benimsenmesinden oluyor... Kırlar ordumuzun temel karargâhıdır. Politikamız gerçı bütün kesimlere hitap etmektedir, ama bu arada en fazla hitap ettiği halk tabakası köylülerdir.» (a.g.e. s. 94)

Öteyandan «politikleşmiş askeri savaş» ve «politik ve askeri liderliğin birliği» gibı kavramlar Bravo'da da aynen geçmektedir

Tıpkı Douglas Bravo gibi, kendi ülkesin deki komünist partisinden istifa ederek «gerilla» eylemlerini örgütlemeye başlayan, Türkiye'de etkili olmuş başka bir Latin Amerika'lı da Carlos Marighella'dır. Marighella'nın «ünlü» «Şehir Gerillası» kitabında şu ilginç görüşler yer almaktadır:

«Eylem! Bizde öncü, yöneticiler, herşey eylemden doğar. Silâhlı savaşçı grupları kur duk. Öncü onlardır. Yönetim en açık görüşlülerin (yani siyasî olarak en tutarlı olanların), en cesurların elindedir. Örgüt sonra gelir.» (s. 60)

«Gerçekten de bizi en fazla destekleyen şehirlerde orta sınıf, kırlarda köylüdür.» (s. 65)

«Brezilyalı devrimciler arasında kitle çalışması ve halk ile ilişkiler konusunda iki görüş çatışmaktadır.

Birisi, halkın acil gereksinimlerinden **yola çıkan ve böylelikle kitleleri devrime kazanmaya uğraşan örgütlerce savunulmaktadır.**

Ama askeri dikta, kitlelerin acil gereksinimlerinden çıkarak onları devrimci davaya kazanmayı amaçlayan ekonomik mücadeleyi engelleyecektir. Olağanüstü yetki ve yasalar bu mücadeleyi yasaklar; ordu da alınan kararlara saygı duyulmasını sağlamak üzere hazır ve nazırdır. Dikta, sokaklarda göstericilere karşı ateş etmekten hiç çekinmez.

Kitle çalışmasında, siyasal mücadeleye dönüştürmek üzere bu ekonomik mücadeleye giren örgütler, düşmanın askeri üstünlüğü karşısında güçsüz düşmektedirler.

Diğer görüş, yerini hemen silahlı savaş alanında alan ve ateş gücüne öncelik tanıyan örgütlerin savunduğu görüştür. Gittikçe güçlenen bu görüş çerçevesinde kitle toplanır, birliğini oluşturur, iktidarı ele geçirmeye doğru yürür.» (a.g.e. s. 81)

«Gerillanın halkın yararına işe karışmada gösterdiği inatçılık onun desteğini elde etmenin en iyi biçimidir. Vatandaşların oldukça büyük bir bölümü eylemi ciddiye aldığı andan itibaren, zafer garantilenmiştir. Dikta baskıyı arttırmaktan başka bir şey yapamıyacaktır. Bu da vatandaşların hayatını daha da dayanılmaz hale sokacaktır. Bozulan fokolar, gorillerin ısrarlı baskınları, tutuklanan suçsuzlar, kapatılan haberleşme yolları... Dikta terörü tahtına kurulacak, si yasî caniler çoğalacaktır; bunun sonucu, kitlesel siyasî baskı olacaktır. Halk, zorlukları yenmek için, muhaliflerinin fiziki tasfiyesinden başka yolu olmayan dikta ile işbirliğine girmeyi reddedecektir. Ülkenin siyasi düzeyi yerini askeri bir düzene bırakacaktır ve «goriller», halkın cezasını çektiği tüm şiddetin, hataların ve eziyetlerin tek so rumlusu olacaklardır. Devrimci savaşın gelişiminin getirdiği sonucun farkına vardıkların da goriller çok geç kalmış olacak, uçuruma

yuvarlanmaktan kurtulamayacaklardır.» (a.g.e., s. 134)

Yukarıya aldığımız örnekler daha çoğaltılabilir ve bunların geniş çapta bir eleştirisi yapılabilir. Ama bu satırların amacı sadece Türkiye'deki «sol» sapma ile uluslararası plândaki «sol» sapma arasındaki benzerlikleri ve ortak sınıf temelini kaba hatlarla göstermekten ibarettir.

Bu ortak temeli, «sol» sapmanın temsilcileri de belirtmekte ve dünyanın neresinde olursa olsun, nasıl bir grup tarafından yapılırsa yapılsın, her türlü silahlı eylemi, banka soygununu, adam kaçırma hareketlerini, uçak kaçırma hareketlerini savunmakta, bunlara sahip çıkmakta, Latin Amerikalı gerilla liderlerini büyük devrimciler olarak alkışlamaktadırlar.

«Sol» sapmanın teorik görüşlerinin eleştirisini bu çerçeve içinde koymak yeterlidir. Bundan başka, bu eleştirilen görüşlerin çeşitli varyasyonlarını kendilerine temel alarak 12 Mart öncesi ve sonrasında, Türkiye'de birçok eyleme girişen grupların detaylı eleştirisini, bunların eylemlerinin çeşitli açılardan bütün olarak ve ayrı ayrı ele alınıp incelenmesine bu yazı çerçevesi içinde gerek yoktur. Burada sadece şunu söylemekle yetinmek istiyoruz. Çeşitli «sol» grupların hepsi de kendi savundukları şeyleri bile gerçekleştirememişlerdir. Kendilerinde vehmettikleri güce ve yeteneğe sahip olmadıklarını ve 1971 şartlarının zorlamasıyla geldikleri yere ellerinde olmadan itilmiş olmaları yüzünden, söyledikleri ile yaptıkları çoğu zaman birbirini tutmamıştır. Kendilerinin **«teknik hatalar»** şeklinde tanımladıkları başarısızlıklar aslında subjektif hayallerinin objektif gerçekliğe çarpıp dağılmasından ve kendi asıllarına, küçük burjuvazinin istikrarsız yapısına, geri dönmelerinden başka birşey değildi.

«Sol» sapma günümüz dünyasındaki olguları yanlış yorumlayarak, «emperyalizmin üçüncü bunalım dönemi» diye bir kavram ortaya çıkarmış ve emperyalizmin bu dönemde nitelik değişimlerine uğradığını öne sürmüştür. Bu iddia özünde Lenin'in emperyalizm teorisinin revizyonundan ve inkârından başka birşey değildir. Emperyalizmin değişmiş olduğu varsayılınca, işçi sınıfı sosyalizminin parti, devrim ve devrimci mücadele ilkelerinin de artık geçersiz olduğu, bunların değiştirilmesi gerektiği sonucuna varılmıştır. Düzen örgütü savaş örgütü, determinizm-volontarizm, temel mücadele-tali mücadele, ideolojik öncülük-fiili öncülük şehirler-kırlar gibi sahte ve mekanik ayırımlar ve evrim-devrim içiçeliği, politikleşmiş-askeri savaş, askeri ve politik liderliğin birliği, bütünleşmiş emperyalizm gibi hayali birlik ve bütünlükler, sentezler hep bu amaçla, leninizmin revizyonu için getirilmiş ve son tahlilde bu amaca hizmet etmişlerdir.

«Sol» sapma sosyalist hareket içinde anti marksist ve anti leninist bir akımdır, küçük burjuva ihtilâlciliğinin, küçük burjuva sosyalizminin siyasi üstyapıdaki bir ifadesidir ve işçi sınıfı sosyalizmi ile ortak hiç bir yanı olmayan, sosyalist hareketin gelişmesine zararlı bir akımdır. İşçi sınıfı sosyalistleri bu yüzden her zaman sağ sapma ile olduğu kadar «sol» sapma ile de mücadele etmek zorundadırlar.

Türkiye'de «sol» sapma 12 Mart öncesi ve sonrasının özel şartlarında ortaya çıkmış ve kısa süre içinde etkisini kaybetmiştir. Fakat kaynaklandığı sınıf yapısı, küçük burjuvazinin istikrarsız dünyası varlığını sürdürdüğü sürece, eğer işçi sınıfının bağımsız siyasi hareketi halk kitlelerinin sosyal muhalefetine öncülük etmeyi başaramamışsa, her zaman yeniden başka kılıflar ve biçimler altında etkili ve zararlı olabilir. Bu yüzden işçi sınıfı sosyalistleri gerek sağlam bir işçi sınıfı örgütü kurma mücadelesini, gerekse «sol» sapmaya karşı ideolojik mücadeleyi hiç ara vermeden tutarlı bir şekilde sürdürmek zorundadırlar.

«Baskınların ve bilinçsiz yığınların başında, bilinçli bir azınlık tarafından yapılan devrimlerin zamanı geçmiştir. Toplum düzeninin değişmesi söz konusu olduğu yerde, halk yığınları da bizzat bunun içinde bulunmalı, neye oynandığını ve bütün benlikleriyle neye katılmakta olduklarını bizzat kavramış olmalıdırlar. Son elli yılın tarihi bize bunu öğretmiştir. Ama halk yığınlarının yapılması gereken şeyi anlaması için, uzun ve dirençli bir mücadele gereklidir.» (Engels, Fransa'da Sınıf Mücadeleleri'ne Önsöz)

İLKE'nin 15. sayısında bazı önemli dizli hataları ve eksiklikler olmuştur. Düzeltir, özür dileriz.

DÜZELTME

109. sayfanın birinci sütununun son satırında «haykırdı» dan sonra : 110. sayfanın ilk sütununun ikinci paragrafından «YA İSTİKLÂL YA ÖLÜM» le başlayan bölüm girecektir.

Bu bölüm 111. sayfanın birinci sütununun en son paragrafının başına kadar «Ege'de tütün üreticilerinin mücadelesi...» diye başlayan paragrafa kadar gitmektedir.

109. sayfanın ikinci sütununun başından «Ordu hakim sınıfların baskı aracıdır...» diye başlayan ve 110. sayfada «YA İSTİKLÂL YA ÖLÜM» e kadarki bölüm.

Bu paragraftan (yani 111. sayfanın son paragrafından) hemen önceye girecektir.

Portekiz Dosyası başlıklı yazılarda Costa Gomez ve Silâhlı Kuvvetler Hareketi Koordinasyon Komisyonu ile yapılan konuşmalar La Nouvelle Revue Internationale dergisinden alınmıştır.

Aynı şekilde «faşizmin bozgunu ve aşırı sağ tehlikesi» başlıklı yazı da aynı dergiden çevrilmiştir.

ilke 10 LİRA

AYLIK İNCELEME YORUM BELGE DERGİSİ